

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

F x. A.
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1933:10
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG
RÖRANDE
DET AKADEMISKA
BEFORDRINGSVÄSENDET
OCH
PROKANSLERSINSTITUTIONEN
UTARBETAT AV
TILLKALLADE SAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 3 3

Statens offentliga utredningar 1933

Kronologisk förteckning

1. Lagberedningens förslag angående vissa internationella rättsförhållanden. 4. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående konkurs, m. m. Norstedt. 88 s. Ju.
2. Betänkande med förslag angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar. Beckman. 245 s. Jo.
3. Skattentjänstberedningen 2. 1. De kommunala förvaltningsuppgifternas finansiering m. m. i vissa främmande länder. 2. Den nuvarande fördelningen mellan staten och kommunerna av utgifterna för de kommunala förvaltningsbestyrerna i Sverige. 3. De svenska kommunalförbunden. Norstedt. vj, 88 s. Fi.
4. Skattentjänstberedningen 3. Principbetänkande med förslag till skattentjänstberedningens åtgärder genom överflyttning till staten eller till större kommunala utdebiteringsområden av kostnader för kommunala förvaltningsuppgifter. Norstedt. (2), 344 s. Fi.
5. Utredning och förslag rörande åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet. Norstedt. 19 s. E.
6. Brott mot politiska rättigheter. Brott mot allmän ordning och frid. Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen. 11. Av J. C. W. Thyren. Lund, Berling. 297 s. Ju.
7. Betänkande med förslag angående varningsmärken och säkerhetsanordningar vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg m. m. Idun. 99 s. K.
8. Betänkande beträffande vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft till abonnenter på landsbygden. Idun. 148 s. K.
9. Betänkande med förslag till lag om rätt att med motorfordon befara enskild väg m. m. Idun. 24 s. K.
10. Betänkande och förslag rörande det akademiska befordringsväsendet och prokanslersinstitutionen. Norstedt. 210 s. E.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1933: 10.
ECKLESIASTIKDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE OCH FÖRSLAG

RÖRANDE

DET AKADEMISKA BEFÖRDRINGSVÄSENDET OCH PROKANSLERSINSTITUTIONEN

UTARBETAT AV

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1933
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
321511

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet.

I anledning av skrivelse från 1930 års riksdag med begäran om utredning rörande det akademiska befordringsväsendet bemyndigade Kungl. Maj:t den 31 oktober 1930 chefen för ecklesiastikdepartementet att dels tillkalla högst sju sakkunniga för ifrågavarande utredning, dels anmoda en av de sakkunniga att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar, dels ock uppdraga åt en av de sakkunniga att tillika tjänstgöra såsom sekreterare. Departementschefen, statsrådet Stadener, anförde härvid följande:

»Frågan om ändrade grunder för det akademiska befordringsväsendet har under senare år varit föremål för överväganden från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida, liksom densamma ådragit sig en livlig uppmärksamhet i det allmänna meningsutbytet. Jag vill erinra därom, att redan 1918 tillsattes inom ecklesiastikdepartementet en sakkunnigberedning med uppdrag att framlägga ett förslag i syfte att befordra ett skyndsammare tillsättande av lediga professors- m. fl. befattningar vid rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet. Detta sakkunnigförslag, som avgavs år 1922, utgick från den huvudprincipen, att en reform av det akademiska befordringsväsendet i syfte att förkorta tillsättningstiden borde ske på det beståendes grund; de för den gällande befordringsordningen grundläggande principerna vore enligt de sakkunnigas mening bäst ägnade att främja ett ur såväl allmän som enskild synpunkt gynnsamt resultat. Sakkunnigförslaget, som ej avsåg att lösa frågan genom någon genomgripande omläggning av tillsättningsproceduren, syftade på att — med bibehållande av det system, som under årtal prövats och befunnits utan andra allvarliga fel än att det fungerar oskäligt långsamt — vinna ändrade anordningar i de delar, där huvudorsakerna till tidsutdräkten vore att söka.

Efter det vederbörande myndigheter avgivit yttranden över nämnda sakkunnigförslag, blevo genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 december 1927 vissa ändringar vidtagna i gällande universitetsstatuter och stadgarna för karolinska institutet. Den väsentliga nyheten i dessa ändringar var införandet av den s. k. förtidsproceduren, innebärande, att tillsättningsförfarandet igångsattes i regel ett kalenderår, innan vederbörande professor uppnår föreskriven pen-

sionsålder. I övrigt lämnades dittillsvarande huvudgrunder för tillsättningsförfarandet i stort sett oförändrade, och endast smärre jämkningar gjordes i syfte att nå det då föreliggande huvudsakliga målet, nämligen att undvika de av den tidsödande proceduren föranledda långa vakanserna.

Emellertid har under senare år uppmärksamheten mer och mer riktats på andra sidor av det akademiska befordringsväsendet, där man förmenat vissa brister vidlåda det nuvarande systemet. Det har framför allt varit omtanken om våra universitet och det värde desamma äga för vårt lands vetenskapliga och andliga odling, som framkallat ett livligt meningsutbyte och en framträdande önskan att vinna en sådan tillsättningsanordning, som kan vara ägnad att i möjligaste mån avlägsna de strider, som nu ofta förekomma vid tävlingen om de akademiska lärostolarna.

Vid 1930 års riksdag var denna fråga föremål för en ingående behandling. I en då väckt motion (II:370) hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande av en allsidig utredning angående största möjliga garantier för objektiv och saklig handläggning och prövning av i motionen avsedda akademiska befordringsärenden, om vidtagande av den reglering av befordringsväsendet, vartill utredningen kunde föranleda, samt om framläggande för riksdagen, i den mån så erfordrades, av förslag i ämnet. I en likaledes vid samma års riksdag väckt motion (II:373) hemställdes vidare, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utreda och i den mån så erfordrades för riksdagen framlägga förslag till ändring av grunderna för det akademiska befordringsväsendet i enlighet med de grundsatser, som i motionens motivering angivits.

I anledning av dessa motioner avlät riksdagen en skrivelse av den 11 juni 1930 (nr 382) angående ändring av grunderna för det akademiska befordringsväsendet, däri riksdagen anförde huvudsakligen följande:

Ett studium av det akademiska befordringsväsendets historia gäve vid handen, dels att reformering av detsamma ett flertal gånger skett, dels att missnöjet vore av gammalt datum. Det borde ej förgätas, att de flesta utnämningar hade ett lugnt och normalt förlopp. Men tyvärr vore långa och upprivande strider förbundna med andra utnämningar, och genom tidningar och broschyrer fördes dessa fejder ut till allmänheten.

Enligt riksdagens mening vore det icke möjligt att helt undkomma befordringsstrider, vilka förändringar som än vidtoges. En forskare, som kanhända en enda gång i livet såge en möjlighet att få en lång och kostsam vetenskaplig verksamhet erkänd och belönad genom ett läroämbete, hade svårt att bedöma sina medsökandes förtjänster och myndigheternas utlåtande lika lugnt och objektivt, som han utförde ett vetenskapligt arbete. Men om riksdagen ansåge det vara en utopi att vänta ett harmoniskt förlopp av varje professorsutnämning, så vore det orätt att döma alla befordringsstrider såsom grundade på allenast psykologiska förhållanden. Den vetenskapliga forskningens alltjämt fortgående expansion och differentiering ledde till tvister om en sökandes vetenskapliga produktion låge inom ämnets sfär och på grund härav om hans alstring blivit i sakkunnigutredningen rättvist bedömd. Inom vissa vetenskaper bildades skolor, som inbördes bekämpade varandra. Vissa lokal- och personintressen ville göra sig gällande, och själva utnämningsproceduren vore behäftad med drag, som inbjöde till erinringar. Allt detta syntes riksdagen vara anledning nog att allvarligt överväga, om något kunde göras för att ännu bättre än hittills tillgodose vetenskapens och rättvisans krav.

Det syntes riksdagen, som om de inkomna yttrandena stödde påståendet, att vissa reformer inom befordringsväsendet vore behövliga. I de föreliggande motionerna och de infordrade yttrandena berördes en hel mängd för riksdagen svarbedömliga förslag. Riksdagen hade utan att ingå på någon kritik av

dessa ansett sig kunna och böra begränsa sig till att angiva vissa allmänna riktlinjer för en utredning.

I sakkunnigeinstitutionen hade det akademiska befordringsväsendet sin bästa garanti för att vetenskapens och objektivitetens krav skulle iakttagas. Förr hade varje fakultet vid universiteten rätt att utse de sakkunniga. Numera utsåges dessa av större akademiska konsistoriet på förslag av fakultet eller sektion. Genom att överlåta valet åt konsistorium hade man velat avlägsna påtagliga risker för särintressen. Förslag hade nu framställts såväl i en av de föreliggande motionerna som i ingivna yttranden, att vid valet av sakkunniga samverkan skulle ske mellan olika lärosäten, vid vilka en ledigförklarad professurs ämne vore representerat. Olika tänkbara linjer vore angivna. Så hade exempelvis framställts förslag *dels* om en av de olika lärosätena sammansatt befordringsnämnd, vilken skulle utse sakkunniga, *dels ock* om att varje fakultet eller sektion skulle föreslå sakkunniga, men konsistorium vid det lärosäte, där ämbetet skulle besättas, ägde att utse dem. Riksdagen hade icke ansett sig böra angiva, till vilken form för samverkan utredningen skulle syfta, men funne förslaget om dylik samverkan värt beaktande vid en blivande utredning.

Vid utredningen borde ock uppmärksamhet ägnas åt spörsmålet på vad sätt man kunde utrona, huruvida jäv mot någon sakkunnig eller konsistoriemedlem ansåges förefinnas, liksom åt det förhållandet, att en sökandes forskningsområde vore så speciellt att detsamma ej behärskades av de till sakkunniga föreslagna.

Av motioner och yttranden framginge, att man begärt, att en sökande skulle få ingiva påminnelser med anledning av de sakkunnigas utlåtande, innan myndigheterna intagit sin ståndpunkt. Riksdagen funne det berättigade i denna begäran böra tagas under överbäggande vid utredningen.

Om det nuvarande behandlingssättet vid ett befordringsärende i dess huvuddrag bibehölles, borde det undersökas, huruvida icke de sakkunnigas närvaro vid behandlingen kunde vara önskvärd. En ojämnhet mellan de sakkunniga kunde nu så tillvida äga rum, som en professor kunde vara med om att utse sakkunniga, själv tjänstgöra som sådan, sedan såsom fakultets- eller konsistorieledamot granska övriga sakkunnigas utlåtanden samt rösta om förslag. Så mycket större vore möjligheten att så kunde ske som den s. k. förtidsproceduren innebure, att professuren ledigförklarades, innan innehavaren nått pensionsåldern, varvid den avgående läraren ofta valdes till sakkunnig.

Riksdagen ansåge, att utredningen jämväl borde omfatta högskolorna i Stockholm och Göteborg, helst som de examina, vilka där avlades, vore likvärdiga med motsvarande universitetsexamina. Kanslersämbetet hade visserligen avstyrkt utredning i fråga om högskolorna, men dessa högskolor själva hade icke haft någon erinran mot densamma.

Överhuvud taget syntes man vid en blivande utredning böra undersöka möjligheten av en förenkling av hela befordringsproceduren. 1918 års kommitté hade avsett såväl förenkling som större snabbhet i professorstillsättningen, men blott i sistnämnda avseende hade kommitténs vilja förverkligats. Såväl i motionerna som i de inkomna yttrandena hade man anvisat vägar till förenkling genom att antingen borttaga en instans eller att ersätta såväl fakultet som konsistorium med en enda ny instans. Riksdagen ansåge att vid utredningen borde undersökas möjligheten av förenkling, så mycket hellre som medlemmarna i fakultet (sektion) och konsistorium numera i regel icke vore sakkunniga inom det ämne, som den ledigförklarade professuren omfattade.

Slutligen hade riksdagen uppmärksammat, att besvär förfarandet i praxis på olika sätt utbildats i Uppsala och Lund. Vid Lunds universitet avgäves förklaring angående besvär över konsistoriets förslag av hela konsistoriet, me-

dan i Uppsala allenast de ledamöter, som biträtt konsistoriets beslut, yttrade sig över besvären. Riksdagen ansåge, att utredningen borde avse skapandet av likformighet i berörda avseende.

Riksdagen slutade med att anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om en utredning angående vissa reformer inom det akademiska befordringsväsendet med beaktande av vad riksdagen anført samt i den mån så erfordrades för riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Såsom jag tidigare erinrat, blev vid den senaste behandlingen från Kungl. Maj:ts sida av det akademiska befordringsväsendet huvudvikten lagd på önskemålet att söka vinna ett skyndsammare tillsättningsförfarande, och i anslutning härtill var det huvudsakligen förtidsproceduren, som blev det mest framträdande draget vid 1927 års ändringar i universitetsstatuterna. I likhet med riksdagen finner jag emellertid det synnerligen önskligt, att en undersökning vidtages i syfte att söka finna utvägar, varigenom de anmärkningar, som fortfarande riktas mot befordringsväsendet, må kunna, så långt det är möjligt, avlägsnas. Och jag finner det vidare nödvändigt att söka vinna anordningar, som kunna tillförsäkra universiteten lugn i deras arbete och utveckling och bespara dem de störande befordringstvister, vilka i många avseenden kunna vara ägnade att menligt inverka på deras verksamhet och deras ställning som vetenskapens och den andliga odlingens opartiska förespråkare inom vårt land.

Det är huvudsakligen på tre punkter, där jag anser en utredning bör vidtagas i syfte att söka ernå det bästa möjliga resultat. I första rummet bör enligt min mening uppmärksamheten riktas på sakkunniginstitutionen, såsom det tvivelsutan viktigaste ledet i den akademiska befordringsproceduren. Att densamma bör i princip bibehållas, därom torde givetvis ingen tvekan råda, men meningarna kunna vara delade om formerna för de sakkunnigas tillsättning och den ställning de sakkunniga äga att intaga till en befordringsfrågas vidare gång, sedan sakkunnigutlåtandena avgivits. Sakkunniginstitutionen är kärnan i det svenska befordringsväsendet, och givetvis bör man vid en prövning av dess omläggning framgå med all nödig försiktighet, varvid man bör uppmärksamma de svårigheter, som redan finnas och kunna i ännu högre grad uppstå, då den för vissa lärostolar erforderliga sakkunskapen ej är tillfinnandes inom landet utan man härvid måste vända sig till utlandet.

Riksdagen har vidare framhållit önskvärdheten av att en blivande utredning bör omfatta högskolorna i Stockholm och Göteborg. Så mycket mera delar jag denna uppfattning som högskolorna har sig medgiven en examensrätt, i väsentlig mån lika omfattande som den, vilken tillkommer de fakulteter vid statsuniversiteten, till vilka högskolorna hava motsvarighet.

Såsom den tredje punkten, som jag anser den blivande utredningen bör taga sikte på, vill jag beteckna den förenkling av hela befordringsproceduren, som med rätta synes mig böra betraktas som ett starkt framträdande önskemål och i avseende varå det synes mig angeläget att söka träffa en anordning, som med bibehållande av garantier för oväld i bedömningen skapar en mindre oständlig befordringsgång, än vad nu är fallet.

Jämväl övriga av riksdagen i dess skrivelse angivna synpunkter böra givetvis, i den mån så kan finnas lämpligt, vinna beaktande vid den ifrågasatta utredningen.»

Den 4 november 1930 beslöt departementschefen jämlikt nämnda bemyndigande att såsom sakkunniga för sagda ändamål tillkalla rektorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, professorn, medicine doktorn Gunnar Hedrén, professorn vid universitetet i Lund, juris doktorn Carl Gunnar Bergman, professorn vid universitetet i Uppsala, filosofie doktorn Axel Karl Adolf Bruse-

witz, professorn vid Göteborgs högskola, filosofie doktorn Klas Bernhard Johannes Karlgren, docenten vid Stockholms högskola, filosofie doktorn Alfred Salomon Kraft, docenten vid universitetet i Lund, filosofie doktorn Johan Edvard Fredrik Thermænius och rektorn vid Stockholms högskola, professorn, filosofie doktorn Sven August Daniel Tunberg ävensom uppdraga dels åt Hedrén att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar, dels ock åt Kraft att tillika tjänstgöra såsom sakkunnigas sekreterare.

Den 16 december 1931 anbefalldes de sakkunniga avgiva yttrande över en ansökan om rätt för professorn vid Uppsala universitet, medicine doktorn Alfred Petrén att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder. Sakkunnigas yttrande i ärendet inlämnades den 14 januari 1932.

Den 7 oktober 1932 uppdrog Kungl. Maj:t åt de sakkunniga att i samband med fullgörande av det åt dem förut lämnade uppdraget jämväl verkställa utredning och avgiva förslag rörande prokanslersinstitutionen vid rikets universitet samt beträffande utövningen av kanslersämbetet, då ämbetet är ledigt eller kanslern anmäler sig för någon tid vara förhindrad att bestrida detsamma.

Den 28 oktober 1932 föreskrev Kungl. Maj:t; att de sakkunnigas uppdrag skulle upphöra senast den 28 februari 1933.

De sakkunniga (nedan i betänkandet kallade »kommitterade») få, sedan utredningsarbetet numera slutförts, till Herr Statsrådet vördsamt överlämna bifogade betänkande och förslag.

Särskilda yttranden av enskilda sakkunniga äro vidfogade betänkandet.

Stockholm i februari 1933.

GUNNAR HEDRÉN.

C. G. BERGMAN.

AXEL BRUSEWITZ.

BERNHARD KARLGREN.

SVEN TUNBERG.

EDVARD THERMÆNIUS.

SALOMON KRAFT.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG.

Statuter för universiteten i Uppsala och Lund.

I.

Allmänna stadganden.

§ 3.

Universiteten stå under särskild styrelse och förvaltning. Överstyrelsen föres av en kansler. Styrelsen och förvaltningen på stället handhas av rektor, den akademiska församlingen, det större akademiska konsistoriet, det mindre akademiska konsistoriet och drätselnämnden, på sätt dessa statuter närmare bestämma.

II.

Kanslern.

§ 4.

Kanslersämbetet är gemensamt för de båda universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola. Kansler utnämnes av Kungl. Maj:t efter föregånget val, som förrättas å tid, vilken Kungl. Maj:t bestämmer.

§ 5.

Kansler bör utses bland män, som genom sin samhällsställning i förening med nit för vetenskaplig odling kunna verksamt vårda och främja de ifrågasvarande lärosätenas väl och studiernas sanna förkovran.

§ 6.

1. I val av kansler deltaga de akademiska församlingarna vid de båda universiteten, lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet samt professorerna vid Stockholms högskola och Göteborgs högskola. Valmans utevaro hindrar ej valförrättningens företagande. Valförrättare, som har att till valet utfärda kallelse, är vid vardera lärosätet rektor eller den hans ämbete förvaltar. Valet sker med slutna sedlar, upptagande namnet på den person, som anses till ämbetet lämpligast. Avgivna röster uppräknas inför protokoll, som förses med underskrift av valförrättaren och två andra valmän. Protokollen från universitetet i Lund, karolinska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola insändas därefter ofördröjligen till valförrättaren vid universitetet i

Uppsala, vilken har att sammanräkna rösterna och, med överlämnande av protokollen, hos Kungl. Maj:t anmäla valets utgång.

2. Anser Kungl. Maj:t — — nytt val.

§ 11.

Då kanslersämbetet är ledigt eller kanslern anmäler sig för någon tid förhindrad att bestrida ämbetet, förordnar Kungl. Maj:t, i senare fallet efter förslag av kanslern, om ämbetets uppehållande av en tillförordnad kansler, gemensam för de båda universiteten, karolinska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola.

Nuvarande §§ 12—16 skola upphöra att gälla.¹

IV.

Rektor. Prorektor.

§ 22.

1. Rektor är ordförande i den akademiska församlingen, ävensom i konsistorierna och drätselnämnden. Han utövar — — — fattade beslut.

2. Rektor äger — — — och samlingar.

3. Vad till — — — särskilt förordnat.

V.

Den akademiska församlingen och de akademiska konsistorierna.

§ 33.

Den akademiska församlingen och konsistorierna skola på ordförandens kallelse sammanträda, så ofta ärendena det fordra. Så framt ej särskilda skäl annat föranleda, må under lästermin sammanträde hållas allenast å lördag. Kallelsen, som, såvitt ske kan, skall innehålla uppgift på de ärenden, vilka vid sammanträdet skola förekomma, bör utfärdas senast dagen förut, på sätt den akademiska församlingen och konsistorierna var för sin del äga bestämma. Ej må ledamot utan anmält laga förfall utebliva från sammanträde. Ordföranden skall till protokollet låta anteckna de frånvarandes namn ävensom de uppgivna skälen för utevaro.

§ 34.

1. I den akademiska församlingen och i konsistorierna intage professor, utan avseende på fakultetsordning, plats efter dagen, då han först erhållit professorsbefattning vid någotdera universitetet, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola eller Göteborgs högskola.

För överbibliotekariens och räntmästarens plats i församlingen eller konsistorierna vare ock fullmaktsålder bestämmande.

2. Adjungerade ledamöter — — — fullmaktsålder.

¹ Dessa paragrafer återgivas nedan s. 113.

§ 37.

Det större akademiska konsistoriet skall hava allmän tillsyn och vård om universitetets såväl vetenskapliga som ekonomiska angelägenheter ävensom förvalta och utdela de till universitetet givna stipendier, där ej annorlunda är särskilt bestämt eller av kanslern förordnas. Konsistoriet åligger att behandla förslag till nya instruktioner, reglementen eller andra allmänna föreskrifter och anordningar rörande universitetet, dess lärda verksamhet, inrättningar, hushållning och drätsel, behandla frågor om anslag av statsmedel till universitetet, efter statuternas föreskrifter avgiva yttrande om förslag till lärarbefattningar och upprätta förslag till andra tjänsters tillsättande samt i övrigt utöva de åligganden, som i dessa statuter särskilt bestämmas.

VI.

Fakulteterna.

§ 41.

Varje fakultet eller sektion består, såsom beslutande myndighet, av de till fakulteten eller sektionen hörande professorer. Av dessa ledamöter intager en var plats i fakulteten eller sektionen efter dagen, då han först erhållit professorsbefattning vid någotdera universitetet, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola eller Göteborgs högskola.

§ 44.

I fråga om jäv mot ledamot av fakultet eller sektion gälle vad allmän lag om jäv stadgar. Därest såväl dekanus som samtliga ledamöter i någon fakultet eller sektion äro av laga skäl hindrade att befatta sig med dithörande ärende, förordne det större konsistoriet för tillfället dekanus och ledamöter. Äro samtliga till fakulteten eller sektionen hörande professorsbefattningar på en gång lediga, bestämme kanslern, på det större konsistoriets förslag, vilka under tiden skola såsom fakultet eller sektion tjänstgöra.

§ 46.

1. Fakultet eller sektion må ej handlägga ärende, utan att så många ledamöter äro närvarande, att deras antal överstiger hälften av antalet professorer inom fakulteten eller sektionen; därjämte skall i ärende, som avser tillsättande av lärarbefattning inom fakultet, iakttagas, att antalet i beslutet deltagande icke må understiga fem. I ärende av mindre vikt utgör minst en tredjedel av antalet professorer beslutsmässigt antal.

2. Göres behov — — — äga rum.

3. Erfordras adjunktion — — — om adjunktion.

VII.

Läraryrkesbefattningars och tjänsters tillsättande, tjänstledighet och vikariat, avsked.**§ 53.**

1. För befordran — — — befordringsgrund.
2. Angående — — — regeringsformen.
3. I fråga om tillsättande av professorsbefattning i psykiatri, som är för-
enad med överläkartjänst vid statens sinnessjukhus, gäller vad därom är sär-
skilt stadgat.

§ 57.

1. Anmäler sig ej någon sökande inom utsatt tid, eller återkalla samtliga sökande sina ansökningar, och har ej kallelseförslag jämlikt § 60 blivit väckt eller har sådant förslag väckts men ej av fakulteten eller sektionen antagits på sätt i § 66 sägs, låte rektor, i den i § 56 mom. 1 stadgade ordning, ofördröjligen kungöra ny ansökningstid och underrätta därom kanslern samt fakultetens eller sektionens dekanus.

Vad här sagts gälle ock för det fall, att genom Kungl. Maj:ts beslut i befordringsärendet befattningen icke bliver tillsatt och i beslutet ej annorlunda förordnas.

2. Om jämväl — — — Kungl. Maj:t.

§ 58.

1. Sökande till professorsbefattning skall vid ansökningen foga eller, när specimenstid enligt § 59 mom. 3 beräknas, före dennas utgång till rektor inlämna:

a) behörigen styrkt meritförteckning, angivande de omständigheter, vilka han vill åberopa såsom befordringsskäl;

b) åldersbetyg;

c) betyg över avlagda examina;

d) vederbörligt tjänstgöringsbetyg, om sökande varit anställd i allmän tjänst;

e) i tryck utgivna vetenskapliga arbeten samt de övriga handlingar, vilka sökande kan vilja åberopa till stöd för sin ansökning.

2. I mom. 1 omförmälda handlingar och skrifter skola inlämnas i fyra exemplar; efter ärendets slutliga avgörande eller återkallelse av ansökan äger sökande återfå desamma.

3. Sökande, som önskar avlägga läraryrkesprov, skall i ansökningen göra anmälan därom.

§ 59.

1. Sökande till professorsbefattning äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att genom läraryrkesprov ytterligare ådagalägga sin skicklighet, om han därom gjort anmälan enligt § 58 mom. 3. Han vare skyldig att avlägga läraryrkesprov, därest fakulteten eller sektionen så finner erforderligt.

Uppgifter för lärarprov föreläggas sökande av fakulteten eller sektionen i enlighet med av kanslern fastställda allmänna bestämmelser. Förslag till sådana bestämmelser uppgöres av fakultet eller sektion.

2. Lärarprov avlägges i god tid innan de sakkunniga hava att avgiva sina utlåtanden. Sådant prov skall äga rum under lästermin och må avläggas även efter utgången av den i mom. 3 angivna specimenstid. Då tid och ställe för lärarprov utsatts, skola de sakkunniga genom dekanus underrättas därom.

3. Har professorsbefattning förklarats till ansökan ledig jämlikt § 56 mom. 2 eller 3 eller jämlikt § 57 mom. 1, äger sökande att inom särskild specimenstid genom vetenskapliga arbeten och andra lärdomsbevis ytterligare ådagalägga sin skicklighet. Specimenstiden utgår klockan tolv å nittionde dagen räknat från den dag, då ansökningstiden utgått, eller, därest kallelseförslag blivit väckt men kallelse icke kommit till stånd, från den dag, då kallelseförslaget förfallit. I sistnämnda fall skall dagen för specimenstidens utgång av rektor genom anslag tillkännagivas.

Skulle specimenstiden utgå å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

4. Förklara samtliga sökande, att de icke vilja begagna sig av specimenstid, förfalle all fråga om sådan tid eller, där den redan börjat löpa, vad av densamma kan återstå.

5. Sökande äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att senast inom tjugu dagar, efter det att sakkunnigas utlåtanden jämlikt § 65 mom. 1 tillkännagivits, till dekanus inkomma med kortfattade erinringar vid sakkunnigas utlåtanden i vad honom rör. Sökande, som vill inkomma med erinringar, skall göra anmälan därom till dekanus inom en vecka, efter det att sakkunnigas utlåtanden tillkännagivits.

§ 60.

Sedan ansökningstiden utgått och sist å det sammanträde, då fakulteten eller sektionen fattar beslut som i § 62 mom. 2 sägs, men innan detta sker, äger ledamot av fakulteten eller sektionen väcka förslag om att kalla viss uppgiven vetenskapsman till den ledigförklarade befattningen. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad att närvara vid nämnda sammanträde, äger skriftligen väcka kallelseförslag.

§ 61.

1. Om sökande anmält sig eller kallelseförslag blivit väckt, skola, i den ordning § 62 föreskriver, utses tre eller fyra sakkunniga i det eller de läroämnen, som det ledigförklarade ämbetet omfattar. Till sakkunniga skola företrädesvis utses svenska vetenskapsidkare.

2. Professor och annan ordinarie lärare vid något av universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola eller Göteborgs högskola är, då han utses till sakkunnig inom eget vetenskapsområde vid tillsättande av lärarbefattning vid något av dessa lärosäten, pliktig emottaga uppdraget. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna meddela utsedd sakkunnig befrielse från uppdraget.

3. Från de utsedda sakkunniga skall genom dekanus försorg ofördröjligen besked inhämtas, huruvida de äro oförhindrade att åtaga sig uppdraget; och skall dekanus därvid, jämlikt av kanslern fastställt formulär, till var och en av de sakkunniga sända upplysningar till vägledning för sakkunniguppdragets fullgörande.

§ 62.

1. Sakkunniga utses, i den ordning här nedan sägs, genom samverkan mellan de båda universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola.

2. Efter ansökningstidens utgång skall den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, ofördröjligen fatta beslut om antalet sakkunniga och utan uppskov delgiva vederbörande fakultet, sektion eller motsvarande myndighet vid övriga lärosäten beslutet härom jämte uppgift om sökande och, därest kallelseförslag blivit väckt, uppgift om den till kallelse föreslagne.

3. De fakulteter eller sektioner eller motsvarande myndigheter, som jämlikt mom. 2 hava att taga befattning med befordringsärendet, skola, så snart ske kan, oberoende av varandra avgiva förslag å sakkunniga till fastställt antal. Till den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, skola övriga ifrågavarande myndigheters förslag ofördröjligen insändas.

4. Sedan förslag föreligga från samtliga ifrågavarande myndigheter, skall den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, ofördröjligen bland de föreslagna utse sakkunniga till fastställt antal. Härvid skall den, som föreslagits av flera myndigheter, äga företräde framför den, som föreslagits av färre myndigheter.

5. Om de sakkunnigas antal genom dödsfall, avsägelse eller annorledes nedgår under tre, skall den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, så snart ske kan, utse ny sakkunnig, så att hela antalet sakkunniga uppgår till tre. Härvid skall iakttagas, att valet träffas mellan övriga föreslagna vetenskapsidkare, därest sådana finnas, oavsett om dessa föreslagits av flera eller färre myndigheter.

6. Protokoll över valförrättning skall omedelbart översändas till kanslern.

7. Vid tillsättande av professorsbefattning vid annat lärosäte åligger det fakultet eller sektion att på anmodan av vederbörande myndighet avgiva förslag å sakkunniga och ofördröjligen översända det till nämnda myndighet.

§ 63.

1. Dekanus skall, så snart ske kan, till varje sakkunnig översända ett exemplar av i § 58 mom. 1 omförmälda ansökningshandlingar. Har kallelseförslag blivit väckt, skall fakultetens eller sektionens protokoll däröver tillika översändas.

2. Sakkunnig har att i fall av väckt kallelseförslag till dekanus inkomma med yttrande över detsamma inom fyrtio dagar från den dag, då handlingarna till honom avsänts, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa läs-termins början.

Om kallelseärendets utgång skall dekanus ofördröjligen underrätta de sakkunniga.

3. Är kallelseförslag icke väckt eller leder väckt förslag icke till befattningens tillsättande, hava de sakkunniga att var för sig avgiva skriftligt utlåtande, innefattande omdöme om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, om den ordning, i vilken de böra ifrågakomma till densamma. Utlåtandet skall kortfattat angiva de skäl, på vilka det är grundat.

Utlåtandet skall till dekanus insändas så snart ske kan och senast inom sex månader, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början. Ifrågavarande tid skall, då kallelseförslag icke blivit väckt, räknas från den dag, då handlingar och skrifter blivit till den sakkunnige avsända, och, då kallelseförslag blivit väckt men icke av fakulteten eller sektionen bifallits, från den dag, då kallelseförslaget förfallit. Därest kallelseförslag blivit av fakultet eller sektion väckt men ej av Kungl. Maj:t bifallits, räknas tiden från dagen för Kungl. Maj:ts beslut därom.

4. Det åligger dekanus att meddela sakkunnig vilken dag utlåtande senast skall vara till dekanus insänt. Då synnerliga skäl föreligga, må kansler kunna medgiva nödig förlängning av sagda tid.

5. Handlingar och skrifter skola efter sakkunniguppdragets slutförande återställas till dekanus.

6. Inkomna sakkunnigutlåtanden skola under sigill bevaras, intill dess enligt fakultetens eller sektionens beslut deras innehåll skall tillkännagivas.

§ 64.

1. Sakkunnig, som inom föreskriven tid avgivit utlåtande, som i § 63 mom. 3 sägs, äger åtnjuta ersättning för uppdraget med belopp motsvarande universitetsprofessor tillkommande tjänstgöringspenningar för tre månader.

2. Befattningshavare vid universitetet äger för fullgörande av sakkunniguppdrag enligt § 63 mom. 3 åtnjuta tjänstledighet under högst tre månader med avstående av tjänstgöringspenningar för den tid ledigheten avser.

§ 65.

1. Sedan samtliga utlåtanden inkommit eller när efter utgången av den för deras avgivande stadgade tid minst tre sakkunnigutlåtanden föreligga, skall fakulteten eller sektionen, så snart ske kan, tillkännagiva sakkunnigutlåtandenas innehåll. Fakulteten eller sektionen skall därefter med iakttagande av vad i § 59 mom. 5 stadgas, så snart ske kan, utsätta dag för ärendets slutliga behandling.

Har utlåtande från någon av de sakkunniga icke inkommit, då övriga sakkunnigutlåtanden tillkännagivas i fakulteten eller sektionen, skall det honom meddelade sakkunniguppdraget anses förfallet. Avgives utlåtandet senare, må hänsyn till detsamma icke tagas vid ärendets behandling.

2. Vid sammanträde för befodringsärendes slutliga behandling må överläggning icke äga rum.

3. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad närvara vid sammanträde

för avgivande av förslag, äger insända skriftligt yttrande, vilket skall vid röstberäkningen upptagas.

§ 66.

Vid slutligt avgörande av fråga om kallelse skola fakultetens eller sektionens ledamöter var för sig avgiva bestämt yttrande, huruvida tillräckliga skäl för kallelsen föreligga. För kallelseförslagets antagande erfordras, att minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagande ledamöterna förena sig om förslaget och att därvid för detsamma avgivits så många röster, att deras antal överstiger hälften av antalet professurer inom fakulteten eller sektionen. Där- est den föreslagne icke tillhör de sökande, skall han med avlämnande av merit- förteckning hava förklarat sig villig antaga kallelsen.

§ 67.

1. Vid slutligt uppgörande av förslag till ledigförklarad befattnings till- sättande i fall, där kallelse icke förekommit, skall varje ledamot av fakulteten eller sektionen avgiva yttrande om avlagt lärarprov samt med hänsyn till åberopade vetenskapliga arbeten, de sakkunnigas utlåtanden, nämnda prov och vad i övrigt enligt dessa statuter i ärendet förekommit bestämt yttra sig om sökandes skicklighet till befattningen, och, där flera sökande finnas, dem emel- lan på anförda grunder anställa bestämd jämförelse samt därefter, i följd av jämförelsen och med hänsyn tillika till vad i § 53 mom. 1 om tjänstålder sägs, uppföra tre av de sökande, om så många finnas och av honom prövas skickliga till befattningen, på förslaget i den ordning, han anser dem förtjänta att näm- nas till densamma.

2. Där en eller flera till befattningen skickliga sökande finnas, skall fakul- teten eller sektionen upprätta ett samfällt förslag. Finnas flera till befattnin- gen skickliga, skall omröstning anställas om varje förslagsrum för sig, därvid början göres med första rummet. Å vart förslagsrum varde den sökande upp- förd, som härtill erhållit flera röster än övriga sökande var för sig. Vid lika röstetal vare ordförandens röst avgörande.

§ 68.

1. Över kallelseförslag och tjänsteförslag skall det större konsistoriet, så snart ske kan, avgiva yttrande.

2. Samtliga handlingar i ärendet insändas därpå till kanslern, som överläm- nar dem jämte eget betänkande till Kungl. Maj:t.

§ 69.

På grund av mellankommande ferier må sammanträde i befordringsärende kunna uppskjutas till början av nästföljande lästermin.

§ 71.

Med tillsättande av befattning som laborator, prosector, observator, lärare i medicinsk radiologi, lärare i öron-, näs- och halssjukdomar vid universi- tetet i Lund, lärare i ortopedi vid universitetet i Lund, lärare i fysikalisk

diagnostik vid universitetet i Lund samt föreståndare för den zoologiska institutionens entomologiska avdelning vid universitetet i Lund förhållas i tillämpliga delar på enahanda sätt, som ovan är föreskrivet i fråga om professorsbefattningar, dock att sakkunniga utses, utan förslag som i § 62 mom. 3 sägs, av den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör.

§ 75.

1. Om inträffad — — — kanslern underrättas.
2. Ansökningshandlingarna — — — meddelas föreskrifter.
3. Ansökningshandlingarna överlämnas till det större konsistoriet, som har att upprätta förslag till befattningens återbesättande och därvid i tillämpliga delar iakttaga de i § 67 för fakultet och sektion givna bestämmelserna.
4. Konsistoriet äge — — — i ärendet.
5. Då fråga — — — omförmäles.
6. Då räntmästar- eller annan befattning — — — i ärendet.
7. Konsistoriets protokoll — — — Kungl. Maj:t.

§ 84.

1. Beträffande rätt — — — särskilt stadgat.
2. I övrigt må med iakttagande av vad i mom. 5 stadgas tjänstledighet, då skäl därtill förekommer, beviljas lärare och tjänstemän av rektor för högst en vecka, av mindre konsistoriet för högst en månad och av kanslern för längre tid, dock åt befattningshavare som finnes nämnd i § 52 mom. 1 ej över ett halvt år. Tjänstledighet åt någon av sist omförmälda befattningshavare för längre tid ankommer på Kungl. Maj:ts prövning.

3. Då tjänstledighet för bemälda befattningshavare sökes hos mindre konsistoriet, skall, därest ledigheten avser längre tid än fjorton dagar, yttrande inhämtas från vederbörande fakultet eller sektion, om ärendet rör tjänstledighet åt lärare, samt drätsel-nämnd, om det rör tjänsteman vid drätselverket.

Sökes ledighet hos kanslern eller Kungl. Maj:t, skall ansökningen ingivas till det mindre konsistoriet, som, efter inhämtande av yttrande som nu är sagt, med eget utlåtande översänder handlingarna i ärendet till kanslern.

4. Då tjänstledighet beviljats lärare, skall dekanus i vederbörande fakultet eller sektion ofördröjligen underrättas därom.

5. Om ledighet för biträden samt vaktmästare och jämförliga befattningshavare äger rektor efter förekommande omständigheter förordna.

§ 85.

1. Där ej — — — andra tjänster.
2. Avser förordnande tid, för vilken rektor eller mindre konsistoriet jämlikt § 84 mom. 2 äger meddelade ledighet, förordne rektor eller mindre konsistoriet för sådan tid, där så erfordras, vikarie efter förslag av vederbörande fakultet eller sektion, om ärendet rör vikarie för lärare, samt av drätsel-nämnd, om det rör vikarie vid drätselverket. Rektor må ock tillsvidare förordna vikarie, då sådan erfordras tidigare, än förordnande av mindre konsistoriet kan meddelas eller kanslers förordnande inträffa.

3. Är lärarbefattning ledig eller varder befattningen ej uppehållen av ordinarie innehavaren, bör fakultet eller sektion ofördröjligen till vikarie föreslå skicklig akademisk lärare, eller, då sådan ej finnes att tillgå, annan lämplig person, och skall förslaget, där förordnande avser längre tid än en vecka, ingivas till mindre konsistoriet; konsistoriet skall, då tiden för förordnande överskrider en månad, med eget yttrande insända förslaget till kanslern. Finner fakultet eller sektion vikaries förordnande ej erforderligt, skall, såvitt fråga är om undervisning eller examination för längre tid än fjorton dagar, anmälan därom göras hos mindre konsistoriet eller, om tiden överskrider en månad, i nyssnämnda ordning hos kanslern, och tillkommer det i förra fallet konsistoriet och i senare fallet kanslern att pröva, huruvida vikarie bör förordnas eller icke.

4. Då fråga är om ledighet för tjänsteman för längre tid än en månad, avge det mindre konsistoriet förslag å vikarie, där ej enligt mom. 5 och 6 här nedan annorlunda sägs.

5. Då överbibliotekarie — — — vikarie förordnas.

6. Då räntmästare — — — tjänstegrad närmast.

7. Vikarie för — — — av rektor.

8. Angående förordnande — — — är stadgat.

X.

Akademiska disputationer och promotion.

§ 118.

1. Varje disputationsavhandling — — — före ventilationen.

2. Samma dag disputationsavhandling anslås, skall den till kanslern, akademiska lärare och nationsföreningar utdelas i den ordning och till det antal exemplar, det mindre konsistoriet äger bestämma, varjämte nödigt antal exemplar för andra vetenskapliga behov enligt det mindre konsistoriets bestämmande skall avlämnas till biblioteket.

XVI.

Om besvär.

§ 158.

1. I ärende rörande tjänsteförslag eller kallelse skall genom anslag tillkännagivas dagen, då det större konsistoriet avgivit yttrande över fakultets eller sektionens förslag eller eljest förslagsfråga blivit i det större konsistoriet avgjord; och äger den missnöjde, därest han inom tio dagar efter anslagsdagen hos kanslern i hans expedition anmäler sig vilja anföra besvär, att före klockan tolv å trettionde dagen efter anslagsdagen, densamma oräknad, i ecklesiastikdepartementet eller, då tillsättningen tillkommer kanslern, i hans expedition ingiva sina besvär.

2. Varda besvär, som jämlikt mom. 1 anförts, utställda till förklaring av det större konsistoriet, fakultet eller sektion, har ledamot av sådan myndighet att vid dess förklaring över besvären avgiva det yttrande, vartill han kan finna fog.

Stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet.

II.

Lärarkollegiet.

§ 10.

Varje ledamot intager i lärarkollegiet plats efter dagen, då han först erhållit professorsbefattning vid institutet, något av universiteten, Stockholms högskola eller Göteborgs högskola.

§ 13.

I ärenden, som ej angå val, äge ledamot, som av laga förfall är hindrad att infinna sig i lärarkollegiet, sin mening till protokollet skriftligen insända, innan beslut är fattat i ärendet; dock skall, utom i fall, varom i § 50 mom. 2 sägs, vid röstberäkning icke tagas hänsyn till sådant yttrande.

III.

Kollegienämnden.

§ 18.

Kollegienämnden har, då tjänstledighet jämlikt § 64 mom. 1 beviljas lärare och tjänstemän av kanslern eller Kungl. Maj:t, att till kanslern inkomma med yttrande och därvid tillika avgiva förslag angående tjänstens upprätthållande; att handhava — — — tillkomma densamma.

VII.

Lärbefattningars och tjänsters tillsättande, tjänstledighet och vika- riat, avsked.

§ 38.

1. För befordran — — — — befordringsgrund.
2. Angående — — — — regeringsformen.
3. I fråga om tillsättande av förenade överläkartjänsten vid psykiatriska sjukhuset i Stockholm och professorsbefattningen i psykiatri vid institutet gäller vad därom är särskilt stadgat.

§ 42.

1. Anmäler sig ej någon sökande inom utsatt tid, eller återkalla samtliga sökande sina ansökningar, och har ej kallelseförslag jämlikt § 45 blivit väckt eller har sådant förslag väckts men ej av lärarkollegiet antagits på sätt i § 51 sägs, låte rektor, i den i § 41 mom. 1 stadgade ordning, ofördröjligen kungöra ny ansökningstid och underrätta därom kanslern.

Vad här sagts gälle ock för det fall, att genom Kungl. Maj:ts beslut i befordringsärendet befattningen icke bliver tillsatt och i beslutet ej annorlunda förordnas.

2. Om jämväl — — — — — Kungl. Maj:t.

§ 43.

1. Sökande till professorsbefattning skall vid ansökningen foga eller, när specimenstid enligt § 44 mom. 3 beräknas, före dennas utgång till rektor inlämna:

- a) behörigen styrkt meritförteckning, angivande de omständigheter, vilka han vill åberopa såsom befordringsskäl;
- b) åldersbetyg;
- c) betyg över avlagda examina;
- d) vederbörligt tjänstgöringsbetyg, om sökande varit anställd i allmän tjänst;
- e) i tryck utgivna vetenskapliga arbeten samt de övriga handlingar, vilka sökande kan vilja åberopa till stöd för sin ansökning.

2. I mom. 1 omförmälda handlingar och skrifter skola inlämnas i fyra exemplar; efter ärendets slutliga avgörande eller återkallelse av ansökan äger sökande återfå desamma.

3. Sökande, som önskar avlägga lärarprov, skall i ansökningen göra anmälan därom.

§ 44.

1. Sökande till professorsbefattning äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att genom lärarprov ytterligare ådagalägga sin skicklighet, om han därom gjort anmälan enligt § 43 mom. 3. Han vare skyldig att avlägga lärarprov, därest lärarkollegiet så finner erforderligt. Uppgifter för lärarprov föreläggas sökande av lärarkollegiet i enlighet med av kanslern fastställda allmänna bestämmelser. Förslag till sådana bestämmelser uppgöres av lärarkollegiet.

2. Lärarprov avlägges i god tid innan de sakkunniga hava att avgiva sina utlåtanden. Sådant prov skall äga rum under lästermin och må avläggas även efter utgången av den i mom. 3 angivna specimenstid. Då tid och ställe för lärarprov utsatts, skola de sakkunniga genom rektor underrättas därom.

3. Har professorsbefattning förklarats till ansökan ledig jämlikt § 41 mom. 2 eller 3 eller jämlikt § 42 mom. 1, äger sökande att inom särskild specimenstid genom vetenskapliga arbeten och andra lärdomsbevis ytterligare ådagalägga sin skicklighet. Specimenstiden utgår klockan tolv å nittionde dagen räknat från den dag, då ansökningstiden utgått, eller, därest kallelseförslag blivit väckt men kallelse icke kommit till stånd, från den dag, då kallelseförslaget förfallit. I sistnämnda fall skall dagen för specimenstidens utgång av rektor genom anslag tillkännagivas.

Skulle specimenstiden utgå å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

4. Förklara samtliga sökande, att de icke vilja begagna sig av specimenstid, förfalle all fråga om sådan tid, eller, där den redan börjat löpa, vad av densamma kan återstå.

5. Sökande äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att senast inom tjugo dagar, efter det att sakkunnigas utlåtande jämlikt § 50 mom. 1 tillkännagivits, till rektor inkomma med kortfattade erinringar vid sakkunnigas utlåtanden i vad honom rör. Sökande, som vill inkomma med erinringar, skall göra anmälan därom till rektor inom en vecka, efter det att sakkunnigas utlåtanden tillkännagivits.

§ 45.

Sedan ansökningstiden utgått och sist å det sammanträde, då lärarkollegiet fattar beslut som i § 47 mom. 2 sägs, men innan detta sker, äger ledamot av lärarkollegiet väcka förslag om att kalla viss uppgiven vetenskapsman till den ledigförklarade befattningen. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad att närvara vid nämnda sammanträde, äger skriftligen väcka kallelseförslag.

§ 46.

1. Om sökande anmält sig eller kallelseförslag blivit väckt, skola, i den ordning § 47 föreskriver, utses tre eller fyra sakkunniga i det eller de läroämnen, som det ledigförklarade ämbetet omfattar. Till sakkunniga skola företrädesvis utses svenska vetenskapsidkare.

2. Professor och annan ordinarie lärare vid institutet, något av universiteten, Stockholms högskola eller Göteborgs högskola är, då han utses till sakkunnig inom eget vetenskapsområde vid tillsättande av lärarbefattning vid något av dessa lärosäten, pliktig emottaga uppdraget. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna meddela utsedd sakkunnig befrielse från uppdraget.

3. Från de utsedda sakkunniga skall genom rektors försorg ofördröjligen besked inhämtas, huruvida de äro oförhindrade att åtaga sig uppdraget; och skall rektor därvid, jämlikt av kanslern fastställt formulär, till var och en av de sakkunniga sända upplysningar till vägledning för sakkunniguppdragets fullgörande.

§ 47.

1. Sakkunniga utses, i den ordning här nedan sägs, genom samverkan mellan karolinska mediko-kirurgiska institutet och de medicinska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund.

2. Efter ansökningstidens utgång skall lärarkollegiet ofördröjligen fatta beslut om antalet sakkunniga och utan uppskov delgiva medicinska fakulteterna vid båda universiteten beslutet härom jämte uppgift om sökande och, därest kallelseförslag blivit väckt, uppgift om den till kallelse föreslagne.

3. Lärarkollegiet och de medicinska fakulteterna vid båda universiteten skola, så snart ske kan, oberoende av varandra avgiva förslag å sakkunniga till fastställt antal. Medicinska fakulteterna vid universiteten skola ofördröjligen meddela lärarkollegiet sålunda avgivna förslag.

4. Sedan förslag föreligga från samtliga ifrågavarande myndigheter, skall lärarkollegiet ofördröjligen bland de föreslagna utse sakkunniga till fastställt antal. Härvid skall den, som föreslagits av flera myndigheter, äga företräde framför den, som föreslagits av färre myndigheter.

5. Om de sakkunnigas antal genom dödsfall, avsägelse eller annorledes nedgår under tre, skall lärarkollegiet, så snart ske kan, utse ny sakkunnig, så att hela antalet sakkunniga uppgår till tre. Härvid skall iakttagas, att valet träffas mellan övriga föreslagna vetenskapsidkare, oavsett om dessa föreslagits av flera eller färre myndigheter.

6. Protokoll över valförrättning skall omedelbart översändas till kanslern.

7. Vid tillsättande av professorsbefattning vid någondera av medicinska fakulteterna i Uppsala eller Lund åligger det lärarkollegiet att på anmodan av den fakultet, dit den ledigförklarade befattningen hör, avgiva förslag å sakkunniga och ofördröjligen översända det till ifrågavarande fakultet.

§ 48.

1. Rektor skall, så snart ske kan, till varje sakkunnig översända ett exemplar av de i § 43 mom. 1 omförmälda ansökningshandlingar. Har kallelseförslag blivit väckt, skall lärarkollegiets protokoll däröver tillika översändas.

2. Sakkunnig har att i fall av väckt kallelseförslag till rektor inkomma med yttrande över detsamma inom fyrtio dagar från den dag, då handlingarna till honom avsänts, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början.

Om kallelseärendets utgång skall rektor ofördröjligen underrätta de sakkunniga.

3. Är kallelseförslag icke väckt eller leder väckt förslag icke till befattningens tillsättande, hava de sakkunniga att var för sig avgiva skriftligt utlåtande innefattande omdöme om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, om den ordning, i vilken de böra ifrågakomma till densamma. Utlåtandet skall kortfattat angiva de skäl, på vilka det är grundat.

Utlåtande skall till rektor insändas så snart ske kan och senast inom sex månader, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början. Ifrågavarande tid skall, då kallelseförslag icke blivit väckt, räknas från den dag, då handlingar och skrifter blivit till den sakkunnige avsända, och, då kallelseförslag blivit väckt men icke av lärarkollegiet bifallits, från den dag, då kallelseförslaget förfallit. Därest kallelseförslag blivit av lärarkollegiet väckt men ej av Kungl. Maj:t bifallits, räknas tiden från dagen för Kungl. Maj:ts beslut därom.

4. Det åligger rektor att meddela sakkunnig vilken dag utlåtande senast skall vara till rektor insänt. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna medgiva nödig förlängning av sagda tid.

5. Handlingar och skrifter skola efter sakkunniguppdragets slutförande återställas till rektor.

6. Inkomna sakkunnigutlåtanden skola under sigill bevaras, intill dess enligt lärarkollegiets beslut deras innehåll skall tillkännagivas.

§ 49.

1. Sakkunnig, som inom föreskriven tid avgivit utlåtande, som i § 48 mom. 3 sägs, äger åtnjuta ersättning för uppdraget med belopp motsvarande professor vid institutet tillkommande tjänstgöringspenningar för tre månader.

2. Befattningshavare vid institutet äger för fullgörande av sakkunniguppdrag enligt § 48 mom. 3 åtnjuta tjänstledighet under högst tre månader med avstående av tjänstgöringspenningar för den tid ledigheten avser.

§ 50.

1. Sedan samtliga utlåtanden inkommit eller när efter utgången av den för deras avgivande stadgade tid minst tre sakkunnigutlåtanden föreligga, skall lärarkollegiet, så snart ske kan, tillkännagiva sakkunnigutlåtandenas innehåll. Lärarkollegiet skall därefter, med iakttagande av vad i § 44 mom. 5 stadgas, så snart ske kan, utsätta dag för ärendets slutliga behandling.

Har utlåtande från någon av de sakkunniga icke inkommit, då övriga sakkunnigutlåtanden tillkännagivas i lärarkollegiet, skall det honom meddelade sakkunniguppdraget anses förfallet. Avgives utlåtandet senare, må hänsyn till detsamma icke tagas vid ärendets behandling.

2. Vid sammanträde för befordringsärendes slutliga behandling må överläggning icke äga rum.

3. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad närvara vid sammanträde för avgivande av förslag, äger insända skriftligt yttrande, vilket skall vid röstberäkningen upptagas.

§ 51.

Vid slutligt avgörande av fråga om kallelse skola lärarkollegiets ledamöter var för sig avgiva bestämt yttrande, huruvida tillräckliga skäl för kallelsen föreligga. Föreningarna sig minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagande ledamöterna om kallelseförslaget och hava därvid för detsamma avgivits så många röster, att deras antal överstiger hälften av antalet professorer vid institutet, skola, därest den föreslagne tillhör de sökande eller med avlämnande av meritförteckning förklarar sig villig antaga kallelsen, handlingarna i ärendet överlämnas till kanslern, som överlämnar dem jämte eget betänkande till Kungl. Maj:t.

§ 52.

1. Vid slutligt uppgörande av förslag till ledigförklarad befattnings tillsättande i fall, där kallelse icke förekommit, skall varje ledamot av lärarkollegiet avgiva yttrande om avlagt lärarprov samt med hänsyn till åberopade vetenskapliga arbeten, de sakkunnigas utlåtanden, nämnda prov och vad i övrigt enligt dessa stadgar i ärendet förekommit bestämt yttra sig om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, dem emellan på anförda grunder anställa bestämd jämförelse samt därefter, i följd av jämförelsen och med hänsyn tillika till vad i § 38 mom. 1 om tjänstålder sägs, uppföra tre av de sökande, om så många finnas och av honom prövas skickliga till befattningen, på förslag i den ordning, han anser dem förtjänta att nämnas till densamma.

2. Där en eller flera till befattningen skickliga sökande finnas, skall lärarkollegiet upprätta ett samfällt förslag. Finnas flera till befattningen skickliga, skall omröstning anställas om varje förslagsrum för sig, därvid början

göres med första rummet. Å vart förslagsrum varde den sökande uppförd, som härtill erhållit flera röster än övriga sökande var för sig. Vid lika röstetal vare ordförandens röst avgörande.

3. Samtliga handlingar i ärendet insändas därpå till kanslern, som överlämnar dem jämte eget betänkande till Kungl. Maj:t.

§ 53.

På grund av mellankommande ferier må sammanträde i befordringsärende kunna uppskjutas till början av nästföljande lästermin.

§ 54.

1. Med tillsättandet av prosektorsbefattning och av laboratorsbefattning på ordinarie stat förhållas i tillämpliga delar på enahanda sätt, som i fråga om professorsbefattning ovan är föreskrivet, dock att sakkunniga utses av lärarkollegiet utan förslag av medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund.

2. Beträffande tillsättandet av annan å institutets stat uppförd laboratorsbefattning än sådan, som i mom. 1 omförmäles, skola de föreskrifter, som äro av Kungl. Maj:t särskilt givna, lända till efterrättelse.

§ 64.

1. Tjänstledighet må, då skäl därtill förekommer, beviljas institutets lärare och tjänstemän, av rektor för högst en vecka, av kollegienämnden för högst en månad och av kanslern för längre tid, dock åt innehavare av professorsbefattning, prosektorstjänst, fast laboratorstjänst och kamrerarbefattning ej över ett halvt år. Tjänstledighet åt någon av dessa befattningshavare för längre tid ankommer på Kungl. Maj:ts prövning.

2. Om rätt — — — omständigheter förordna.

§ 65.

1. Där ej — — — hos kanslern.

2. Vid tjänstledighet, som jämlikt § 64 mom. 1 beviljas av kollegienämnden, förordne nämnden vikarie.

Erfordras vikarie — — — en vecka.

3. När professorsbefattningen — — — varda återbesatt.

4. Vikarie för — — — av rektor.

XIII.

Åtal och ansvar för tjänstefel.

§ 112.

1. I ärende — — — sina besvär.

2. Varda besvär, som jämlikt mom. 1 anförts, utställda till förklaring av lärarkollegiet, har ledamot av lärarkollegiet att vid dess förklaring över besvären avgiva det yttrande, vartill han kan finna fog.

Grundstadgar för Stockholms högskola.

I.

Kanslersämbetet är gemensamt för universiteten i Uppsala och Lund, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola. Kansler utnämnes av Kungl. Maj:t efter föregånget val, som förrättas å tid, vilken Kungl. Maj:t bestämmer.

II.

Kansler bör utses bland män, som genom sin samhällsställning i förening med nit för vetenskaplig odling kunna verksamt vårda och främja de ifrågasvarande lärosätenas väl och studiernas sanna förkovran.

III.

I val av kansler deltaga de akademiska församlingarna vid de båda universiteten, lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet samt professorerna vid Stockholms högskola och Göteborgs högskola. Valmans utevaro hindrar ej valförrättningens företagande. Valförrättare, som har att till valet utfärda kallelse, är vid vardera lärosätet rektor eller den hans ämbete förvaltar. Valet sker med slutna sedlar, upptagande namnet på den person, som anses till ämbetet lämpligast. Avgivna röster uppräknas inför protokoll, som förses med underskrift av valförrättaren och två andra valmän. Protokollen från universitetet i Lund, karolinska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola insändas därefter ofördröjligen till valförrättaren vid universitetet i Uppsala, vilken har att sammanräkna rösterna och, med överlämnande av protokollen, hos Kungl. Maj:t anmäla valets utgång.

IV.

Då kanslersämbetet är ledigt eller kanslern anmäler sig för någon tid vara förhindrad att bestrida ämbetet, förordnar Kungl. Maj:t, i senare fallet efter förslag av kanslern, om ämbetets uppehållande av en tillförordnad kansler, gemensam för de båda universiteten, karolinska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola.

V.

I fråga om jäv mot ledamot av styrelsen, lärarrådet och fakulteterna gälla vad allmän lag om jäv stadgar.

VI.

1. De lärare, som innehava professorsämbete vid högskolan och äro i utövning av sin tjänst, samt de, som på förordnande förestå sådant ämbete, bilda lärarrådet.

2. Vid behandling av ärende, som avser tillsättande av professorsämbete, må allenast innehavare av professorsämbete deltaga.

3. I lärarrådet intager innehavare av professorsämbete, utan avseende på fakultetsordning, plats efter dagen, då han först erhållit professorsbefattning vid högskolan, någotdera universitetet, karolinska mediko-kirurgiska institutet eller Göteborgs högskola.

VII.

1. Varje fakultet består, såsom beslutande myndighet, av de till fakulteten hörande lärare, som innehava professorsämbete vid högskolan och äro i utövning av sin tjänst, samt de lärare, som på förordnande förestå sådant ämbete.

2. Vid behandling av ärende, som avser tillsättande av professorsämbete, må allenast innehavare av professorsämbete deltaga.

3. Göres behov av adjunktion i ärende, som avser tillsättande av professorsämbete, skall lärarrådet, efter förslag av fakulteten, utse den eller dem, med vilka förstärkning för ändamålet bör äga rum.

4. I fakulteten intager innehavare av professorsämbete plats efter dagen, då han först erhållit professorsbefattning vid högskolan, någotdera universitetet, karolinska mediko-kirurgiska institutet eller Göteborgs högskola.

VIII.

Fakultet må ej handlägga ärende, utan att så många ledamöter äro närvarande, att deras antal överstiger hälften av antalet professurer inom fakulteten; därjämte skall i ärende, som avser tillsättande av lärarbefattning inom fakultet, iakttagas, att antalet i beslutet deltagande icke må understiga fem. I ärende av mindre vikt utgör minst en tredjedel av antalet professurer beslutsmässigt antal.

IX.

1. Styrelsen bestämmer vilka ämbeten och tjänster skola finnas vid högskolan. Innan styrelsen sålunda avgör om lärarbefattning, skola vederbörande fakultet och lärarrådet höras.

2. Sedan professorsbefattning inrättats, skall den i vederbörlig ordning upprätthållas.

Undantag från nu meddelade föreskrift må ske endast i sådana fall, då styrelsen av särskilda anledningar finner undantag nödigt och Kungl. Maj:t därtill lämnar sitt medgivande.

X.

För befordran till akademiska lärarbefattningar må ej andra grunder avses eller åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten skall hänsyn tagas jämväl till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning. Prövas den vetenskapliga skickligheten hos två eller flera sökande vara lika, då må ock tjänstålder åberopas såsom befordringsgrund.

XI.

Professor vid högskolan utnämnes med fullmakt av Kungl. Maj:t efter vederbörandes förslag.

I särskild handling tillförsäkras den utnämnde av högskolans styrelse honom tillkommande löne- och pensionsförmåner.

XII.

1. Professorsbefattningar tillsättas antingen efter ansökan eller genom kallelse.

2. Ej må någon kallas, med mindre hans skicklighet till ämbetet är uppenbar och han anses förtjänt att till ämbetet nämnas framför varje annan svensk man, som är sökande till befattningen eller föreslagits till kallelse.

XIII.

1. Åtgärder för professorsbefattnings tillsättande skola inledas ett år innan befattningens innehavare jämlikt XXVIII är skyldig avgå. Det åligger förty rektor att då i allmänna tidningarna tre gånger kungöra, att ansökningar till befattningen skola ingivas till rektor före klockan tolv å trettonde dagen från den dag, då kungörelsen första gången varit införd i tidningarna. Infaller trettonde dagen å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

2. Därest professorsbefattning genom dödsfall eller annorledes bliver ledig, innan åtgärder för dess tillsättande inletts enligt mom. 1, låte rektor ofördröjligen därefter eller, om befattningen blivit ledig under ferier, efter fjorton dagar från början av nästkommande lästermin kungöra ledigheten på sätt i mom. 1 är stadgat.

3. Har ny professorsbefattning inrättats, åligger det rektor att ofördröjligen kungöra befattningen ledig på sätt i mom. 1 stadgas.

4. När kungörelse som i mom. 1—3 sägs utfärdats, skola kanslern, styrelsen samt fakultetens dekanus genom rektors försorg omedelbart därom underättas.

XIV.

Anmäler sig ej någon sökande inom utsatt tid, eller återkalla samtliga sökande sina ansökningar, och har ej kallelseförslag jämlikt XVII blivit väckt eller har sådant förslag väckts men ej av fakulteten antagits på sätt i XXIII sägs, låte rektor, i den i XIII mom. 1 stadgade ordning, ofördröjligen kun-

göra ny ansökningstid och underrätta därom kanslern, styrelsen och fakultetens dekanus.

Vad här sagts gälle ock för det fall, att genom Kungl. Maj:ts beslut i befordringsärendet befattningen icke bliver tillsatt.

2. Om jämväl efter det ny ansökningstid kungjorts befattningen icke bliver tillsatt, skall rektor, sedan yttrande avgivits av fakulteten och lärarrådet, insända handlingarna i ärendet till styrelsen, som i ärendet fattar beslut och underställer detta Kungl. Maj:ts prövning och stadfästelse.

XV.

1. Sökande till professorsbefattning skall vid ansökningen foga eller, när specimenstid enligt XVI mom. 3 beräknas, före dennas utgång till rektor inlämna:

a) behörigen styrkt meritförteckning, angivande de omständigheter, vilka han vill åberopa såsom befordringsskäl:

b) åldersbetyg;

c) betyg över avlagda examina;

d) vederbörligt tjänstgöringsbetyg, om sökande varit anställd i allmän tjänst;

e) i tryck utgivna vetenskapliga arbeten samt de övriga handlingar, vilka sökande kan vilja åberopa till stöd för sin ansökning.

2. I mom. 1 omförmälda handlingar och skrifter skola inlämnas i fyra exemplar; efter ärendets slutliga avgörande eller återkallelse av ansökan äger sökande återfå desamma.

3. Sökande, som önskar avlägga lärarprov, skall i ansökningen göra anmälan därom.

XVI.

1. Sökande till professorsbefattning äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att genom lärarprov ytterligare ådagalägga sin skicklighet, om han därom gjort anmälan enligt XV mom. 3. Han vare skyldig att avlägga lärarprov, därest fakulteten så finner erforderligt. Uppgifter för lärarprov föreläggas sökande av fakulteten i enlighet med av kanslern fastställda allmänna bestämmelser. Förslag till sådana bestämmelser uppgöres av fakulteten.

2. Lärarprov avlägges i god tid innan de sakkunniga hava att avgiva sina utlåtanden. Sådant prov skall äga rum under lästermin och må avläggas även efter utgången av den i mom. 3 angivna specimenstid. Då tid och ställe för lärarprov utsatts, skola de sakkunniga genom dekanus underrättas därom.

3. Har professorsbefattning förklarats till ansökan ledig jämlikt XIII mom. 2 eller 3 eller jämlikt XIV mom. 1, äger sökande att inom särskild specimenstid genom vetenskapliga arbeten och andra lärdomsbevis ytterligare ådagalägga sin skicklighet. Specimenstiden utgår klockan tolv å nittionde dagen räknat från den dag, då ansökningstiden utgått, eller, därest kallelseförslag blivit väckt men kallelse icke kommit till stånd, från den dag, då kallelseför-

slaget förfallit. I sistnämnda fall skall dagen för specimenstidens utgång av rektor genom anslag tillkännagivas.

Skulle specimenstiden utgå å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

4. Förklara samtliga sökande, att de icke vilja begagna sig av specimenstid, förfalle all fråga om sådan tid, eller, där den redan börjat löpa, vad av densamma kan återstå.

5. Sökande äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att senast inom tjugo dagar, efter det att sakkunnigas utlåtande jämlikt XXII mom. 1 tillkännagivits, till dekanus inkomma med kortfattade erinringar vid sakkunnigas utlåtanden i vad honom rör. Sökande, som vill inkomma med erinringar, skall göra anmälan därom till dekanus inom en vecka, efter det att sakkunnigas utlåtanden tillkännagivits.

XVII.

Sedan ansökningstiden utgått och sist å det sammanträde, då fakulteten fattar beslut som i XIX mom. 2 sägs, men innan detta sker, äger ledamot av fakulteten att väcka förslag om att kalla viss uppgiven vetenskapsman till den ledigförklarade befattningen. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad att närvara vid nämnda sammanträde, äger skriftligen väcka kallelseförslag.

XVIII.

1. Om sökande anmält sig eller kallelseförslag blivit väckt, skola, i den ordning XIX föreskriver, utses tre eller fyra sakkunniga i det eller de läroämnen, som det ledigförklarade ämbetet omfattar. Till sakkunniga skola företrädesvis utses svenska vetenskapsidkare.

2. Professor och annan ordinarie lärare vid Stockholms högskola, något av universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet eller Göteborgs högskola är, då han utses till sakkunnig inom eget vetenskapsområde vid tillsättande av lärarbefattning vid något av dessa lärosäten, pliktig emottaga uppdraget. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna meddela utsedd sakkunnig befrielse från uppdraget.

3. Från de utsedda sakkunniga skall genom dekanus försorg ofördröjligen besked inhämtas, huruvida de äro oförhindrade att åtaga sig uppdraget; och skall dekanus därvid, jämlikt av kanslern fastställt formulär, till var och en av de sakkunniga sända upplysningar till vägledning för sakkunniguppdragets fullgörande.

XIX.

1. Sakkunniga utses, i den ordning här nedan sägs, genom samverkan mellan Stockholms högskola, de båda universiteten och Göteborgs högskola.

2. Efter ansökningstidens utgång skall den fakultet, dit den ledigförklarade befattningen hör, ofördröjligen fatta beslut om antalet sakkunniga och utan uppskov delgiva vederbörande fakultet, sektion eller motsvarande myndighet

vid övriga lärosäten beslutet härom jämte uppgift om sökande och, därest kallelseförslag blivit väckt, uppgift om den till kallelse föreslagne.

3. De myndigheter, som jämlikt mom. 2 hava att taga befattning med befordringsärendet, skola, så snart ske kan, oberoende av varandra avgiva förslag å sakkunniga till fastställt antal. Till den fakultet, dit den ledigförklarade befattningen hör, skola övriga ifrågavarande myndigheters förslag ofördröjligen insändas.

4. Sedan förslag föreligga från samtliga ifrågavarande myndigheter, skall den fakultet, dit den ledigförklarade befattningen hör, ofördröjligen bland de föreslagna utse sakkunniga till fastställt antal. Härvid skall den, som föreslagits av flera myndigheter, äga företräde framför den, som föreslagits av färre myndigheter.

5. Om de sakkunnigas antal genom dödsfall, avsägelse eller annorledes nedgår under tre, skall den fakultet, dit den ledigförklarade befattningen hör, så snart ske kan, utse ny sakkunnig, så att hela antalet sakkunniga uppgår till tre. Härvid skall iakttagas, att valet träffas mellan övriga föreslagna vetenskapsidkare, därest sådana finnas, oavsett om dessa föreslagits av flera eller färre myndigheter.

6. Protokoll över valförrättning skall omedelbart översändas till kanslern och styrelsen.

7. Vid tillsättande av professorsbefattning vid de båda universitetens juridiska eller filosofiska fakulteter eller vid Göteborgs högskola åligger det fakultet vid högskolan att på anmodan av vederbörande myndighet avgiva förslag å sakkunniga och ofördröjligen översända det till nämnda myndighet.

XX.

1. Dekanus skall, så snart ske kan, till varje sakkunnig översända ett exemplar av i XV mom. 1 omförmälda ansökningshandlingar. Har kallelseförslag blivit väckt, skall fakultetens protokoll däröver tillika översändas.

2. Sakkunnig har att i fall av väckt kallelseförslag till dekanus inkomma med yttrande över detsamma inom fyrtio dagar från den dag, då handlingarna till honom avsänts, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början.

Om kallelseärendets utgång skall dekanus ofördröjligen underrätta de sakkunniga.

3. Är kallelseförslag icke väckt eller leder väckt förslag icke till befattningens tillsättande, hava de sakkunniga att var för sig avgiva skriftligt utlåtande innefattande omdöme om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, om den ordning, i vilken de böra ifrågakomma till densamma. Utlåtandet skall kortfattat angiva de skäl, på vilka det är grundat.

Utlåtandet skall till dekanus insändas så snart ske kan och senast inom sex månader, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början. Ifrågavarande tid skall, då kallelseförslag icke blivit väckt, räknas från den dag, då handlingar och skrifter blivit till den sakkunnige avsända, och, då kallelseförslag blivit väckt men icke av fakulteten bifallits, från den

dag, då kallelseförslaget förfallit. Därest kallelseförslag blivit av fakulteten väckt men ej av Kungl. Maj:t bifallits, räknas tiden från dagen för Kungl. Maj:ts beslut därom.

4. Det åligger dekanus att meddela sakkunnig vilken dag utlåtande senast skall vara till dekanus insänt. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna medgiva nödig förlängning av sagda tid.

5. Handlingar och skrifter skola efter sakkunniguppdragets slutförande återställas till dekanus.

6. Inkomna sakkunnigutlåtanden skola under sigill bevaras, intill dess enligt fakultetens beslut deras innehåll skall tillkännagivas.

XXI.

1. Sakkunnig, som inom föreskriven tid avgivit utlåtande, som i XX mom. 3 sägs, äger åtnjuta ersättning för uppdraget med belopp motsvarande professor vid högskolan tillkommande tjänstgöringspenningar för tre månader.

2. Befattningshavare vid högskolan äger för fullgörande av sakkunniguppdrag enligt XX mom. 3 åtnjuta tjänstledighet under högst tre månader med avstående av tjänstgöringspenningar för den tid ledigheten avser.

XXII.

1. Sedan samtliga utlåtanden inkommit eller när efter utgången av den för deras avgivande stadgade tid minst tre sakkunnigutlåtanden föreligga, skall fakulteten, så snart ske kan, tillkännagiva sakkunnigutlåtandenas innehåll. Fakulteten skall därefter, med iakttagande av vad i XVI mom. 5 stadgas, så snart ske kan utsätta dag för ärendets slutliga behandling.

Har utlåtande från någon av de sakkunniga icke inkommit, då övriga sakkunnigutlåtanden tillkännagivas i fakulteten, skall det honom meddelade sakkunniguppdraget anses förfallet. Avgives utlåtandet senare, må hänsyn till detsamma icke tagas vid ärendets behandling.

2. Vid sammanträde för befodringsärendes slutliga behandling må överläggning icke äga rum.

3. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad närvara vid sammanträde för avgivande av förslag, äger insända skriftligt yttrande, vilket skall vid röstberäkningen upptagas.

XXIII.

Vid slutligt avgörande av fråga om kallelse skola fakultetens ledamöter var för sig avgiva bestämt yttrande, huruvida tillräckliga skäl för kallelsen föreligga. För kallelseförslagets antagande erfordras, att minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagande ledamöterna förena sig om förslaget och att därvid för detsamma avgivits så många röster, att deras antal överstiger hälften av antalet professorer inom fakulteten. Därest den föreslagne icke tillhör de sökande, skall han med avlämnande av meritförteckning hava förklarat sig villig antaga kallelsen.

XXIV.

1. Vid slutligt uppgörande av förslag till ledigförklarad befattnings tillsättning i fall, där kallelse icke förekommit, skall varje ledamot av fakulteten avgiva yttrande om avlagt lärarprov samt med hänsyn till åberopade vetenskapliga arbeten, de sakkunnigas utlåtanden, nämnda prov och vad i övrigt enligt dessa stadgar i ärendet förekommit bestämt yttra sig om sökandes skicklighet till befattningen, och, där flera sökande finnas, dem emellan på anförda grunder anställa bestämd jämförelse samt därefter i följd av jämförelsen och med hänsyn tillika till vad i X om tjänstålder sägs, uppföra tre av de sökande, om så många finnas och av honom prövas skickliga till befattningen, på förslaget i den ordning, han anser dem förtjänta att nämnas till densamma.

2. Där en eller flera till befattningen skickliga sökande finnas, skall fakulteten upprätta ett samfällt förslag. Finnas flera till befattningen skickliga, skall omröstning anställas om varje förslagsrum för sig, därvid början göres med första rummet. Å vart förslagsrum varde den sökande uppförd, som här till erhållit flera röster än övriga sökande var för sig. Vid lika röstetal vare ordförandens röst avgörande.

XXV.

1. Över kallelseförslag och tjänsteförslag skola lärarrådet och styrelsen, så snart ske kan, avgiva yttranden.

2. Samtliga handlingar i ärendet insändas därpå till kanslern, som överlämnar dem jämte eget betänkande till Kungl. Maj:t.

XXVI.

På grund av mellankommande ferier må sammanträde i befodringsärenden kunna uppskjutas till början av nästföljande lästermin.

XXVII.

1. Annan lärarbefattning än professorsämbete, med vilken uppdrag att förrätta examination är förbundet, tillsättes av styrelsen på förslag av fakulteten och efter lärarrådets hörande. Styrelsens beslut skall underställas kanslerns prövning och stadfästelse.

2. Förordnande att förestå professorsämbete eller annan med examination förbunden lärarbefattning meddelas av styrelsen efter fakultetens och lärarrådets hörande samt underställes kanslerns prövning och stadfästelse.

XXVIII.

Professor vid högskolan, som uppnått sextiofem års ålder, är skyldig att avgå från sin befattning, därest ej styrelsen anmodat honom att kvarstå. Sådan anmodan må avse högst två år och skall ske innan vederbörande uppnått sextiofyra års ålder.

XXIX.

1. I ärende rörande tjänsteförslag eller kallelse till professorsämbete skall genom anslag tillkännagivas dagen, då styrelsen avgivit yttrande över fakultets förslag, och äger den missnöjde, därest han inom tio dagar efter anslagsdagen hos kanslern i hans expedition anmäler sig vilja anföra besvär, att före klockan tolv å trettonde dagen efter anslagsdagen, densamma oräknad, i ecklesiastik-departementet ingiva sina besvär.

2. Varda besvär, som jämlikt mom. 1 anförts, utställda till förklaring av styrelsen, lärarrådet eller fakultet, har ledamot av sådan myndighet att vid dess förklaring över besvären avgiva det yttrande, vartill han kan finna fog.

Statuter för Göteborgs högskola.

I.

Kanslersämbetet är gemensamt för universiteten i Uppsala och Lund, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Göteborgs högskola och Stockholms högskola. Kansler utnämnes av Kungl. Maj:t efter föregånget val, som förrättas å tid, vilken Kungl. Maj:t bestämmer.

II.

Kansler bör utses bland män, som genom sin samhällsställning i förening med nit för vetenskaplig odling kunna verksamt vårda och främja de ifrågasvarande lärosätenas väl och studiernas sanna förkovran.

III.

I val av kansler deltaga de akademiska församlingarna vid de båda universiteten, lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet samt professorerna vid Göteborgs högskola och Stockholms högskola. Valmans utevaro hindrar ej valförrättningens företagande. Valförrättare, som har att till valet utfärda kallelse, är vid vardera lärosätet rektor eller den hans ämbete förvaltar. Valet sker med slutna sedlar, upptagande namnet på den person, som anses till ämbetet lämpligast. Avgivna röster uppräknas inför protokoll, som förses med underskrift av valförrättaren och två andra valmän. Protokollen från universitetet i Lund, karolinska institutet, Göteborgs högskola och Stockholms högskola insändas därefter ofördröjligen till valförrättaren vid universitetet i Uppsala, vilken har att sammanräkna rösterna och, med överlämnande av protokollen, hos Kungl. Maj:t anmäla valets utgång.

IV.

Då kanslersämbetet är ledigt eller kanslern anmäler sig för någon tid vara förhindrad att bestrida ämbetet, förordnar Kungl. Maj:t i senare fallet efter förslag av kanslern, om ämbetets uppehållande av en tillförordnad kansler, gemensam för de båda universiteten, karolinska institutet, Göteborgs högskola och Stockholms högskola.

V.

I fråga om jäv mot ledamot av styrelsen och lärarerrådet gälle vad allmän lag om jäv stadgar.

VI.

1. De lärare, som innehava professorsämbeten vid högskolan och äro i utövning av sin tjänst, samt de, som på förordnande förestå sådant ämbete, bilda lärarerrådet.

2. I lärarerrådet intager innehavare av professorsämbete plats efter dagen, då han först erhållit professorsbefattning vid högskolan, någotdera universitet, karolinska mediko-kirurgiska institutet eller Stockholms högskola.

VII.

1. Vid behandling av ärende, som avser tillsättande av professorsämbete, må allenast innehavare av professorsämbete deltaga.

2. Göres behov av adjunktion i ärende, som avser tillsättande av professorsämbete, skall lärarerrådet utse den eller dem, med vilka förstärkning för ändamålet bör äga rum.

VIII.

Lärarerrådet må ej handlägga ärende, utan att så många ledamöter äro närvarande, att deras antal överstiger hälften av antalet professurer inom lärarerrådet, dock att i ärende av mindre vikt minst en tredjedel av antalet professurer utgör beslutsmässigt antal.

IX.

1. Styrelsen bestämmer, inom beloppet av de utav stadsfullmäktige fastställda anslagen, vilka ämbeten och tjänster skola finnas vid högskolan, ävensom de dem tillkommande löneförmåner. Innan styrelsen sålunda avgör om lärarbefattning, skall lärarerrådet höras.

2. Sedan professorsbefattning inrättats, skall den i vederbörlig ordning upprätthållas.

Undantag från nu meddelade föreskrift må ske endast i sådana fall, då styrelsen av särskilda anledningar finner undantag nödigt och Kungl. Maj:t därtill lämnar sitt medgivande.

X.

För befordran till akademiska lärarbefattningar må ej andra grunder avses eller åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten skall hänsyn tagas jämväl till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning. Prövas den vetenskapliga skickligheten hos två eller flera sökande vara lika, då må ock tjänstålder åberopas såsom befodringsgrund.

XI.

Professor vid högskolan utnämnes med fullmakt av Kungl. Maj:t efter vederbörandes förslag.

I särskild handling tillförsäkras den utnämnde av högskolans styrelse honom tillkommande löne- och pensionsförmåner.

XII.

1. Professorsbefattningar tillsättas antingen efter ansökan eller genom kallelse.

2. Ej må någon kallas, med mindre hans skicklighet till ämbetet är uppenbar och han anses förtjänt att till ämbetet nämnas framför varje annan svensk man, som är sökande till befattningen eller föreslagits till kallelse.

3. Vetenskapsman, tillhörande annan vetenskaplig institution i Göteborg, må, därest han genom sakkunnigas hörande, på sätt i XX mom. 2 sägs, styrkes vara icke allenast uppenbart skicklig till professorsämbete utan jämväl en i ämnet utmärkt vetenskapsman, kunna utan ansökan och utan jämförelse med andra svenska vetenskapsmän på förslag av lärarerådet samt efter yttrande av styrelsen och förord av kanslern av Kungl. Maj:t utnännas till innehavare av personlig professur vid högskolan.

4. Ivar Wærns personliga professur, vilken icke är bunden till visst läroämne, tillsättes efter enahanda principer som i mom. 3 omförmälda professurer.

XIII.

1. Åtgärder för professorsbefattnings tillsättande skola inledas ett år innan befattningens innehavare jämlikt XXVIII är skyldig avgå. Det åligger förty rektor att då i allmänna tidningarna tre gånger kungöra, att ansökningar till befattningen skola ingivas till rektor före klockan tolv å trettionde dagen från den dag, då kungörelsen första gången varit införd i tidningarna. Infaller trettionde dagen å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

2. Därest professorsbefattning genom dödsfall eller annorledes bliver ledig, innan åtgärder för dess tillsättande inletts enligt mom. 1, låte rektor ofördröjligen därefter eller, om befattningen blivit ledig under ferier, efter fjorton dagar från början av nästkommande lästermin kungöra ledigheten på sätt i mom. 1 är stadgat.

3. Har ny professorsbefattning inrättats, åligger det rektor att ofördröjligen kungöra befattningen ledig på sätt i mom. 1 stadgas.

4. När kungörelse som i mom. 1—3 sägs utfärdats, skola kanslern och styrelsen genom rektors försorg omedelbart därom underrättas.

XIV.

1. Anmäler sig ej någon sökande inom utsatt tid, eller återkalla samtliga sökande sina ansökningar, och har ej kallelseförslag jämlikt XVII blivit väckt eller har sådant förslag väckts men ej av lärarerådet antagits på sätt i XXIII sägs, låte rektor, i den i XIII mom. 1 stadgade ordning, ofördröjligen kungöra ny ansökningstid och underrätta därom kanslern och styrelsen.

Vad här sagts gälle ock för det fall, att genom Kungl. Maj:ts beslut i befordringsärendet befattningen icke bliver tillsatt.

2. Om jämväl efter det ny ansökningstid kungjorts befattningen icke bliver tillsatt, skall rektor, sedan yttrande avgivits av lärarerrådet, insända handlingarna i ärendet till styrelsen, som i ärendet fattar beslut och underställer detta Kungl. Maj:ts prövning och stadfästelse.

XV.

1. Sökande till professorsbefattning skall vid ansökningen foga eller, när specimenstid enligt XVI mom. 3 beräknas, före dennas utgång till rektor inlämna:

- a) behörigen styrkt meritförteckning, angivande de omständigheter, vilka han vill åberopa såsom befordringsskäl;
- b) åldersbetyg;
- c) betyg över avlagda examina;
- d) vederbörligt tjänstgöringsbetyg, om sökande varit anställd i allmän tjänst;
- e) i tryck utgivna vetenskapliga arbeten samt de övriga handlingar, vilka sökande kan vilja åberopa till stöd för sin ansökning.

2. I mom. 1 omförmälda handlingar och skrifter skola inlämnas i fyra exemplar; efter ärendets slutliga avgörande eller återkallelse av ansökan äger sökande återfå desamma.

3. Sökande, som önskar avlägga lärarprov, skall i ansökningen göra anmälan därom.

XVI.

1. Sökande till professorsbefattning äger, därest befattningen icke tillsettes genom kallelse, att genom lärarprov ytterligare ådagalägga sin skicklighet, om han därom gjort anmälan enligt XV mom. 3. Han vare skyldig att avlägga lärarprov, därest lärarerrådet så finner erforderligt. Uppgifter för lärarprov föreläggas sökande av lärarerrådet i enlighet med av kanslern fastställda allmänna bestämmelser. Förslag till sådana bestämmelser uppgöres av lärarerrådet.

2. Lärarprov avlägges i god tid innan de sakkunniga hava att avgiva sina utlåtanden. Sådant prov skall äga rum under lästermin och må avläggas även efter utgången av den i mom. 3 angivna specimenstid. Då tid och ställe för lärarprov utsatts, skola de sakkunniga genom rektor underrättas därom.

3. Har professorsbefattning förklarats till ansökan ledig jämlikt XIII mom. 2 eller 3 eller jämlikt XIV mom. 1, äger sökande att inom särskild specimenstid genom vetenskapliga arbeten och andra lärdomsbevis ytterligare ådagalägga sin skicklighet. Specimenstiden utgår klockan tolv å nittionde dagen räknat från den dag, då ansökningstiden utgått, eller, därest kallelseförslag blivit väckt men kallelse icke kommit till stånd, från den dag, då kallelseförslaget förfallit. I sistnämnda fall skall dagen för specimenstidens utgång av rektor genom anslag tillkännagivas.

Skulle specimenstiden utgå å helgdag, vare nästföljande söckendag fataliedag.

4. Förklara samtliga sökande, att de icke vilja begagna sig av specimens-tid, förfalle all fråga om sådan tid, eller, där den redan börjat löpa, vad av densamma kan återstå.

5. Sökande äger, därest befattningen icke tillsättes genom kallelse, att senast inom tjugo dagar, efter det att sakkunnigas utlåtande jämlikt XXII mom. 1 tillkännagivits, till rektor inkomma med kortfattade erinringar vid sakkunnigas utlåtanden i vad honom rör. Sökande, som vill inkomma med erinringar, skall göra anmälan därom till rektor inom en vecka, efter det sakkunnigas utlåtanden tillkännagivits.

XVII.

Sedan ansökningstiden utgått och sist å det sammanträde, då lärarerådet fattar beslut som i XIX mom. 2 sägs, men innan detta sker, äger ledamot av lärarerådet att väcka förslag om att kalla viss uppgiven vetenskapsman till den ledigförklarade befattningen. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad att närvara vid nämnda sammanträde, äger skriftligen väcka kallelseförslag.

XVIII.

1. Om sökande anmält sig eller kallelseförslag blivit väckt, skola i den ordning XIX föreskriver, utses tre eller fyra sakkunniga i det eller de läroämnena, som det ledigförklarade ämbetet omfattar. Till sakkunniga skola företrädesvis utses svenska vetenskapsidkare.

2. Professor och annan ordinarie lärare vid Göteborgs högskola, något av universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet eller Stockholms högskola är, då han utses till sakkunnig inom eget vetenskapsområde vid tillsättande av lärarbefattning vid något av dessa lärosäten, pliktig emottaga uppdraget. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna meddela utsedd sakkunnig befrielse från uppdraget.

3. Från de utsedda sakkunniga skall genom rektors försorg ofördröjligen besked inhämtas, huruvida de äro oförhindrade att åtaga sig uppdraget; och skall rektor därvid, jämlikt av kanslern fastställt formulär, till var och en av de sakkunniga sända upplysningar till vägledning för sakkunniguppdragets fullgörande.

XIX.

1. Sakkunniga utses, i den ordning här nedan sägs, genom samverkan mellan Göteborgs högskola, de båda universiteten och Stockholms högskola.

2. Efter ansökningstidens utgång skall lärarerådet ofördröjligen fatta beslut om antalet sakkunniga och utan uppskov delgiva vederbörande fakultet eller sektion vid övriga lärosäten beslutet härom jämte uppgift om sökande och, därest kallelseförslag blivit väckt, uppgift om den till kallelse föreslagne.

3. De myndigheter, som jämlikt mom. 2 hava att taga befattning med befordringsärendet, skola, så snart ske kan, oberoende av varandra avgiva förslag å sakkunniga till fastställt antal. Till lärarerådet skola övriga ifrågasvarande myndigheters förslag ofördröjligen insändas.

4. Sedan förslag föreligga från samtliga ifrågavarande myndigheter, skall lärarerådet ofördröjligen bland de föreslagna utse sakkunniga till fastställt antal. Härvid skall den, som föreslagits av flera myndigheter, äga företräde framför den, som föreslagits av färre myndigheter.

5. Om de sakkunnigas antal genom dödsfall, avsägelse eller annorledes nedgår under tre, skall lärarerådet, så snart ske kan, utse ny sakkunnig, så att hela antalet sakkunniga uppgår till tre. Härvid skall iakttagas, att valet träffas mellan övriga föreslagna vetenskapsidkare, därest sådana finnas, oavsett om dessa föreslagits av flera eller färre myndigheter.

6. Protokoll över valförrättning skall omedelbart översändas till kanslern och styrelsen.

7. Vid tillsättande av professorsbefattning vid någon av de båda universitetens humanistiska sektioner eller vid Stockholms högskolas humanistiska fakultet åligger det lärarerådet att på anmodan av vederbörande myndighet avgiva förslag å sakkunniga och ofördröjligen översända det till nämnda myndighet.

XX.

1. Rektor skall, så snart ske kan, till varje sakkunnig översända ett exemplar av i XV mom. 1 omförmälda ansökningshandlingar. Har kallelseförslag blivit väckt, skall lärarerådets protokoll däröver tillika översändas.

2. Sakkunnig har att i fall av väckt kallelseförslag till rektor inkomma med yttrande över detsamma inom fyrtio dagar från den dag, då handlingarna till honom avsänts, eller, om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början.

Om kallelseärendets utgång skall rektor ofördröjligen underrätta de sakkunniga.

3. Är kallelseförslag icke väckt eller leder väckt förslag icke till befattningens tillsättande, hava de sakkunniga att var för sig avgiva skriftligt utlåtande innefattande omdöme om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, om den ordning, i vilken de böra ifrågakomma till densamma. Utlåtandet skall kortfattat angiva de skäl, på vilka det är grundat.

Utlåtandet skall till rektor insändas så snart ske kan och senast inom sex månader, eller om denna frist utgår under ferier, senast vid nästa lästermins början. Ifrågavarande tid skall, då kallelseförslag icke blivit väckt, räknas från den dag, då handlingar och skrifter blivit till den sakkunnige avsända, och då kallelseförslag blivit väckt men icke av lärarerådet bifallits, från den dag, då kallelseförslaget förfallit. Därest kallelseförslag blivit av lärarerådet väckt men ej av Kungl. Maj:t bifallits, räknas tiden från dagen för Kungl. Maj:ts beslut därom.

4. Det åligger rektor att meddela sakkunnig vilken dag utlåtande senast skall vara till rektor insänt. Då synnerliga skäl föreligga, må kanslern kunna medgiva nödig förlängning av sagda tid.

5. Handlingar och skrifter skola efter sakkunniguppdragets slutförande återställas till rektor.

6. Inkomna sakkunnigutlåtanden skola under sigill bevaras, intill dess enligt lärarerrådets beslut deras innehåll skall tillkännagivas.

XXI.

1. Sakkunnig, som inom föreskriven tid avgivit utlåtande, som i XX mom. 3 sägs, äger åtnjuta ersättning för uppdraget med belopp motsvarande professor vid högskolan tillkommande tjänstgöringspenningar för tre månader.

2. Befattningshavare vid högskolan äger för fullgörande av sakkunniguppdrag enligt XX mom. 3 åtnjuta tjänstledighet under högst tre månader med avstående av tjänstgöringspenningar för den tid ledigheten avser.

XXII.

1. Sedan samtliga utlåtanden inkommit eller när efter utgången av den för deras avgivande stadgade tid minst tre sakkunnigutlåtanden föreligga, skall lärarerrådet, så snart ske kan, tillkännagiva sakkunnigutlåtandenas innehåll. Lärarerrådet skall därefter, med iakttagande av vad i XVI mom. 5 stadgas, så snart ske kan utsätta dag för ärendets slutliga behandling.

Har utlåtande från någon av de sakkunniga icke inkommit, då övriga sakkunnigutlåtanden tillkännagivas i lärarerrådet, skall det honom meddelade sakkunniguppdraget anses förfallet. Avgives utlåtandet senare, må hänsyn till detsamma icke tagas vid ärendets behandling.

2. Vid sammanträde för befordringsärendes slutliga behandling må överläggning icke äga rum.

3. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad närvara vid sammanträde för avgivande av förslag, äger insända skriftligt yttrande, vilket skall vid röstberäkningen upptagas.

XXIII.

Vid slutligt avgörande av fråga om kallelse skola lärarerrådets ledamöter var för sig avgiva bestämt yttrande, huruvida tillräckliga skäl för kallelsen föreligga. För kallelseförslagets antagande erfordras, att minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagande ledamöterna förena sig om förslaget och att därvid för detsamma avgivits så många röster, att deras antal överstiger hälften av antalet professurer inom lärarerrådet, dock att beträffande Ivar Wærns professur den mening skall gälla, varom de flesta ledamöterna förena sig. Därest den föreslagne icke tillhör de sökande, skall han med avlämnande av meritförteckning hava förklarat sig villig antaga kallelsen.

XXIV.

1. Vid slutligt uppgörande av förslag till ledigförklarad befattnings tillsättning i fall, där kallelse icke förekommit, skall varje ledamot av lärarerrådet avgiva yttrande om avlagt lärarprov samt med hänsyn till åberopade vetenskapliga arbeten, de sakkunnigas utlåtanden, nämnda prov och vad i övrigt enligt dessa statuter i ärendet förekommit bestämt yttra sig om sökandes skicklighet till befattningen, och där flera sökande finnas, dem emellan

på anförda grunder anställa bestämd jämförelse samt därefter i följd av jämförelsen och med hänsyn tillika till vad i X om tjänstålder sägs, uppföra tre av de sökande, om så många finnas och av honom prövas skickliga till befattningen, på förslaget i den ordning, han anser dem förtjänta att nämnas till densamma.

2. Där en eller flera till befattningen skickliga sökande finnas, skall lärare-rådet upprätta ett samfällt förslag. Finnas flera till befattningen skickliga, skall omröstning anställas om varje förslagsrum för sig, därvid början göres med första rummet. Å vart förslagsrum varde den sökande uppförd, som här-till erhållit flera röster än övriga sökande var för sig. Vid lika röstetal vare ordförandens röst avgörande.

XXV.

1. Över kallelseförslag och tjänsteförslag skall styrelsen, så snart ske kan, avgiva yttrande.

2. Samtliga handlingar i ärendet insändas därpå till kanslern, som överlämnar dem jämte eget betänkande till Kungl. Maj:t.

XXVI.

På grund av mellankommande ferier må sammanträde i befodringsärende kunna uppskjutas till början av nästföljande lästermin.

XXVII.

1. Annan lärarbefattning än professorsämbete, med vilken uppdrag att förrätta examination är förbundet, tillsättes av styrelsen på förslag av lärare-rådet. Styrelsens beslut skall underställas kanslerns prövning och stadfästelse.

2. Förordnande att förestå professorsämbete eller annan med examination förbunden lärarbefattning meddelas av styrelsen efter lärarerådets hörande samt underställes kanslerns prövning och stadfästelse.

XXVIII.

Professor vid högskolan, som uppnått sextiofem års ålder, är skyldig att avgå från sin befattning, därest ej styrelsen anmodat honom att kvarstå. Sådan anmodan må avse högst två år och skall ske, innan vederbörande uppnått sextiofyra års ålder.

XXIX.

1. I ärende rörande tjänsteförslag eller kallelse till professorsämbete skall genom anslag tillkännagivas dagen, då styrelsen avgivit yttrande över lärare-rådets förslag, och äger den missnöjde, därest han inom tio dagar efter anslagsdagen hos kanslern i hans expedition anmäler sig vilja anförda besvär, att före klockan tolv å trettonde dagen efter anslagsdagen, densamma oräknad, i ecklesiastikdepartementet ingiva sina besvär.

2. Varda besvär, som jämlikt mom. 1 anförts, utställda till förklaring av styrelsen eller lärarerådet, har ledamot av sådan myndighet att vid dess förklaring över besvären avgiva det yttrande, vartill han kan finna fog.

ALLMÄN MOTIVERING.

KAP. I.

Inledning.

I anslutning till uttalanden i såväl riksdagens skrivelse med begäran om utredning rörande det akademiska befodringsväsendet som de för kommitterades utredningsarbete givna direktiven vilja kommitterade till en början betona, att en reform av det akademiska befodringsväsendet måste omfatta problem av synnerligen svårlöst och ömtålig beskaffenhet.

Då för befodran till akademiska lärarbefattningar ej må avses eller åberopas andra grunder än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet, ställa de akademiska befodringsärendena de största anspråk på de handläggande myndigheternas omdöme, noggrannhet och objektivitet. En vetenskapsidkares skicklighet kan konstateras först efter en ingående granskning av hela hans vetenskapliga verksamhet. Den riktiga uppskattningen härav kräver sakkunskap på det eller de områden, som hans forskning omspänner, noggrann kännedom om hans vetenskapliga produktion och samvetsgrann prövning av värdet hos de av honom uppnådda vetenskapliga resultaten. Svårigheterna för en objektiv värdesättning av de vetenskapliga meriterna ökas, då, såsom i regel är fallet, flera vetenskapsidkare anmält sig som sökande till en ledigförklarad befattning och jämförelse måste anställas för att utröna, vilken som ur vetenskaplig synpunkt är mest skickad att bekläda ämbetet. Den vetenskapliga skickligheten existerar i många skilda och ofta inkommensurabla former. Den ene sökandens mångsidighet kan stå mot den andres specialisering, uppslagsrikedom mot ingående detaljforskning; ett befodringsärende kan därjämte ställa de handläggande myndigheterna inför nödtvånget att mot varandra väga olika skolors och forskningsriktningars metodik och problemställningar. Här möta stora svårigheter, och det högsta möjliga mått av övöld och allsidighet i bedömandet är av nöden, för att befodringsärendet skall kunna föras till ett slut, som på en gång utgör den för såväl vetenskapen som det allmänna lyckligaste lösningen och motsvarar den enskilde sökandens berättigade krav på ett rättvist avgörande. Det vittnar högt om vårt akademiska befodringsväsende, att alla dessa svårigheter till trots handläggningen av det vida övervägande flertalet tillsättningsärenden icke företett några väsentliga meningsskiljaktigheter.

Om en sökande är uppenbart överlägsen sina medsökande, torde han helt säkert icke bli förbigången vid tillsättandet av den ledigförklarade befattning.

gen. Då åter valet måste träffas mellan sökande av ungefärligen samma vetenskapliga kapacitet, äro olika uppfattningar om den riktning, i vilken befördringsärendet bör lösas, nästan oundvikliga. Ur den vetenskapliga forskningens och undervisningens synpunkt må i sådant fall befördringsärendets avgörande i den ena eller andra riktningen vara av mindre betydelse. Avgörandet ifråga kan dock te sig som en upprörande orättvisa för den enskilde sökanden, som måhända blott vid detta enda tillfälle ser sig ha en möjlighet att få sin vetenskapliga verksamhet belönad med en akademisk lärarbefattning och därför icke kan till fullo uppskatta sina medsökandes meriter och ansluta sig till en värdesättning av de vetenskapliga förtjänsterna, som går emot hans egna intressen.

Fastän alltså gällande regler för befördringsproceduren i stort sett garantera de akademiska tillsättningsärendena den omsorgsfulla prövning, som kräves av vetenskapens och det allmännas intresse, torde likväl starka billighets-skäl tala för att varje reformförslag prövas, som för den enskilde sökanden kan synas innesluta en möjlighet till mera rättvis bedömning av den vetenskapliga skickligheten. Den enskilde, som offrat tid och krafter för att vinna den högsta vetenskapliga utbildning, utsätter sig ofta för en alldeles särskild risk därigenom att antalet av de platser, som för honom kunna bli tillgängliga, är ytterst ringa. Vidare må beaktas, att personer med utpräglad vetenskaplig begåvning äro en nationell tillgång, som i görligaste mån bör tillvaratagas. De akademiska tillsättningsärendena måste därför ägnas en prövning, mera omsorgsfull än den, som kan ifrågakomma för aspiranter till de flesta andra slag av ämbeten. För alla obefordrade vetenskapsidkare måste dessutom förvissningen, att den vetenskapliga meriteringen underkastas en, så långt i mänsklig förmåga står, objektiv prövning innebära den tvivelsutan mest värdefulla förutsättningen för arbetslust och arbetsro.

Ytterligare ett skäl för att det akademiska befördringsväsendet bör — under allsidigt övervägande och nödig försiktighet — bli föremål för reformer är, att de påståenden om bristande objektivitet vid befördringsärendenas handläggning, som känneteckna en del tvister om akademiska lärarbefattningar, kunna tillfoga universiteten och högskolorna allvarlig skada. Allmänhetens uppmärksamhet är helt naturligt i högre grad riktad på de häftiga befördringstvisterna än på de till antalet vida övervägande friktionsfria professorstillsättningarna. Det blir fördenskull de förra, som — ofta till sin betydelse överdrivna genom broschyrer och tidningsartiklar — få bestämma den allmänna opinionen och dess inställning ej blott till befördringsväsendet utan även till det vetenskapliga arbetet vid de ifrågavarande lärosätena.

Hur olika än uppfattningarna om vårt akademiska befördringsväsende kunna te sig, i ett avseende överensstämja de: sakkunniginstitutionen utgör det viktigaste ledet i hela befördringsproceduren. Tillkommen först genom 1876 års universitetsstatuter har sakkunniginstitutionen — i all synnerhet sedan genom 1908 års statut- och stadgerevisioner de sakkunniga i befördringsärenden erhållit en mera fristående ställning gentemot vederbörande fakultet eller sektion

— i allt större utsträckning blivit betraktad som den faktor i befordringsproceduren, som ger den främsta garantien för tillsättningsärendenas allsidiga utredning och objektiva avgörande. Förklaringen till att sakkunnigbedömningen sålunda erhållit en eminent betydelse är att söka i den vetenskapliga forskningens ständigt fortgående utveckling och differentiering. Men om ock sakkunniginstitutionen i allmänhet visat sig fungera väl, har den givetvis sin begränsning. Det ligger i förhållandenas egen natur, att en fullt objektiv, från varje subjektivt moment fri gradering av den vetenskapliga skickligheten hos sökande till akademiska lärarbefattningar icke kan uppnås. Så långt möjligt är, böra dock garantier skapas för objektivitet vid själva valet av sakkunniga. Kommittéerade ha, efter prövning av tidigare reformförslag och jämväl med kännedom om de principiella synpunkter på sakkunnigvalet, som ofta anläggas i sökandes besvärslinlagor, trott sig i en samverkan mellan samtliga lärosäten finna den bästa lösningen av frågan om ändrade grunder för utseendet av sakkunniga (kap. II).

I nära samband med sakkunnigas tillsättande står frågan om beaktande av jäv mot viss vetenskapsidkare, som föreslagits eller kan tänkas bli valet föreläggaren till sakkunnig. Kommittéerade hava icke funnit tillräckliga skäl förelägga att i detta sammanhang föreslå någon statut- och stadgeändring (kap. III). Till samma negativa resultat hava kommittéerade kommit vid sina överläggningar, huruvida särskilda bestämmelser skulle införas, varigenom de sakkunniga skulle beredas tillfälle att sammanträda och rådslå i befordringsärendet (kap. IV).

Den enligt kommittéerades mening mest betydelsefulla nyhet, som föreliggande reformförslag innehåller vid sidan av de nya normerna för sakkunnigval, möter i förslaget om införande av rätt för sökande att inom en viss tid efter sakkunnigutlåtandenas tillkännagivande inkomma med kortfattade sakliga erinringar vid utlåtande. Kommittéerade finna det berättigat att förvänta, att verkliga fördelar skola följa med ifrågavarande bestämmelse, vilken i själva verket skulle legalisera men därmed också på ett ändamålsenligt sätt reglera en redan förhandenvarande praxis (kap. V).

Såsom en mycket stor olägenhet vid de akademiska lärarbefattningarnas tillsättande i de fall, då kallelse icke förekommit, har sedan länge långsamheten i befordringsärendens handläggning framstått. Kommittéerade ha granskat befordringsprocedurens samtliga stadier i deras kronologiska följd under övervägande av alla möjligheter att begränsa tidsutdräkten. Det har härvid visat sig, att sakkunnigranskningen, som utgör den väsentligaste garantien för den vetenskapliga skicklighetens avgörande betydelse vid befordringsärendenas handläggning, samtidigt bär huvudansvaret för den därmed förknippade tidsutdräkten. Kommittéerade framlägga förslag, som avse, att vid tillsättningsprocedur med ansökningsförfarande sakkunnigbedömningen verkligen skall kunna försiggå inom den tidrymd av sex månader, varom nu gällande bestämmelser innehålla stadgande (kap. VI).

Både riksdagen och departementschefen ha funnit en förenkling av hela befordringsproceduren böra betraktas såsom ett framträdande önskemål. Även

bland kommitterade har en reform, åsyftande en mindre omständlig befodringsgång än den nuvarande, haft livliga sympatier, varvid den omständigheten särskilt beaktats, att universitetens och Stockholms högskolas befodringsärenden till skillnad från övriga lärosätens handläggas av tvenne lokala akademiska korporationer. Kommitterade ha på denna punkt dock icke ansett påkallat föreslå någon direkt förkortning av tillsättningsproceduren genom helt utelämnande av någon enligt gällande ordning fungerande instans. Emellertid ha kommitterade framlagt förslag om vidtagande av en betydelsefull åtgärd, som otvivelaktigt skulle innebära en förenkling av det akademiska befodringsväsendet i det hela. Kommitterade ha nämligen föreslagit, att i alla befodringsärenden tjänsteförslaget skall upprättas av vederbörande fakultet eller sektion. Det bör dock starkt framhållas, att detta kommitterades förslag ingalunda framgått ur enbart förenklande syfte utan framför allt ur kommitterades allmänna strävan att förlägga befodringsprocedurens avgörande moment till den med fackkunskap bäst rustade akademiska myndigheten (kap. VII).

I åtskilliga befodringsärenden ha tvistigheter uppstått med anledning av olika uppfattningar om innebörden av lärostolens namn och om dess ämnesomfång. Kommitterade ha funnit det omöjligt att genom en generell bestämelse giva ledning för bedömandet av sökandes vetenskapliga produktion med hänsyn till den sökta befattningens benämning och ämnesområden. Enligt kommitterades uppfattning utesluter emellertid detta icke, att en närmare precisering bör kunna ske för en del professurers vidkommande. Kommitterade finna, att denna kan verkställas blott av vederbörande fakulteter och motsvarande myndigheter, och anse därför önskvärt, att genom kanslersämbetets försorg nämnda korporationer åläggas att upptaga hithörande spörsmål till utredning (kap. VIII).

I enlighet med givna direktiv ha kommitterade vid överläggningen om revision av reglerna för det akademiska befodringsväsendet genomgående beaktat jämväl de båda enskilda högskolornas befodringsväsende. Redan förslaget om interakademisk samverkan vid utseendet av sakkunniga vilar på förutsättningen, att normerna för besättande av de båda högskolornas professurer så vitt möjligt överensstämma med dem, som gälla för statens lärosäten. Den viktigaste ändring, som kommitterade härvidlag anse sig böra föreslå, är den, att professor vid enskild högskola skall utnämnas av Kungl. Maj:t med fullmakt; detta förutsätter bl. a. samma besvärsinstitut vid högskolorna som vid universiteten och karolinska institutet. Sedan sålunda vid de enskilda högskolorna samma befodringsregler komma att tillämpas som vid statens lärosäten, bör enligt kommitterades uppfattning därav följa, att de båda högskolorna tillerkännas permanent examensrätt och att deras professorer erhålla rätt att deltaga i val av kansler (kap. IX).

Utöver de positiva förslag till reformer i befodringsordningen, som kommitterade sålunda ansett sig böra framlägga, ha kommitterade behandlat åtskilliga andra förslag på området, vilka tidigare framställts eller under diskussionen yppat sig. En del av dessa spörsmål beröres i vederbörliga sammanhang i föreliggande betänkande.

Genom särskild remiss ha kommitterade erhållit i uppdrag att verkställa utredning rörande prokanslersinstitutionen och beträffande utövningen av kanslersämbetet, då detta är ledigt eller kanslern anmäler sig för någon tid förhindrad att bestrida detsamma. I enlighet med lämnat direktiv har detta skett i föreliggande betänkande (kap. X).

KAP. II.

Sakkunniginstitutionen.

Sakkunniginstitutionen tillkom genom 1876 års universitetsstatuter, som tillerkände vederbörande fakultet eller sektion rätten att förrätta val av sakkunniga. Redan 1899 års universitetskommitté kunde konstatera, att sakkunniginstitutionen kommit att intaga en för befodringsärendenas avgörande betydelsefull ställning. Men kommittén kunde ock fastslå, att denna institution visat sig vara behäftad med vissa brister. Härom anförde kommittén i sitt år 1901 avgivna utlåtande bl. a. följande:

»Utseendet av sakkunniga ligger i varje fall uteslutande i händerna på den högskola, till vilken befattningen hör. Och detta är onekligen en svag punkt. Då ingen faktor så påverkar det slutliga resultatet i ett befodringsärende som de sakkunniges utlåtanden, ligger tydligtvis den största vikt på deras förmåga och goda vilja att rätt fullgöra sin uppgift, och man måste se till, att reglerna för de sakkunniges utseende äro sådana, att de giva säkerhet för det bästa möjliga val. Nyss angivna stadganden äro ingalunda från denna synpunkt sett tillfredsställande. Det är genom dem ej uteslutet, att partiskhet kan vid valet göra sig gällande. Intresse för någon vetenskapsidkares framgång kan tänkas medföra en viss benägenhet att till sakkunnige utse personer, som av en eller annan anledning förväntas skola avgiva ett för honom fördelaktigt omdöme, liksom å andra sidan antipatier emot någon sökande kunna göra den utseende myndigheten böjd för att välja sakkunnige, som antagas ej skatta denne synnerligen högt.»

En förutsättning för att starkt subjektiva synpunkter ej skulle ha utsikt att obehörigt påverka utseendet av sakkunniga fann sagda kommitté däri, att den vid valet närmast intresserade läroanstalten icke bleve allena bestämmande. Kommittén avvisade möjligheten, att kansler eller Kungl. Maj:t direkt skulle utse sakkunniga, med påpekandet, att i så fall yttrande först måste inhämtas från någon, som ägde nödig personalkännedom, varvid i allmänhet bästa ledning torde stå att hämta hos den myndighet, inom vars verksamhetsområde befattningen låge. »Fakulteten eller sektionen synes vid sådant förhållande böra få hava sitt ord med, och detta så, att förslag till sakkunnige av densamma avgives. Men för att förekomma ensidighet och partiskhet bör förslag ej avgivas ensamt av fakulteten eller sektionen vid den högskola, där platsen skall tillsättas. Kommittén har här trott tanken på samverkan emellan högskolorna erbjuda en lycklig utväg.»

I konsekvens med denna uppfattning gav universitetskommittén förslagsrätt åt vederbörande fakultet eller sektion vid de båda universiteten samt i medicinska befodringsärenden jämväl åt lärarekollegiet vid karolinska insti-

tutet. Då Kungl. Maj:t icke borde besväras med själva utseendet av sakkunniga, ansåg kommittén, att detta borde uppdragas åt kanslern, som bland de föreslagna skulle utse tre sakkunniga och dessutom, om han så funne lämpligt, skulle utan att vara bunden av förslagen kunna utse en fjärde sakkunnig. (1901 års utl., s. 109 f.)

De större konsistorierna i Uppsala och Lund ställde sig avvisande mot kommittéförslaget. Konsistoriet i Lund fann kanslers medverkan högeligen olämplig. Då kanslern skulle äga rätt att förbigå alla de sakkunnigekandidater, som vederbörande universitet föresloge, skulle befordringsärendena utlämnas till en enskild mans godtycke. Uppsalakonsistoriet ville emellertid till förekommande av varje grundad misstanke för godtycklighet vid valet föreslå den ändringen, att sakkunniga skulle på förslag av vederbörande fakultet utses av det större konsistoriet.

Vissa universitetsfakulteter intogo en mindre avvisande ställning till kommittéutlåtandet. Sålunda fann medicinska fakulteten i Uppsala samarbete mellan landets olika fakulteter vara en lycklig anordning. Filosofiska fakulteten i Uppsala uttalade sig för att varje befordringsärende skulle hänskjutas till en nämnd, sammansatt av de professorer, som vid de båda universiteten, karolinska institutet och Göteborgs högskola företrädde det eller de läroämnen, som det lediga ämbetet omfattade.

Till förslaget om gemensamt utseende av sakkunniga anslöt sig medicinska fakulteten i Lund. Genom en på detta sätt vald sakkunnignämnd »tillförsäkras varje befordringsmål i den första instansen en, så vitt möjligt är, allsidig och opartisk behandling, och därvid tages även berättigad hänsyn till övriga fakulteters och sektioners krav att erhålla inflytande på det vetenskapliga befordringsväsendet». »Det är», fortsatte fakulteten, »ej sannolikt, att en fakultet eller sektion skulle efter en sådan handläggning kunna genom fasthållande av ensidiga synpunkter förrycka ärendets riktiga förtgång.»

Juridiska fakulteten i Lund hade i princip intet att invända mot att sakkunniga utsåges genom samverkan universiteten emellan, men fann det framlagda förslaget lida av vissa olägenheter. »Redan det förhållande, att officiellt ett större antal sakkunnige kan föreslås, än som definitivt kommer att med uppdraget betros, är föga tilltalande. Ej heller torde kanslern vara rätt myndighet för att träffa det avgörande valet.» Med fasthållande av kommitténs princip ansåg fakulteten riktigast vara att låta de båda universitetsfakulteterna eller -sektionerna samt — i medicinska befordringsärenden — karolinska institutets lärarekollegium gemensamt företaga valet av sakkunniga på så sätt, att den fakultet eller sektion, inom vilken ledigheten inträffat, utsåge två sakkunniga och motsvarande fakultet eller sektion en sakkunnig, varjämte i medicinska befordringsärenden en sakkunnig skulle utses av karolinska institutets lärarekollegium.

Enahanda förslag rörande professors tillsättning vid ansökningsförfarande avgavs av den humanistiska sektionen vid Lunds universitet, vilken dock icke i sitt yttrande berörde karolinska institutets medverkan i medicinska beford-

ringsärenden. Om någon sakkunnig bleve hindrad att fullgöra uppdraget, skulle den fakultet eller sektion, som utsett denne sakkunnige, träffa nytt val.

I karolinska institutets lärarekollegium röstade endast en ledamot för kommittéförslaget, under det att 7 uttalade sig för bibehållande av den gamla ordningen för sakkunnigtillsättning och 8 anslöto sig till ett förslag, att de olika fakulteterna skulle vardera utse en sakkunnig, varvid valet av de sakkunniga skulle ske successivt av de särskilda myndigheterna med lämnande av underrättelse om företaget val, så att utseende av samma person kunde undvikas.

Universitetskanslern förordade varmt ett universitetens samarbete i beföringsärenden. Han framhöll bland annat, att redan sakkunniginstitutionen i sitt förevarande skick kunde innebära ett starkt inflytande av utomstående i dessa ärenden. I en punkt gick emellertid kanslern bestämt emot kommittén, nämligen beträffande tanken, att de sakkunniga skulle utses av kanslern, sedan vederbörande fakultet eller sektion inkommit med förslag. Häremot anfördes följande: »Detta förslag anser jag innebära ett försvagande av kanslerns ställning. Kanslern åtnjuter för närvarande den stora förmånen att icke behöva taga någon befattning med ett beföringsärende, förrän det i färdigt skick till honom inkommer från vederbörande högskola; och hans opartiska ställning till beföringsärendet under hela dess föregående förberedande skede har därför aldrig mig veterligen dragits i tvivelsmål; han har sålunda kunnat anses gå obunden av alla främmande hänsyn till den prövning av ärendet, som honom åligger. Kommittén har i sitt betänkande ganska tydligt påpekat, att föreslåendet av sakkunnige under vissa förhållanden lätt nog kan framkalla misstankar för partiskhet, men man må ej föreställa sig, att utväljandet av det bestämda antalet bland flera föreslagna är en åtgärd, som får betraktas som huvudsakligen varande av formell och ordnande art. Erfarenheten har tillräckligt ådagalagt, såväl att utseendet av sakkunnige vållat stridigheter inom vederbörande akademiska myndighet, som att — något som stundom inträffat — missnöjda sökande i sina besvärsskrifter låtit förstå, att den för dem ogynnsamma utgången i större eller mindre mån berott därpå, att en viss person blivit utsedd eller icke utsedd till sakkunnig.» Kanslern erkände villigt, att det föll sig svårt för honom att finna en annan myndighet, åt vilken uppdraget kunde lämnas. Han var ej i stånd att finna någon annan utväg, än att åliggandet att utse sakkunniga skulle överflyttas på större konsistorierna.

I december 1906 och mars 1907 tillkallades sakkunniga att inom ecklesiastikdepartementet biträda vid beredande till underdånig föredragning av de frågor, som utgjort föremål för 1899 års universitetskommittés förslag. Det av dessa sakkunniga avgivna förslaget visade sig hava tagit starkt intryck av den kritik, som från universitetsmyndigheter riktats mot kommitténs utlåtande. För utseendet av sakkunniga i akademiska beföringsärenden föreslogs nu den av större konsistoriet i Uppsala anbefallda proceduren: fakulte-

ten eller sektionen skall inkomma med förslag, varefter större konsistoriet för-
rättar själva valet av sakkunniga. I 1908 års universitetsstatuter infördes den
förordade bestämmelsen, varigenom den ännu bestående ordningen för val av
sakkunniga i befordringsärenden fastställdes.

I det av särskilda sakkunniga den 23 juli 1914 avgivna förslaget rörande
ändringar i gällande universitetsstatuter fördes sakkunniginstitutionen icke
på tal, och någon ändring av densamma vidtogs icke i samband med 1916 års
statut- och stadgerevisioner.

1918 års akademiska befordringssakkunniga, vilkas huvuduppgift var att
föreslå åtgärder för vinnande av skyndsammare handläggning av de akade-
miska befordringsärendena, kommo att diskutera en eventuell omläggning av
tillvägagångssättet vid sakkunnigval på grund av en från docentföreningen i
Lund inkommen underdånig skrivelse. I denna yrkades bl. a., att sakkunniga
ej måtte utses av endast ett universitet, utan att exempelvis det universitet,
vid vilket professur skulle tillsättas, skulle utse två eller tre sakkunniga och
det andra universitetet ytterligare högst två; därjämte skulle, då professur till-
hörde medicinsk fakultet, rikets två andra medicinska fakulteter äga föreslå
var sin sakkunnig. Gentemot detta förslag erinrade sagda befordringssak-
kunniga om de avstyrkande yttranden över 1901 års kommittéutlåtande samt
tillade bl. a. följande:

»Vad som framför allt torde hava bestämt den ogynnsamma hållning, ve-
derbörande intogo gentemot förslaget, är den obenägenhet, som på universitets-
håll i alla tider rått mot inblandning från det ena universitetets sida i det and-
ras angelägenheter. Man har städse betraktat det som en viktig förmån, att
universitetet härutinnan hållas åtskilda, och vi tro oss kunna våga det påstå-
endet, att man i detta avseende sedan dess icke ändrat mening. Särskilt när
det gäller de ärenden, som med rätta kunna betecknas såsom kanske de vikti-
gaste för universitetet, torde man näppeligen anse det tillbörligt, att det infly-
tande, det egna universitetet för närvarande må anses besitta i dessa frågor,
beskåres på sätt som avses i docentföreningens skrivelse» (1922 års utl., s.
210).

I sina yttranden över det av 1918 års sakkunniga avgivna förslaget ingingo
icke de båda större konsistorierna på docentföreningens förslag och vad be-
fordringssakkunniga därom anförde. Men uttalanden från fakultetshåll bära
vitne om, att tanken på ett interuniversitärt samarbete vid utseendet av sak-
kunniga vunnit terräng.

Inom de båda juridiska fakulteterna visade sig ett livligt intresse för ett
samfällt utseende av sakkunniga. Majoriteten inom fakulteten i Lund anslöt
sig till ett av professor C. G. Björling framlagt förslag till uttalande, vari
betonades, att befordringsväsendet i så hög grad vilade på sakkunniginstitutio-
nen, att ett försvagande av densamma skulle sänka hela befordringsväsendets
nivå i fråga om vetenskaplig objektivitet. Om ock de akademiska myndighe-
terna gjort sitt bästa för att erhålla de inom vederbörande område lämpligaste
sakkunniga, så kunde man icke blunda för det förhållande, att icke sällan någon
sökande velat göra gällande, att personliga eller lokala hänsyn varit avgö-

rande vid sakkunnigval; det låge vikt på att befordringsväsendet i den bildade allmänhetens ögon framstode såsom höjt över varje misstanke för våld och partiskhet. Fakulteten trodde därför det vara klokt att åter upptaga den tjugu år tidigare framförda tanken att giva rikets övriga högskolor inflytande på sakkunnigval. Fakulteten ville utsträcka samarbetet att gälla icke blott de båda universiteten utan också för professorsämbeten inom juridisk fakultet eller matematisk-naturvetenskaplig sektion Stockholms högskola, för professorsämbeten inom medicinsk fakultet karolinska institutet och för professorsämbeten inom humanistisk sektion Göteborgs högskola. Tillsättningen av sakkunniga skulle försiggå på så sätt, att samtliga systerfakulteter inlämnade förslag å sakkunniga till vederbörande konsistorium, vilket alltjämt skulle förrätta själva valet av de sakkunniga. Såsom självklart framhölls, att det framställda förslaget angående karolinska institutets och de båda högskolornas medverkan vid sakkunnigval vid universiteten skulle leda till den följd-sats, att universiteten borde tillerkännas motsvarande rätt att medverka vid de övriga lärosätenas befordringsärenden.

Inom juridiska fakulteten i Uppsala anfördes liknande synpunkter av professorerna V. Lundstedt, Ö. Undén och F. Brock, som icke kunde finna befordringssakkunnigas kritik av docentföreningens förslag övertygande. »En befordringsfråga hör icke till sådana inre angelägenheter, å vilkas handläggning vederbörande universitet har anspråk på att utöva särskilt inflytande. Det är tvärtom ett allmänt vetenskapligt intresse, att ett befordringsärende får samma utgång vid det ena universitetet som det, under i övrigt lika omständigheter, skulle ha fått vid det andra.» Sakkunniginstitutionen borde fördenskull stärkas genom ett samarbete mellan de båda universiteten. »För konsistoriet, som icke sällan på grund av framkomna upplysningar rörande någon av fakultet eller sektion föreslagen sakkunnigs ställning till en sökande för-anledes frångå fakultetens, respektive sektionens förslag, skulle det helt visst vara till fördel att ha tillgång till förslag från två fakulteter eller sektioner. Det kan jämväl tänkas inträffa — såsom i något fall skett hittills — att hög-re instans finner anledning föreligga, på grund av anförda besvär eller eljest, att begära nytt sakkunnigval eller föranstalta om komplettering av sakkunnig-utredningen, och för sådana fall vore det av vikt att eventuellt ha tillgång till ett redan vid ett tidigare stadium upprättat förslag.»

I den filosofiska fakulteten i Uppsala underströk professor A. Hägerström den stora betydelsen av, att sakkunnigvalet icke blott är opartiskt utan också i allmänhetens ögon *framstår* som sådant. I befordringssakkunnigas uppfattning, att det näppeligen vore tillbörligt att beskära det egna universitetets inflytande på befordringsfrågorna, gjorde sig en maktsynpunkt gällande, vilken vore av betänklig art. I dessa frågor måste, såvida icke vårt lands vetenskapliga kultur skulle taga skada, alla andra intressen vika för det, att man till platsen erhöles den mest förtjänte.

Professor H. J. Holmquist framlade i teologiska fakulteten i Lund förslag om att två sakkunniga skulle utses av det universitet, vid vilket ledighet funnes, och två av det andra universitetet. Professor M. P. Nilsson framställde

i filosofiska fakulteten i Lund det förslag, att det universitet, där ämbetet vore ledigt, skulle utse tre och det andra två sakkunniga; i medicinsk fakultet skulle ena universitetet eller karolinska institutet utse tre sakkunniga, de båda andra lärosätena vardera en sakkunnig. Härigenom skulle en mera objektiv sakkunnigtillsättning främjas.

Docentföreningen i Uppsala, som uttalade sin anslutning till det i befodrings-sakkunnigas Alternativ II lämnade förslaget om en befodringsnämnd, föreslog, att ifrågavarande nämnd vid det universitet, där professur skulle besättas, borde utse två sakkunniga och det andra universitetets befodringsnämnd två eller — om inalles blott tre sakkunniga utsåges — en sakkunnig.

I underdånig skrivelse av den 20 juni 1923 påyrkade ånyo Lunds docentförening ett interakademiskt samarbete vid sakkunnigval och önskade samverkan utsträckt till att — sedan lika befodringsnormer kommit till stånd vid universitet och enskilda högskolor — omfatta även sistnämnda lärosäten. Exempelvis kunde, om befodringsärendet avsåge ett professorsämbete inom humanistiska sektionen vid Uppsala universitet, tre sakkunniga utses av detta lärosäte, en av Lunds universitet och en av Göteborgs högskola; för en medicinsk professur vid Lunds universitet skulle utses tre sakkunniga av detta lärosäte, en av Uppsala universitet och en av karolinska institutet.

I proposition av den 22 januari 1923 (n:r 103) angående ersättning åt sakkunniga i akademiska befodringsärenden framhöll dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet vikten av att garantier skapades för ett allsidigt sakkunnigval, så att ensidiga synpunkter motarbetades, vilka annars lätt kunde göra sig gällande. Så långt möjligt borde samverkan eftersträvas jämväl med Stockholms och Göteborgs högskolor. Statsrådet anslöt sig i det stora hela till den av Lunds juridiska fakultet intagna ståndpunkten i fråga om avgivande av förslag å sakkunniga. Beträffande själva valet kunde flera alternativ tänkas. Skäl talade för, att det skulle läggas i kanslerns händer. Personligen vore statsrådet närmast böjd för den anordning, att förslagen av kanslern omedelbart fastställdes, därest antalet föreslagna, som åtog sig uppdraget, ej överstege fem. I motsatt fall skulle förslagen av kanslern överlämnas till större konsistoriet vid det universitet, dit den lediga befattningen hörde, för utseende av minst fyra sakkunniga.

Statsrådet meddelade tillika, att han hade för avsikt att låta utarbета förslag till bestämmelser för det akademiska befodringsväsendet och därefter höra samtliga ifrågavarande lärosäten. Utarbetandet av det nya statutförslaget uppdrogs åt professor T. Engströmer, som inlämnade sådant den 28 december 1926. I detta förslag hade § 60, mom. 2 följande avfattning:

Förslag till sakkunniga skall upprättas av fakulteten eller sektionen vid det universitet professorsbefattningen tillhör. Sedan genom fakultetens eller sektionens försorg motsvarande fakultet eller sektion vid det andra universitetet samt, i fråga om professorsbefattning i medicinsk fakultet, lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet underrättats om sökandena och om kallelseförslag, som må vara väckt, skola förslag till sakkunniga jämväl där upprättas. Sedan samtliga förslag inkommit till större konsistoriet, skall detta

utse de sakkunniga. Konsistoriet skall omedelbart underrätta kanslern om sitt beslut i ärendet.

Om komplettering av sakkunniga stadgades i statutförslagets § 61:

Om de sakkunnigas antal genom dödsfall, avsägelse eller annorledes nedgår under tre, skola nya förslag till sakkunniga inhämtas och skall nytt val av sakkunniga anställas i den utsträckning, att hela antalet uppgår till tre eller fyra. Om sådant val skall kanslern omedelbart underrättas.

Under loppet av år 1927 inkommo de akademiska myndigheternas yttranden över det av professor Engströmer utarbetade förslaget till statuter.

Större konsistoriet i Uppsala fann den föreslagna anordningen för utseende av sakkunniga icke av behovet »tillräckligt påkallad». Utan att medföra egentliga fördelar kunde den komma att komplicera och fördröja sakkunnigvalet. Den uteslutning av vissa bland de till sakkunniga föreslagna, som stundom bleve nödvändig, kunde föranleda missstolkningar av motiven för konsistoriets val av sakkunniga och giva upphov till stridigheter redan på ett tidigt stadium av ärendets handläggning.

Teologiska fakulteten i Uppsala ansåg sig icke böra avstyrka den föreslagna proceduren. En fakultetsmedlem, professor E. Linderholm, fann förslaget icke tillfyllest. Det vore oformligt, att blott det ena konsistoriet skulle medverka, då fakulteter eller sektioner från båda universiteten skulle föreslå sakkunniga. I stället borde båda konsistorierna yttra sig, varefter deras förslag skulle gå vidare till kansler och Kungl. Maj:t, som ägde utnämna de sakkunniga.

Professor Engströmers förslag biträdades av juridiska fakulteten i Uppsala. Professor K. G. Westman erinrade om, att han vid frågans behandling fyra år tidigare haft betänkligheter mot samverkan mellan universitet och högskolor vid de sakkunnigas utseende. »Erfarenheter från den tid, som sedan förflutit, hade emellertid givit vid handen, att det vore önskvärt, att åtgärder vidtoges för att öka sakkunniginstitutionens auktoritet. Visserligen kunde den anordning, som föreslås i det remitterade förslaget, föranleda tvister på ett förberedande stadium, nämligen vid de sakkunnigas utseende, men den vore dock ägnad att förläna ökad auktoritet åt den utredning, som framlades av de sakkunniga i deras utlåtanden.»

Medan alltså vid universitetet i Uppsala blott två fakulteter uttalade sig för samverkan vid utseende av sakkunniga, vann förslaget härom anslutning från såväl större konsistorium som samtliga fakulteter vid Lunds universitet. Större konsistoriet uttalade sig — med 10 röster mot 7 — för ett tillägg till § 60 mom. 2 av innebörd, att förslag till sakkunniga icke måtte offentliggöras, förrän systerfakultetens, respektive lärarekollegiets vid karolinska institutet sakkunnigförslag i ärendet jämväl föreläge. Vidare borde § 61 ändras för beredande av möjlighet att anställa fyllnadsval av sakkunniga även i de fall, då dessas antal icke nedgått under tre; konsistoriets hemställan här om var enhälligt.

I de tre högre fakulteterna vann förslaget i här berörda fråga allmänt bifall; i juridiska fakulteten betonade ånyo professor Björling vikten av att

samverkan vid utseende av sakkunniga även komme att innesluta de enskilda högskolorna.

Däremot yrkade i filosofiska fakulteten professor L. Weibull — med instämmande av professor E. Ekwall — bibehållande av den gamla ordningen och anförde som skäl härför, att då de sakkunniga i regel komme att utses i överensstämmelse med förslaget från fakultet eller sektion vid det egna universitetet, skulle med den föreslagna ordningen i högre grad skapas tillfällen till friktion mellan universiteten. I en till större konsistoriet insänd skrivelse framburos samma farhågor av professor C. V. L. Charlier, som föreslog, att antingen de nuvarande bestämmelserna skulle bibehållas eller i stadgarna sådana bestämmelser införas, att sakkunnigförslaget skulle uppgöras samtidigt vid båda universiteten. De vetenskapliga synpunkterna kunde då på båda håll bli va huvudsaken vid förslagets upprättande och mellan universiteten kunde, så småningom, en naturlig strävan uppstå att icke stå efter systeruniversitetet i de vetenskapliga synpunkternas hävdande.

I karolinska institutets lärarekollegium uttalade sig majoriteten mot det remitterade förslaget. Till detta anslö sig däremot professorerna H. Marcus och I. Holmgren.

Professor W. Wernstedt föreslog, närmast med tanke på de medicinska befordringsärendena, att karolinska institutet och vederbörande universitetsfakulteter skulle var för sig rösta om sakkunniga och att till sakkunniga skulle utses de tre eller eventuellt flera personer — antalet fixerat före omröstningen av den fakultet, där professur skulle tillsättas, — som vid röstsammanräkningen erhölet de flesta rösterna. Sammanräkningen och fastställandet av resultatet torde lämpligen ske vid den fakultet sakkunnigvalet gäller, eventuellt överlämnas till kanslersämbetet.

Uppsala docentförening återkom i underdånig skrivelse av den 3 juni 1927 till frågan om sakkunniginstitutionens ordnande. I denna skrivelse framhölls värdet av att förslag till sakkunniga avgäves av vederbörande fakultet eller sektion vid båda universiteten. De svårigheter, som skulle uppstå genom ett eventuellt val mellan flera föreslagna kandidater till sakkunniga, kunde undvikas, därest kanslern eller Kungl. Maj:t bland de till sakkunniga föreslagna utsåge det antal av »minst tre och högst fyra, som fordras».

Den av professor Engströmer föreslagna reformen vann icke universitetskanslerns bifall, och vid statutändringen den 22 december 1927 bibehölls härvidlag den tidigare ordningen. Kraven på ett interakademiskt samarbete vid utseendet av sakkunniga gjorde sig emellertid snart åter gällande. Diskussionen om samverkan återupptogs 1930 i en av herr G. Mosesson i andra kammaren väckt motion (nr 373). Motionären, som föreslog skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående ändrade grunder för det akademiska befordringsväsendet, underströk önskvärdheten av att vid val av sakkunniga samverkan skulle äga rum mellan de olika lärosäten, vid vilka en ledigförklarad professurs ämne vore företrätt. Bland andra möjligheter för en samverkan fäste motionären uppmärksamheten på ett av professor C. G. Bergman i föredrag hösten 1929 framställt förslag om organiserande av en interakade-

misk befordringsnämnd, vilken skulle utse sakkunniga, pröva alla inkomna besvär samt giva utlåtande till Kungl. Maj:t (resp. högskolestyrelse), som på vanligt sätt ägde att utnämna. I denna nämnd skulle ingå en ledamot från varje fakultet, sektion eller motsvarande myndighet vid statshögskolorna och de enskilda högskolorna. Nämnden skulle stå under kanslerns ordförandeskap och med hans sekreterare som föredragande. Ledamöterna skulle utses varannan gång genom val, varannan gång efter fullmaktsålder. Varje ledamot skulle tjänstgöra under tre år och skulle icke få återväljas under närmast följande treårsperiod.

De yttranden, som med anledning av denna motion — ävensom med anledning av en av herr V. Lundstedt vid 1930 års riksdag väckt motion (II: 370) — avgåvos av de akademiska myndigheterna, giva vid handen, att tanken på det berörda samarbetet vunnit större anslutning under den tid, som förflutit sedan frågan närmast föregående gång behandlats vid universiteten.

Större konsistoriet i Uppsala förklarade sig ej ha någon invändning att göra mot frågans upptagande till förnyad prövning. Konsistoriet hänvisade till att tanken på samverkan övervägdes i samband med tidigare utredning och erinrade om att denna tanke även vunnit anslutning av dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet. I yttrande till konsistoriets protokoll föreslog professor E. Linderholm, att sakkunniga skulle utses av Kungl. Maj:t efter förslag av fakulteter, sektioner eller motsvarande instanser vid rikets samtliga universitet och högskolor, som äga representanter för det lediga ämbetet; ett sådant förslag skulle eventuellt prövas av respektive konsistorier, innan det genom kanslersämbetet ginge vidare till Kungl. Maj:t.

Det större konsistoriet i Lund förklarade sig icke hava något att invända mot en ny utredning. Teologiska fakulteten därstädes fann, att en revidering av gällande befordringsordning vore i hög grad av behovet påkallad, alldenstund denna på vissa punkter kunde lämna utrymme för ovidkommande synpunkter. »Framför allt föreligga icke tillräckliga garantier för att icke lokala synpunkter skola komma att spela en obehörig roll.» Främst bland de åtgärder, som fakulteten ville bringa i åtanke, ställdes sådan ändring av statuterna, att resp. fakulteter och sektioner vid statens lärosäten skulle samverka genom upprättande av förslag å sakkunniga, varefter valet skulle förrättas av vederbörande större konsistorium. Samverkan borde äga rum även på ett senare stadium, i det alla fakulteter, som föreslagit sakkunniga, skulle äga avgiva förberedande yttrande, innan vederbörande större konsistorium upprättade förslag. Juridiska fakulteten förklarade sig så mycket hellre villig att ansluta sig till anhållan om ny utredning som tidigare av fakulteten uttalade önskemål i fråga om befordringsärendenas handläggning hittills ej blivit förverkligade. Under det att medicinska fakulteten ställde sig skeptisk mot en eventuell ny ordning för befordringsärendenas handläggning utan att förden skull vilja motsätta sig utredning därom, ansåg filosofiska fakulteten det framför allt vara önskvärt, att tillsättandet av sakkunniga ordnades på ett sådant sätt, att varje misstanke om lokala eller personliga synpunkters inflytande vid deras utseende undanröjdes. Inom sistnämnda fakultet anslöt sig professor

G. Carlsson till professor Bergmans förslag om en befördringsnämnd med den modifikation, att nämnden borde delas i tvenne avdelningar och att fullmaktsåldern skulle helt slopas som grund för inträde i nämnden.

Karolinska institutets lärarekollegium och lärarråden vid de båda högskolorna förklarade sig icke hava något emot att en förnyad utredning rörande det akademiska befördringsväsendet komme till stånd. Stockholms högskolas lärareråd betonade, att större samverkan och samförstånd borde åstadkommas mellan universiteten och högskolorna vid besättande av de akademiska lärarebefattningarna. Lärarerådet förklarade sig för sin del berett att i möjligaste mån medverka till detta syftes uppnående. Göteborgs högskolas styrelse förklarade det vara lyckligt, om en utväg kunde finnas, varigenom valet av sakkunniga kunde ske genom samverkan mellan rikets universitet och högskolor och sålunda större säkerhet vinnas för befördringsfrågornas allsidiga bedömande.

Kanslersämbetet, representerat av de båda prokanslererna, föreslog, att utredningen tills vidare skulle avse allenast universiteten och karolinska institutet och begränsas till frågan om eventuellt ändrade bestämmelser rörande utseende av sakkunniga.

Även docentföreningarna vid universiteten sattes i tillfälle att yttra sig över de båda motionerna. Docentföreningen i Uppsala fann det i professor Lundstedts motion framförda förslaget om en slutlig domarprövning av de akademiska myndigheternas handläggning av befördringsärendena gå djupast och angripa »det onda i dess rot». Skulle detta genomgripande förslag icke kunna genomföras, funnes dock åtskilliga utvägar att med smärre medel vinna avsevärda förbättringar. Sålunda borde de enskilda högskolorna underkastas samma regler i befördringshänseende som universiteten. Sakkunnigvalet borde omges med större garantier för opartiskhet, varvid särskilt förslaget om interakademiskt samarbete förtjänade beaktande. Beträffande den föreslagna befördringsnämnden ville föreningen ifrågasätta, huruvida man därmed verkligen vunne någonting. Docentföreningen i Lund ansåg en nödvändig förutsättning för samarbetet vara, att sådant komme till stånd mellan samtliga högskolor, då en dylik samverkan endast de båda universiteten emellan snarare skulle öppna möjligheter för en dragkamp mellan lärosätena. Föreningen fann däremot, att den föreslagna nämnden knappast skulle innebära ett framsteg.

I den av riksdagen beslutade skrivelsen i ärendet (nr 382) betonades, att det akademiska befördringsväsendet i sakkunnigeinstitutionen hade sin bästa garanti för att vetenskapens och objektivitetens krav skulle iakttagas. Riksdagen ansåg sig icke böra angiva, till vilken form för samverkan vid sakkunnigval utredningen borde syfta men fann förslaget om en dylik samverkan vara värt beaktande vid en blivande utredning; denna borde även omfatta de båda enskilda högskolorna.

För att kunna erhålla en allsidig överblick över behovet av en reform av sakkunniginstitutionen ha kommitterade även tagit kännedom om besvärstin-

lagorna i de akademiska befordringsärendena under åren 1921—1930. Man finner härvid, att klagomålen i det vida övervägande antalet fall grundas därpå, att lokal- eller personintressen skulle fått spela in vid utseendet av sakkunniga. Understundom göres gällande, att sakkunnigas majoritet tillhör en viss forskningsriktning, vars synpunkter alltså kommit att behärska befordringsärendet. Den myndighet, som omhänderhaft utseendet av de sakkunniga, kan utsättas för förebråelsen att härvid ha lämnat obeaktad en viss del av ämnet eller av en sökandes produktion. Klagomål över ofullständiga och därmed vilseledande sakkunnigutlåtanden anföras i all synnerhet av sökande, som anse sig företräda helt nya forskningsriktningar och nya arbetsmetoder, vilka de utsedda sakkunniga enligt deras uppfattning icke kunnat rättvist värdesätta. I de fall, då konkurrensen avser professur, vari mer än ett ämne ingår, kan en sakkunnig angripas för sin tolkning av professurens innebörd; därtill kan han utsättas för insinuation att själv sakna sakkunskap inom något av befattningens ämnesområden. Ofta gälla klagomålen den ståndpunkt, som sakkunnig intagit till spørsmålet om vad som skall anses vara »periferiskt» eller »centralt» inom tjänstens totalområde, varvid en sökande kan finna väsentliga partier av sin produktion framställda i oriktig dager i något sakkunnigutlåtande. Särskilt har denna fråga framträtt, när ett ämne är företrätt av mer än en professur vid samma lärosäte. Det har vidare inträffat, att i besvärsskrifter antytts anledning till jäv mot någon sakkunnig och även framställts påstående därom. I något fall har jäv ifrågasatts mot ledamot av akademisk myndighet, som medverkat vid utseendet av sakkunniga.

* *

*

Enligt kommitterades mening tala såväl tidigare framförda reformförslag som i vissa besvärslinor utvecklade synpunkter för en reform, som kan skänka den för befordringsväsendet centrala sakkunniginstitutionen en så objektiv karaktär och auktoritativ ställning som möjligt. Kommitterade finna ett interakademiskt samarbete vid sakkunnigvalen vara särskilt ägnat att höja dessa över misstanken att vara tillrättalagda efter lokala eller personliga önskemål. Ett samarbete mellan de båda universiteten — och i medicinska befordringsärenden även karolinska institutet — har sedan länge varit ifrågasatt. Samverkans utsträckande även till de båda högskolorna i Stockholm och Göteborg har under senare år blivit ett alltmera framträdande önskemål. Någon tvekan torde icke kunna råda om fördelen av en rationellt ordnad samverkan mellan de statliga och de enskilda lärosätena. Själva grundtanken i ett samarbete vid utseendet av sakkunniga är, att bakom dessa skall ställas icke endast det egna lärosätets utan även rikets övriga högskolors vetenskapliga auktoritet. Denna är beträffande teologiska och medicinska befordringsärenden företräd enbart av fakulteter vid statens lärosäten. I fråga om juridiska, humanistiska och naturvetenskapliga discipliner skulle en begränsning av samarbetet till dessa lärosäten innebära, att en del av rikets samlade vetenskapliga erfarenhet skulle hållas utanför valet av sakkunniga i många befordringsärenden. Från univer-

sitetshåll har kraftigt gjorts gällande, att de enskilda högskolornas befordringsväsende i görligaste mån borde bringas till likhet med universitetens. Detta önskemåls förverkligande skulle självfallet omöjliggöras, därest universiteten skulle hållas utanför de båda högskolornas sakkunnigval och omvänt. Den på något håll företrädde uppfattningen, att högskolornas befordringsärenden icke skulle nå universitetens i objektiv handläggning, skulle möjligen kunna få sken av att äga ett visst berättigande, om högskolorna lämnades att alltjämt vara allenabestämmande över sina sakkunnigval, medan för universitetens räkning nya normer åvägabragtes för att motverka särintressens möjliga inflytande på ifrågavarande val.

Speciellt lämpat att tillförsäkra sakkunniggranskningen objektivitet och allsidighet förefaller vid första påseende ett rent automatiskt tillsättande av sakkunniga vara, i det att alla de samverkande lärosätenas professorer i den lediga befattningens ämne obligatoriskt skulle bli sakkunniga. Metoden förefaller ur vissa synpunkter beaktansvärd. Ett anlitande av densamma skulle emellertid stöta på betydande svårigheter.

Redan fastställandet av vilka som äro ämnesrepresentanter torde understundom kunna falla sig svårt. Så kan en specialprofessur (exempelvis i ärftlighetsforskning) ligga andra professors ämne relativt nära, utan att förden skull dessas innehavare samt- och synnerligen äro att betrakta såsom sakkunniga på specialområdet. Liknande svårigheter möta vid tillsättning av professorer, omfattande flera ämnen, vilkas kombinationer ej sällan växla vid olika lärosäten.

Beträffande ämnen med blott en eller två företrädare vid de berörda lärosätena föreläge även under den gynnsamma förutsättning, att den avgående ämbetsinnehavaren alltid stode till förfogande såsom sakkunnig, nödtvånget att komplettera den eller de så att säga ordinarie sakkunniga med efter andra grunder tillsatta särskilda sakkunniga. Då tre eller fyra professorer finnas i ett ämne, vore visserligen den möjligheten för handen, att tillräckligt antal sakkunniga kunde påräknas, men det oaktat krävdes statutbestämmelser för de fall, då en av ifrågavarande professorer blivit ledig på grund av dödsfall eller någon ämnesrepresentant vore absolut förhindrad att mottaga sakkunniguppdrag. Det bör också observeras, att vid vakanser genom dödsfall den interakademiska samverkan skulle tillföras ett visst moment av osäkerhet, i det att den myndighet, varifrån sakkunnig ej funnes att tillgå, vid detta tillfälle ställdes utanför samarbetet. Att slumpen på detta sätt finge avgöra, vilka lärosäten som skulle vara representerade bland de sakkunniga, skulle visserligen kunna motverkas genom en kompletterande bestämmelse, att den fakultet eller motsvarande myndighet, som sålunda icke skulle bli företrädad bland de sakkunniga, erhöle rätt att välja en sakkunnig. Härigenom skulle emellertid myndigheten ifråga tillerkännas en valfrihet, som ej tillkomme övriga i befordringsärendet medverkande myndigheter.

Å andra sidan finnas i några ämnen ända till sju lärostolar. Beträffande dessa ämnen har man att räkna med möjligheten, att alltför många sakkunniga

skulle stå till buds, varför man måste tillgripa någon urvalsprocedur, åsyftande att nedbringa sakkunnigas antal till det för varje ärende behöfliga. Detta kunde tänkas ske t. ex. därigenom, att vederbörande professorer bleve sakkunniga efter anciennitet. Enligt kommitterades uppfattning vore emellertid en dylik princip ingalunda lycklig.

Sakkunnigval efter mekaniska principer tarvar sålunda på flera punkter komplettering efter andra grunder och blir därför opraktiskt och haltande. Ett dylikt mekaniskt tillsättande av sakkunniga torde därjämte i hög grad försvåra beaktandet av sakkunnigs oväld gentemot sökande. Man skulle visserligen kunna tänka sig en generell bestämmelse, att ifrågavarande ämnes representant inom vederbörande akademiska myndighet skall vara sakkunnig, såvida icke denna annorlunda bestämmer och utser någon annan. Men även om ett sådant stadgande tillämpades blott i undantagsfall, skulle det dock givetvis vara mindre tilltalande.

Närmast nu berörda form för interakademisk samverkan vid sakkunnigtillsättningen kommer den möjligheten, att vederbörande fakulteter finge utse vardera en sakkunnig. Man erhöle alltså för juridiska, medicinska och naturvetenskapliga ämnen alltid tre sakkunniga och för humaniora fyra sakkunniga; de båda teologiska fakulteterna borde i så fall lämpligen utse vardera två sakkunniga. Den huvudsakliga fördelen av ett dylikt tillvägagångssätt vore väl teoretiskt sett den, att alla medverkande akademiska myndigheter skulle komma i åtnjutande av samma befogenhet. Möjlighet till obefogad påverkan skulle starkt reduceras.

Stora olägenheter skulle emellertid vara förbundna även med sakkunnigval av detta slag. Att de sakkunnigas antal på angivet sätt fixerades, skulle för vissa ämnens vidkommande bliva olyckligt. Sålunda torde icke sällan exempelvis i ett naturvetenskapligt befordringsärende fyra sakkunniga erfordras för en allsidig belysning av de sökandes kompetens.

De olika myndigheternas val måste ske antingen samtidigt eller successivt. Med samtidigt förrättade sakkunnigval skulle tekniska svårigheter vara förknippade. Valet kunde inom olika myndigheter falla på en och samma person med påföljd att ett för litet antal sakkunniga utsåges och kompletteringsval i någon form omedelbart måste anställas. Om varje väljande myndighet skulle utse blott en sakkunnig, kunde det bliva beroende på en ren slump, huruvida valet skedde med allsidig hänsyn till de olikartade vetenskapliga arbeten, som de sökande kunde åberopa. I stället kunde de lokala synpunkterna komma att understrykas: varje fakultet hade möjlighet att välja sakkunnig till förmån för sin eventuelle kandidat bland sökandena. Föga bättre resultat vore att förvänta av successivt förrättade val. Tvivelsutan skulle de kunna leda till motsättningar mellan de olika lärosätena. Så skulle t. ex. den myndighet, som komme i efterhand vid utseendet av sakkunniga, lätt kunna utsättas för misstanken att vilja utöva kontroll på de övriga jämställda myndigheterna.

Då det alltså skulle vara förenat med måhända oöverstigliga svårigheter att låta fakulteterna förrätta ett dylikt omedelbart val av sakkunniga, har man att

undersöka den möjligheten, att samtliga ifrågavarande fakulteter finge uppgöra förslag till fullt antal sakkunniga och att därefter sakkunniga definitivt utsåges bland sålunda föreslagna vetenskapsidkare. Såsom beslutande myndighet har man i detta sistnämnda fall tänkt sig någon av de över fakulteterna stående instanserna: större konsistoriet eller lärarrådet (självfallet blott i resp. universitetens och Stockholms högskolas befordringsärenden), universitetskanslern och Kungl. Maj:t. Även den tanken har funnit företrädare, att avgörandet skulle träffas av en interakademisk nämnd.

Genom att vederbörande större konsistorium erhöle förslag från mera än en fakultet eller motsvarande korporation, skulle det bliva i stånd att träffa ett allsidigare sakkunnigval. Såsom förhållandena nu gestalta sig, torde konsistoriet i verkligheten vara starkt bundet av förslag från fakulteten eller sektionen vid det egna universitetet. Ett förslag från sådan myndighet är nämligen icke lätt att rubba, då det varit något så när enhälligt. En helt annan situation skulle föreligga, om konsistoriet hade större urvalsmöjligheter.

Nackdelarna av en nyordning av antydd art ligga emellertid i öppen dag. I många av de fall, där den egna fakultetens eller sektionens förslag komme att avvika från övriga förslag, skulle det vara svårt för konsistoriet att följa det förra utan att därigenom friktion mellan lärosätena uppstode. Det från annat lärosäte emanerande förslag, som icke följdes vid valet, skulle kunna framstå såsom särskilt ägnat att skydda någon av de sökande mot obehörig inverkan på befordringsärendet från det lärosätes sida, där befattningen är ledig. Och vare sig konsistoriet vid valtillfället — alltså på ett tidigt stadium i befordringsärendet — följde den egna fakultetens resp. sektionens förslag eller »desavouerade» detsamma, skulle ytterligare anledning kunna skapas till klagomål från de sökandes sida.

Härtill kommer, att en korporation, motsvarande de båda universitetens större konsistorier, icke förefinnes vid de tre övriga lärosätena. Stockholms högskola äger i viss mån en motsvarighet i lärarrådet, professorernas plenarförsamling, vilken hittills i befordringsärenden utövat samma funktioner som de större konsistorierna. Karolinska institutet och Göteborgs högskola, vid vilka blott en fakultet finnes, sakna däremot en motsvarande myndighet. Med bibehållande av nuvarande organisation skulle alltså vid dessa tvenne lärosäten den egna fakulteten träffa val mellan sitt och övriga motsvarande myndigheters förslag, d. v. s. döma i egen sak. Detsamma bleve fallet med en vid dessa lärosäten för ändamålet eventuellt skapad nämnd, då en sådan nödvändigtvis måste komma att bestå av medlemmar allenast från den egna fakulteten. Men även om sålunda vid två — av inalles fem — lärosäten helt nya organ skapades för möjliggörande av sakkunnigas utseende genom interakademisk samverkan, skulle icke de med nämnda metod förenade olägenheterna kunna avhjälpas.

En garanti för oväld vid sakkunnigvalet har man på sina håll ansett kunna vinnas genom att valet träffades av universitetskanslern, som antingen skulle ha att välja bland de av fakulteter och motsvarande

korporationer föreslagna eller skulle tilldelas rätt att, om han så funne nödigt, utse en sakkunnig, som icke upptagits å något av de ingivna förslagen. Man kan dock här genast invända, att kanslern torde sakna de speciellt vetenskapliga förutsättningarna för att kunna bedöma vilka av de till sakkunniga föreslagna, som vore de för ett befordringsärende lämpligaste, eller huruvida han understundom borde gå utom ramen av respektive akademiska myndigheters förslag. Det faller sig svårt att se, vem som skulle lämna honom de härför nödiga informationerna. Det är vidare av den allra största betydelse, att kanslern, vars handläggning av tillsättningsärendena utgör ett av befordringsprocedurens senare och mest betydelsefulla stadier, icke tvingas att i något avseende taga ställning till befordringsärendet vid ett så tidigt moment som sakkunnigvalet. Därest kanslern kunde av sökande angripas för sitt ställningstagande vid utseendet av de sakkunniga, skulle hans ämbetes auktoritet kunna lida avbräck och därmed en av det akademiska befordringsväsendets främsta tillgångar sättas i fara.

Liknande svårigheter inställa sig, därest Kungl. Maj:t skulle utse sakkunniga, eventuellt efter yttrande av kanslern. Fara torde ock i så fall kunna uppstå, att det akademiska befordringsväsendet i viss mån skulle influeras av skiftande politiska förhållanden, något varifrån det hittills varit befriat. Den myndighet, i vars händer det definitiva beslutet i befordringsärendet ligger, bör ej, utom i yttersta nödfall, tvingas att ingripa i ärendet före dess slutliga avgörande.

Den största avvikelser från nuvarande principer för val av sakkunniga företer förslaget, att en interakademisk nämnd (»kanslersnämnd») skulle organiseras, som till en av sina huvuduppgifter skulle hava utseendet av sakkunniga. Såsom den ovan lämnade historiken givit vid handen, har förslag framkommit, att nämnden skulle sammanträda under kanslerns presidium och vara sammansatt av ombud från varje fakultet eller motsvarande myndighet vid universiteten, karolinska institutet och de båda enskilda högskolorna. För undvikande av »klickväsen» skulle ledamöterna utses varannan gång genom val, varannan gång efter fullmaktsålder. Ledamot skulle tjänstgöra blott tre år och icke få omväljas under närmast efterföljande treårsperiod; tredjedelen av nämndens ledamöter skulle årligen avgå.

Det har även föreslagits, att nämnden skulle uppdelas på tvenne avdelningar, av vilka den ena bestode av representanter för de teologiska, juridiska och humanistiska vetenskaperna och endast handlade befordringsärenden inom dessa vetenskaper, medan den andra avdelningen skulle utgöras av företrädare för medicinska och matematisk-naturvetenskapliga discipliner och få sin befogenhet avgränsad på motsvarande sätt. För att nämnden skulle tillförsäkras större auktoritet, borde dess ledamöter utses allenast genom val.

Dessa förslag uttömma ju ingalunda möjligheterna för en kanslersnämnds sammansättning och funktioner. Kommitterade hava låtit sig angeläget vara att ingående överväga de olika möjligheter som härvidlag föreligga. Detta har synts kommitterade så mycket viktigare, som en sådan nämnd, om den komme till stånd, väl rimligen ej borde få sin uppgift begränsad till ut-

seende av sakkunniga, utan borde handlägga befordringsärendena fram till det stadium, då de överlämnas till kanslern. Genom en sådan ordning kunde nämnden tänkas i visst avseende bliva nyttig. Därest befordringsärendena kunde överflyttas från fakulteter och konsistorier, korporationer med ofta stort antal medlemmar, som samtliga måste noggrant sätta sig in i och pröva alla föreliggande handlingar, till en nämnd med ett fåtal medlemmar, vilka snart förvärvade rutin i hithörande ärendens handläggning, så kunde härigenom mycken arbetskraft, som nu nedlägges på befordringsfrågor, reserveras för vetenskaplig forskning och undervisning. Om därför kommitterade i nuvarande sammanhang främst vilja skärskåda den föreslagna kanslersnämnden ur synpunkten av dess uppgift att utse sakkunniga, så böra å andra sidan även i denna undersökning nämndens eventuella vidare funktioner ej helt lämnas ur sikte.

En kanslersnämnd kan tänkas bliva utsedd för varje särskilt befordringsärende, så som föreslagits av 1899 års universitetskommitté; till medlemmar i en sådan nämnd skulle då rimligtvis väljas män, som ansåges genom sina fackkunskaper vara särskilt ägnade att handlägga just detta ärende.

Nämnden kunde ock, såsom i nyss refererade tvenne förslag, tänkas bliva organiserad såsom ett permanent befordringsorgan.

I detta senare fall skulle nämnden kunna gestaltas på flera olika sätt, alltefter de principer, som man läte bliva avgörande för dess rekrytering. Huvudfrågan är härvid, huruvida man med nämnden avsåge att skapa en *förtroendemannanämnd*, en allmän representation, bestående av män med erkänd administrativ duglighet och därpå grundad auktoritet, likgiltigt vilket vetenskapligt fack de representera, eller om man i första rummet ville skapa en *fackmannanämnd*, en korporation, som borde med ett avsevärt mått av sakkunskap kunna handlägga ett befordringsärende, tack vare det att dess medlemmar samtliga vore förtrogna med vetenskapliga discipliner, som stå den lediga befattningens någorlunda nära.

Som förtroendemannanämnd kunde fungera antingen redan existerande förtroendemän vid ifrågavarande lärosäten, t. ex. de fem rektorerna (eller prorektorerna, eller bådadera); eller ock en grupp av särskilt valda ledamöter, vilkas val och ersättande kunde gestaltas på flera olika sätt, som här ej finns anledning att närmare skissera.

Som fackmannanämnd kunde fungera antingen män, som redan äga ställning som representanter för fackkorporationer (vederbörande fakulteter eller sektioner), d. v. s. dekaner (eller prodekaner, eller bådadera); eller ock, om man är hågad skapa nya representationsformer, en grupp av särskilt valda ledamöter. Det är att märka, att fackmannanämndens idé, om den godtoges, skulle nödvändiggöra, att ett flertal stående nämnder förefunnes, representerande olika sidor av lärosätenas vetenskapliga verksamhet.

En *blandad förtroendemannanämnd och fackmannanämnd* vore slutligen tänkbar, en korporation, som kunde sammansättas genom kombination av några av de representationsprinciper, som nyss antydde.

Mot en eventuell interakademisk befordringsnämnd, vare sig vald in casu eller permanent, och i senare fallet sammansatt på vad sätt det vara månne, tala flera tungt vägande skäl.

Redan om man begränsar sig till det här närmast föreliggande spörsmålet, nämndens duglighet att utse sakkunniga, finner man den föga ändamålsenlig. Förtroendemannanämnden saknar avgjort den härför erforderliga fackkunskapen. Vid första påseende kan det synas, som om den nyss skisserade fackmannanämnden och kanske rentav den blandade nämnden skulle inom sig äga tillräckliga krafter med fackliga kvalifikationer för att förrätta ett sådant val; men även här visar det sig, att de sakkunnigas antal inom nämnden ofta måste bliva alltför begränsat för ett lyckligt lösande av denna fundamentala uppgift. Om de högre fakulteternas ämnen äro så närbesläktade, att systemet för deras vidkommande kunde fungera nöjaktigt, så äro däremot inom humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteter och sektioner sammanförda så ytterst disparata discipliner, att »fackmannarepresentationer», efter vilken princip de än valdes, ena gången skulle kunna rösta på sakkunniga med full fackkunskap, andra gången med lika stor obekantskap om ifrågavarande disciplins problem och arbetsmetoder och de inom den samma arbetande fackmännen i landet, som om de tillhörde en helt främmande fakultet.

Kan kanslersnämnden anses otjänlig, redan när det gäller dess tilltänkta första stora uppgift, utseendet av sakkunniga, så framstår den ännu mindre önskvärd, om man betraktar den ur mera allmänna synpunkter. Redan frågan om nämndens ställning i förhållande till kanslern skulle resa svåra och ömtåliga problem. Men framför allt kunna mot tanken på en sådan nämnd anföras trenne andra invändningar.

I första rummet skulle en kanslersnämnd komma att åsamka statsverket betydande utgifter i form av rese- och traktamentsersättningar. Med vissa av de sammansättningsprinciper, som ovan skildrats, skulle nämnden bli manstark. Om, såsom rimligt vore, nämnden sammanträdde ej blott en första gång för att utse sakkunniga, utan även för att handlägga befordringsärendet på ett senare stadium, så bleve tjänsteresornas antal avsevärt. Men även om man tänkte sig nämnden begränsad till ett minimum av medlemmar och dess funktioner inskränkta till det minsta möjliga, nämligen utseende av sakkunniga i sådana fall där flera förslagsställande fakulteter dissentiera, skulle ett betydande antal sammanträden dock bliva nödvändiga, med ty åtföljande kostnader.

I andra rummet tala emot skapandet av en interakademisk nämnd farhågorna, att egentliga garantier för ett objektivt förfarande vid utseendet av sakkunniga icke skulle vinnas genom en sådan nämnd. Kommitterade anse sig kunna helt instämma med docentföreningen i Lund, som i yttrande över de vid 1930 års riksdag väckta motionerna rörande det akademiska befordringsväsendet bl. a. anför följande: »Den rent befordringstekniska rutin, varmed ärendena inom denna nämnd onekligen skulle komma att behandlas,

vore en tvivelaktig garanti för en lösning av dessa i enlighet med sakkunnskapens och objektivitetens krav.»

I tredje rummet förtjänar anföras den ingalunda oviktiga synpunkt, att en interakademisk nämnd kan befaras skärpa vissa motsättningar mellan lärosätena, som äro svåra att även eljest undvika. En ledamot i kanslersnämnden kunde lätt förledas att känna sin uppgift främst vara den att till varje pris hävda sitt eget lärosätes »intressen». Mellan de olika lärosätenas representanter inom nämnden kunde därvid uppstå en dragkamp, som kunde bliva menlig för befordringsärendets objektiva handläggning.

Undersökningen av de i det föregående berörda olika möjligheterna att förätta val av sakkunniga i akademiska befordringsärenden har ådagalagt, att det kräves en metod för sakkunnigval, som giver varje medverkande fakultet eller motsvarande myndighet rätt att under mera betryggande och ändamålsenliga former deltaga i valet av samtliga sakkunniga. För att valet skall ägnas all önskvärd omsorg, bör varje fakultet kunna överblicka hela befordringsläget och förätta valet med kännedom om och hänsyn till samtliga sökandena till den lediga befattningen. Kommitterade hava därför funnit den bästa lösningen vara, att varje fakultet röstar på *ett visst antal* sakkunniga, varefter de vetenskapsidkare, som flertalet korporationer föreslagit, förklaras utsedda till sakkunniga.

Gällande universitetsstatuter föreskriva, att sakkunniga skola vara 3 eller 4. En förändring härutinnan torde icke vara påkallad. Visserligen har den allt längre drivna specialiseringen inom det vetenskapliga arbetet medfört, att sakkunnigas antal i färre fall än tidigare stannat vid 3,¹ men en föreskrift, att 4 sakkunniga skulle fungera i alla befordringsärenden, skulle bl. a. ha till följd, att man ofta ej hade tillgång till erforderligt antal sakkunniga inom landet. Än mindre kan det vara lämpligt, att antalet sakkunniga ökas utöver 4. De motiv, som anförts för en sådan ökning, äro enligt kommitterades uppfattning icke bärkraftiga. Mot ett sådant utökande tala därjämte ekonomiska skäl.²

Utseendet av sakkunniga omfattar dels fastställandet av antalet sakkunniga, dels själva valhandlingen. Då interakademisk samverkan föreslagits, synes konsekvensen fordra, att samarbetet avsåge båda dessa moment. Men de praktiska skälen tala bestämt häremot.

Om den föreslagna interakademiska samverkan skulle inbegripa även bestämmandet av de sakkunnigas numerär, vore det önskvärt, att valets båda moment kunde försiggå samtidigt. Man måste i så fall tänka sig, att varje i valet deltagande korporation skulle äga att på förslag uppsätta 3 eller 4

¹ Vid de båda universiteten tillsattes genom ansökningsförfarande under åren 1911—1920 inalles 41 och under åren 1921—1930 sammanlagt 49 professorer. Inom den förra gruppen anlätades 4 sakkunniga i 14 fall, alltså i 34 % av samtliga fall. Under den senare tioårsperioden uppgick sakkunnigas antal till 4 i 25 fall, d. v. s. i 53 % av alla. Förskjutningen mot det högre antalet sakkunniga är påtaglig. Se härom närmare *Bilaga I*, tabellerna G—K.

² Av *Bilaga I*, tabellerna G—K, framgår, att fr. o. m. år 1911 ha 5 sakkunniga förekommit endast i 3 av universitetens befordringsärenden med ansökningsförfarande.

vetenskapsidkare. För den händelse att man ville lämna varje förslagsställande myndighet rätt att avgörande influera på antalet sakkunniga, kunde detta ske genom ett stadgande, att 4 sakkunniga skulle utses, så snart en väljande myndighet så önskat. Om detta alternativ skulle anses giva för stor makt åt envar av de i valet deltagande korporationerna, kunde det stadgas, att 4 sakkunniga skulle tillsättas, om minst halva antalet myndigheter föreslagit detta antal. Dessa tillvägagångssätt visa sig föga ändamålsenliga, enär otvivelaktigt ofta utan bärande skäl det högre antalet sakkunniga skulle komma att fastställas.

Ännu större olägenheter vore givetvis förknippade med en procedur, som förlade utseendet av sakkunniga till tvenne från varandra helt skilda förrättningar inom samtliga i valet deltagande korporationer: först omröstning om antalet sakkunniga och sedan omröstning om vilka som skulle bli sakkunniga. Det är uppenbart, att detta förfarande skulle vålla avsevärd tidsutdräkt.

Alla praktiska skäl synas därför tala för att den fakultet eller motsvarande myndighet, dit det ledigförklarade ämbetet hör, får fatta beslut om antalet sakkunniga. Farhågan, att denna fakultet härigenom skulle kunna tillvälla sig alltför stort inflytande på sakkunnigtillsättningen, torde icke böra tillmätas någon större betydelse. Därest en fakultet skulle vilja på ett olämpligt sätt använda sin rätt att fixera antalet sakkunniga, skulle den av övriga i befordringsärendet deltagande akademiska korporationer kunna överröstas vid själva personvalet. God garanti finnes för att en vetenskapsidkare, som enligt allmän uppfattning i akademiska kretsar är självskriven till sakkunnig, icke kommer att ställas utanför uppdraget. Detta sakförhållande torde innebära en betydande vinst av det interakademiska samarbetet.

Enligt kommitterades uppfattning bör vederbörande fakultet eller motsvarande myndighet träffa avgörande om antalet sakkunniga så snart behovet av sakkunskap kan bedömas, d. v. s. omedelbart efter ansökningstidens utgång. Ett fastställande av antalet sakkunniga redan vid ämbetets ledigförklarande måste anses uteslutet, emedan detta antal ej gärna kan bestämmas, innan man äger kännedom om vilka som äro sökande till den lediga befattningen.

Såsom allmän regel för sakkunnigval bör gälla, att varje fakultet eller annan myndighet, som motsvarar den fakultet eller sektion, till vilken den lediga befattningen hör, skall deltaga i dylikt val. Mellan de olika vetenskaper, som äro representerade inom en fakultet eller sektion, finnes ett inre sammanhang; om en sådan myndighet förlorar sin enda företrädare för ett visst ämne, synes det därför så mycket naturligare, att de motsvarande myndigheterna vid andra lärosäten medverka vid valet av sakkunniga. Vissa specialfall kräva särbestämmelser. Sålunda torde t. ex. föreskrift böra utfärdas för ämnet geografi, som för närvarande har lärostolar inom två naturvetenskapliga och två humanistiska fakulteter eller sektioner. Självfallet bör Göteborgs högskolas lärareråd, som väsentligen är en humanistisk fakultet, äga rätt att deltaga i val av sakkunniga, då någon av högskolans professurer i botanik och oceanografi

skall erhålla ny innehavare; däremot bör måhända lärarerrådet icke medverka vid val av sakkunniga i botanik, då vakans uppstår vid något av de tre andra lärosäten, där professurer i ämnet finnas. De närmare bestämmelserna rörande de olika läroämnenas fördelning på fakulteter och sektioner — liksom stadganden om dessa myndigheters därefter lämpade deltagande i befordringsärenden — torde böra utfärdas av kanslern.

Vid valförrättningen äro olika förfaringssätt möjliga: antingen kunna samtliga individuella röster på varje till sakkunnig föreslagen sammanräknas, eller också kan varje korporation äga en kollektivröst.

Det förra alternativet skulle icke sällan kunna innebära ett åsidosättande av principen om likställighet alla fakulteter emellan vid utseendet av sakkunniga; en till numerären större fakultet skulle genom att framgå enhälligt kunna mobilisera ett större antal röster för sina kandidater och alltså intaga en gynnad ställning. Vid val av sakkunniga i befordringsärenden måste en fakultets storlek anses vara likgiltig. Fakulteterna äro nämligen likvärdiga i sin egenhet av sakkunniga institutioner och böra därför erhålla vardera en röst.

De vetenskapsidkare, som vid valet erhållit högre röstetal än andra, skola — så långt som det fastställda antalet medgiver — förklaras utsedda till sakkunniga. Återstår att träffa avgörandet, för den händelse att två eller flera föreslagna erhålla lika antal röster och de icke alla, tillsammans med den eller de redan med majoritet utsedda, kunna rymmas inom det förut fastställda antalet medlemmar.¹

Man skulle kunna tänka sig, att då i sistnämnda fall rösterna fördelade sig lika mellan två eller flera vetenskapsidkare, nytt val anställdes inom alla fakulteter, varvid dessa röstade blott om de kandidater, som vid första omröstningen uppnått samma röstetal. Denna metod måste dock anses vara alltför omständlig, helst som den i ett och samma befordringsärende skulle kunna behöva tillgripas mer än en gång, om alla fakulteter fasthölle vid sina tidigare vota. Även under förutsättning att sakkunnigvalet definitivt avgjordes redan i andra omgången, skulle ärendet kompliceras och försenas.

Ett rent mekaniskt förfaringssätt kunde synas lösa svårigheterna. I händelse av dissens torde på grund av redan angivna skäl en sammanräkning av individuella röster icke kunna komma i fråga. Den enda metod för avgörande

¹ Vid upprättande av förslag till sakkunniga i ett humanistiskt befordringsärende deltaga följande fyra myndigheter: de humanistiska sektionerna vid båda universiteten, Stockholms högskolas humanistiska fakultet och Göteborgs högskolas lärarerråd. Om 4 sakkunniga skola utses, avgivas alltså inalles 16 röster. Om härvid t. ex. en vetenskapsidkare erhållit 4 röster, en annan 3 röster, två vardera 2 röster och återstående föreslagna vardera 1 röst, är sakkunnigvalets resultat utan vidare klart: de fyra förstnämnda kandidaterna äro utsedda till sakkunniga. — Om däremot en till sakkunnig föreslagen erhållit 4, en annan 3 och tre vardera 2 röster, äro endast de två förstnämnda redan i första omgången utsedda till sakkunniga; ett avgörande måste träffas om vilka som skola bli sakkunniga av de tre vetenskapsidkare, som erhållit vardera 2 röster. — Självfallet blir varje sakkunnigekandidat, som erhållit samtliga 4 myndigheters röster, utan vidare sakkunnig. I regel torde även envar, som fått 3 röster, bli sakkunnig omedelbart. Det kan dock rent teoretiskt tänkas, att i ett befordringsärende av här angivet slag icke mindre än 5 vetenskapsidkare kunde erhålla vardera 3 röster. I ett dylikt fall vore ingen omedelbart utsedd till sakkunnig.

av dissensfall, som är höjd över alla misstankar om bristande objektivitet, är då lottningen. De i valet deltagande myndigheterna skulle omedelbart meddela sina beslut till kanslern eller till vederbörande rektor eller fakultet, som skulle ha att konstatera resultatet av det samfälliga valet; härvid skulle eventuellt erforderlig lottning mellan till sakkunniga föreslagna förrättas. Av sakliga skäl måste emellertid lottningen avvisas. Den utesluter varje realprövning av det behov av ytterligare sakkunskap, som föreligger, sedan någon eller några sakkunniga blivit utsedda.

Det kunde synas stå i överensstämmelse med principen om interakademisk samverkan, att universitetskanslern eller Kungl. Maj:t finge besluta om de sakkunnigeuppdrag, varom fakulteterna icke enat sig. Men även härvid gäller vad som ovan anförts i fråga om eventuellt urval av sakkunniga efter förslag från vederbörande akademiska korporationer. Kanslern och Kungl. Maj:t äro administrativa myndigheter, som under alla förhållanden skola taga befattning med befordringsärendet i dess senare stadier. De böra, av delvis skilda skäl, icke inblandas i vad som utgör ett tidigt led i befordringsproceduren.

I universitetens befordringsärenden skulle större konsistoriet kunna tänkas inträda i detta fall. Dock torde det ej vara lämpligt, att i vissa fall en korporation, mindre fackkunnig än fakulteten, sättes att välja mellan olika förslag, avgivna av myndigheter med större fackkunskap.

I händelse av dissens torde i själva verket den enda framkomliga vägen vara, att den fakultet eller motsvarande myndighet, till vilken det ledigförklarade ämbetet hör, får träffa avgörandet. De fall, i vilka fakulteten skulle fälla utslaget, kunde möjligen minskas till antalet genom bestämmelser, att till tjänsteåren äldre professor, som föreslagits till sakkunnig, skulle ha företräde framför den till tjänsteåren yngre, som erhållit samma röstetal, att professor vid något av de här ifrågavarande fem lärosätena skulle inträda bland sakkunniga före de utanför samma lärosäten stående vetenskapsidkarna o. s. v. Men dylika föreskrifter vore ägnade att lägga hinder i vägen för tillvaratagandet av sakkunniginstitutionens uppgift. Den myndighet, som det ledigförklarade ämbetet tillhör, bör ha fria händer för att vid kompletteringen kunna taga nödig hänsyn till den allsidighet, som befordringsläget kräver. Det torde fördenskull icke vara lämpligt, att man söker förenkla proceduren genom ett stadgande, att i händelse av dissens den sakkunnigkandidat, som den egna fakulteten föreslagit, utan vidare skall förklaras utsedd till sakkunnig. Sedan någon eller några sakkunniga utsetts genom de ifrågavarande korporationernas majoritetsbeslut, kan det vara lämpligare att en annan vetenskapsidkare blir sakkunnig än den, som den egna fakulteten uppfört på förslag. Sistnämnda myndighet bör inom ramen av de återstående föreslagna pröva vilka nya sakkunniga, som kunna bäst komplettera de redan utsedda.

I teologiska befordringsärenden, där endast två korporationer samverka vid val av sakkunniga, erhåller givetvis den egna fakulteten stort inflytande genom de föreslagna bestämmelserna: vid meningsskiljaktighet kan alltid den av fakulteten föreslagne bliva sakkunnig. En medverkan från humanistiskt

(eller juridiskt) håll vid val av sakkunniga i teologiska befordringsärenden vore visserligen tänkbar men torde svårligen kunna åvägabringas. Då beträffande hithörande ärenden — likaväl som i fråga om övriga befordringsärenden vid universiteten och högskolorna — friktion mellan de olika lärosätena torde komma att utgöra undantag och icke regel, synes det överflödigt att särskilt lagstifta för de 15 professurer (av inalles mer än 200), som det här gäller. Och även om någon gång sakkunnigförslagen komma att starkt divergera, torde säkerligen den fakultet, som har avgörandet i sin hand, komma att taga hänsyn till systerfakultetens förslag.

När komplettering av sakkunniga erfordras på grund av sjukdom, avsägelse m. m., vore det alltför omständligt och tidsödande att låta valet av ny sakkunnig ske under samma interakademiska former som det ursprungliga valet. Kommitterade anse det i detta fall vara tillfyllest, att den fakultet eller motsvarande myndighet, till vilken det lediga ämbetet hör, får träffa avgörandet. Härvid bör dock, så långt möjligt är, ifrågavarande myndighet tillgodogöra sig de vid den föregående omröstningen avgivna förslagen. Ny sakkunnig skall därför utses bland övriga föreslagna sakkunniga, därest sådana finnas (jfr nedan s. 135 f. specialmotiv till § 62 mom. 5).

Kommitterade ha icke heller funnit det vara nödigt, att det interakademiska utseendet av sakkunniga skall anlitas även vid tillsättningen av de ordinarie tjänster inom medicinsk fakultet eller matematisk-naturvetenskaplig sektion, som icke äro professorsbefattningar. Valrätten torde här kunna anförtrös åt vederbörande fakultet eller sektion.

Det har satts i fråga, att till ledning vid sakkunnigval en *förteckning* borde upprättas över samtliga de svenska vetenskapsidkare, som inom varje ämne besitta tillräcklig skicklighet att fungera som sakkunniga. Då på flera håll sympatier för en dylik förteckning torde förefinnas, må frågan här något beröras.

Ett hinder för uppgörandet av dylika förteckningar synes ligga däri, att det ofta faller sig svårt att bestämma vilka — särskilt bland utanför här berörda lärosäten stående vetenskapsidkare — som kunna anses innehava för sakkunniguppdrag nödig kompetens.

Om varje fakultet vid varje särskilt tillfälle, innan den föreslår sakkunniga, vore skyldig att uppgöra en dylik förteckning, skulle säkerligen ofta nog de olika i sakkunnigvalet deltagande myndigheternas listor förete avvikelser från varandra. Detta förhållande skulle kunna giva sken av att på visst håll någon eller några vetenskapsmän avsiktligt hållits borta och skulle måhända leda till klagomål av just det slag, som man närmast velat förebygga med en sakkunnigförteckning.

Kanslern åter skulle ej vara i stånd att upprätta förteckning å kompetenta sakkunniga utan förslag från de olika lärosätena, d. v. s. närmast från fakulteter och motsvarande myndigheter. I de fall, där förslagen icke helt överensstämde med varandra, skulle kanslern bliva nödsakad att fatta beslut, om vilka vetenskapsidkare som skulle uppföras på den officiella sakkunniglistan.

Förteckningarna skulle säkerligen livligt observeras och skulle även utan samband med befordringsärenden kunna giva upphov till klagomål av personer, som ansåge sig förbigångna. En forskare kunde anmäla missnöje med att han ej blivit uppförd på sakkunnigförteckningen; en annan, som övergått till annan verksamhet, kunde anse, att hans namn utan tillräckliga grunder avförts från samma lista o. s. v. Genom dylika klagomål kunde sakkunniglistorna lätt ådraga sig ett visst löje.

Med det interakademiska utseendet av sakkunniga följer, att professorer och övriga ordinarie lärare vid de statliga lärosätena måste förpliktigas att åtaga sig sakkunniguppdrag i befordringsärenden även vid de båda enskilda högskolorna och omvänt. Då styrelserna för Stockholms och Göteborgs högskolor år 1929 ingåvo framställningar om åvägabringande av dylik reciprocitet, tillstyrktes dessa av de båda större konsistorierna under förutsättning av närmare anpassning av högskolornas befordringsnormer efter de för universitetet gällande reglerna. Enär nedan (kap. IX) föreslås, att samma regler skola bli gällande för högskolornas som för de statliga lärosätenas befordringsväsende, torde icke en föreskrift om den ömsesidiga skyldigheten att verkställa sakkunniguppdrag möta något motstånd.

Vid den år 1927 företagna ändringen av universitetsstatuterna och karolinska institutets stadgar föreskrevs, att professor ävensom annan ordinarie lärare vid dessa lärosäten är skyldig att emottaga sakkunniguppdrag i samma lärosätens befordringsärenden, »så framt det ej gäller tillsättande av den befattning, som av honom själv innehaves, eller han till stöd för befrielse kan visa giltigt förfall». Att befattningshavare under sitt sista tjänsteår befrias från sakkunniguppdrag, om han så önskar, är emellertid ägnat att avsevärt minska tillgången på svensk sakkunskap. Sålunda torde icke tre svenska sakkunniga kunna tillsättas i flertalet medicinska befordringsärenden, för den händelse avgående lärare skulle kunna befrias från uppdraget. Den nuvarande bestämmelsen torde därför böra upphävas. Invändningen, att t. ex. en professor, som är institutionsföreståndare, kan behöva ha sitt sista år som akademisk lärare fritt från åligganden som sakkunnig för att bli i stånd att avsluta vissa vetenskapliga arbeten, faller numera därpå, att en emeritus alltjämt tillhör sitt lärosäte och har möjlighet att fortsätta sitt vetenskapliga arbete inom vederbörande institution.

Som utseendet av sakkunniga enligt kommitterades förslag skall ske genom interakademisk samverkan, bör befrielse från sakkunniguppdrag ej såsom hittills kunna beviljas av en lokal akademisk myndighet. Då å andra sidan det skulle vara onödigt omständligt att låta frågan om befrielse från uppdraget behandlas av alla i valet samarbetande lärosäten, synes dylik befrielse endast böra beviljas av kanslern. Härigenom kan en strängare och för alla lärosäten enhetlig praxis utbildas.

I regel torde de vetenskapsmän, som erhålla sakkunniguppdrag, vara i stånd att allsidigt bedöma sökandenas vetenskapliga produktion inom vederbörande ämne eller ämnen, även om den skulle partiellt falla utanför de sakkunnigas

egna forskningsgebit. Praktiskt taget ouppnåelig är en sakkunskap, som i fråga om allsidig kännedom, förvärvat genom egna forskningsinsatser på respektive områden, täcker flera sökandes totalproduktion. En dylik sakkunskap är icke heller av behovet påkallad, alldenstund en vetenskapsidkare, som själv är verksam inom vissa forskningsområden, torde kunna tillfredsställande bedöma andra forskares arbeten icke blott inom dessa utan även inom närgränsande områden. Man torde därför i allmänhet ha anledning att avvisa den under senare tid i besvärslinlagor allt oftare förekommande anmärkningen, att en sakkunnig saknat förutsättningar att bedöma en sökandes produktion inom ett visst område, därför att den sakkunnige själv icke bedrivit vetenskaplig forskning inom detta. Då flera fakulteter samverka vid valet av sakkunniga, torde för övrigt tillräcklig garanti finnas för att vid detta hänsyn toges till behovet av speciell sakkunskap.

Annorlunda blir förhållandet, om en sökande i sin produktion arbetar även med en annan vetenskaps resultat och metoder. Det är också blott under denna sistnämnda förutsättning, som hittills *specialsakkunniga* tillkallats i akademiska befordringsärenden. En närmare redogörelse må här lämnas för befordringsärenden med *specialsakkunniga* under de senaste tio åren.

1) Professorerna Hultkrantz i Uppsala, Broman i Lund och Schreiner i Oslo utsågos den 25 oktober 1923 till sakkunniga rörande en professorsbefattning i anatomi vid karolinska institutet, till vilken tre sökande anmält sig. I gemensam skrivelse av den 19 februari 1924 anförde de sakkunniga, att för bedömande av vissa skrifter av sökanden Backman fordrades erfarenhet på den vetenskapliga statistikens område. Den 6 mars förordnades till *specialsakkunniga* för nämnda skrifter docenten Wicksell i Lund och professor Westergaard i Köpenhamn.

2) Den 17 mars 1925 föreslog matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet till sakkunniga för en professur i zoologi, till vars erhållande fem sökande anmält sig, professorerna von Hofsten i Uppsala, Carlgren i Lund och Odhner vid riksmuseet. På sektionssammanträdet meddelade von Hofsten omedelbart, att alla de till sakkunniga föreslagna önskade, att vissa delar av sökanden J. Runnströms experimentella arbeten måtte underkastas en förberedande granskning av en experimentalzoolog, vars utlåtande skulle ställas till de ordinarie sakkunnigas förfogande, samt att denna granskning måtte anförtros åt professorn Spemann i Würzburg. Denne föreslogs även av sektionen och utsågs av större konsistoriet till *specialsakkunnig*.

3) Den 30 mars 1927 utsågos till sakkunniga vid tillsättandet av en professorsbefattning i fysiologi vid karolinska institutet professorerna Johansson i Stockholm, Thunberg i Lund, Göthlin i Uppsala, von Frey i Würzburg och van Einthoven i Leyden (död i oktober 1927). Professor Göthlin anhöll, att två angivna arbeten av laboratorn Gertz — den ene av de båda sökandena — måtte överlämnas till *specialsakkunnig* i fysik. Med anledning härav utsågs den 1 mars 1928 professor Borelius vid Tekniska högskolan till särskild sakkunnig rörande de två nämnda skrifterna.

4) Till sakkunniga rörande en professur i psykiatri vid karolinska institutet, till vilken tre sökande anmält sig, utsågos den 8 september 1927 professorerna Gadeliuss och Marcus i Stockholm och Fabritius i Helsingfors. Den 28 mars 1928 ingav Marcus en skrivelse till lärarekollegiet, vari han för egen del och jämväl å Fabritius' vägnar begärde, att filosofiskt eller psykologiskt skolad vetenskapsman måtte avgiva särskilt yttrande om vissa av sökanden

Sjöbrings arbeten. På professor Marcus' förslag utsåg lärarekollegiet nästföljande dag professor E. Rubin i Köpenhamn till specialsakkunnig.

5) Efter komplettering den 29 februari 1928 på grund av en avsägelse utgjordes sakkunniga för en professur i praktisk medicin vid Lunds universitet, till vilken sex sökande anmält sig, av professorerna af Klercker i Lund, Jacobæus i Stockholm, Bergmark i Uppsala och Faber i Köpenhamn. För bedömande av sökandena Ljungdahls och Berglunds medicinskt-kemiska specimina utsågos den 19 september s. å. professorerna Widmark i Lund och Ege i Köpenhamn till specialsakkunniga.

6) Större konsistoriet i Lund utsåg den 16 februari 1929 i enlighet med sektionens förslag till sakkunniga i zoologi professorerna Carlgren i Lund, Holmgren i Stockholm och Luther i Helsingfors. På en begäran, som utgick från den sistnämnde och understöddes av de båda övriga sakkunniga, utsågos — även i detta fall för bedömande av J. Runnströms experimentella arbeten — till specialsakkunniga professorerna Gellhorn och Spek i Heidelberg. Inalles hade tre sökande anmält sig till den lediga befattningen.

7) Till sakkunniga rörande fyra sökande till en professur i psykiatri vid Uppsala universitet utsåg större konsistoriet den 26 september 1931 professorerna Wigert och Kinberg i Stockholm, Sjöbring i Lund och Wimmer i Köpenhamn. Den 26 oktober framhöll professor Wigert i skrivelse till medicinska fakulteten att flera av de vetenskapliga arbeten, som av de sökande åberopades, delvis voro av medicinskt-kemisk natur, varför det vore önskvärt att en värdesättning ur medicinskt-kemisk synpunkt komme till stånd genom en extra sakkunnig, vilkens yttrande skulle ställas till de redan utsedda sakkunnigas förfogande. På fakultetens förslag utsåg större konsistoriet den 31 oktober 1931 till specialsakkunnig professor G. Blix i Uppsala, som den 30 december s. å. avgav utlåtande rörande vissa arbeten av sökandena Jacobowsky, Sondén och Stenberg.

Det speciella slag av sakkunskap, som anlåtats i här berörda zoologiska och medicinska befordringsärenden, kan icke umbäras, även om valet av ordinarie sakkunniga göres än så allsidigt. Ett specialutlåtande innebär emellertid icke någon inskränkning i de ordinarie sakkunnigas rättighet och skyldighet att, så långt i deras förmåga står, bilda sig ett självständigt omdöme även om de arbeten, som underkastats den förberedande granskningen. En sådan utredning av specialsakkunnig har alltså icke karaktären av ett generellt sakkunnigutlåtande, jämfällt med de övriga utlåtandena, utan utgör information till de ordinarie sakkunnigas tjänst. Då dessa bäst kunna överblicka behovet av sådan speciell utredning, bör en eller flera av dem kunna hänvända sig med begäran härom till vederbörande fakultet eller motsvarande myndighet, som då har att besluta i ärendet. Särskilda statutbestämmelser torde därför icke vara erforderliga.

KAP. III.

Om jäv.

De nuvarande universitetsstatuternas enda stadgande om jäv är den generella bestämmelsen (i § 32), att i fråga om jäv mot ledamot av större konsistoriet skall gälla vad allmän lag om jäv stadgar. På grund av den ökade befattning med befodringsärendena, som enligt kommitterades förslag tilldelas fakulteter resp. sektioner, bör ifrågavarande bestämmelse utsträckas att gälla även för ledamöter av dessa universitetsmyndigheter. Den bör givetvis även gälla för de enskilda högskolornas fakulteter, lärareråd och styrelser.

Man har emellertid velat tillerkänna sökande rätt att anmäla jäv mot sakkunnig, resp. ålägga de myndigheter, som utse sakkunniga, att taga vederbörlig hänsyn till jävsanledningar av olika slag. Vid 1920 års riksdag yrkade herr A. Engberg uti en i andra kammaren väckt motion (nr 33), att större konsistoriets val av sakkunniga endast skulle betraktas som ett förslag, varöver de sökande borde beredas tillfälle att anföra besvär, vilka skulle gå vidare till kansler och Kungl. Maj:t på samma sätt, som är stadgat rörande konsistoriets förslag till besättning av ledig befattning. Större konsistoriet i Uppsala — den enda akademiska myndighet, som inkom med yttrande över motionen — fann det vara orimligt, att de sökande skulle erhålla rätt att inblanda sig i valet av sakkunniga för bedömandet av deras egna vetenskapliga meriter och på förhand kunna bestrida sakkunnigs opartiskhet eller objektivitet på grund av olika vetenskapliga meningar eller riktningar, föregående konkurrens e. d. Konsistoriet framhöll vidare, att den av motionären förordade metoden för utseende av sakkunniga kunde komma att ganska väsentligt förlänga tillsättningsproceduren. Jämväl borde beaktas, att det skulle bli vida svårare att erhålla sakkunniga, om de härtill påtänkta eller föreslagna vetenskapsmännen redan på förhand skulle utsättas för beskyllningar om bristande opartiskhet och insikt och göras till föremål för officiella besvärslinlagor och eventuell polemik härom.

Vid riksdagens behandling av motionen biträdde andra kammaren sitt första tillfälliga utskotts förslag om skrivelse med begäran, att 1918 års befodrings-sakkunniga skulle taga under omprövning spörsmålet om rätt till anförande av jäv mot sakkunnig. Frågan förföll, enär första kammaren avlog förslaget.

1918 års befodrings-sakkunniga berörde frågan om jäv i all korthet. Den ifrågasatta jävsrätten skulle enligt deras förmenande framkalla många och svåra stridigheter: »Missnöje hos en sökande med sakkunnigvalet grundar sig

i regel på den föreställningen, att en medsökande vid valet gynnats på hans bekostnad. Hålla vi oss nu till det enklaste fallet, att endast två sökande anmält sig, samt antaga, att en av dessa besvärar sig över valet eller anför jäv mot en eller flera av de sakkunniga, har frågan först att passera den vanliga besvärsvägen med förklaring av medsökanden och yttranden av myndigheterna. Vi förutsätta, att förespråkarna för besvärs- eller jävsrätten tänkt sig att, för den händelse besvären eller jävet bifalles, ärendet av Kungl. Maj:t återförvisas till vederbörande för anställande av nytt sakkunnigval. Sker nu så och nytt val äger rum, kan man med största sannolikhet utgå från att den förut icke klagande sökanden kommer att finna sina intressen trädde för nära genom det nya sakkunnigvalet. Resultatet blir nya besvär och jäv. — — —. Då man sålunda genom att tillåta besvär eller jäv mot sakkunniga utom det redan nu förefintliga besvärsförfarandet säkerligen skulle än ytterligare förlänga de akademiska befordringsärendena och än ytterligare tillspetsa de i sammanhang härmed vanligen förekommande tvisterna mellan enskilda vetenskapsmän, måste vi bestämt avråda från att beträda denna väg» (1922 års utl., s. 220 f.).

I sin vid 1930 års riksdag väckta motion angående det akademiska befordringsväsendet (II:370) anförde herr V. Lundstedt ett par fall, där enligt hans åsikt jävig sakkunnig fungerat i befordringsärende. Motionären fann frågan om jäv mot sakkunnig till en del inbegripen i det av honom framförda förslaget, att de akademiska myndigheternas handläggning av befordringsärenden skulle ske under skärpt rättslig ansvarighet.

Till tidigare anförda skäl mot tillerkännande av en jävsrätt åt sökande kunna fogas åtskilliga andra. Man torde ha rätt att förmoda, att även om en jävsanmälan underkändes, den i samband med densamma förda diskussionen säkerligen skulle kännas och fattas som en prickning, vilken kunde vara ägnad att försvaga vederbörandes auktoritet som sakkunnig och försvåra hans fullgörande av sitt uppdrag. I all synnerhet bleve detta händelsen, därest en avsevärd minoritet inom vederbörande korporation uttalat sig för godkännande av jävsanmälan.

Ett interakademiskt samarbete vid utseendet av sakkunniga skulle tveksamt utan i många fall kompliceras genom anförande av jäv från sökandes sida. Om en till sakkunnig föreslagen vetenskapsman komme att uteslutas på grund av ett från sökandehåll anmält jäv, skulle detta pinsamt beröra icke allenast honom själv utan även den eller de myndigheter, som föreslagit honom. Jävsanmälan komme dessutom att förorsaka ganska stor tidsutdräkt, därest den skulle remitteras till alla myndigheter, som deltagit i sakkunnigvalet.

Garanti för de sakkunnigas ojävighet bör därför enligt kommitterades uppfattning icke sökas i rätt till jävsanmälan för de sökande utan i ett opartiskt val av sakkunniga. Det egentliga spörsmålet om jäv i befordringsärenden blir sålunda, huruvida i de ifrågavarande lärosätenas statuter och stadgar bör införas en uttrycklig föreskrift om skyldighet för fakultet och motsvarande myndighet att beakta jäv vid upprättande av förslag till sakkunniga.

Det må då betonas, att jäv i akademiska befordringsärenden icke är att

fatta i exklusivt juridisk mening. Att en fakultet icke till sakkunnig föreslår en person, beträffande vilken laga jäv på grund av släktskap föreligger, torde få tagas för givet, vadan bestämmelser härom synas överflödiga. Jävsanledningen »synnerlig nytta eller skada» skulle visserligen kunna observeras i statuterna men får även den anses vara självklar. I övrigt förefaller det vara förenat med stora svårigheter att juridiskt tillfredsställande formulera jävsanledningar i vederbörande lärosätens statuter och stadgar. Sålunda kan i regel vetenskaplig polemik icke få betraktas som jävsorsak, och detta så mycket mindre som en bestämmelse i dylik riktning skulle kunna leda till att sökande i god tid ville stärka sin position i ett befordringsärendet genom att öppna vetenskaplig strid med någon vetenskapsman, som syntes honom icke önskvärd till sakkunnig. Dock måste understundom beaktas, att en vetenskapsidkare, som befunnit sig i en skarp — och därtill kanske ofta långvarig — vetenskaplig fejd med någon av de sökande, svårligen såsom sakkunnig kan bli helt opåverkad av de känslor själva striden väckt till liv och följaktligen icke bör betros med sakkunniguppdrag. Vidare kan en till sakkunnig föreslagen, som i betydande utsträckning samverkat i vetenskapligt författarskap med någon av de sökande, komma att bedöma egen sak. Man skulle med hänsyn till dylika fall kunna tänka sig, att de akademiska myndigheter, som deltaga i sakkunnigval, ålades att företaga en lämplighetsprövning; det kunde sålunda exempelvis stadgas, att »opartiska sakkunniga skola utses».

Men även mot ett dylikt tillägg till gällande bestämmelser kunna skäl anföras. Det är nämligen vanskligt att avgöra, vad som i föreliggande fall skall förstås med opartiskhet, och bestämmelsen kunde därför lätteligen tagas till intäkt för klagomål och kunde rent av innebära en frestelse för en sökande att i oträngt mål anföras jäv. Dessutom synes även en dylik mindre omfattande statutändring överflödig, enär enligt kommitterades mening »jävsfrågan» i realiteten väsentligen kan anses löst genom den större garanti för ett rättvist sakkunnigval, som det av kommitterade föreslagna interakademiska utseendet av de sakkunniga erbjuder.

KAP. IV.

Om samråd mellan sakkunniga.

Enligt en efter allt att döma tämligen utbredd uppfattning skulle bestämmelsen, att sakkunniga i akademiska befordringsärenden skola avgiva utlåtande *var för sig*, ha till syfte att hindra de sakkunniga att sammanträda och rådslå i ärendet. Kommitterade kunna icke dela denna uppfattning. Den ifrågavarande föreskriften innebär icke förbud mot samråd mellan de sakkunniga utan stadgar endast, att sakkunniga icke få avgiva gemensamt utlåtande.

Det kan ifrågasättas, *å ena sidan* huruvida bestämmelser för organiserat samråd mellan de sakkunniga borde införas, *å andra sidan* huruvida bestämmelser om förbud mot samråd borde komma till stånd. I båda fallen tarvas ett övervägande, huruvida dylikt samråd är gagneligt eller skadligt.

Otvivelaktigt äro icke sällan fördelar att vinna därigenom, att sakkunniga överlägga i befordringsärendet, utan att fördenskull gemensamma utlåtanden få förekomma. Vid dylik överläggning kunna på missförstånd beroende divergenser undanröjas, till vilka — ehuru de kanske i och för sig sakna större betydelse — under nuvarande ordning ofta livligt uppmärksamade klagomål mot någon sakkunnig anknytas. De sakkunniga kunna informera varandra i specialfrågor och i de fall, där ytterligare sakkunskap erfordras för bedömande av något specimen, gemensamt hemställa om tillsättande av specialsakkunnig.

Kommitterade finna det emellertid samtidigt vara ofrånkomligt, att vissa nackdelar äro förbundna med att de sakkunniga samråda i befordringsärendet. För en sökande kan det ligga nära till hands att beskylla en sakkunnig för osjälvständighet och påverkan av annan sakkunnig. Risk torde ock förefinnas, att samråd i något fall kan leda till divisionsansvar, så att icke endast smärre och onödiga differenser i sakkunnigutlåtandena avlägsnas; där de sakkunniga ha olika mening, kan måhända stundom någon av dem komma att utöva ett dominerande inflytande på ärendets behandling. Det kan ock tänkas, att vissa sakkunniga äro mera meddelsamma än andra och att de senare avlyssna sina kolleger utan att blotta sin egen position.

Då sålunda fördelar och nackdelar av ett samråd mellan de sakkunniga vägas mot varandra, synes det kommitterade vara klokast att stanna vid status quo. Att förbjuda samråd torde vara orimligt. Men samtidigt synas fördelarna icke så obestriddligt uppväga nackdelarna, att samråd mellan de sakkunniga bör anordnas genom statens försorg. Mot ett statutenligt organiserat

samråd tala även praktiska skäl. Sammankomsten måste till formen regleras; det bleve väl närmast rektor vid vederbörande lärosäte, som finge träffa anstalter för sammankomsten och leda förhandlingarna. Dylika obligatoriska sammanträden skulle, icke minst då utländsk sakkunnig fungerade i beföringsärendet, föranleda en icke oväsentlig ökning av omkostnaderna för det akademiska beföringsväsendet. Emot en statutändring talar även det skälet, att säkerligen många sakkunniga själva icke önska deltaga i överläggningssammanträden. Om en sakkunnig icke anser sig vinna något genom ett samfällt möte, torde anledning saknas att påtvinga honom ett sådant.

KAP. V.

**Rätt för sökande att ingiva erinringar vid sakkunnig-
utlåtande.**

En olägenhet med nuvarande befordringsprocedur synes ligga däruti, att statuterne icke giva sökande befogenhet att hänvända sig till de i befordringsärendets handläggning deltagande akademiska myndigheterna. På senare tid ha också, såsom av nedanstående historik framgår, önskemål framkommit, att de synpunkter, som sökande kunna vilja framföra i samband med befordringsärendets sakliga bedömande, böra få komma under omprövning på så tidigt stadium som möjligt i befordringsproceduren; detta skulle kunna möjliggöras därigenom, att sökande tillerkändes rätt att inkomma med erinringar med anledning av sakkunnigutlåtandena, innan fakultet eller sektion skridit till handläggning av befordringsärendet.

Den 6 april 1923 anhöll Uppsala docentförening i skrivelse till större konsistoriet, att detta i sitt infortrade yttrande över 1922 års sakkunnigbetänkande ville giva sin anslutning till tanken att införa rättighet för de sökande till akademiskt lärarämbete att inom viss kort tid, sedan de i befordringsärendet tillkallade sakkunniga ingivit sina yttranden, få till vederbörande myndighet inkomma med erinringar i anledning av yttrandena i fråga. Docentföreningen hänvisade till, att i Danmark en dylik rätt medgivits sökandena. De danska bestämmelserna innehölle i huvudsak följande. Sökandena skola till fakulteten insända sina eventuella anmärkningar rörande sakkunnigutlåtandets innehåll inom åtta dagar, efter det att utlåtandet delgivits dem. Anmärkningarna kunna avse såväl utlåtandets motivering som slutresultatet. Åttadagarsfristen skall alltid iakttagas, innan vederbörande fakultet fattar beslut i ärendet. Enligt docentföreningens uppfattning skulle ett motsvarande stadgande i de svenska universitetsstatuterna — eventuellt begränsat till inrymmande av rätt åt sökande att korrigera möjligen förekommande faktiska misstag i sakkunnigutlåtandena beträffande sökandes egen produktion — kunna bliva till verkligt gagn för befordringsärendenas allsidiga handläggning.

Docentföreningens skrivelse föranledde icke någon åtgärd från större konsistoriets sida. I underdånig skrivelse av den 18 mars 1925 förde föreningen ånyo frågan på tal. För tredje gången återkom föreningen till densamma i en underdånig skrivelse, som den 3 juni 1927 avläts med anledning av större konsistoriets yttrande över det av professor T. Engströmer utarbetade statut-

förslaget. »Den rätt till klagomål», yttrades det, »som nu finnes, kan sägas vara så gott som absolut värdelös, då knappast något exempel finnes på att fakultet resp. sektion eller konsistorium har på grund av ingivna klagomål ändrat sin fattade ståndpunkt.»

Vid remissen av professor Engströmers förslag upptogs frågan av professor A. Holmbäck i juridiska fakulteten vid Uppsala universitet, i det att han i fakultetsprotokollet av den 5 februari 1927 införde den skrivelse från år 1923, som han såsom docentföreningens dåvarande ordförande undertecknat. I teologiska fakulteten gjorde professor E. Linderholm samma yrkande; erinringar skulle enligt hans mening bidra till att höja sakkunnigutlåtandens objektivitet och förekomma exempelvis direkt felaktiga uppgifter om specimenas innehåll.

Spörsmålet upptogs till förnyad diskussion i den av herr G. Mosesson vid 1930 års riksdag väckta motionen om utredning rörande det akademiska befordringsväsendet (II: 373). Det berördes sedermera i flera av de yttranden, som avgåvos med anledning av denna motion. Sålunda uttalade sig Uppsala docentförening än en gång för en reform i antydd riktning, och samma krav framfördes nu av docentföreningen i Lund. Göteborgs högskolas lärarråd och filosofiska fakulteten vid Lunds universitet hemställde, att tanken borde tagas under övervägande vid en kommande utredning rörande det akademiska befordringsväsendet. Teologiska fakulteten i Lund uttalade sig i bestämda ordalag för en statutändring: »Sedan de sakkunniga avlämnat sina utlåtanden, må tillfälle lämnas för sökande, som så önskar, att till fakulteterna inkomma med de *sakliga* upplysningar om sitt författarskap, till vilka sakkunnigutlåtandena kunna giva anledning. Erfarenheten har visat, att de klagoskrifter, som enligt nu gällande ordning inkomma efter konsistoriets upprättande av förslag, även där de varit av den sakliga vikt, att de otvivelaktigt bort inverka på ärendets gång, i de flesta fall lämnats utan avseende, då de inkommit på ett så sent stadium, att vederbörande myndigheter redan fattat position.»

I den skrivelse (nr 382), som riksdagen den 11 juni 1930 avlät i anledning av motionerna rörande det akademiska befordringsväsendet, hemställdes, att denna från flera håll framförda begäran om rätt för sökande att inkomma med erinringar vid sakkunnigutlåtande borde tagas under övervägande vid utredningen rörande befordringsväsendet.

En omständighet, som enligt kommitterades åsikt bör tillmätas stor betydelse för spörsmålet om eventuell rätt för sökande att ingiva erinringar vid sakkunnigutlåtande, är den, att under senare år vid sidan om statuterna utvecklat sig en praxis att ingiva »erinringar». En redogörelse för detta utom stadgarna liggande men faktiska »erinringsinstitut» torde därför vara erforderlig.

Under åren 1921—1930 förekommo vid universiteten och karolinska institutet 25 befordringsärenden med ansökningsförfarande, i vilka statutenliga besvär ingåvos (resp. 15 vid Uppsala universitet, 8 vid Lunds universitet och 2 vid karolinska institutet). I flertalet av dessa fall ingåvo sökandena före de

formella besvärsskrivelserna inlagor, avsedda att influera på ärendenas handläggning i tidigare instans. Den grupp av befodringsärenden, som i förevarande sammanhang ådrager sig största intresset, utgöres av de fall, i vilka sökande ingivit »erinringar», innan fakulteten eller sektionen upptagit ärendet till behandling.

I. *Före befodringsärendets handläggning i fakultet eller sektion* hava erinringar mot sakkunnigutlåtanden förekommit i följande befodringsärenden:

- 1) *Uppsala, praktisk medicin 1921* (Bergmark¹). J. Tillgren, som de sakkunniga ställt sist bland de fem sökandena, utgav från trycket »Granskning av vissa delar av de sakkunnigas utlåtanden för tillsättandet av ledigförklarade professuren i praktisk medicin i Uppsala». Skriften saknar datum och adressat, omnämnes icke i fakultets- och konsistorieprotokollen och ingår i den till befodringsärendet hörande akten såsom bilaga till besvärsskrivelsen. Då skriften möjligen utsänts först efter ärendets handläggning i fakulteten, må ifrågavarande befodringsärende med reservation hänföras till den här ifrågavarande gruppen av tillsättningsärenden.
- 2) *Uppsala, exegetik 1927* (Linder). a) En av E. Ring till Kungl. Maj:t ingiven tryckt skrift, daterad den 20 januari 1927, vänder sig mot samtliga sakkunniga. b) Em. Morbecks »Skrivelse till teologiska fakulteten i Uppsala med anledning av de sakkunnigas utlåtanden angående sökandena till professuren i exegetik» är daterad den 29 januari 1927 och är riktad mot två av de sakkunniga. Sist avlämnade sakkunnigutlåtandet var av den 18 november 1926, och fakulteten upptog ärendet till behandling den 31 januari 1927.

Rings skrift remitterades senare till större konsistorium och fakultet för avgivande av yttrande. Morbecks skrift bilades professor Linderholms i fakulteten avgivna yttrande i befodringsärendet. Professor Lizzell meddelade, att skriften ifråga kommit honom så sent tillhanda, att han icke kunnat »upptaga de däri framställda anmärkningarna till prövning, resp. taga hänsyn därtill». Dekanus professor Reuterskiöld berörde de båda skrifterna i följande ordalag: »D:r Ring har i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse, som i tryckt exemplar kom mig tillhanda måndagen den 24 januari, sökt uppvisa antingen uppenbar partiskhet eller försumlighet eller oförmåga hos de sakkunniga. Ehuru jag enligt universitetsstatuterna vid detta tillfälle icke har att taga hänsyn till annat än sakkunnigutlåtandena och vid specimenstidens slut föreliggande handlingar samt vad i övrigt kan lämna tillförlitlig upplysning om sökandes vetenskapliga skicklighet, anser jag mig dock böra säga, att de erinringar, som d:r Ring framställt mot de sakkunniga, icke drabba själva huvudanmärkningen, som gäller den vetenskapliga metoden, och att jag således icke på grund av d:r Rings skrivelse finner anledning göra någon ändring i mitt votum. Även docenten Morbeck har, dock så sent som lördagen den 29 januari, till fakulteten inlämnat en skrivelse, som icke lär kunna påverka min uppfattning.»

- 3) *Uppsala, zoologi 1927* (Ekman). Två sakkunniga bemöttes av S. Ekman i den tryckta skriften »Till matematisk-naturvetenskapliga sektionen av filosofiska fakulteten i Uppsala med anledning av de sakkunnigas förslag till besättande av den lediga professuren i zoologi vid Uppsala uni-

¹ Inom parentes anges namnet på den sökande, som erhöi professuren.

versitet». Sista sakkunnigutlåtandet var av den 12 december 1926, Ekmans skrift av den 12 januari 1927. Sektionen sammanträdde för befordringsärendets handläggning den 14 februari 1927. Härvid inledde professor von Hofsten, som varit sakkunnig i ärendet, sitt yttrande med orden: »Ehuru jag skulle önska att blott hänvisa till mitt sakkunnigutlåtande, måste jag anföra följande med anledning av docenten Ekmans skrivelse till sektionen.» Bemötandet upptager i handlingarna flera trycksidor.

- 4) *Lund, botanik 1927* (Fries). G. Tuveesson utgav den 9 september 1926 från trycket »Experimentell eller beskrivande växtsystematik?». Skriften var ställd till sektionen, som sammanträdde den 17 september. Sist inkomna sakkunnigutlåtandet bär datum 3 augusti 1926. Vid sektionssammanträdet antecknades till protokollet, att Tuveessons till sektionen ingivna skrift blivit sektionens ledamöter tillställd. I sitt yttrande bemötte professor Kylin på en punkt Tuveessons uttalanden.
- 5) *Karolinska institutet, kirurgi 1928* (Söderlund). De båda sist ingivna sakkunnigutlåtandena voro daterade resp. »i oktober» 1927 och den 23 oktober 1927. A. Troell utgav »i dec. 1927» från trycket »En granskning av de sakkunnigas utlåtande till professuren i kirurgi i Stockholm 1927». I protokollet från lärarkollegiets sammanträde den 26 januari 1928 omnämnes ingenstädes Troells skrift. Denna torde dock ha varit under diskussion vid i professor Haglunds votum omtalad »enskild överläggning i lärarkollegiet den 19 januari».
- 6) *Lund, straffrätt och juridisk encyklopedi 1928* (Bergendal). Sista sakkunnigutlåtandet var daterat den 1 april 1928. Fakulteten handlade befordringsärendet den 25 april och större konsistoriet den 12 maj 1928. Vid konsistoriets sammanträde meddelade professor K. Petrén, att »docent Heimer har till juridiska fakulteten inlämnat och sedan även tillställt konsistoriemedlemmarna en skrift». Tvivelsutan åsyftas här den skrift, som E. Heimer »i maj 1928» utgav från trycket under titeln »Svensk rättsvetenskap»; den är riktad mot de tre sakkunniga i befordringsärendet.
- 7) *Lund, kemi 1929* (Bodforss). Sista sakkunnigutlåtandet är daterat den 13 november 1928 och protokollet vid sektionssammanträdet den 30 i samma månad. Den 25 november ingav A. Hedvall till sektionen en maskinskriven inläga rörande sakkunnigutlåtandena. Som bilagor medföljde för Hedvall förmånliga sakkunnigutlåtanden i samband med professorstillsättningar vid bl. a. Stockholms högskola och Chalmers tekniska institut. Härpå alluderade professor Koch, som jämnställde sökandena Bodforss och Hedvall i första rummet, i sitt yttrande i sektionen: »Jag vill understryka, att jag vid mitt ställningstagande icke fäst avseende vid andra officiella sakkunnigutlåtanden angående Hedvalls skicklighet, som under ärendets hittillsvarande behandling här vid universitetet kommit till synes. Den synnerligen knappa tid, som stått mig till buds att taga del av de sakkunniges utlåtanden har för övrigt icke tillåtit mig att ägna nödig uppmärksamhet åt andra officiella utlåtanden.» Hedvalls inläga bemöttes direkt i professor Ekmans yttrande.
- 8) *Lund, teoretisk filosofi 1929* (Nyman). Sist avgivna sakkunnigutlåtandet var av den 5 februari 1929. a) A. Nyman utgav den 27 mars från trycket »Erinringar vid professorerna Axel Hägerströms och Adolf Phaléns sakkunnigutlåtanden rörande tillsättandet av lediga professorsämbe-
tet i teoretisk filosofi vid Lunds universitet». b) Vid ungefärligen samma tid utgav J. Landqvist sin bok »Uppsalafilosofien och sanningen». c) Med anledning av sistnämnda bok ingav E. Tegen den 1 april en kor-

tare skrivelse till sektionen, vari påpekades ett av en sakkunnig vid granskningen av ett Tegens specimen begånget språkligt missförstånd.

Sektionen sammanträdde den 8 april 1929. Härvid omnämndes sökan-
denas erinringar i flera vota. Enligt professor Wicksell gingo dessa
erinringar »merendels ut på tillbakavisande av kritik samt beskyllningar
mot några av de sakkunniga för mer eller mindre svåra och väsentliga
misstag och missförstånd». Professor A. Nilsson anförde bl. a.: »Jag
har intycket, att professor Hägerströms kritik skjuter betänkligt över
målet, och det framgår av docenten Nymans försvarsskrift, att professor
Hägerström missförstått honom på flera punkter.» I professor H.
Nelsons votum ansågs Uppsalasakkunniges bedömande av Nyman vara i
någon mån ensidigt samt tillfogades: »Till väsentlig del synes också doc.
Nyman i sina erinringar ha bemött den kritik, som riktats mot honom från
dessa sakkunnige.» I samma sak yttrade professor Hellqvist: »Ätminstone
vissa av dessa anmärkningar (icke alla) synas mig dock ha kommit i
en helt annan belysning genom Nymans skrift 'Erinringar' — —.» Skrif-
ten omnämndes flerstädes i professorerna Herrlins, Liljekvists och Agrells
yttranden och berördes av professor Walberg i följande ordalag: »Beträf-
fande prof. Hägerströms bedömande av doc. Nyman synes mig, även
om åtskillig berättigad kritik däri torde stå kvar trots doc. Nymans
'Erinringar', den sakkunniges konklusion oväntat skarp.»

Vid större konsistoriets sammanträde den 4 maj 1929 intogs Tegens
skrivelse i professor Nygrens votum och voro Nymans och Landquists
skrifter bilagor till professor Liljeqvists votum.

- 9) *Lund, zoologi 1930* (Hanström). Sista sakkunnigutlåtandet har date-
rats den 22 februari 1930. a) J. Runnström utgav från trycket »Några
anmärkningar till sakkunnigutlåtande rörande återbesättande av det efter
professor Hans Wallengren ledigförklarade professorsämbetet i zoologi
vid Lunds universitet». Arbetet är odaterat, men ett maskinskrivet till-
lägg bär datum den 5 april 1930. b) B. Hanström utskickade tvenne
maskinskrivna utredningar, riktade mot en av de sakkunniga i beford-
ringsärendet samt, med datum den 4 april 1930, från trycket »Några
erinringar med anledning av professor Nils Holmgrens sakkunnigutlä-
tande till det vid Lunds universitet ledigförklarade professorsämbetet i
zoologi».

Samtliga inlagor omnämndes av professor Naumann vid sektionssam-
manträdet den 7 april 1930; han tillade: »De föranleda mig emellertid
icke att ändra den ovan närmare utvecklade ståndpunkt, vartill den offi-
ciella utredningen fört mig.» Professor Nilsson-Ehle meddelade, att han
icke läst och än mindre ansåg sig hava skyldighet att läsa »de av sökande
och andra utgivna, efter vad som uppgivits delvis mot sakkunniga rik-
tade, skrifter, vare sig dessa sänts till sektionen eller till sektionsmedlem-
mar personligen». I motsats härtill bemötte professor Carlgren, som
fungerat som sakkunnig i befordringsärendet, ingående Runnströms skrift.

- 10) *Uppsala, botanik 1930* (Melin). a) N. Heribert-Nilssons »Non possumus
som argument vid bedömande av kompetens och vetenskaplig skicklighet.
Några orienterande fakta till belysning av ett sakkunnigutlåtande röran-
de tillsättandet av professuren i botanik och praktisk ekonomi vid Upp-
sala universitet» saknar datum och angiven adressat. b) C. Skottsbergs
skrift »Professorerna H. Kylin och C. Rosenberg som sakkunniga i sy-
stematisk botanik och växtgeografi» är daterad den 30 september 1927
och ställd till sektionen, som upptog ärendet till behandling den 12 okto-
ber. Sist avgivna sakkunnigutlåtandet var av den 7 september s. å.

Vid sektionens sammanträde omnämndes Skottsbergs inlaga blott av

professor von Hofsten, som meddelade, att han icke kommit till sin uppfattning i befodringsärendet genom studium av den till sektionen inlämnade skrivelsen utan hyst den tidigare. I motsats härtill förklarade vid större konsistoriets sammanträde den 9 november 1929 professor Lundstedt, att det syntes honom omöjligt beträffande en sektionsledamots yttrande att »helt blunda för de upplysningar, som meddelats av sökanden Skottsberg i dennes skrift till konsistoriet», samt anförde gentemot ett sakkunnigutlåtande, att »också om icke samtliga de anmärkningar, som i sådant avseende framställts av sökanden Skottsberg i dennes skrift till sektionen skulle vara fullt träffande», kvarstode dock alltid så mycket, att den sakkunnige »därmed visats sakna nödig förmåga av objektivitet vid sitt bedömande av Skottsbergs vetenskapliga insatser». Vid konsistoriesammanträdet omnämnde även professor Svedelius Skottsbergs skrivelse till sektionen och behandlade utförligt dennes till konsistoriet ställda skrivelse av den 30 oktober, vari Svedelius' yttrande i sektionen kritiseras. Professor Reuterskiöld meddelade, att han av principiella skäl undvikit att läsa de skrifter, som under senaste tid i ärendet utdelats, eller taga deras innehåll i betraktande.

Uti 10 ärenden av 25 ha alltså — av inalles 15 sökande — på tidigast tänkbara stadium avgivits »erinringar» vid sakkunnigutlåtanden. Såsom ovan framhållits, hör det först relaterade fallet (professuren i praktisk medicin vid Uppsala universitet) måhända icke till gruppen, då den närmare tidpunkten för skriftens ingivande icke är känd. Alla övriga fall anknyta till befodringsärenden, som avgjorts under åren 1927—1930. I ej mindre än 9 av hithörande 19 besvärsmål ha alltså sammanlagt 14 sökande ingivit skrifter till vederbörande fakultet eller sektion, innan denna handlagt ärendet. Här föreligga i realiteten helt nya förhållanden, som svårigen kunna förbises.

II. Även under tiden *mellan fakultetens, resp. sektionens, och större konsistoriets handläggning av ett befodringsärende* hava sökande inlämnat skrivelser. Dessa ha mestadels varit ställda till större konsistoriet. Redan i de flesta ovannämnda befodringsärenden med besvärslinlagor ha skrivelser ingivits även på detta stadium. Här tillkomma följande fall.

- 11) *Uppsala, historia 1923* (Wittrock). Sektionen handlade befodringsärendet den 10 februari 1923. G. Wittrock utgav den 2 mars 1923 »Påminnelser vid humanistiska sektionens yttrande rörande den lediga professuren i historia», vilken skrift var avsedd till upplysning för större konsistoriets ledamöter och var riktad mot de tvenne sakkunniga, som i sina utlåtanden givit Wittrock en mindre förmånlig placering. Vid omröstning i större konsistoriet den 17 mars 1923 fann professor Psilander stora svårigheter möta vid värdesättningen av sakkunnigutlåtandena, bl. a. »med anledning av lektor Wittrocks tryckta erinringar».
- 12) *Uppsala, geologi med petrografi och mineralogi 1924* (Backlund). a) N. Sundius ingav den 24 november 1923 en skrivelse till större konsistoriet; ifrågavarande »erinringar beröra huvudsakligen de tvenne svenska sakkunnigas utlåtanden och speciellt det av prof. Holmquist om mig avfattade». b) Två dagar senare ingav A. Hadding till större konsistoriet en mot de sakkunniga riktad skrift, »Geologiprofessuren i Uppsala, principfrågan om mineralogiens ställning». Större konsistoriet upprättade förslag den 1 december s. å. De båda inlagorna omnämndes icke i vota.
- 13) *Uppsala, nordisk och jämförande fornkunskap 1927* (Lindqvist). G.

Ekholm utgav den 20 maj 1927 från trycket »Till det större akademiska konsistoriet i Uppsala, erinringar med anledning av de sakkunnigas förslag till besättande av den lediga professuren i nordisk och jämförande fornkunskap vid Uppsala universitet». Konsistoriet sammanträdde den 28 maj; ingen av de röstande berörde Ekholms skrift.

- 14) *Lund, farmakologi 1930* (Ahlgren). Sedan G. Ahlgren, som två sakkunniga ställt främst, den 17 januari 1930 av fakulteten blivit uppförd i andra rummet, utsände han den 30 januari i maskinskrift »Belysning av professor Göran Liljestrands kritik av mina vetenskapliga specimina i hans sakkunnigutlåtande rörande tillsättandet av farmakologiprofessuren vid Lunds universitet» och den 18 februari i tryck »Några anmärkningar till hittills föreliggande handlingar rörande tillsättandet av professorsämbetet i farmakologi vid Lunds universitet». I större konsistorium handlades befordringsärendet den 22 februari 1930. I professorerna Petréns och af Klerckers vota omtalas Ahlgrens tryckta skrift, dock blott såtillvida att den säges innehålla ett av en dansk sakkunnig gjort förtydligande av dennes i ärendet avgivna utlåtande.

Denna grupp av befordringsärenden ansluter sig i fråga om »erinringarna» nära till den förra gruppen. Visserligen ha de av de sökande ingivna skrivelserna i dessa fyra fall haft sitt närmaste incitament i fakultetens eller sektionens behandling av ärendet men de röja en omisskännlig karaktär av att väsentligen gälla sakkunnigutlåtandena, eftersom de helt eller huvudsakligen syssla med innehållet i dessa.

III. I de återstående 10 besvärfallen — 7 vid Uppsala universitet, 2 vid Lunds universitet och 1 vid karolinska institutet — ha de sökande anført sina klagomål först i de officiella besvärslagorna. Det oaktat torde en kort översikt även av dessa fall icke vara utan värde vid ställningstagandet till frågan om en lagstadgad erinringsrätt.

- 15) *Uppsala, slaviska språk 1921* (Ekblom). De av tvenne sökande, T. Torbiörnsson och S. Agrell, ingivna besvären, avsågo väsentligen sakkunnigutlåtandena; den förre vände sig i detalj företrädesvis mot en svensk sakkunnig, den senare bemötte, likaledes i detalj, två utländska sakkunniga.
- 16) *Uppsala, litteraturhistoria med poetik 1922* (Blanck). Den av A. Nilsson ingivna besvärsskrivelsen sysslade synnerligen ingående med ett utlåtande, som avgivits av en bland de sakkunniga, vilken av klaganden förklarades tillhöra den dominerande riktningen inom svensk litteraturvetenskap.
- 17) *Uppsala, exegetik 1923* (Wetter). Den av G. Wetter ingivna besvärsskrivelsen innehöll föga om sakkunnigutlåtandena; som bilaga medföljde emellertid utdrag ur större konsistoriets protokoll med en ledamots redogörelse för ett hithörande sakkunnigutlåtandes »oriktiga eller vilseledande sakuppgifter och meningslösheter».
- 18) *Lund, sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning 1923* (Petersson). J. Charpentiers besvär berörde den tolkning, som en sakkunnig och efter denne sektion och större konsistorium givit professurens namn.
- 19) *Uppsala, klassisk fornkunskap och antikens historia 1924* (Persson). Besvär anfördes av A. W. Persson, som två sakkunniga (av tre) och sektionen ställt i första rum men större konsistoriet placerat i andra rum.
- 20) *Lund, astronomi 1929* (Lundmark). I de av K. Lundmark anförda besvären bemöttes ingående tvenne sakkunnigutlåtanden.

- 21) *Uppsala, psykiatri 1929* ^{27/6} (Petrén) och
- 22) *Karolinska institutet, psykiatri 1929* ^{27/6} (Wigert). I en och samma skrift bemötte H. Sjöbring de sakkunniga, som fungerat i båda befordringsärendena, och ansåg sig kunna sluta, att de yttranden rörande hans kompetens, som avgivits av ledamöter av förslagsställande korporationer vid de båda lärosätena, vilat på i hög grad oriktiga förutsättningar.
- 23) *Uppsala, dogmatik och moralteologi 1929* (Bohlin). I G. Ljunggrens besvärslinlaga diskuterades de sakkunnigas uppfattning rörande professurens ämnesomfång.
- 24) *Uppsala, anatomi 1930* (Holmdahl). S. Siwes besvärslinlaga var till större delen ägnad tvenne sakkunnigutlåtanden.
- 25) *Uppsala, medicinsk och fysiologisk kemi 1930* (Blix). E. Ohlssons kortfattade besvär innehöllo intet bemötande i detalj av sakkunnigutlåtandena; bemötande av ett sådant förekom däremot i den av G. Blix avgivna förklaringen över besvären.

Även dessa fall ådagalägga, att det i regel är sakkunnigutlåtandena, som klagomålen till övervägande delen taga sikte på. Endast ett par fall utgöra undantag.

IV. Dessutom ha erinringar förekommit i några icke-besvärsmål.

- 26) *Karolinska institutet, pediatrik 1921* (Wernstedt). Den 1 juli 1921 utgav G. Lindberg från trycket »Granskning av professor Isak Jundells utlåtande såsom sakkunnig för tillsättande av lediga professuren i pediatrik vid karolinska institutet», och den 21 augusti s. å. utgav A. Lichtenstein från trycket »Erinringar med anledning av professor I. Jundells sakkunnigutlåtande angående lediga professuren i pediatrik vid karolinska institutet 1921.» Två sakkunniga hade ställt sökanden Wernstedt främst, en Lichtenstein; Lindberg ställdes av alla sakkunniga efter de båda medsökandena. Den 29 september 1921 uppförde lärarkollegiet i första förslagsrum Lichtenstein med 11 röster mot 10, som tillföll Wernstedt. I sitt votum hänvisade professor I. Jundell till sin från trycket utgivna skrift »Kritik av d:r A. Lichtensteins 'Erinringar' mot och d:r Gustaf Lindbergs 'Granskning' av mitt sakkunnigutlåtande angående lediga professuren i pediatrik vid karolinska institutet år 1921». Två ledamöter, som av giltigt förfall varit hindrade att deltaga i lärarkollegiets sammanträde, inkommo med särskilda skriftliga yttranden, i vilka de var för sig förklarade sig hava velat uppföra Wernstedt i första förslagsrum; professor G. Holmgren meddelade härvid, att han »tagit del av de sakkunnigas utlåtanden samt av de klagoskrifter, som av doktorerna Lindberg och Lichtenstein avgivits». Kollegiet beslöt, att sistnämnda skrifter skulle fogas till handlingarna i ärendet.
- 27) *Lund, fysik 1924* (Koch). Större konsistoriet vid Lunds universitet upprättade den 18 oktober 1924 förslag till professorsämbetet i fysik. I professor Sommarins votum omnämndes A. Ångströms »inlaga av den 14 dennes», som förklarades innehålla »i vissa hänseenden beaktansvärda erinringar».
- 28) *Lund, historia 1925* (Carlsson). Samma myndighet uppgjorde den 3 oktober 1925 förslag till en professur i historia. Av ett votum framgår, att tvenne sökande dessförinnan bemött i befordringsärendet fungerande sakkunniga. Professor Liljeqvist anförde nämligen: »Jag vill tillägga, att Weibulls vidräkning med de svenska sakkunnige mer än väl uppväges av den granskning Ahnlund ägnat de utländska sakkunnige,

i jämförelse med vilkas utredning de svenskas tyckas mig utmärkt av större objektivitet och grundlighet.»

- 29) *Uppsala, historia 1930* (Hjärne). B. Boëthius, som tre sakkunniga av fyra ställt främst bland sökandena till en ledigförklarad professur i historia vid Uppsala universitet men som av sektionen placerats i andra rum, ingav en skrift — vilken företrädesvis gällde sektionens handläggning av befordringsärendet — till större konsistoriet, som den 29 mars 1930 sammanträdde för upprättande av förslag. I professor Linderholms votum omtalades skrivelsen som »de erinringar, som arkivarien Boëthius tillställt konsistoriet».¹

Kommitterade finna frågan om införande av erinringsrätt vara i hög grad beroende av den ställning man intager till den praxis, som framvuxit under senare år. Den ovan lämnade redogörelsen för befordringsärenden, i vilka »erinringar» inlämnats redan till fakulteten eller sektionen, har givit vid handen, att skiftande positioner gentemot ifrågavarande skrifter kunna intagas vid ett befordringsärendes handläggning inom fakultet eller sektion. En ledamot av ifrågavarande myndighet kan förklara, att han ej tagit och aldrig ämnar taga notis om en dylik skrift; en annan kan beklaga, att den knappa tiden icke medgivit honom att taga närmare del av innehållet i erinringsskrivelsen; en tredje kan mera i förbigående anknyta sitt votum till någon passus i densamma, medan ytterligare andra kunna inlåta sig på det mest minutiösa gendrivande av dess innehåll eller kunna med livligt instämmande hänvisa till detsamma.

Det nuvarande tillståndet förefaller ohållbart icke minst därför att i ett och samma befordringsärende olika medlemmar av fakultet eller sektion kunna intaga vitt skilda ståndpunkter beträffande befogenheten att taga hänsyn till sökandes erinringar. Vidare märkes, att ingivna påminnelser i många fall kunnat inverka på vota utan att dessa innehålla meddelande därom, och man gör sig säkerligen icke skyldig till någon konstruktion, om man förmodar, att i åtskilliga fall ett yttrande i fakultet eller sektion påverkats av sökandes erinringar, fastän den röstande själv icke varit medveten därom. Ur de sökandes synpunkt måste i följd härav ett visst osäkerhetstillstånd anses råda.

Det torde vara omöjligt, vare sig man nu förnekar att den uppkomna praxis har existensberättigande eller ej, att genom lagstiftningsåtgärder bryta denna praxis. Givetvis kan en sökande icke förbjudas att, om han så finner för gott, sända skrivelser till akademiska myndigheter eller till deras enskilda medlemmar. Och då sådana skrivelser nått adressaterna, kunna de i åtskilliga fall utöva inflytande på ärendenas gång. Att detta är ett faktum, därpå finnas i den lämnade redogörelsen flera exempel.

Enligt kommitterades uppfattning torde redan de anförda synpunkterna utgöra tillräckligt skäl för att den nu förhandenvarande praxis legaliseras, så att de olika instanserna för ärendets fortsatta behandling bliva skyldiga att taga hänsyn till sökandes sakliga erinringar och beaktandet av dessa icke längre beror på godtycke. Erinringsrätten synes emellertid böra inskränkas

¹ Det är icke uteslutet, att ytterligare fall med erinringar förekommit, ehuru dessa ej komma till synes i akterna.

till att omfatta endast befodringsärenden med ansökningsförfarande. Då kallelsefallen äro omgärdade med starka garantier för objektivitet — och kommitterade tänka sig en ytterligare garanti tillkomma genom det interakademiska samarbetet vid utseendet av sakkunniga — och då under de sista tio åren »erinringar» vid utlåtanden i kallelseärenden icke förekommit, torde ingen anledning föreligga att införa rätt för sökande att ingiva erinringar vid dylik procedur för tillsättning av akademiska lärarbefattningar.

Kommitterade ha ingalunda bortsett från att erinringsrätten i vissa avseenden kan tänkas medföra nackdelar.

Erinringsrätten kan bidraga till ytterligare ökning av stridslitteraturen i akademiska befodringsärenden, om nämligen den sökande skulle anse sig skyldig att i allo bevaka sina intressen och inkomma med erinringar även rörande rena oväsentligheter. Kommitterade ha ej heller förbisett möjligheten, att en sakkunnig skulle kunna utsättas för obefogade angrepp från sökandes sida. Dessa farhågor böra emellertid icke överdrivas; i de flesta fall torde en sökande i eget intresse bemöda sig om att iakttaga försiktighet.

Å andra sidan vore det tänkbart, att en sakkunnig formulerade sitt utlåtande under alltför starkt hänsynstagande till eventuella erinringar. Risken härför torde emellertid ej bliva stor; de sakkunniga vilja säkerligen ej minska sin auktoritet genom att låta sitt intagande av ståndpunkt i ärendet påverkas av erinringsrätten.

Det kan sättas i fråga, huruvida icke de sakkunniga å sin sida borde erhålla en officiellt fastslagen rätt att yttra sig över de sökandes erinringar. Detta skulle dock understundom kunna leda till uppseendeväckande och för den vetenskapliga forskningens anseende allt annat än gagnelig polemik mellan sökande och sakkunnig. Det måste framför allt undvikas, att sakkunnig framstår såsom en med de sökande jämställd part i en tvist.

Erinringsrättens begagnande skulle kunna tänkas förorsaka tidsutdräkt, då viss tid måste utsättas för erinringars avgivande och tid även kräves för det studium av dessa erinringar, som åligger ledamöterna av vederbörande akademiska myndighet. Såsom nedan skall visas, torde dock tiden för ingivande av erinringar kunna så avgränsas, att den löper samtidigt med mångfaldigandet av sakkunnigutlåtandena.

Även om man sålunda måste räkna med vissa nackdelar såsom följd av reformen ifråga, synas likväl fördelarna av densamma så övervägande, att en statutändring måste anses vara starkt motiverad.

För befodran till akademiska lärarplatser må inga andra grunder åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Den akademiska instans, som äger de bästa vetenskapliga förutsättningarna att med tillhjälp av sakkunnigutlåtandena fastställa och inbördes gradera sökandenas kompetens, är vederbörande fakultet eller sektion eller motsvarande myndighet. Redan med hänsyn härtill synes det för ett samvetsgrant iakttagande av principen om de vetenskapliga synpunkternas obetingade företräde framför alla andra vara av den största betydelse, att sökandena få framföra sina erinringar mot sakkunnigut-

låtandena på ett så tidigt stadium av befordringsproceduren, att de kunna beaktas, då sagda myndighet skall taga ståndpunkt i ärendet. Sannolikt skulle härigenom många tvistigheter i befordringsärendena förebyggas.

De fall, i vilka på senare tid »erinringar» ingivits redan till fakulteten eller sektionen (se ovan grupp I), äro icke de enda, som visa hän mot önskvärdheten av den antydda statutändringen. Även i de befordringsärenden, där större konsistoriet varit den första instans, som nåtts av sökandenas »erinringar» (se ovan grupp II), ha dessa helt eller väsentligen sysslat med innehållet i sakkunnigutlåtandena. Man har här all anledning att ställa frågan, om icke dessa ärenden — alldeles oavsett deras slutliga avgörande — skulle i mindre mån väckt strid till liv, därest redan fakulteten eller sektionen haft möjlighet att taga del av påminnelserna vid de sakkunnigas utlåtanden.

Även de fall, i vilka de officiella besvärslagorna icke föregåtts av tidigare skrivelser från sökande till någon akademisk myndighet (se ovan grupp III), giva vid handen, att klagomålen väsentligen avse sakkunnigutlåtandena. För några hithörande ärendens vidkommande faller det sig givetvis omöjligt att fastslå, att dessa skulle hava fått ett värdigare förlopp, om erinringsrätt existerat och kommit till användning. Men ett faktum är, att flera av just dessa ärenden lett till synnerligen uppmärksammade och segslitna befordringstvi-ster. I åtskilliga fall ha därvid stridsskrifterna formligen hopats på procedur-ens slutstadier. Då den i ärendena förda diskussionen först och sist gällt sakkunnigas ståndpunktstagande, kan man tryggt våga påståendet, att en sökandes lagstadgade erinringsrätt ej skulle ha inneburit en förändring annat än till det bättre.

Några befordringsärenden från senare år kunna måhända utvisa, att användandet av en lagfästad erinringsrätt icke alltid komme att ledsagas av besvär i vanlig ordning (se ovan grupp IV). Fall kunna tänkas, då sökande inkommer med erinringar t. ex. för att skydda sin ställning i en väntad senare konkurrens eller på något verksamhetsområde utanför den akademiska banan; detta kan förklara, varför sökande någon gång anført besvär, som icke gällt första förslagsrum utan avsett andra rummet. En avgjord vinst skulle det enligt kommitterades uppfattning vara, om besvärsrätten i sådana och andra liknande fall toges i anspråk mindre ofta än under nuvarande förhållanden. Man är berättigad att antaga, att så skulle bli va händelsen, då sökanden vet, att de akademiska myndigheterna redan officiellt haft att taga ståndpunkt till vad han anført i anledning av sakkunnigutlåtandena.

Men även i de fall, där en sökande återkomme med besvär, skulle säkerligen åtskilligt vara vunnet genom erinringarna. Framför allt torde man kunna antaga, att de sökandes inlagor rörande sakkunnigutlåtandena skulle, därest de komme att betraktas som officiella skrivelser, avfattas i en mindre polemisk ton, än nu mången gång är fallet. Det har icke sällan inträffat, att de av en sökande ingivna »erinringarna» utgivits i bokform under en titel, som förefallit vald med avsikt att rikta allmänhetens uppmärksamhet på befordringsärendet. Man har orsak att förvänta, att ett reglerande av rätten att ingiva påminnelser vid sakkunnigutlåtanden komme att från erinringarna av-

lägsna den strävan att väcka sensation, som under senare tid ofta präglat dem.

Den förebragta utredningen har enligt kommitterades uppfattning givit vid handen, att tiden är mogen för att åt sökande i akademiskt befordringsärende med ansökningsförfarande gives rätt att ingiva erinringar vid sakkunnigutlåtande och att dylika påminnelser må ingivas, innan någon myndighet yttrat sig i ärendet, alltså innan vederbörande fakultet eller motsvarande myndighet upptagit ärendet till prövning. Kommitterade ha då till slut att undersöka vilka bestämmelser, som lämpligen böra reglera erinringsrätten.

För att denna verkligen skall bli en förmån för de sökande, är det av vikt, att en bestämd tid står till deras förfogande för utarbetandet av erinringar. Kommitterade anse därför, att i statuterna bör intagas ett stadgande, att sökande äger att inkomma med erinringar inom viss tid efter utlåtandenas offentliggörande. Denna tid bör å ena sidan tillmätas så, att ingivandet av erinringar möjliggöres, men å andra sidan beräknas med hänsyn till den i och för sig långa tid, som ett befordringsärende redan under nuvarande ordning tager i anspråk. Den danska lagstiftningen tilldelar¹ sökande åtta dagars tidsfrist; men en dylik frist torde vara för knappt tilltagen för svenska förhållanden, bl. a. därför att enbart postgången kan i vårt land kräva några dagar, när det gäller sökande, som bor fjärran från det lärosäte, vid vilket ämbetet är ledigt. Fristen bör emellertid icke tilltagas för rundhänt, då varje sökande, som önskar ingiva förhandserinringar, ju blott har att svara för sin egen — av honom själv väl kända — produktion.

Kommitterade ha efter en ingående diskussion av föreliggande fråga stannat vid att föreslå en tid av tjugo dagar. Denna tid torde vara tillräcklig för de sökande och erbjuder därtill den fördelen, att i de flesta fall erinringsinstitutet skall kunna fungera utan att förorsaka befordringsärendets tidsförlust. Under nuvarande förhållanden åtgå i regel cirka två veckor för mångfaldigandet av sakkunnigutlåtandena och en vecka för fakultets- eller sektionsledamöternas studium av dessa. Erinringarna kunna alltså utarbetas under den tid, som måste förflyta, innan befordringsärendet kan upptagas till behandling i fakultet eller sektion.

Någon föreskrift, att sakkunnigutlåtandena skola automatiskt tillställas de sökande, bör icke ifrågakomma, enär den bl. a. skulle kunna tolkas som en anmaning till sökande att taga erinringsrätten i bruk även då mycket ringa anledning härtill föreläge. Å andra sidan är det att förvänta, att de akademiska myndigheterna skola genom lämpliga praktiska åtgärder underlätta erinringsinstitutets användning.

Kommitterade hava haft ingående överläggningar rörande frågan, huruvida sakkunnigutlåtandena skulle befordras till trycket i alla befordringsärenden med ansökningsförfarande. Tryckningen skulle bli av betydelse icke blott för de sökande utan jämväl och icke minst för de myndigheter, som skola handlägga befordringsärendena. En generell bestämmelse om tryckning av nämnda utlåtanden visar sig emellertid icke lämplig, enär i åtskilliga befordringsärenden

¹ Numera genom förordning av den 15 maj 1932.

den det vore onödigt, att tryckning ägde rum; detta gäller i all synnerhet de ärenden, där blott en sökande finnes, och de ärenden, i vilka en och samme sökande placerats främst av alla sakkunniga. Tryckning av utlåtandena synes därför böra ske blott i de fall, då så kan befinnas erforderligt. Enligt kommitterades uppfattning måste det, liksom hittills, ankomma på vederbörande fakultet eller motsvarande myndighet att besluta, huruvida sakkunnigutlåtandena skola utgivas av trycket.

Erinringsrätten synes nödvändiggöra en — redan under nuvarande förhållanden önskvärd — ändring av bestämmelsen, att fakulteten eller sektionen skall fastställa dag för befordringsärendets *slutliga* behandling, så snart inom föreskriven tid minst tre sakkunnigutlåtanden föreligga. Det förefaller sannolikt, att de motsättningar, som uppstått i några av de senare årens befordringsärenden vid universiteten, kunnat mildras, för den händelse vederbörande fakultet eller sektion haft närmare kontakt med de sakkunniga och genom direkta förfrågningar kunnat undanröja de missförstånd eller den tvekan, vartill utlåtanden kunnat giva anledning. Men åtgärden att tillspörja sakkunnig rörande någon oklar punkt i hans utlåtande påkallar givetvis en föregående överläggning. Vid karolinska institutet och de båda enskilda högskolorna har förberedande sammanträde rörande befordringsärende ägt rum, där så ansetts nödigt. Enligt kommitterades åsikt torde det vara synnerligen önskligt, att en dylik förberedande överläggning kunde förekomma även vid de båda universiteten (jfr nedan specialmotiv, § 65 mom. 2 och 3). Behovet av diskussions-sammanträden torde komma att stegras, därest sökande får stadgeenlig rätt att ingiva erinringar, vilka skola vederbörligen beaktas av fakulteten eller sektionen. Denna myndighet måste i så fall beredas tillfälle att hålla överläggning bl. a. om huruvida hänvändelse skall ske till någon sakkunnig med anledning av de ingivna erinringarna.

Om också i åtskilliga tillsättningsärenden sammanträde för överläggning otvivelaktigt skulle lända till gagn, torde det likväl ej vara behövt för alla befordringsärenden. Då kallelse icke torde äga rum annat än i fall av en starkt kvalificerad majoritet bland de sakkunniga för en viss vetenskapsidkare och dessutom vid kallelseförfarande erinringsrätt icke bör förekomma, torde i regel fakulteten eller sektionen i sådana fall icke vara i behov av förberedande överläggning utan redan vid sakkunnigutlåtandenas tillkännagivande vara i stånd att överblicka situationen tillräckligt för att kunna utsätta dag för ärendets slutbehandling. Detta synes även vara fallet vid en del tillsättningsärenden med ansökningsförfarande. För ernående av nödig smidighet vid prövning av alla befordringsärenden bör fakulteten eller sektionen beredas möjlighet att *så snart ske kan efter det att utlåtandena tillkännagivits* fastställa dag för ärendes slutliga behandling.

För den händelse erinringsrätten icke tages i bruk, bör fakulteten eller sektionen kunna tidigare fatta beslut om dag för befordringsärendets definitiva handläggning. Kommitterade ha därför föreslagit den bestämmelse, att sökande, som önskar ingiva erinringar, skall underrätta dekanus härom inom en vecka efter tillkännagivandet av sakkunnigutlåtandena.

KAP. VI.

Åtgärder för skyndsammare tillsättning av akademiska lärarebefattningar.

Prövningen av sökandenas vetenskapliga skicklighet och deras inbördes ställning i detta hänseende är det väsentliga vid avgörandet av akademiska befordringsärenden. En dylik prövning tager med nödvändighet en relativt lång tid i anspråk. Häri ligger en bestämd skillnad mellan de akademiska tillsättningsärendena och ärenden rörande besättande av lediga ämbeten inom statsförvaltningen. Då man bedömer möjligheterna för åstadkommande av ett snabbare tillsättningsförfarande, har man därför att noga tillse, att inga vinster få inhöstas på bekostnad av grundligheten i de akademiska befordringsärendenas handläggning. Men härmed är ingalunda givet, att icke möjligheter skulle föreligga att reducera den alltför långa tiden för tillsättning av akademiska ämbeten.

Redan 1899 års universitetskommitté fann den tid, som i allmänhet åtgår för att besätta en ledig professorsbefattning, vara oskäligt lång. Kommittén kunde ej »undgå att finna brister vidlåda en befordringsordning, enligt vilken en tillsättning ytterst sällan försiggår på kortare tid än ett år och ofta kräver längre tid»; vakanserna nödvändiggjorde långvariga vikariat, som ofta kunde menligt inverka på undervisningens ostörda gång och stabiliteten i fråga om examensfordringar. Vid sidan om specimenstiden, som vanligen icke understigit sex månader och icke sällan uppgått till närmare ett år, hade de sakkunnigas prövning visat sig vara det moment, som mest bidragit till tidsutdräkten vid tillsättningsförfarandet. Bland de reformer i tidsbesparande syfte, som kommittén fann vara av behovet påkallade, märktes — förutom ansökningstidens och specimenstidens fixerande till resp. 1 och 3 månader — införandet av bestämmelser, som skulle möjliggöra förkortning av den tid, som sakkunniggranskningen krävde. Sålunda föreslogs, att de sökande skulle ingiva sina tryckta skrifter i så många exemplar, att ett kunde tillställas varje sakkunnig. För att de sakkunniga skulle bliva i tillfälle att odelat ägna sig åt sitt uppdrags utförande, borde i de fall, då tjänstledighet i sådant avseende ifrågakomme, ersättning medgivas för mistade löneförmåner, utan att någon begränsning skedde med hänsyn till tiden; denna bestämmelse skulle dock endast avse professorer och övriga ordinarie lärare vid universiteten och karolinska institutet samt universitetens bibliotekarier och vice bibliotekarier.

I sitt yttrande över kommittéförslaget hemställde juridiska fakulteten i

Uppsala, att den tid, under vilken sakkunnig skulle vara berättigad att åtnjuta tjänstledighet, skulle inskränkas till två månader. Större konsistoriet därstädes önskade nämnda tid begränsad till tre månader och rätten till tjänstledighet förenad med skyldighet för de sakkunniga att *så fort ske kunde* inkomma med sina utlåtanden.

Lunds universitets juridiska fakultet och filosofiska fakultets båda sektioner föreslog, att de sakkunniga i akademiska befordringsärenden skulle erhålla ett arvode och förpliktas att inkomma med utlåtande inom en viss tid. Endast på detta sätt kunde en väsentlig reducering ske av tiden för tjänstetillsättning.

Vid 1908 års statut- och stadgerevision rönt detta sistnämnda förslag icke beaktande. Däremot tillerkändes sakkunnig ersättning för tjänstgöringspenningar, som han avstått på grund av ledighet under högst två månader för uppdragets fullgörande.

Det visade sig emellertid snart, att tiden för sakkunniggranskningen icke tenderade att minska. 1914 års universitetssakkunniga kunde också konstatera, att »en väsentlig anledning till att befordringsärendena vid universiteten fortfarande kräva så avsevärd tid, ligger i den långsamhet, med vilken de sakkunniga ofta fullgöra sitt uppdrag». Men då detta uppdrag vore synnerligen maktpåliggande, syntes det nämnda kommitterade icke vara lämpligt, att någon allmän föreskrift lämnades om maximitid för sakkunniguppdragets fullgörande. Något borde dock göras för att förmå de sakkunniga till större skyndsamhet, och nämnda kommitterade funno »en lindrig men kanske ej alldeles överksam påtryckning» på de sakkunniga kunna åvägbringas därigenom, att rätten till ersättning för mistade tjänstgöringspenningar skulle göras beroende av att sakkunnigutlåtandet inkomme inom en viss tid, vilken lämpligast borde räknas från början av tjänstledigheten för uppdragets fullgörande.

Fastän vid de år 1916 beslutade statut- och stadgeändringarna ifrågavarande stadgande avfattades i enlighet med universitetssakkunnigas förslag, kunde icke någon ökad hastighet i sakkunnigarbetet förmärkas. 1918 års akademiska befordringssakkunniga tillkallades enbart för att uppgöra förslag i syfte att befordra ett skyndsammare tillsättande av lediga ordinarie lärarbefattningar vid rikets universitet och karolinska institutet. I sitt betänkande ha befordringssakkunniga ingående diskuterat såväl orsakerna till tidsutdräkten som möjligheterna att ernå ett snabbare tillsättningsförfarande. Nämnda utlåtande förebringa en så grundlig utredning, att här i det stora hela kan hänvisas till detsamma (1922 års utlåtande, ss. 135—226). Endast några huvudsynpunkter må ånyo anföras.

Den av 1918 års sakkunniga företagna statistiska undersökningen av befordringsärendena under åren 1877—1919 gav följande vid handen. Om man räknade med hela perioden, hade i medeltal en tid av c:a $1\frac{2}{3}$ år åtgått för att bringa ett befordringsärende till slut; för den händelse man undantog de tidigaste befordringsärendena under denna period, vilka i regel behandlades något snabbare, visade sig genomsnittstiden utgöra nära 2 år. Därvid hade man likväl icke tagit i betraktande den tid, som legat mellan ledighetens upp-

komst och tjänstens ledigförklarande. Sakkunniga funno det ligga i öppen dag, att ett befordringsmaskineri, som normalt arbetade med sådan långsamhet, icke kunde sägas vara konstruerat på ett tillfredsställande sätt.

På grund av den tidsödande värdesättningen av sökandenas vetenskapliga meriter kunde det enligt nämnda befordringssakkunniga icke helt undvikas, att vid tillsättning av akademiska lärarebefattningar långa vakanser uppstode. Men det vore synnerligen önskligt, att tillsättningstiden förkortades i största möjliga utsträckning. Den vetenskapliga undervisning, som meddelades vid universitet och högskolor, kunde taga skada av att överlämnas åt tillfälliga arbetskrafter. Även de studerande kunde lida men av de långvariga vakanserna; »utom att undervisningen av en mindre erfaren lärarkraft i och för sig lätt förlänger tiden för inhämtande av nödiga pensa, kan den osäkerhet, som råder om en kommande examinatorns fordringar, föranleda uppskov, som medföra en förlängning av studietiden. Med en förkortad tillsättningstid bör det mindre ofta förekomma, att studerande provas av en tillfällig innehavare av professuren.»

Men icke blott undervisningen och examinationen utan även den vetenskapliga forskningen bleve lidande av längre vakanser. »En mindre erfaren vikarie har naturligen större svårighet att leda studenternas arbeten för de högsta stadierna, licentiatexamen och doktorsdisputation. Här krävs icke blott för valet av lämpliga uppgifter utan även för de studerandes individuella handledning en omsikt, ett omdöme och en erfarenhet, som blott i det mindre antalet fall torde förefinnas hos en vikarie. Exempel kunna framdragas på huru inom vissa ämnen under längre vikarieförordnanden endast undantagsvis vetenskapliga avhandlingar sett dagen. Inom naturvetenskapliga och medicinska ämnesgrupperna har stundom av samma skäl forskningsarbetet på institutioner och kliniker helt legat nere. Sist och icke minst må framhållas, att icke sällan till följd av längre vikariat dylika institutioners utveckling och förkovran avsevärt hämmats.»

De långa vakanserna skulle även för den enskilde kunna medföra följder av högst allvarlig beskaffenhet. Den blivande ämbetsinnehavaren tillskyndades ekonomisk förlust både genom att han till en tid hindrades att komma i åtnjutande av de med befattningen förbundna avlöningsförmånerna och genom att han förlorade tjänsteår, vilket influerade på hans framtida rätt till ålderstilllägg och pension.

Redan med hänsyn till vad som anförts rörande den akademiska befordringsprocedurens sätt att fungera ansågo 1918 års befordringssakkunniga, att svaret på frågan, huruvida tillsättningsreglerna voro i behov av en reformering i syfte att skapa ett skyndsammare förfarande, icke kunde bliva annat än jakande.

Den ojämförligt främsta orsaken till tidsutdräkten befanns ligga i ärendenas långsamma behandling hos de sakkunniga. Under åren 1907—1919 kommo på detta led i befordringsproceduren i medeltal för universiteten i det närmaste 11 månader, d. v. s. mera än hälften av hela tillsättningstiden. I någon utsträckning visade sig specimenstiden, prövningen inför de akademiska myndig-

heterna och besvärsinstitutet vara faktorer av betydelse för befordringsärendenas förlängning.

De statutändringar, som 1918 års befordringssakkunniga föreslogo i syfte att reducera tillsättningstiden, avsågo först och främst sakkunniggranskningen. Som medel till förkortning av denna föreslogs, dels att de sakkunniga skulle åläggas att inkomma med sina utlåtanden inom en tid av fem månader, vilket främst skulle möjliggöras genom att sökande ovillkorligen skulle inlämna specimenshandlingarna i ett bestämt antal exemplar, dels att de sakkunniga skulle, utöver ersättningen för två månaders tjänstledighet, tillerkännas ett arvode, vilket i varje särskilt fall skulle efter vederbörande universitetsmyndigheters hörande bestämmas av kanslern. Den andra viktiga förändring, som föreslogs, var specimenstidens borttagande. Mindre reformer till påskyndande av befordringsärendenas avgörande inneburo förslagen, att val av sakkunniga skulle förrättas redan före ansökningstidens början och att sökande, som ämnade anföra besvär, skulle göra anmälan härom inom en viss kort tidrymd.

Bland de av 1918 års befordringssakkunniga föreslagna anordningarna märktes vidare den s. k. förtidsproceduren, vilken skulle användas i de fall, där en befattning bleve ledig genom innehavarens avgång på grund av uppnådd pensionsålder. En annan nyhet var det institut, som befordringssakkunniga benämnde »enmansförslaget», vilket skulle innebära en snabbare tillsättningsprocedur i de fall, där visserligen icke förutsättningarna för kallelse förelåge men likväl en sökandes överlägsenhet över medsökandena vore otvivelaktig. Vidare föreslogs — dock endast i form av ett alternativ — en befordringsordningens förenkling, bestående däri, att vid varje universitet fakultet och större konsistorium skulle ersättas av en befordringsnämnd, sammansatt av de sakkunniga i befordringsärendet samt representanter för vederbörande fakultet och för universitetet i dess helhet.

Enmansförslaget och befordringsnämnden mötte deciderat motstånd i de yttranden, som inkommo från de akademiska myndigheterna rörande 1922 års sakkunnigbetänkande, och de hava senare icke återkommit i diskussionen om det akademiska befordringsväsendet. Samma öde röntes förslaget, att sakkunnigvalet skulle ske vid befordringsärendets början.

Mot 1918 års sakkunnigas förslag om specimenstidens fullständiga slopande ställdes allmänt det förslag, att vid professurs tillsättning genom ansökningsförfarande en provtid om 90 dagar skulle behållas för de fall, där ledighet uppstått, som ej kunnat förutses, t. ex. om ämbetsinnehavaren avlidit, blivit befordrad till annat ämbete e. d. Den föreslagna bestämmelsen, att specimenshandlingarna »skola inlämnas i fem exemplar», betraktades i allmänhet såsom för sträng; det ansågs tillräckligt, att samtliga handlingar skulle inlämnas i fyra exemplar och att detta skulle ske blott »i den mån sådant är möjligt». Att granskningstiden skulle fixeras, befanns vara av behovet påkallat, ehuru någon meningsskiljaktighet om tidens längd rädde, delvis föranledd av den avvisande inställning, som allmänt intogs till förslaget om sakkunniggranskning i eventuellt tvenne etapper vid s. k. enmansförslag. I det närmaste allmän

anslutning vann däremot förslaget om ersättning åt sakkunniga i akademiska befordringsärenden.

I proposition (nr 103) till 1926 års riksdag visade sig dåvarande statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet blott i sistnämnda punkt hysa en uppfattning, vilken avvek från den, som i allmänhet präglat de akademiska myndigheternas ståndpunktstagande till utlåtandet av år 1922. I det den 28 december 1926 av särskild sakkunnig, professor T. Engströmer, framlagda förslaget till nya universitetsstatuter återkom, om ock i starkt ändrad form, förslaget om förtidsprocedur. Vidare anbefalldes här en specimenstid å 90 dagar vid oväntad ledighet samt att specimina om möjligt skulle inlämnas i fyra exemplar. De sakkunniga skulle tillsättas efter ansökningstidens utgång och erhålla en tid av *sex* månader för uppdragets fullgörande. Professor vid ettdera av universiteten eller vid karolinska institutet ävensom annan ämbetsman i statens tjänst, som för uppdraget erhållit tjänstledighet, skulle åtnjuta ersättning för tjänstgöringspenningar, som han under tjänstledigheten avstått, dock ej för längre tid än tre månader.

Med undantag för att större konsistoriet vid Uppsala universitet avstyrkte förtidsprocedurens införande, vunno samtliga dessa förslag allmän anslutning. Genom kungl. förordning av den 22 december 1927 införlivades också de påyrkade bestämmelserna med universitetsstatuterna och karolinska institutets grundstadgar.

Verkningarna av förtidsproceduren, vilken berör cirka 70 % av statslärosätenas samtliga befordringsärenden, ha — alla farhågor till trots — visat sig vara goda. Dock har förhoppningen, att en ledig professur skulle hinna nybesättas under det år, som förflyter från befattningens ledigförklarande till dess den förutvarande ämbetsinnehavaren uppnår pensionsåldern, icke gått i uppfyllelse annat än i några befordringsärenden med kallelseförfarande (se närmare om dessa *Bilaga II*, tabell B). Orsaken härtill är till finnandes i det faktum, att det tidsmaximum å sex månader, som anslagits åt sakkunniggranskningen i befordringsärenden med ansökningsförfarande, undantagslöst överskridits.

För tillsättandet av de statliga professurer, som blivit ledigförklarade efter den 1 januari 1928 och blivit tillsatta genom ansökningsförfarande, har — såsom av *Bilaga II* (tabell A) framgår — i medeltal åtgått en tid av 635 dagar, alltså $1\frac{3}{4}$ år. Härav faller på sakkunniggranskningen en tid av 368 dagar, alltså ett år.¹ Därest bestämmelsen om sakkunniggranskningens fullgörande inom ett halvt år kunde göras fullt effektiv, skulle alltså vakanserna

¹ I själva verket är denna tid räknad i underkant, enär i *Bilaga II* sakkunniggranskningen i de fall, där kompletteringsval företagits, räknas från dagen för (sista) kompletteringsvalet.

Sålunda utsåg större konsistoriet den 9 november 1929 till sakkunniga rörande en professur i praktisk filosofi vid Lunds universitet (nr 11 i *Bilaga II*, tabell A) professorerna Hägerström i Uppsala, Jacobsson i Göteborg och Westermarck i Åbo. Sedan den sistnämnde och en i hans ställe till sakkunnig föreslagen vetenskapsidkare av sagt sig uppdraget, kunde konsistoriet, den 25 januari 1930, meddela kanslern, att till sakkunniga utsetts professorerna Hägerström och Jacobsson samt professor Brandt i Köpenhamn. Den sistnämnde inkom med utlåtande den 30 augusti 1930, Hägerström den 8 augusti 1930 och Jacobsson omkring den 1 april 1931 (sektionen fastställde den 10 april dag för ärendets slutbehandling). Om man räknar tiden för sakkunniggranskningen från den 9 november 1929, falla på denna 508 dagar (enligt *Bilaga II* 431 dagar).

i regel avsevärt nedbringas; i all synnerhet bleve detta fallet i befordringsärenden med förtidsprocedur. Till de mera angelägna reformerna av det akademiska befordringsväsendet måste man fördenskull räkna införandet av garantier för ett strikt upprätthållande av bestämmelsen, att sakkunnig skall inkomma med utlåtande senast inom sex månader.

I åtskilliga fall har orsaken till dröjsmålet varit att söka däri, att en sakkunnig funnit anledning till uppskov med utlåtandets avgivande i det förhållandet, att samtliga specimina ej i enlighet med statuternas föreskrift omedelbart efter sakkunniguppdragets erhållande varit honom tillgängliga. Det har rentav inträffat, att en sakkunnig låtit frånvaron av ett specimen, som ingår i en lättillgänglig tidskrift, tjäna som uppskovsanledning.

För att befordringsproceduren icke skall uppehållas av sådana omständigheter, finnes enligt kommitterades mening knappast annan utväg än den, att den nuvarande bestämmelsen, att fyra exemplar, om så är möjligt, skola åtfölja ansökan, utbytes mot kategorisk föreskrift, att fyra exemplar av ansökningshandlingarna skola inlämnas.

Redan 1918 års befordringssakkunniga föreslogo, att ifrågavarande handlingar och skrifter alltid skulle inlämnas i fem exemplar. På grund av det starka motstånd, som förslaget mötte i de över sakkunnigbetänkandet avgivna yttrandena, har någon statutändring i angiven riktning icke kommit till stånd. Men författningsbestämmelsen kan icke längre få behålla sin karaktär av ett önskemål. Den under senare år vunna erfarenheten motiverar, att äntligen i statuterna den skärpta föreskriften får inflyta, att sökande ovillkorligen skall inlämna samma antal exemplar av alla ansökningshandlingar som det stipulerade maximiantalet sakkunniga, d. v. s. fyra. Ett femte exemplar behöver däremot icke inlämnas, enär de fakultets- eller sektionsledamöter, som före ärendets vidare handläggning vilja taga del av de sökandes vetenskapliga produktion, äga tillgång till de av de sakkunniga begagnade exemplaren, vilka skola återgå med sakkunnigutlåtandena.

Det måste framhållas, att denna till synes rigorösa föreskrift även — och icke minst — tillkommit i de sökandes eget intresse, då befordringsärendets handläggning därigenom påskyndas. Ej heller torde så stora svårigheter vara härmed förbundna, som vid första påseende kan befaras. I de flesta fall, där en sökande åberopar en tryckt skrift, lär det ej vålla honom någon större svårighet att anskaffa fyra exemplar av densamma. Något vanskeligare torde det väl mestadels te sig för en sökande att anskaffa en otryckt skrift i tillräckligt antal exemplar. En föreskrift av obligatorisk karaktär skulle måhända kunna bliva särskilt betungande t. ex. för en forskare, som i ett ännu otryckt arbete rör sig med ett omfattande bildmaterial, vars mångfaldigande kan ställa sig dyrbart. Hänsynen till dylika fall torde emellertid icke få drivas alltför långt, helst som det är att förvänta, att reproduceringen av bildmaterial kommer att alltmera förbilligas. Man måste i detta sammanhang utgå från, att ingen deltager i konkurrensen om en akademisk lärarebefattning utan att hoppas på att sakkunniggranskningen för hans del skall utmynna åtminstone i en kompetensförklaring. Även om en vetenskapsidkare icke er-

håller den av honom sökta befattningen, innebär en kompetensförklaring ett värdefullt erkännande, som ofta kan äga reell innebörd för hans verksamhet även utanför den akademiska banan. Kostnader åsamkas vid meritering för alla slag av ämbeten, och de betydande förmåner, som under alla förhållanden torde vara förknippade med det sakkunniga bedömandet av en sökandes vetenskapliga prestationer, motivera till fullo, att sökande ålägges att inlämna alla åberopade handlingar i det antal exemplar, som erfordras, för att sakkunniggranskningen skall kunna ske inom föreskriven tid.

Någon gång torde det dock kunna visa sig omöjligt för en sökande att följa statuternas sålunda föreslagna bestämmelser. Två eller tre professorer i ett och samma ämne kunna samtidigt vara ledigförklarade, varför 8 eller 12 exemplar av varje ansökningshandling skulle kunna erfordras. Omkostnaderna för en skrifts mångfaldigande kunna i något speciellt fall bli mycket höga. Men för de verkliga undantagsfall, där det visar sig oöverkomligt för en sökande att uppfylla statuternas föreskrift, har denne möjlighet att utverka erforderlig dispens. Det torde emellertid icke vara lämpligt, att avgörandet i en dylik dispensfråga träffas av annan än Kungl. Maj:t.

För de sökande uppstår en viss lättnad i nämnda statutbestämmelse genom det till denna fogade stadgandet, att sakkunniga skola återställa de åberopade specimina, vilka efter befordringsärendets slutliga avgörande återgå till de sökande.

Fall kunna möjligen tänkas, då i händelse av dispens en sakkunnig ville dröja med att igångsätta den vetenskapliga prövningen av sökandenas meriter, till dess Kungl. Maj:ts avgörande i dispensfrågan fallit. Därför torde den nuvarande föreskriften, att sexmånadersfristen skall räknas från den dag, då *fullständiga* handlingar och skrifter tillställts den sakkunnige, böra ersättas med bestämmelsen, att sakkunniggranskningen skall ske inom sex månader, sedan handlingar och skrifter blivit avsända till den sakkunnige.

En sakkunnig, som av sjukdom eller annat giltigt förfall »icke skulle se sig i stånd» att inom bestämd tid inkomma med utlåtande, torde under nuvarande ordning jämförelsevis lätt kunna erhålla förlängning av gransknings-tiden. Även här yppar sig en möjlighet att erhålla uppskov, vilken skulle kunna tagas i bruk utan alltför starka realskäl, och den nuvarande bestämmelsen bör därför vika för föreskriften, att synnerliga skäl till uppskov måste uppvisas. Vidare bör uppskov icke, såsom hittills, beviljas av en lokal akademisk myndighet. För att en mera sträng praxis skall kunna utbildas och denna tillika bli för alla lärosäten enhetlig, bör enligt kommitterades mening beslutanderätten i förevarande uppskovsfrågor anförtros åt kanslern.

1918 års befordringssakkunniga föreslogo, såsom ovan omtalats, att sakkunnig i akademiska befordringsärenden skulle erhålla dels ersättning för förlorade tjänstgöringspenningar under högst två månaders tjänstledighet, dels ett arvode, högst 1,500 kronor, vilket i varje särskilt fall skulle fastställas av kanslern. Det senare önskemålet vann icke gehör vid 1927 års statut- och stadgerevision. De nya bestämmelserna gävo ordinarie lärare vid de tre stat-

liga lärosätena ävensom annan befattningshavare i statens tjänst, som i befördringsärendet med ansökningsförfarande avgivit utlåtande inom föreskriven tid, rätt att återfå de på grund av ledighet för sakkunniguppdraget mistade tjänstgöringspenningarna; motsvarande ersättning åt annan sakkunnig skulle i varje speciellt fall prövas och avgöras av Kungl. Maj:t efter yttrande av vederbörande akademiska myndigheter och förslag av kanslern.

Under senare tid har en märkbar förskjutning inträtt i uppfattningen av sakkunniguppdragens natur. Tidigare i första hand betraktade som mindre betungande hedersuppdrag tillhöra de numera i själva verket en akademisk lärares mest mödosamma och maktpåliggande arbeten. Orsakerna härtill äro många. Antalet professurer är i stigande. Sökandenas antal ökas. Den vetenskapliga produktionen stegras, och vetenskapens fortsatta oavslutliga utveckling innebär en allt längre och längre driven specialisering.

Då en akademisk lärare, som beklädes med sakkunniguppdrag, tager i bruk sin rätt till tjänstledighet under tre månader för uppdragets fullgörande, utsettes kontinuiteten i den akademiska undervisningen för rubbningar. Dessutom kan tjänstledigheten icke eliminera den verkan, som ett dylikt uppdrag har för den sakkunniges egen forskningsverksamhet, vilken ofta på grund av den akademiska undervisningens säregna natur kan vara intimt förbunden med själva lärareverksamheten. Med anledning av sakkunniguppdraget måste icke sällan andra vetenskapliga arbeten inskränkas eller rentav tills vidare nedläggas. Den vetenskapsidkare, som för en tid måste avbryta sitt arbete, förlorar icke blott denna tid utan även den, som åtgår för att ånyo igångsätta arbetet. Skall han under den starkt begränsade tidsrymden kunna utarbeta sitt utlåtande och samtidigt hålla sitt eget forskningsarbete uppe, måste sakkunniggranskningen utföras väsentligen som ett övertidsarbete.

Det kunde under sådana förhållanden synas rimligt, att sakkunniga i akademiska befördringsärenden erhöles såväl arvode som ersättning för mistade tjänstgöringspenningar. Ett förslag i dylik riktning framlades av 1918 års befördringssakkunniga. Kommitterade vilja emellertid icke upptaga detta förslag, utan kommitterades eget förslag bygger på de nuvarande bestämmelserna om ersättning åt de sakkunniga för löneavdrag, som de måst vidkänna på grund av tjänstledighet under högst tre månader. Kommitterade, som ingående övervägt hithörande spörsmål, finna emellertid gällande föreskrifter icke vara tillräckligt ändamålsenliga. Dessa bestämmelser torde i de flesta fall hindra den sakkunnige från att organisera sitt granskningsarbete och sitt vetenskapliga arbete på det sätt, som för honom själv och därmed även för befördringsärendet är lämpligast. På en gång vetenskapliga och praktiska hänsyn synas avgjort tala för att ett belopp motsvarande tre månaders tjänstgöringspenningar, d. v. s. för närvarande 1,000 kronor (vartill kommer dyrtidstillägg med varierande belopp), ställes till den sakkunniges förfogande, och att det överlåtes åt honom själv att avgöra, huruvida han vill utnyttja detta belopp för att bereda sig tjänstledighet och i så fall till vilken utsträckning. Äger han åtnjuta valfrihet, är han i stånd planlägga sitt arbete

på det sätt, som ur forskningens och undervisningens synpunkt kan vara mest gagneligt.

Kommitterades förslag erbjuder den fördelen, att detsamma icke torde komma att åsamka staten några väsentligt ökade omkostnader för det akademiska befordringsväsendet. På grund av sakkunniguppdragens krävande beskaffenhet begagna sig de sakkunniga numera allmänt av rätten till tjänstledighet under tre månader. I fråga om professorer vid statshögskolorna skulle reformen icke medföra någon ökning av statens utgifter. Av övriga ämbetsmän, som kunna tänkas fungera såsom sakkunniga, torde de flesta åtnjuta löneförmåner av sådan storlek, att ersättningen för de under tre månader mistade tjänstgöringspenningarna är större än den som lämnas åt universitetsprofessor, varför ifrågavarande arvode härvidlag närmast synes innebära en besparing. Detta gäller även för professor vid enskild högskola, som är sakkunnig i befordringsärenden vid statligt lärosäte; han måste nämligen, eftersom vikariatsfonder helt och docentstipendier mestadels saknas vid de enskilda högskolorna, i regel avstå ett betydligt belopp utöver sina tjänstgöringspenningar i och för anskaffande av vikarie.

Med hänsyn till i det föregående anförda synpunkter beträffande sakkunnigarvoden förefaller det synnerligen önskvärt, att riksdagen — som uttalat sympatier för en reform av det akademiska befordringsväsendet — beviljar ett förslagsanslag till bestridande av nämnda arvoden. Under åren 1921—1930 tillsattes genom ansökningsförfarande inalles 55 professurer vid universiteten och karolinska institutet. Man har alltså för dessa lärosätens vidkommande att räkna med en årlig tillsättning genom ansökningsförfarande av 5 å 6 professurer. Då blott i ungefär halva antalet av hithörande ärenden 4 sakkunniga fungerat, torde man kunna räkna med att sakkunnigarvodena i genomsnitt årligen uppgå till 19,000 å 20,000 kronor. Det må ånyo erinras om att hela detta belopp icke skall behöva betyda en merutgift, då för statens del framdeles de ersättningar bortfalla, som utgått för mistade tjänstgöringspenningar. Dylika ersättningar hava hittills bestritts från växlande titlar, däribland till Kungl. Maj:ts förfogande stående del av anslagen till universiteten.

Åtskilliga skäl tala för att även sakkunniga i de båda enskilda högskolornas tillsättningsärenden med ansökningsprocedur böra erhålla arvode ur nämnda förslagsanslag. Det föreslagna interakademiska samarbetet skall å ena sidan för de statliga lärosätena innebära ökad tillgång till nödig sakkunskap under garanterade, relativt billiga villkor. Å andra sidan skall detsamma bereda de enskilda högskolorna visserligen formellt sett samma förmån men i själva verket ej oväsentliga vanskligheter och direkta merkostnader. Dessa högskolor ha hittills haft möjlighet att med sina sakkunnigfrågors ordnande i vidsträckt mån beakta det ekonomiska momentet; en dylik möjlighet skulle hädanefter ej förefinnas. Därtill kommer, att den nya samverkan vid sakkunnigval skulle för de enskilda högskolornas professorer bliva mera betungande än för kollegerna vid de statliga lärosätena, enär de — på grund av den ovan nämnda bristen på vikariatsfonder och docentstipendier vid de enskilda högskolorna — icke skulle bliva i tillfälle att medelst sakkunnigersättningen för-

skaffa sig fulla tre månaders tjänstledighet utan sålunda skulle vidkännas uppoffringar för direkt statliga ändamål. Dessa omständigheter torde till fullo motivera, att även de båda enskilda högskolornas sakkunnigarvoden bestridas av statsmedel. Om man för samtliga fem lärosäten räknar med en årlig tillsättning genom ansökningsförfarande av 7 professorer, skulle ett förslagsanslag av 24,500 kronor erfordras. Då emellertid den angivna medelsiffran 7 måste anses vara något för hög, torde även sist angivna belopp ligga i överkant.

KAP. VII.

Befordringsprocedurens förenkling.

I samband med frågan om befordringsprocedurens förkortande har det spörsmålet uppkommit, huruvida man icke skulle vinna ett skyndsammare tillsättningsförfarande vid besättande av akademiska lärarebefattningar genom att minska det antal instanser, som befordringsärendena enligt nuvarande ordning måste genomlöpa. För universitetens befordringsärenden äro dessa för närvarande fem: sakkunniga, fakultet eller sektion, större konsistoriet, kanslern och Kungl. Maj:t. Instansernas antal är vid karolinska institutet fyra, enär ärendets handläggning i lärarkollegiet ersätter behandlingen såväl i fakultet eller sektion som i större konsistoriet. För ett befordringsärendes handläggning har Göteborgs högskola fem instanser — nämligen sakkunniga, lärarerådet, styrelsen, kanslern och Kungl. Maj:t — och Stockholms högskola sex instanser, enär vid detta lärosäte både vederbörande fakultet och lärarrådet fungera i tillsättningsärenden.

Vissa av ifrågavarande instanser för prövning av ett akademiskt befordringsärende kunna ju under inga förhållanden undvaras; sålunda kan icke sakkunniginstitutionens avskaffande ifrågasättas, och ej heller kan man tänka sig, att kanslern skall uteslutas från tillsättningsärendena. Då högskolorna i Stockholm och Göteborg äro enskilda stiftelser, synes det även självfallet, att resp. styrelser skola delta i befordringsärendenas prövning.

Med hänsyn till dessa omständigheter har man egentligen blott tvenne huvudvägar att välja mellan, då det gäller att förenkla befordringsordningen.

En tänkbar utväg vore, att vederbörande lärosätes myndigheter ej skulle äga att taga befattning med befordringsärendet annat än vid utseendet av sakkunniga och att förslag till ledig befattning skulle upprättas av en interakademisk nämnd. Det säger sig självt, att härigenom en förenkling av befordringsordningen skulle ske blott vid universiteten och Stockholms högskola; vid karolinska institutet och Göteborgs högskola åter skulle den föreslagna nämnden ersätta allenast en av de nuvarande instanserna, resp. lärarkollegiet och lärarerådet.

Såsom en annan utväg — möjlig blott för universitetens och Stockholms högskolas vidkommande — har ifrågasatts, att befordringsärendenas handläggning skulle koncentreras till en akademisk myndighet. Detta kunde ske antingen därigenom, att en instans bortfölle vid befordringsärendens handläggning, eller därigenom, att de två nuvarande instanserna ersattes med en nämnd, vars ledamöter i så fall skulle tillhöra det egna lärosätet.

1899 års universitetskommitté fann redan den omständigheten, att universitetens befordringsärenden undergå en fullständig prövning såväl i fakultet eller sektion som i större konsistoriet, i och för sig icke lycklig, då den väsentligt bidroge till förfarandets omständlighet och vore ägnad att framkalla onödiga diskussioner. Såsom anmärkningsvärt framhölls, att då större konsistoriet yttrade sig efter fakulteten eller sektionen, innebure detta »att en mera sakförständig prövning efterföljes av en mindre sakförständig». För att befordringsordningen skulle bliva mindre tidsödande och mera objektiv, föreslog kommittén, att vid tillsättning genom ansökningsförfarande den kollegiala prövningen skulle samlas hos ett enda organ, en befordringsnämnd, som övertog de uppgifter, vilka åligga fakulteten resp. sektionen och det större konsistoriet i förening. Nämnden, som skulle väljas för varje tillfälle, skulle erhålla sin sammansättning genom val av de båda universitetens resp. fakulteter eller sektioner samt, i fråga om medicinsk professur, även av karolinska institutets lärarkollegium. Såsom ordförande skulle fungera rektor vid det lärosäte, till vilket det lediga ämbetet hörde. Genom att förläggas till en nämnd skulle befordringsärendena bliva universitetens gemensamma angelägenheter, varigenom möjligheter till personligt samarbete skulle givas och många anledningar till stridigheter bortfalla. Kommittén ville dock icke helt utestänga vederbörande fakultet eller sektion från den del av befordringsärendenas handläggning, som faller efter sakkunnigvalet. I alla ärenden med kallelseförfarande skulle befordringsnämnden icke fungera, och i övriga ärenden vore det fakultetens eller sektionens uppgift att till ledning för nämnden avgiva utlåtande över sökandenas läraryprov.

I reservation till kommitténs betänkande förklarade sig bibliotekarien C. Annerstedt dela övriga kommittéledamöters uppfattning, att större konsistoriet borde elimineras från befordringsärendenas handläggning. Men då universitetet genom sina fakulteter kunde anses vuxna att upprätta förslag till lärarbefattningar, kunde han icke uttala sig till förmån för den gemensamma befordringsnämnden utan föreslog, att vederbörande fakultet skulle efter de sakkunnigas utredning upprätta ett samfällt förslag.

Förslaget om interuniversitär befordringsnämnd vann kanslerns tillstyrkan men rönt bestämt motstånd hos de akademiska myndigheterna. Större konsistoriet i Uppsala kunde icke godtaga förslaget att överflytta fakultetens och konsistoriets funktioner till en oprövad myndighet. Fakulteten och sektionen måste bibehållas vid sin rätt att pröva befordringsärendet i hela dess vidd; konsistoriet vore i befordringsfrågor en synnerligen viktig instans, vars inflytande icke finge kringskäras. Det interuniversitära samarbetet i och genom en befordringsnämnd ansågs av större konsistoriet i Lund kunna bliva en verklig fara för universitetens forskningsfrihet och framkalla en ännu större splittring vid befordringsärendenas behandling än förut. Även lärarkollegiet vid karolinska institutet hemställde om avslag med avseende på den föreslagna nämnden.

○ Ett förslag rörande en lokal befordringsnämnd, som skulle fungera i tillsättningsärendena i stället för fakultet resp. sektion och större konsistoriet,

framlades — dock endast i form av ett alternativ — av 1918 års befodrings-sakkunniga. Nämndens kärna skulle utgöras av vederbörande högre fakultet eller grupp från filosofisk fakultet (resp. den historisk-filosofiska, den språkliga, den matematisk-fysiska och den naturhistorisk-deskriptiva gruppen). Nämnden skulle i övrigt bestå av rektor, prorektor, de sakkunniga i befodringsärendet samt delegerade från övriga fakulteter och grupper vid samma universitet, utsedda i samma ordning och för samma tid som ledamöterna i det mindre konsistoriet; dessutom skulle i mån av behov ytterligare högst tre professorer från övriga fakulteter eller grupper kunna inträda i nämnden.

Förslaget om en lokal befodringsnämnd avvisades av alla universitetsmyndigheter. Det tillstyrktes däremot livligt av docentföreningen i Uppsala, som i detta sammanhang upptog till granskning större konsistoriernas medverkan vid tillsättandet av akademiska lärarbefattningar. Enligt docentföreningen kunde det »icke anses betryggande för ett rättvisligt och välgrundat avgörande av en mera invecklad akademisk befodringsfråga, att förslaget till ämbetets återbesättande upprättas av ett kollegium, vars vida övervägande majoritet står så främmande för den av den lediga professuren företrädda vetenskapen som fallet alltid måste vara med det akademiska konsistoriet». Argumentet, att en reform skulle i alltför hög grad göra våld på gamla svenska universitetstraditioner, kunde svårligen tillerkännas avgörande betydelse. »Om Consistorium majus upprättade professorsförslagen på en tid, då det verkligen hade karaktären av ett lärarråd och då därjämte vetenskapsmännens utbildning hade en långt mera universell anläggning och den vetenskapliga specialiseringen ännu var relativt outvecklad, kan det dock icke vara rimligt, att samma system bibehålles i våra dagar, då förhållandena äro så väsentligt annorlunda.» Den föreslagna befodringsnämnden skulle komma att inrymma all sakkunskap, varöfver universitetet förfogade, medan däremot »de hittills gällande bestämmelserna faktiskt icke garantera, att ens någon enda av de vid universitetet verksamma vetenskapsmän, vilkas discipliner ligga den lediga professuren särskilt nära, deltagar i förslagets upprättande». Såsom skäl för konsistoriets bibehållande som förslagsställande instans hade man visserligen anfört, att det utövat en med hänsyn till kravet på objektiv prövning av meritläget värdefull kontroll, varigenom det varit möjligt att tillrättalägga vad som till följd av bristande saklighet och oväld kunde ha blivit snedvridet under ett befodringsärendes tidigare handläggning. Docentföreningen ansåg emellertid, att även om exempel på ett dylikt ingripande från konsistoriets sida till äventyrs skulle kunna framdragas, bevisade dock detta icke den gällande befodringsordningens överlägsenhet över den föreslagna nya tillsättningsproceduren. Befodringsnämnden vore tvivelsutan skickad att i befodringsärendena tillvarata universitetets intressen med samma auktoritet som större konsistoriet. Med hänsyn till de stora svårigheterna att åstadkomma en ändamålsenlig gruppindelning fann dock docentföreningen det vara lämpligt, att även vederbörande sektion finge odelad ingå i nämnden.

Såsom redan omtalats i samband med sakkunniginstitutionen, förde herr G. Mosesson i sin vid 1930 års riksdag väckta motion (II: 373) på tal ett av pro-

fessor C. G. Bergman på hösten 1929 framlagt förslag om tillsättande av en interakademisk befordringsnämnd, bland vars uppgifter även upprättande av förslag till akademiska lärarbefattningar skulle ingå.

I den skrivelse, som riksdagen den 10 juni 1930 avlät rörande det akademiska befordringsväsendet, framhölls, att den kommande utredningen bl. a. borde omfatta möjligheten av en förenkling av befordringsordningen.

Kommitterade finna tanken, att uppgörandet av förslag till de fem ifrågasvarande lärosätenas lärarbefattningar skulle helt överlämnas till en interakademisk nämnd, vara svårt för att icke säga omöjligt att på ett tillfredsställande sätt realisera. I det föregående ha kommitterade också i samband med sakkunniginstitutionen diskuterat de svårigheter, som äro förbundna med en dylik nämnd, och kommitterade ha för sin del ansett sig böra avvisa detta reformförslag (kap. II).

Förslag ha också framkommit, att en kanslersnämnd i egenskap av interakademisk kontrollinstans skulle pröva av vederbörande fakulteter eller motsvarande myndigheter uppgjorda förslag till lärarbefattningar. För att en dylik nämnd icke skulle behöva fungera i alla befordringsärenden, kunde exempelvis de ärenden, vari sakkunniga enhälligt uttalat sig för en viss sökande, undantagas från nämndens prövning; härigenom skulle dock i verkligheten endast en ringa lättnad vinnas. Men någon förenkling eller förkortning av tillsättningsförfarandet skulle för universitetens och Stockholms högskolas vidkommande överhuvud icke uppnås genom att befordringsärendena eller vissa befordringsärenden handlades av en kanslersnämnd, alldenstund nämnden här endast skulle ersätta en redan förefintlig kontrollinstans, resp. större konsistorium och lärarråd. För karolinska institutet och Göteborgs högskola skulle en ny instans läggas till de redan existerande. En dylik interakademisk kontrollinstans synes enligt kommitterades mening icke vara av behovet påkallad, särskilt om befordringsproceduren kringgärdas jämväl med de garantier för objektivitet, som det interakademiska sakkunnigvalet och erinringsinstitutet innebära, och de enskilda högskolornas befordringsväsende så långt möjligt är anpassas efter de normer, som gälla för statens lärosäten.

En förenkling av befordringsproceduren torde ej heller kunna vinnas däri-genom, att de två lokala instanserna sammanslås till en på så sätt att alla ledamöter i vederbörande fakultet eller sektion inträda i större konsistoriet vid handläggning av befordringsärende och eventuellt yttra sig först i ärendet. Alla, som under nuvarande ordning äga att taga befattning med tillsättningsärendet, skulle även i så fall deltaga i dess behandling. Det stora flertalet bland konsistoriets medlemmar torde emellertid sakna förutsättning att uppgöra förslag, innan en myndighet med relativt homogen fackkunskap avgivit förberedande yttrande. Det vore meningslöst att låta t. ex. en juridisk fakultet på 7 à 8 medlemmar rösta tillsammans med minst 20 konsistoriales från övriga fakulteter och sedan låta de sammanräknade vota vara utslagsgivande. Projektet strider jämväl helt mot den uppgift, som bör tillkomma större

konsistoriet i enlighet med dess förutsättningar att vara en kontrollinstans, som icke har att yttra sig förrän i andra hand. Konsistoriet utgör universitetets högsta administrativa myndighet och dess uppgift i befordringsärenden bör begränsas till att utöva en kontroll på fakultetens eller sektionens sätt att fullgöra sina åligganden.

Då endast ett fåtal konsistorieledamöter torde äga fackmässig kompetens att bedöma ett befordringsärende, kan icke heller konsistoriet i dess helhet anses kompetent att från facksynpunkt handlägga ärendet. Eftersom under nuvarande förhållanden vid förslags upprättande ansvaret i verkligheten vilar på fakulteten eller sektionen, bör enligt kommitterades uppfattning denna myndighet även formellt betros med uppgörandet av tjänsteförslag.

Det torde äga ett visst värde att i detta sammanhang erinra om det förhållandet, att större konsistoriet endast i ett ringa antal fall ansett skäl föreligga att föreslå annan sökande till befattningen än den, som fakulteten eller sektionen funnit vara i vetenskapligt hänseende skickligast. Under åren 1911—1930 tillsattes vid de båda universiteten 90 professorer genom ansökningsförfarande. I 82 fall följde konsistoriet den lägre akademiska myndigheten; 5 av dessa ärenden avgjordes i annan riktning av Kungl. Maj:t.¹ I 2 av övriga 8 ärenden följdes icke konsistoriet vid befordringsärendets handläggning inför högre instanser.² (Se om samtliga 90 befordringsärenden *Bilaga I*.)

Den ändring, som kommitterade i detta sammanhang föreslå, nämligen att fakulteten eller sektionen skall upprätta förslag och därvid jämväl beakta tjänsteåldern i händelse av två sökandes jämställdhet i fråga om den vetenskapliga skickligheten, innebär principiellt icke någon nyhet. I alla kallelseärenden skall enligt gällande ordning förslag uppgöras redan i den första akademiska instansen. Då karolinska institutet och Göteborgs högskola vardera omfatta endast en fakultet, åligger det självfallet denna att taga den befattning med tillsättningsärendena, som vid universiteten och Stockholms högskola tillkommer tvenne myndigheter.

En invändning synes dock kunna framställas mot att vederbörande fakultet eller motsvarande myndighet skall även vid ansökningsförfarande bliva en förslagsställande i stället för blott en förberedande instans. De teologiska och juridiska fakulteterna inrymma ett så ringa antal professorer, att i händelse av vakanser ett befordringsärende vid sådan fakultet kunde komma att handläggas av blott några få professorer, vilket givetvis måste anses mindre lämpligt, även om man beaktar de båda nämnda fakulteternas större homogenitet med avseende på fakkunskap. Den nuvarande bestämmelsen, att befordringsärenden icke få behandlas av fakultet eller sektion, om icke halva antalet ledamöter är tillstädes, måste fördenskull kompletteras med en föreskrift om minimiantal av i befordringsärenden deltagande ledamöter. För närvarande synes detta antal ej böra understiga fem.

¹ Dessa ärenden avsågo en professur vid Uppsala universitet (exegetik 1923) och fyra lärostolar vid Lunds universitet (resp. dogmatik 1912, medicinsk och fysiologisk kemi 1920, astronomi 1929 och farmakologi 1930).

² Dessa ärenden avsågo professorerna i klassisk fornkunskap och antikens historia (1924) och exegetik (1927) vid Uppsala universitet.

Nuvarande stadgande om adjunktion synes icke tarva ändring i riktning att tillföra fakulteten eller sektionen fackkunniga extra ledamöter; dock bör anmärkas, att hinder icke synes föreligga för större konsistoriet — resp. lärarrådet vid Stockholms högskola — att vid adjunktion uti akademiskt befordringsärenden tillkalla medlem av motsvarande fakultet eller sektion vid annat lärosäte.

Då det fackmässiga bedömandet av befordringsärenden åligger, jämte de särskilt utsedda sakkunniga, vederbörande fakultet eller sektion, bör denna myndighet under alla förhållanden bevaras såsom instans. Kontinuiteten i utvecklingen torde i realiteten icke rubbas, därest större konsistoriet för alla befordringsärenden erhåller enbart den karaktär av kontrollinstans, som redan förefinnes i fråga om kallelseärenden. I själva verket kan konsistoriet sägas till fullo erhålla denna sin karaktär, först sedan även upprättandet av tjänsteförslag överlämnats till fakulteten eller sektionen. Det torde emellertid kunna allvarligt ifrågasättas, huruvida icke tiden vore mogen för upphävande av större konsistoriets befattning med tillsättningsärendena. Härmed skulle en verklig förkortning och förenkling av proceduren vid universitetens professorstillsättningar komma till stånd. Att lägga enahanda ansvar, som i befordringsärenden vid karolinska institutet åvilar allenast lärarkollegiet och vid Göteborgs högskola endast lärarrådet, på vederbörande universitetsfakultet eller -sektion och i konsekvens härmed även på vederbörande fakultet vid Stockholms högskola, torde icke innesluta några risker för ifrågavarande ärendens objektiva handläggning. För denna skulle dessutom tillkomma ytterligare en garanti, därest fakulteten eller sektionen hädanefter till grund för upprättande av förslagen kunde lägga utlåtanden, som äro avgivna av sakkunniga, utsedda på grundval av interakademiskt samarbete.

Vad som emellertid kan anses motivera större konsistoriets medverkan i befordringsärendena, är universitetens på mångårig tradition grundade erfarenhet, att större konsistoriet utövat en för universitetens befordringsärenden nyttig kontroll.

KAP. VIII.

Professurs namn och ämnesomfång.

Vid sina överläggningar ha kommitterade i olika sammanhang haft anledning att beakta olägenheterna av att i många befordringsärenden skiljaktiga uppfattningar kunnat göras gällande i fråga om innebörden av professurs benämning och om dess ämnesomfång.

Enligt kommitterades uppfattning torde det mestadels vara svårt, för att icke säga omöjligt, att inbördes till deras vikt och värde gradera de olika i ett och samma universitetsämne ingående ämnesgrenarna. Ur vetenskaplig synpunkt torde det vara mindre lyckligt, därest någon eller några delar av ett ämne betraktas såsom mera betydelsefulla än andra. Gränserna för en vetenskap böra ej dragas så snävt, att därigenom bearbetandet av nya områden hämmas eller hindras. En vetenskaplig gärning, som utförts på förut obearbetade eller förbisedda forskningsområden, får icke *a priori* skattas lägre än den, som hållit sig inom hävdvunna »centrala» områden; en forskare, som inom en ny eller förut mindre bearbetad vetenskapsgren gjort banbrytande insatser, kan sålunda tänkas böra i vetenskaplig förtjänst ställas framför den, som speciminerat mera »allsidigt» inom flera av ämnets olika delar utan att i det stora hela hava visat nya vägar för forskningen.

Men fastän de olika ämnesgrenarna måste vetenskapligt sett anses likvärdiga, torde det ändock icke alltid låta sig göra att bedöma de sökandes meriter helt utan hänsyn till karaktären av deras vetenskapliga specialområden. En absolut brist på speciminering inom ett gebit, som för närvarande anses mera centralt, kan icke alltid få kompenseras av en påfallande stark meritering inom mera avsidens liggande ämnesgrenar. Sålunda torde exempelvis en framstående vetenskaplig produktion, som avser enbart rumänska eller portugisiska, knappast under några förhållanden kunna meritera till kompetens vid tävlan om en professur i romanska språk.

Kommitterade finna det omöjligt att fastställa generella regler för graderingen av de olika grenarna inom ett ämne med enhetlig benämning. Åt sakkunniga och akademiska myndigheter torde i varje särskilt befordringsärende böra överlämnas att efter bästa förstånd avväga olika forskningsområdets relativa vikt och betydelse.

Möjligheter till ingripande i reglerande syfte synas större, när det gäller dels »dubbelprofessurer» i ett och samma ämne men med olika undervisningsområden, dels professurer, i vilka två eller flera ämnen ingå. Icke sällan har tillsättningen av dessa professurer medfört meningsbrytningar beträffande här berörda spörsmål såväl i sökandes inlagor som i sakkunnigutlåtanden.

Ämnets uppdelning mellan två professurer i samma vetenskap är fastställd av Kungl. Maj:t eller kanslern.¹ Någon gång har därvid den erforderliga kompetensen fixerats till en avgränsad del av ämnet; meriter inom det sålunda bestämda undervisningsområdet måste givetvis väga tyngre än meriter i ämnet utanför berörda områden.²

Vanligtvis har enbart undervisningen blivit föremål för reglering, vilket skett genom praktiskt-organisatoriska föreskrifter.³ Förutom sådana föreskrifter förekomma därjämte bestämmelser, att vederbörande professor skall representera det till hans befattning hörande läroområdet.⁴

Det är förenat med svårigheter att avgöra i vad mån man bör tillägga dylika stadganden betydelse för bestämmande av den vetenskapliga skickligheten utan att komma i konflikt med statuternas avgörande befordringsgrund. Företräde för kompetens inom en sålunda begränsad del av en professors hela ämnesomfång medför risken för att sökande med sådan kompetens men av lägre kvalitet måste föredragas framför sökande med kompetens av högre grad inom andra delar av ämnet.

Det är enligt kommitterades mening angeläget såväl för det allmänna som för de sökande, att oklarhet beträffande en del dubbelprofessurers ämnesomfång undanröjes. Härvid måste emellertid olika vägar komma i fråga. Understundom kan det visa sig vara mest lämpligt, att de två lärostolarna bibehållas inom samma vetenskap; i så fall torde en sökandes meritläge böra bestämmas — sedan hans kompetens inom det speciella undervisningsområdet konstaterats — av hans produktion inom vetenskapens hela omfång. I andra fall kan det på grund av de i ämnet integrerande vetenskapsgrenarnas stora vidd och hastigt fortskridande utveckling måhända befinnas lämpligare, att professuren uppdelas, varvid också vardera av professorerna tilldelas särskild benämning, eventuellt i anslutning till de områden, vilka hittills bestämt undervisnings- och examinationsskyldigheten.

Ofta ha olika meningar även gjort sig gällande om de skilda vetenskapsgrenarnas relativa vikt i de fall, där ett professorsämbetes benämning angiver, att det omfattar mer än ett ämne. Överraskande nog har vid handläggning av befordringsärenden, där lärostolens namn tydligt anger det ena ämnet såsom huvudämne, t. ex. sanskrit med jämförande indo-europeisk språkforskning, den åsikten kunnat finna anhängare, att professurens tyngdpunkt ligger utanför huvudämnet. Att denna uppfattning är ohållbar, ligger enligt kommitterades mening i öppen dag. Större svårigheter ur här berörd synpunkt vållar icke heller tillsättningen av några bland de lärostolar, i vilkas benämning två ämnen sammanbindas utan att det ena underordnas det andra. I några professors titel kvarstår det ena ämnet blott på grund av traditionens makt och

¹ I *Bilaga III* lämnas en förteckning över samtliga professurer vid här berörda fem lärosäten och redogöres för de särskilda bestämmelser, som gälla för vissa professurer.

² Se nådigt brev till kanslern av den 28 april 1899 beträffande professurerna i matematik vid Uppsala universitet.

³ Se t. ex. kanslers skrivelse av den 22 december 1930 rörande professurerna i botanik samt botanik och praktisk ekonomi vid Uppsala universitet.

⁴ Såsom exempel må här anföras nådiga brev av den 15 september 1905 och den 21 juli 1924 rörande professurerna i kemi vid resp. Uppsala och Lunds universitet.

spelar praktiskt taget ingen roll vid befodringsärendens handläggning, så exempelvis i fråga om professur i värtalighet och statskunskap, i botanik och praktisk ekonomi. Lärostolarna i obstetrik och gynekologi samt i mekanik och matematisk fysik erbjuda exempel på att en professur representerar en enhetlig och utåt klart avgränsad vetenskap, oaktat två ämnen ingå i dess namn.

Men om tillsättningsärenden inom nämnda grupper av professurer mera sällan giva anledning till tvistigheter om lärostolens ämnesomfång, kunna så mycket oftare meningsbrytningar förekomma vid tillsättning av andra professurer med två visserligen med varandra närbesläktade men tillika från varandra tydligt avgränsade ämnen, exempelvis romersk rätt och rättshistoria. Härvidlag faller det sig ytterligt svårt att avvåga ämnesdisciplinernas inbördes betydelse.

Gällande statuter (§ 101 mom. 1) giva vederbörande fakultet eller sektion möjlighet att taga initiativ till ändring i fördelningen av läroämnen mellan olika lärarbefattningar och till närmare bestämmande av lärarbefattnings ämnesomfång eller av förhållandet mellan olika till befattningen hörande ämnen. Erfarenheten har givit anledning att överväga behovet av ett skärpt åläggande för fakultet och sektion att upptaga hithörande frågor till behandling. Bestämmelsen (§ 101 mom. 2), att i fråga om professorsbefattning ändringsförslag ej må upptagas till behandling å tid, då befattningen är kungjord ledig till ansökan, eller å sådan tid, att förslaget ej hinner slutbehandlas före befattningens ledigförklarande, torde icke böra ändras. Det är ej med rättvisans krav förenligt, att en forskare, som inriktat hela sin vetenskapliga verksamhet med tanke på en viss given ämnesavvägning, vid ledigförklarandet av en professur helt plötsligt ställes inför en ändring av professurens omfång eller dess ämnesgrenars inbördes rangordning.

Kommitterade ha haft under övervägande, huruvida icke åtskilliga svårigheter skulle kunna avhjälpas genom att samtliga lärosäten ålades att vid periodiskt återkommande tidpunkter företaga utredning rörande professurernas namn och ämnesområden. Dock skulle enligt kommitterades uppfattning ett stadgande i dylik riktning säkerligen i åtskilliga fall visa sig vara överflödigt och i några fall kunna fördröja anpassningen efter den aktuella vetenskapens problemställningar.

För det akademiska befodringsväsendet är det emellertid av fundamental betydelse, att hithörande frågor, så långt möjligt är, bestämt och distinkt klargöras. Då härför erfordras medverkan av *all* akademisk sakkunskap, finna kommitterade den enda framkomliga vägen vara, att genom kanslerns försorg en allmän utredning och precisering av hithörande spörsmål verkställes samtidigt inom alla fakulteter och motsvarande myndigheter. En dylik inventering skulle säkerligen även giva till resultat, att onödiga differenser i professors benämning vid olika lärosäten skulle försvinna.

KAP. IX.

De enskilda högskolornas befordringsväsende.

Mellan Stockholms högskola och Göteborgs högskola å ena sidan och de statliga lärosätena å den andra har ett visst samarbete vid befordringsärenden sedan länge varit för handen, i det att professorer vid statens lärosäten i stor utsträckning mottagit sakkunniguppdrag vid tillsättning av professorer vid de enskilda högskolorna, och omvänt. De önskemål, som framförts om en närmare samverkan mellan statliga och enskilda lärosäten vid utseende av sakkunniga i befordringsärenden, ha kommitterade i det föregående (kap. II) sökt förverkliga genom att framlägga ett förslag, som avser en intim samverkan vid sakkunnigval mellan de båda grupperna av lärosäten och bl. a. innesluter ömsesidig skyldighet för professorer och andra ordinarie lärare vid statens lärosäten och de enskilda högskolorna att mottaga sakkunniguppdrag. Förslaget om interakademisk samverkan vid tillsättning av sakkunniga har emellertid enligt kommitterades uppfattning till ofrånkomlig förutsättning, att sistnämnda högskolors befordringsväsende i allt väsentligt följer samma normer, som tillämpas vid de statliga lärosätena. En sådan anpassning torde icke innebära någon fundamental förändring, då ju även vid tillsättningen av professorer vid de enskilda högskolorna den vetenskapliga skickligheten varit avgörande.

Det ligger dock i förhållandenas egen natur, att en full likformighet mellan universitetens befordringsprocedur och de enskilda högskolornas icke kan åvägabringas. En anpassning av sistnämnda lärosätens befordringsväsende efter universitetens innebär först och främst den förändring, att professor vid någon av de båda högskolorna icke längre skall utnämnas av högskolans styrelse utan av Kungl. Maj:t medelst fullmakt efter vederbörandes förslag. Men redan på denna punkt synes en för samtliga fem lärosäten helt likformig befordringsprocedur vara utesluten. Kungl. Maj:t kan nämligen icke inträda som garant för de löne- och pensionsförmåner, som tillkomma en professor vid enskild högskola, utan det synes nödvändigt, att vederbörande högskolestyrelse skall genom en särskild handling tillförsäkra den av Kungl. Maj:t utnämnde honom tillkommande förmåner av angivet slag. Denna omständighet motiverar i och för sig, att resp. högskolestyrelse avgiver yttrande över vederbörande högskolefakultets förslag till professurs tillsättande. Även ur allmänna synpunkter är det självfallet, att den myndighet deltagar i befordringsärendenas handläggning, som har att bestämma, vilka ämbeten och tjänster som skola finnas vid resp. högskola, och som jämväl i övrigt har närmaste vård om denna.

För att kanslerns och Kungl. Maj:ts prövning av de enskilda högskolornas befordringsärenden icke skall bliva allenast formell, fordras för dessa lärosätens vidkommande jämte Kungl. Maj:ts utnämningsrätt ett besvärsinstitut av samma innebörd som vid statens lärosäten. Även böra de för universiteten och karolinska institutet gällande föreskrifterna rörande kallelse till professur inflyta i de enskilda högskolornas grundstadgar. Till dessa reformer och den förut nämnda rörande interakademiskt utseende av sakkunniga ansluta sig med nödvändighet de övriga reformer, som kommitterade föreslagit att genomföras vid statens lärosäten. Både ideella och praktiska skäl tala för att de enskilda högskolornas befordringsväsende även beträffande ansökningshandlingar, specimenstid, lärarprov, sakkunniggranskningen, erinringsinstitutet m. m. skall ansluta sig till de stadganden, som komma att gälla för universiteten och karolinska institutet.

De särskilda ekonomiska förhållanden, under vilka de båda högskolorna arbeta, torde däremot förhindra, att bestämmelserna om förtidsprocedur utan vidare tillämpas på högskolornas befordringsväsende. Då högskolorna sakna tillräckliga pensionskassor för generell pensionering av professorer vid sextiofem år, ha nu gällande grundstadgar medgivit, att en avgående professor vid bibehållen tjänstbarhet må anmodas att kvarstanna i tjänst under ett eller flera års tid efter uppnådda sextiofem år; dylik anmodan, vilken redan ej sällan förekommit, torde även för framtiden ofta bliva erforderlig. De vetenskapsidkare, som inrikta sin speciminering på en högskoleprofessur, lämnas härigenom i ovisshet om vid vilken tidpunkt denna blir till ansökan ledig. Till deras tjänst och upplysning bör styrelsens anmodan till professor om kvarstående i tjänst ske i god tid, innan förtidsproceduren eljest skulle ha vidtagit. Enligt kommitterades uppfattning bör också sådan anmodan gälla för en bestämd tid och för högst två år efter det att vederbörande uppnått sextiofem års ålder.

För Göteborgs högskolas vidkommande bliva vissa särbestämmelser nödvändiga. För denna högskola har det varit av stor betydelse att med tillämpning av gällande bestämmelser äga möjlighet att till högskolan såsom professorer knyta intendenten vid Göteborgs museum och Göteborgs botaniska trädgård, som dokumenterat sig som särskilt framstående forskare; till deras intendentlön har då högskolan lagt ett belopp så stort, att totalbeloppet legat något över vanlig professorslön. Under sådana förhållanden kan helt naturligt ledigförklaring av dylik professur icke ifrågakomma. Professorskallelser av angivet slag ha hittills förekommit i tre fall. Högskolan har både för undervisning och examination haft stor nytta av dessa vetenskapsmän i ledande ställning vid andra vetenskapliga institutioner i Göteborg, och det skulle för dess verksamhet och utveckling vara skadligt, om denna möjlighet till samarbete avklippes. Icke minst är det för högskolan, såsom Göteborgs stads högsta lärdomsanstalt, av stort värde att kunna utgöra en sammanhållande kraft för stadens lärdomsliv överhuvud; ur denna synpunkt är det redan påbörjade samarbetet med ovannämnda institutioner en tillgång, som ej bör äventyras.

Det är vidare att märka, att om här ifrågavarande kallelseinstitut icke, så-

som universitetens, förutsätter överlägsenhet över varje annan svensk man, så ställer det i andra avseenden högre krav än universitetsstatuterna. I fall, där blott en aspirant finnes, medgiva dessa kallelse, därest dennes professorskompetens är uppenbar; Göteborgs högskolas nu gällande kallelseparagraf föreskriver en särskilt högt kvalificerad kompetens. Några anmärkningar ha ej försports mot det sätt, varpå detta kallelseinstitut hittills blivit använt, helst som sakkunnigyttranden alltid infordrats före kallelsebeslut. Kommitterade anse, att ifrågavarande bestämmelse om kallelse bör så formuleras, att den endast kan avse vetenskapsmän tillhörande andra vetenskapliga institutioner i Göteborg än högskolan, att sakkunniga skola höras i samma ordning som i andra kallelseärenden och att kallelse må ifrågakomma blott under förut-sättning, att den föreslagne styrkt utmärkt skicklighet till professorsbefattning.

Efter samma principer med avseende på kvalifikationsfordringarna — ingen jämförelse med andra svenska vetenskapsmän men i stället krav på högt kvalificerad professorskompetens i överensstämmelse med nu gällande högskolestatuter — bör tillsättning ske av Ivar Wærns professur, enär denna, som ej är bunden vid visst ämne, i enlighet med donators vilja avser att för högskolan möjliggöra förvärv av någon särskilt framstående vetenskapsman. Med hänsyn härtill torde för kallelse endast krävas vanligt majoritetsbeslut inom lärare-rådet.¹

Då kanslern genom den föreslagna nya ordningen kommer att taga samma befattning med ärenden rörande professorstillsättningar vid de båda enskilda högskolorna som vid de statliga lärosätena och högskolornas befodringsordning även i övrigt ansluter sig till de för universiteten gällande reglerna, böra innehavarna av lärostolar vid de enskilda högskolorna erhålla rätt att deltaga i kanslersval. Med den föreslagna enhetligheten i befodringsordningen bör dessutom följa examensrätt för de båda högskolorna, utan att sådan från tid till annan beviljas.

¹ Stiftelseurkunden för Ivar Wærns professur avser »inrättande och upprätthållande av en örllig professur vid högskolan, med rätt för styrelsen att såväl första gången, då den upprättas, som även sedermera vid inträffande ledighet fastställa ämnet eller ämnena för professuren ifråga».

KAP. X.

Prokanslersinstitutionen och därmed sammanhörande frågor.

Uppsala universitet har stått under överstyrelse av en kansler sedan 1622, Lunds universitet sedan dess tillkomst 1666. Emellertid omtalas redan i samband med grundläggningen av Uppsala universitet 1477 en universitetets kansler, och kanslersval beröras i 1595 års privilegier.

Karolinska institutet ställdes 1861 under överstyrelse av Uppsala universitets kansler. Först genom en kungl. förordning av den 17 juni 1893 blev kanslersämbetet gemensamt för de båda universiteten och karolinska institutet. Men redan dessförinnan, nämligen sedan 1824, utsågs faktiskt samma person till kansler för båda universiteten. Göteborgs och Stockholms högskolor ställdes resp. 1893 och 1904 under universitetskanslerns överinseende.

Genom 1625 års privilegier och 1626 års konstitutioner för Uppsala universitet blev innehavaren av ärkebiskopsstolen lärosätets självskrivne prokansler, och från år 1671 har i enlighet med 1666 års privilegier för Lunds universitet biskopen för Lunds stift varit detta lärosätes självskrivne prokansler. Prokanslersämbetena berördes icke av 1893 års reform utan kvarstå alltjämt såsom lokala universitetsorgan. Något stadgande angående prokansler finnes däremot icke för karolinska institutet, liksom ej heller för de båda enskilda högskolorna.

Vid remissen av det betänkande, som avgivits av 1899 års universitetskommitté, yrkade medicinska och filosofiska fakulteterna vid Uppsala universitet, att prokanslerns befattning med befordringsärendena vid resp. universitet skulle upphöra. Vid Lunds universitet framkommo i yttranden över nämnda betänkande förslag av ännu större räckvidd, i det att inom filosofiska fakulteten röster höjdes för prokanslersämbetets fullständiga avskaffande. Man utgick även här närmast från befordringsärendena, vilkas handläggning icke ansågs böra tillkomma prokanslern, men därjämte framhölls, dels att med dessa frågor undantagande från prokanslers befogenhet ämbetets enda viktigare uppgift skulle försvinna, dels att prokansleriatet överhuvud taget vore en föråldrad institution. Inom humanistiska sektionen uttalade sig majoriteten, 5 röster av 9, för ämbetets avskaffande, medan inom den matematisk-naturvetenskapliga sektionen förslaget härom samlade endast 3 röster av 8; dock önskade flertalet inom sistnämnda sektion, att ämbetets förening med biskopsstolorna i Uppsala och Lund skulle upphöra och prokanslererna framdeles utses genom val. Reformförslaget, till vilket i övrigt blott en medlem

av juridiska fakulteten anslöt sig, avvisades i större konsistorium med 12 röster mot 2.

Genom statutrevisionen av den 27 november 1908 upphörde prokanslerns befogenhet beträffande den ordinarie handläggningen av befordringsärendena.

Kommitterade finna det nödigt — särskilt med hänsyn till en viss oklarhet i den nedan återgivna diskussionen i ärendet — att först precisera, vad gällande statuter föreskriva rörande prokanslern och kanslersämbetets uppehållande vid förhinder för kanslern och under vakans.

De bestämmelser, som röra prokanslersämbetet, återfinnas i huvudsak i universitetsstatuternas §§ 3, 6, 12—16, 84 och 85.

Förstnämnda paragraf, som tillhör statuternas inledande »Allmänna stadganden», ställer vardera universitetets lokala styrelse och förvaltning »under prokanslerns inseende». Denna bestämmelse utvecklas närmare i statuternas kap. III (»Prokanslern»), §§ 12—16, som ha följande lydelse:

§ 12.

Prokansler för universitetet i Uppsala är ärkebiskopen; prokansler för universitetet i Lund är biskopen i Lunds stift.

§ 13.

Prokanslern bör göra sig underrättad om alla universitetets angelägenheter, lärarnes verksamhet, undervisningens gång och de studerandes sedliga förhållande samt med upplysningar och råd, där han så aktar nödigt, främja universitetets väl och anseende.

§ 14.

Prokanslern äger, när han så för gott finner, övervara konsistoriernas överläggningar samt i dem, men ej i besluten, taga del.

§ 15.

Prokanslern äger, då omständigheterna därtill föranleda, hos kanslern göra de framställningar och föreslå de åtgärder, han anser för universitetets gagnande.

§ 16.

När kanslersämbetet är ledigt, bestride prokanslern de åligganden, som tillhöra detta ämbete, till dess Kungl. Maj:t meddelat förordnande om ämbetets uppehållande.

I § 6 föreskrives, att prokanslern vid kanslersval är ordförande i den akademiska församlingen.

Enligt § 84 mom. 2 skall tjänstledighet under en tid, som överskrider en vecka men omfattar högst en månad, beviljas universitetets lärare och tjänstemän av prokanslern. Enligt § 85 mom. 4 förordnar prokanslern tills vidare vikarie för lärare eller tjänsteman, då vikarie erfordras tidigare, än kanslerns förordnande hinner ankomma; likaledes meddelar prokanslern förordnande, då vikarie ej kräves för längre tid än en vecka. Då prokanslersämbetet är ledigt

eller prokanslern är förhindrad att utöva ämbetet, bestridas dessa prokanslerns åligganden av rektor.

Statuternas § 11 stadgar, att Kungl. Maj:t förordnar om kanslersämbetets bestridande under vakans och vid förfall för kanslern. Ovan återgivna § 16 uppdrager åt prokanslern att bestrida kanslersämbetets åligganden, till dess Kungl. Maj:t meddelat förordnande om ämbetets uppehållande.

I en vid 1910 års riksdag i första kammaren väckt motion (nr 37) påyrkade herr Eliel Löfgren skrivelse till Konungen om vidtagande av sådan ändring i gällande bestämmelser, att prokanslersämbetet vid universiteten skulle avskaffas eller, om några med ämbetet förenade funktioner kunde anses böra bibehållas under särskilt ämbete, under alla förhållanden biskops självskrivna utövande av detsamma måtte upphöra. Motionären fann det vara obestridligt, att befattningar, som genom ändrade förhållanden icke fyllde något verkligt behov, borde såsom onödiga avskaffas. Särskilt syntes detta gälla i fråga om sådana befattningar, till vilka en viss person vore självskriven till följd av sitt ämbete. Önskvärdheten att avskaffa onödiga befattningar, även om de ej vore förenade med inkomst, framträdde så mycket starkare, om innehavaren direkt eller indirekt kunde genom sin ställning öva inflytande på angelägenheter, som vore främmande för hans egentliga syssla. Flera av prokanslerns uppgifter vore utan betydelse, såsom att han skulle »göra sig underrättad om alla universitetets angelägenheter, lärarnas verksamhet, undervisningens gång och de studerandens sedliga förhållande samt med upplysningar och råd, där han så aktar nödigt, främja universitetets väl och anseende». Alldeles samma funktioner hade nämligen universitetskanslern, och för prokanslerns vidkommande vore fördenskill bestämmelsen antingen en tom form eller ägnad att förorsaka oreda. Utan betydelse vore även den prokanslern tillerkända rätten att närvara vid konsistoriernas överläggningar och att hos kanslern göra de framställningar och föreslå de åtgärder, han ansåge för universitetet gagnande. Däremot vore stadgandet, att prokansler skulle, när kanslersämbetet är ledigt, bestrida de åligganden, som tillhöra ämbetet, till dess Kungl. Maj:t förordnat om ämbetets uppehållande, av mera reell natur och syntes därför också innebära den största olägenheten. Det vore nämligen att märka, att kanslern utsåges bland personer, som visat nit för vetenskaplig odling, och alltså valdes efter helt andra grunder och med stöd av annan kompetens än den som prokansler självskrivne biskopen. Prokanslersämbetets vidmakthållande gäve ett sken av kyrkans eller, rättare sagt, vissa kyrkofurstars supremati över vetenskapen, som icke hade en skytt av berättigande. Även om för framtiden den verkliga betydelsen härav bleve mindre, enär prokanslerns yttrande vid tillsättandet av professorsbefattningar upphört, kvarstode dock i viss grad faran av obehöriga inflytelser å universitetets angelägenheter från personer, vilka icke äga en av förhållandenas natur betingad rätt att lägga sitt ord i vågskålen vid de särskilda ärendenas prövning. »Finnes det emellertid nödigt eller lämpligt att behålla prokanslern som eventuell ställföreträdare för kanslern, bör prokansler av Kungl. Maj:t utses efter liknande grunder som denne.»

I andra kammaren väcktes samma motion (nr 194) av herr Karl Starbäck.

Första kammarens andra tillfälliga utskott avstyrkte bifall till motionen. Utskottet fann det »vara uppenbart, att det bör vara av verkligt värde att vid de stora universiteten i Uppsala och Lund äga tillgång till en kanslerns närmaste man, som boende på platsen snabbt och lätt kan ordna frågor om kortare tjänstledighet för lärare och tjänstemän samt bestämma om vikarie för göromålens uppehållande». Prokanslern kunde lättare än kanslern öva inseende över förvaltningen och lära känna speciella förhållanden och uppfattningar. Ett liknande öde rönt Starbäcks motion, i det andra kammarens första tillfälliga utskott ansåg sig kunna konstatera, att vid universiteten själva icke gjort sig märkbar någon allvarigare opinion för ämbetets anskaffande. Motionen avslogs av båda kamrarna.

Prokanslersfrågan återkom vid 1913 års riksdag, då herr A. J. Christierns-son i en i andra kammaren väckt motion (nr 161) begärde riksdagsskrivelse angående prokanslersämbetets avskaffande. I motionen anfördes bl. a., att enligt gällande föreskrifter prokanslern kunde »komma att *vid vissa tillfällen* i makt och myndighet ersätta kanslern, utan att man har några som helst garantier för att han äger de kvalifikationer, som denne bland för nit för vetenskaplig odling kände män genom universitetens fria val utsedde styresman besitter». Skulle det på grund av praktiska skäl och universitetens egen önskan bli nödvändigt, att en ställföreträdare för kansler funnes att tillgå, borde denne utses efter samma grunder som kanslern. Motionären ansåg dock, att detta icke skulle komma att ske, enär erfarenheten givit vid handen, »att ej blott karolinska institutet utan även de enskilda högskolorna reda sig denne ämbetsman förutan».

Andra kammarens första tillfälliga utskott avstyrkte bifall till motionen under hänvisning till ärendets utskottsbehandling tre år tidigare: intet hade under mellantiden inträffat, som minskat bärkraften av de skäl, vilka då varit utslagsgivande. Andra kammaren avslog motionen.

I motion (nr 244) i andra kammaren vid 1918 års riksdag återupptogs herrar W. Björck, A. Engberg och K. A. Andersson i Fiskebäckskil de yrkanden, som framförts i herr Löfgrens motion 1910. Motionärerna funno, att prokanslerns ställning som biskop i svenska kyrkan skulle göra hans befogenhet högst betänklig, då han såsom kanslers ställföreträdare skulle handlägga sådana akademiska befordringsärenden, i vilka kyrkliga och dogmatiska intressen på ett eller annat sätt kunde spela in, alltså speciellt ärenden inom teologiska fakulteten.

Andra kammarens första tillfälliga utskott anslöt sig till kravet på en reform och föreslog skrivelse med begäran, att biskops självskrivna utövande av prokanslersämbetet skulle upphöra. Utskottet underströk skarpt skillnaden mellan de åligganden, som tillkommo prokanslern vid sidan av kanslern, och de åligganden, som tillkommo honom såsom kanslerns ställföreträdare. Tyngd-

punkten i reformkravet låg i det faktum, att prokanslern under vissa omständigheter var självskriven att bestrida jämväl kanslerns åligganden. Utskottet fann varje självskrivenhet i fråga om innehavande av statsämbeten stå i strid med den moderna grundåskådning, som med fog krävde, att tillträdet till statsämbeten skulle göras beroende endast av vederbörandes ådagalagda skicklighet och lämplighet för uppgiften och icke av några andra omständigheter. En ändring av statuterna, som bragte grunderna för prokanslers tillsättande i överensstämmelse med grunderna för kanslers tillsättande, fann utskottet fördenskull vara både principiellt väl motiverad och av behovet påkallad.

Andra kammaren biträdde utskottsförslaget med 104 röster mot 68.

Första kammarens första tillfälliga utskott hemställde under åberopande av tidigare anförda argument, att kammaren icke måtte biträda det av andra kammaren fattade beslutet. En ändring borde icke ske, förrän det visats, att gällande ordning icke vore gagnelig för universitetens intressen och verksamhet. Någon allmännares opinion till förmån för en statutändring av angiven beskaffenhet hade icke gjort sig märkbar vid universiteten.

Utskottets hemställan bifölls av första kammaren. Därigenom hade frågan fallit även vid 1918 års riksdag.

Vid 1922 års riksdag hemställde herr R. Wagnsson i motion (nr 181) i andra kammaren om skrivelse rörande avskaffande av biskops självskrivna utövande av prokanslersämbetet. Andra kammarens första tillfälliga utskott hemställde om bifall till motionen. Efter en längre debatt fattade andra kammaren — med 104 röster mot 95 — beslut i enlighet med utskottsförslaget; minoriteten röstade emellertid icke för avslag utan för återremiss till utskottet, vilket ej inhämtat kanslersämbetets yttrande över motionen.

Sedan ärendet delgivits första kammaren och hänvisats till dess första tillfälliga utskott, inhämtade detta yttranden från kanslern, universitetens större konsistorier och karolinska institutets lärarkollegium.

Sistnämnda myndighet förklarade sig icke hava något att andraga i saken, då institutets stadgar intet innehöllo rörande någon prokanslersämbetets befattnings med institutets angelägenheter. Det större konsistoriet i Uppsala avstyrkte framställningen under anförande, att bestämda fördelar voro förenade med gällande ordning. Inom större konsistoriet i Lund instämde majoriteten i motionens syfte, dock under förutsättning att biskops självskrivenhet som prokansler icke skulle upphöra, så länge någon av dåvarande innehavarna förvaltade ämbetet.

Universitetskanslern, som avstyrkte framställningen, motiverade utförligt sin ståndpunkt. Han fann det vara påtagligt, att frågan förelagts andra kammaren i outrett skick. Prokanslersämbetet vore icke överflödigt utan fyllde ett verkligt samhällsbehov. Den ordinarie ämbetsutövning, som tillkom prokanslernerna som sådana, bestode i meddelandet av kortare tjänstledigheter och i utfärdandet av interimsförordnanden. Dylika ärenden påkallade mycket ofta skyndsamt behandling av myndighet inom universitetsstaden i sådana fall, då utverkande av kanslers beslut i frågan ej skulle kunna medhinnas. Det vore

tänkbart, att dessa ärenden kunde prövas och avgöras av vederbörande rektor; uti ifrågavarande hänseende syntes dock gällande ordning vara lämpligare och hade, så vitt känt vore, icke föranlett några klagomål eller svårigheter.

Av större vikt var emellertid enligt kanslerns uppfattning det förhållandet, att Kungl. Maj:t såväl vid vakans i kanslersämbetet som vid kanslers tjänstledighet plägat förordna ärkebiskopen att bestrida de åligganden, som berörde Uppsala universitet, karolinska institutet och de två enskilda högskolorna, medan biskopen i Lund erhållit i uppdrag att bestrida motsvarande åligganden rörande universitetet i Lund. Denna praxis iaktogs till år 1915. Fördelningen av ärendena mellan de båda prokanslererna hade emellertid befunnits bliva skäligen godtycklig, och en centralisering av sådana ärenden, som krävt skyndsam behandling, hade förefallit önskelig. Från och med den 14 januari 1915 formulerades därför förordnandena så, att dels uppdrag meddelades ärkebiskopen att handhava — förutom de kanslers åligganden, som rörde Uppsala universitet, karolinska institutet och de båda högskolorna — alla sådana på kanslersämbetets prövning beroende ärenden, vilka såsom berörande båda universiteten och eventuellt dessutom en eller flera av övriga lärosäten borde av en och samma person enhetligt behandlas eller avgöras, och dels uppdrag meddelades biskopen i Lunds stift att handhava de åligganden, som särskilt rörde Lunds universitet. Vid ett tillfälle (1914) hade under ärkebiskopsvakans biskopen i Lund bestritt kanslersämbetet i dess helhet; förordnandet varade blott 27 dagar. Då de s. k. gemensamma ärendena jämte ärendena rörande lärosätena i Uppsala, Stockholm och Göteborg utgjort den ojämförligt mest omfattande delen av arbetsmaterialet och de specifika ärendena angående Lunds universitet till övervägande del omfattat så enkla frågor, att i förväg utskrivna expeditioner i dem plägat nedsändas till biskopen i Lund för underskrift, hade det »åtminstone under de sista 7 åren» varit ärkebiskopen, som i stort sett fungerat som vice kansler.

De ärenden, som ärkebiskopen handlagt såsom kanslers vikarie, hade varit både talrika och delvis av stor omfattning och betydelse. Exempelvis hade sålunda år 1915, då kanslern var tjänstledig under omkring sex månader, ärkebiskopen behandlat, förutom dispensärenden och andra löpande ärenden, det synnerligen vidlyftiga ärendet angående omarbetning av universitetsstatuterna, vidare frågor angående särskilda kompetensvillkor för medicinska lärarbefattningar, angående bestämmelser om undersökning av svenska folkmål och om insamling av svenska folkminnen samt angående sättet för avgivande av yttanden i stats- och rättsmedicinska frågor. Under den tid av omkring sju månader, då ärkebiskopen under år 1917 varit förordnad att uppehålla kanslersämbetet med undantag för ärenden angående Lunds universitet, behandlades — förutom en mängd, delvis invecklade dispensfrågor, besvärsmål m. m. — bland annat följande mera betydande frågor: angående grunderna för beräkning av arvoden för professorsvikariat i vissa fall, angående professur i internationell rätt, angående klinisk undervisning vid allmänna barnhuset, angående ändrade bestämmelser om undervisning i otidri, rhinologi och laryngologi, angående indragning av vissa s. k. kollektstipendier, angående pediatrik under-

visning i Uppsala och Lund samt angående vissa ändringar i stadgan om teologiska examina och stadgan för rikets allmänna läroverk m. m., ävensom alla petita till 1918 års riksdag, vilka icke speciellt berörde Lunds universitet.

Ärkebiskopens verksamhet som t. f. kansler hade visat sig vara av en sådan omfattning och betydelse, att kanslern fann, att, hur det än komme att beslutas angående prokanslersbefattningarnas framtida bibehållande, det måste nödvändigtvis sörjas därför, att kanslersärendena bleve vederbörligen handlagda vid förfall för kansler. Man skulle kunna tänka sig den utvägen, att en vice kansler tillsattes för att bestrida förekommande vikariat, men det nya ämbetet kunde svårigen vara oavlönat och av ekonomiska hänsyn måste därför förändringen anstå tills vidare. Vad invändningarna mot självskrivenhetsprincipen anginge, fann kanslern dem uteslutande grundade på ett ensidigt teoretiskt betraktelsesätt. Någon verklig olägenhet av gällande ordning eller någon bristande kompetens hos innehavarna av ifrågavarande biskopsstolar att fylla de med prokanslersämbetena förenade uppgifterna hade icke kunnat påvisas.

Första kammarens första tillfälliga utskott bemötte kanslerns uttalande, att självskrivenhetsprincipen utan känd olägenhet länge tillämpats på många områden av det samhälleliga livet. En av kanslern gjord jämförelse mellan det självskrivna utöandet av prokanslersämbetet och landshövdingars självskrivnenhet till vissa befattningar vore missvisande, emedan landshövdingars innehav av ifrågavarande befattningar närmast vore att betrakta såsom en ytterligare utvidgning av de funktioner, som karakteriserade en länsstyresmans verksamhet. I det förra fallet vore det fråga om två särskilda och till sina uppgifter artskilda ämbeten, medan i senare fallet en dylik motsättning icke existerade.

Första kammaren följde icke utskottet utan avslog motionen med 71 röster mot 56. Avslaget motiverades — främst av dåvarande universitetskanslern, herr C. Swartz — med att någon mera allmän önskan om upphävande av självskrivenheten icke uttalats från universitetens sida och att någon utredning icke begärts om vad som borde sättas i stället för den hittillsvarande prokanslersinstitutionen.

Frågan om en omorganisation av prokanslersämbetet aktualiserades 1925, närmast på grund av biskop G. Billings frånfälle. I lika lydande motioner (resp. I: 181 och II: 270) påyrkade herrar I. Pauli och A. Engberg skrivelse med begäran om utredning om vilka ändringar som borde vidtagas, för att biskops självskrivna utövande av prokanslersämbete måtte upphöra och för att hithörande åligganden borde på ändamålsenligaste sätt fullgöras. Den centralisering av viktigare universitetsärenden, som under senare år kommit till stånd därigenom, att prokanslern vid Uppsala universitet i de flesta ärenden fungerat som kanslerns ställföreträdare, borde enligt motionärernas uppfattning bibehållas genom upprättande av ett vicekanslersämbete.

Redan innan motionerna hunnit remitteras, hade prokanslersfrågan upptagits till behandling av större konsistoriet vid Lunds universitet. En inom kon-

sistoriet utsedd kommitté inkom den 11 februari 1925 med yttrande och förslag i frågan.

Enligt kommittén bestod prokanslerns huvudsakliga funktion i handläggningen av vissa till kanslersämbetet hörande göromål under tider, då kanslern själv vore förhindrad att bestrida befattningen. Det syntes vara ganska likgiltigt, huruvida prokanslerns befogenhet i övrigt, som huvudsakligen inskränkte sig till att bevilja tjänstledighet under något längre tid än den som tillkom rektorsämbetet att medgiva ävensom meddela vissa kortare förordnanden, utövades av prokansler eller av rektor.

Om sålunda en ställföreträdare för kanslern måste finnas, uppstode närmast frågan, huruvida denne lämpligast borde vara någon, som genom viss ämbetsställning vore självskriven, eller om han borde utses på annat sätt. Det förhållandet, att ärkebiskopen i Uppsala och biskopen i Lund varit självskrivna prokanslerer, hade varit helt naturligt med hänsyn till ämbetets historiska tillkomst. Teologien hade tidigare varit kärnan i universitetets vetenskapliga verksamhet, och det hade därför varit så gott som självklart, att till biskop valdes en man ur universitetets krets; alla Lunds biskopar, som varit prokanslerer, hade utan något enda undantag varit professorer, visserligen icke alltid i teologi. Tiderna hade emellertid ändrats. Man kunde icke längre påstå, att teologien såsom vetenskap skulle intaga någon annan och högre ställning än vetenskaperna i allmänhet; icke heller kunde man längre taga för givet, att biskopsstolen i universitetsstaden alltid komme att besättas med någon, som genom professorskompetens fått signaturen av vetenskapsman. Fördenskull torde icke några principiella skäl föreligga att behålla en ordning, som icke längre svarade till sakförhållandena.

Kommittén hade till behandling upptagit även frågan, huruvida icke, med hänsyn till de särskilda regler, som gälla för ärkebiskopsämbetets tillsättning, det kunde anses innebära en tillräcklig reform, att ärkebiskopen i kraft av sitt ämbete bleve båda universitetens gemensamme prokansler. En reform i dylik riktning fann emellertid kommittén behäftad med bl. a. den olägenheten, att ärkebiskopen i så fall skulle handlägga sådana speciella ärenden från Lunds universitet som t. ex. befodringsfrågor; »detta kunde, med hänsyn till den ej sällsynta motsatsen mellan lundensiska och uppsaliensiska intressen, befaras i ett eller annat svårlöst fall bringa honom, såsom oundgängligen mera lärerad med Uppsala, i en icke alldeles behaglig ställning». Självskrivenhet såsom prokansler kunde ännu mindre ifrågasättas för innehavare av annat ämbete, i all synnerhet som det skulle möta svårigheter att utan ersättning pålägga innehavaren av annat ämbete en dylik extra börda, där denna icke hade hävden för sig. Om man sålunda förkastade självskrivenheten i varje form, återstode två vägar, *antingen* att Kungl. Maj:t skulle förordna prokansler, vare sig permanent eller för varje fall och vare sig gemensamt för båda universiteterna eller en för vardera, *eller* att prokansler skulle väljas av universiteten.

En lösning i enlighet med det förstnämnda alternativet förefölle vid närmare påseende icke lämplig. Om Kungl. Maj:t förordnade, permanent eller för varje särskilt fall, ärkebiskopen i Uppsala och biskopen i Lund till vice

kanslerer, eventuellt med den förstnämnde såsom behörig i fråga om gemensamma ärenden, så skulle detta icke innebära någon ändring i förhållandena; Kungl. Maj:ts förordnande bleve blott en formell bekräftelse på den faktiska självskrivenheten. Om återigen traditionen bleve bruten, så skulle det kunna inträffa, att förordnandet bestämdes av växlande politiska partisympunkter. Mest önskvärt syntes fördenskull, att regeringens direkta ingripande skulle inskränkas till att bestämma, vem som skulle handlägga de *gemensamma* universitetsärendena vid förfall för kanslern.

Det återstode sålunda den utväg, att prokansler skulle väljas av universitetet. Mot den tanken, att universitetet skulle välja en gemensam prokansler, kunde enligt kommitténs uppfattning ganska allvarliga invändningar göras. Bland annat skulle ett dylikt gemensamt prokanslersval icke kunna undgå att komma i ett mindre tilltalande förhållande till kanslersvalet. Kommittén anförde i detta sammanhang följande: »Denne ställföreträdare, vilken liksom kanslern själv komme att fungera utan någon ersättning i lön, skulle helt visst mottaga uppdraget under den stillatigande förutsättning att vid kanslerns eventuella avgång från ämbetet närmast komma i betraktande vid nytt kanslersval. Befinner han sig — såsom förhållandet plägar vara med den, som väljes till kansler — vid mera framskriden ålder, så torde stundom inträffa, att han vid den ungefär jämnåriga kanslerns avgång är något väl gammal; väljer man åter till prokansler en yngre man, vilken inger förhoppning att nå den höga ställning och det inflytande i samhället, som man gärna önskar hos en universitetskansler, så måste man räkna med möjligheten, att dessa förhoppningar icke fullt realiserar; men universitetet torde dock få svårt att icke, vid eventuell ledighet i kanslersämbetet, välja denne prokansler till kansler.»

Kommittén kunde därför icke förorda någon annan lösning än den, att varje universitet självt skulle välja sin prokansler vid inträdd prokanslersledighet. De svårigheter, som man från flera håll velat finna förknippade med denna lösning, torde icke existera i verkligheten. »*Möjligheten* att biskopen (respektive ärkebiskopen) kan samtidigt vara prokansler kvarstår, ehuru *nödvändigheten* av denna förbindelse faller bort. Ändringens reella betydelse reducerar sig därtill, att om universitetet *in casu* anser sig ha tillgång till en lämpligare person än biskopen i Lund, universitetet väljer denne. Om åter universitetet eller dess majoritet anser biskopen lämpligare än någon annan ifrågakommande, så bör det icke rimligen kunna betvivlas, vare sig att universitetet väljer honom eller att han mottager valet.» För den händelse, att prästerskapet skulle välja en biskop, som stode vetenskapen mera fjärran eller som universitetet av andra skäl icke funne särskilt lämplig för prokanslersämbetet, torde det icke vara att befara, att någon fullständig brist på dugliga kandidater skulle föreligga. Då professorer inträda i pensionsåldern vid 65 års ålder, skulle det vara egendomligt, om icke bland dessa emeriti, vilka mestadels stanna kvar i universitetsstaden, skulle finnas någon enda såsom prokansler fullt användbar. Man hade ej rätt att i detta sammanhang inblanda synpunkter, som hade sin giltighet vid kanslersvalet. Kanslern måste väljas bland män, som kunna

förväntas vara i stånd att påverka regering och riksdag i en för universitetet gagnelig riktning. »En sådan ställning hava pensionerade professorer visserligen icke ofta, men även bland prokanslererna har den hittills avgjort hört till undantagen. Och om kanslern blott besitter den, lärer det icke vara någon livssak för universitetet, huruvida den innehaves av hans ställföreträdare för några veckor.»

Två av kommitténs ledamöter, professorerna A. Moberg och C. G. Björling, avgåvo särskilda yttranden.

Professor Moberg fann ingen av de uppgifter, som åligga prokansler som sådan, vara av den beskaffenhet, att den icke likaväl kunde fyllas av universitetets rektor. Prokanslersinstitutionen vore icke blott överflödig utan även i vissa avseenden direkt olämplig. »Det övervakande och den välvilliga handledning, som det härmed ålägges prokanslern att gentemot universiteten utöva, äro icke blott icke för universitetet behöfliga utan icke med dess självständighet och värdighet förenliga. Därför icke blott *kan* prokanslersämbetet utan olägenhet avskaffas, utan det *bör* avskaffas.» Då vikarie för kansler erfordrades, kunde Kungl. Maj:t som förut förordna, »huru med ämbetets utövning under tiden skall förhållas». Att Uppsala universitets prokansler i dylika fall pläгат av Kungl. Maj:t förordnas att besörja ärenden rörande Uppsala universitet ävensom karolinska institutet samt Stockholms och Göteborgs högskolor, men Lunds universitets prokansler att förestå kanslersämbetet för sistnämnda universitet, vore blott en praxis och ingen nödvändighet. Det syntes ganska tvivelaktigt, om det verkligen vore lyckligt, att genom denna praxis de åligganden, som normalt blivit sammanförda under *en* persons avgörande, vid förfall för denne skulle fördelas på två personer. Det skulle dock kunna inträffa, att denna anordning i ett eller annat fall ledde till sönderbrytande av den enhetlighet i universitetsärendenas handläggning, som vore till så väsentlig fördel för högskolorna och universiteten. Med prokanslersämbetets avskaffande torde icke någon olägenhet uppstå. Det vore snarare sannolikt, att därmed en mera tillfredsställande ordning skulle kunna vinnas än den, som med bestående praxis varit rådande. Genomförandet av reformen kunde till synes ske enklast och naturligast därigenom, att alla bestämmelser om prokansler och hans åligganden utginge ur universitetsstatuterna. Men detta kunde bliva möjligt, endast under förutsättning att även prokanslersämbetet vid Uppsala universitet bleve ledigt. Därför borde lämpligen prokanslersämbetet vid Lunds universitet tills vidare lämnas obesatt och rektor vid universitetet erhålla uppdrag att under tiden bestrida de åligganden, som tillhörde detta ämbete. På detta interimsstadium kunde sedan frågan utan olägenhet förbli, till dess den, eventuellt vid ledighet i prokanslersämbetet vid Uppsala universitet, kunde återupptagas i hela sin vidd och i ett sammanhang för båda universiteten.

Professor Björling fann i likhet med professor Moberg det vara en för universitetet angelägen sak, att prokanslersinstitutionen avskaffades. Visserligen skulle härmed en gammal och vacker tradition brytas, men tidsförhållandena voro icke längre sådana, att universiteten borde stå kvar under det patriarkaliska beskydd, som statuterna uppdragit åt prokanslern. Professor

Björling fann likaledes, att en statutändring icke lämpligen kunde ske annat än när prokanslersämbetet vore ledigt vid båda universiteten. Redan av detta skäl syntes emellertid kommittémajoritetens förslag, att en prokansler för Lunds universitet skulle omedelbart tillsättas efter särskilt val, vara mindre lyckligt. Ville man verkligen avskaffa den gamla ordningen, att »prokansler över universitetet i Lund är biskopen över Lunds stift», så måste man gå ett steg längre och avskaffa prokanslersämbetet för Lunds universitet. Vad som skulle komma i stället vore klart nog i fråga om alla prokanslerns *andra* uppgifter än kanslersvikariatet; de kunde falla bort eller automatiskt övergå på rektor. Kanslersvikariatet krävde däremot särskild uppmärksamhet, enär det gällde att vidmakthålla den för universitetens självstyrelse nyttiga praxis, att vikariatet aldrig blivit anförträtt å någon funktionär i Kungl. Maj:ts kansli. För att den reform, som det gällde att genomföra, icke skulle stöta på större praktiska hinder än nödvändigt, borde enligt professor Björlings uppfattning den statutändringen vidtagas, att tills vidare *prokanslern för Uppsala universitet* skulle bli ståndig interimsvikarie för kanslern. För innehavaren av prokanslersämbetet i Uppsala skulle detta icke betyda någon avsevärt ökad belastning med ämbetsgöromål, då han redan plägar utöva kanslersvikariatet i allt övrigt utom de speciella lundaärendena.

Vid större konsistoriets votering om det av kommittén framlagda förslaget till uttalande avgavs icke en enda röst för självskrivenhetens bibehållande. Meningsskiljaktigheten gällde endast de olika förslag, som framkommit om hur saken positivt borde ordnas. Majoriteten beslöt att, i enlighet med kommittémajoritetens förslag, ingå till Kungl. Maj:t med hemställan om sådan ändring av gällande statuter, att prokanslererna för universiteten hädanefter skulle utnämnas av Kungl. Maj:t efter föregångna val av vederbörande universitets akademiska församling, samt om fastställande av en övergångsbestämmelse med stadgande, att val av prokansler för universitetet i Uppsala skulle första gången företagas vid dåvarande prokanslerns avgång. Några av majoritetens medlemmar önskade, att de sålunda föreslagna valen skulle avse endast viss begränsad tid, fem eller tio år. En minoritet uttalade sig för professor Mobergs yrkande, att konsistoriet måtte genom kanslern hos Kungl. Maj:t utverka, att prokanslersämbetet vid universitetet måtte tills vidare lämnas obesatt.

Det av större konsistoriet i Lund antagna förslaget till uttalande antogs även — med 17 röster mot 7 — av större konsistoriet i Uppsala.

De övriga akademiska myndigheter, från vilka yttranden infordrats genom kanslersämbetet, nämligen karolinska institutets lärarkollegium samt lärarråden vid Stockholms och Göteborgs högskolor, uttalade sig i motionens riktning. Karolinska institutets lärarkollegium konstaterade, att de skyldigheter, som vid universiteten ålegat prokanslern, vid institutet handhafts av rektor, utan att någon olägenhet därav försports; lärarkollegiet kunde dock ej annat än instämma med motionärerna, att det icke kunde anses vara principiellt riktigt och under alla förhållanden betryggande, att kanslersämbetet ofta under avsevärd tid skulle förvaltas av en kyrklig ämbetsman, som måste

väljas med hänsyn till den kyrkliga tjänsten. De båda lärarråden vid de enskilda högskolorna förordade särskilt den i motionernas motivering förslagsvis framförda tanken på tillsättande av en för rikets samtliga universitet och högskolor gemensam vice kansler.

Av största betydelse för ärendets behandling i riksdagen blev universitetskanslerns yttrande. Kanslern meddelade, att han hade för avsikt att verkställa en närmare utredning och därefter inkomma med underdånigt förslag i frågan. Han hemställde fördenskull, att riksdagen icke måtte vidtaga någon åtgärd med anledning av de väckta motionerna.

Motionerna hade hänvisats till de båda kamrarnas första tillfälliga utskott, och dessa hemställde om bifall till desamma. Härvid framhölls, att frågan kommit i ett helt nytt läge, då icke längre de tidigare argumenten för avslag kunde användas, nämligen dels att någon mera allmän önskan om upphävande av självskrivenheten icke uttalats från universitetens sida, dels att någon utredning icke begärts om vad som skulle sättas i stället för den dittillsvarande prokanslersinstitutionen. Utskotten ansågo sig icke böra uttala någon mening, huruvida de lokala prokanslererna borde bibehållas men tillsättas genom val eller om vicekanslersinstitutionen vore att föredraga. Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att med ledning av den begärda utredningen besluta härom. Utskotten kunde icke finna skäl föreligga, att riksdagen, i enlighet med vad kanslersämbetet ifrågasatt, skulle underlåta att uttala sin mening i frågan.

Under debatterna i riksdagen anfördes icke längre några reella skäl för självskrivenhetens bibehållande. I stället anlades mera formella synpunkter: statsmakterna måste vinnlägga sig om återhållsamhet i utredningsarbetet, och en undersökning på riksdagens initiativ vore överflödigt, då en sådan redan ställts i utsikt genom kanslersämbetet.

Andra kammaren biträdde kravet om utredning. På sist anförda skäl avlog första kammaren hemställan härom med 63 röster mot 49.

Innan universitetskanslern ingav sitt yttrande i frågan, remitterade han ärendet till karolinska institutets lärarkollegium. Kollegiet framhöll, att karolinska institutets stadgar intet innehölle om ett prokanslersämbete. De åligganden i fråga om meddelande av tjänstledigheter och interimsförordnanden, vilka enligt universitetsstatuterna påvilade prokansler, tillkomme enligt institutets stadgar kansler eller rektor. Skulle universitetsstatuterna ändras därhän, att universiteten i Uppsala och Lund skulle var för sig välja en prokansler, syntes det lärarkollegiet riktigt, att karolinska institutet även beträffande prokansler bleve likställt med universiteten och att således lärarkollegiet skulle äga att välja en prokansler för institutet.

Universitetskanslern inkom med utredning den 12 oktober 1925. Enligt kanslerns uppfattning hade självskrivenheten för innehavarna av biskopsstolarna i Uppsala och Lund att vara prokanslerer vid universiteten icke medfört några påvisbara olägenheter. Det av större konsistoriet i Lund väckta förslaget lede framför allt av det felet, att ett bifall till detsamma icke skulle råda bot för det enda egentliga missförhållande, som vore för-

bundet med gällande bestämmelser och med praxis på ifrågavarande område, nämligen det, att kanslersämbetet understundom faktiskt kommit att utövas av två personer. Särskilt vid den fortgående utökningen i avseende å såväl art som antal, av kanslersärendena, hade detta otvivelaktigt medfört »både formella och reella olägenheter till men för den önskvärda enhetligheten i kanslersärendenas behandling». Då emellertid de större konsistorierna samstämmigt ansett, att självskrivenheten borde utbytas mot val, och en sådan förändring enligt kanslersämbetets uppfattning kunde betraktas såsom i och för sig skäligen betydelselös, ansåg sig kanslersämbetet icke böra avstyrka nådigt bifall till det framförda förslaget. Däremot avstyrktes bestämt karolinska institutets framställning om egen prokansler, enär förslagets godkännande möjligen skulle kunna medföra, att vid vakans i kanslersämbetet eller ledighet för kanslern rentav tre kanslersvikarier skulle komma att förordnas.

Universitetskanslerns yttrande föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Den 26 november 1931 ingick karolinska institutets lärarkollegium till kanslern med anhållan, att han ville vidtaga lämpliga åtgärder, för att likformiga bestämmelser kunde fastställas beträffande prokanslersämbetet för universiteten och de högskolor, som stå under kanslerns överstyrelse eller överinseende. Närmast till hands låge måhända tanken, att prokansler bleve gemensam för samtliga lärosäten och valdes efter enahanda grunder som kanslern.

I ärendet avgåvos yttranden av de båda större konsistorierna.

Större konsistoriet i Uppsala fann en reform av angivet slag vara förenad med den olägenheten, att vid kanslersämbetets återbesättande valkorporationerna icke skulle ha fullt fria händer att utse den kansler, som då befunnas lämpligast, utan känna sig av grannlagenhetsskäl bundna att låta valet falla på den fungerande prokanslern. Konsistoriet var sålunda icke berett att tillstyrka bifall till den av lärarkollegiet ifrågasatta anordningen men hade ingen erinran mot en utredning av frågan.

Vid ärendets behandling inom större konsistoriet i Lund anförde rektor, professor Moberg, bl. a. följande: »Kanslersämbetet är gemensamt för de båda universiteten och karolinska institutet, och detta innebär för hela vårt universitetsväsen i allmänhet en utomordentlig styrka och särskilt innebär det stora administrativa fördelar. Det är knappast lyckligt, att detta enda ämbetes funktioner vid vakans uppdelas på flera personer. Den möjligheten är därvid ingalunda utesluten, att de olika funktionärerna i helt likartade ärenden fatta olika beslut och därigenom i måhända väsentliga punkter inaugurerera onödigtvis skiljaktigt praxis. Det skulle också kunna hända, att frågor av för hela universitetsväsendet principiell betydelse komma att handläggas under inflytande av lokala och ensidiga synpunkter. Och det måste alltid vara obekvämt, att tjänstförrättande kansler är bosatt långt från Stockholm och därmed långt från kanslersexpeditionen, kanslerssekreteraren, ecklesiastik-

departementet och övriga centrala ämbetsverk. Det vore därför till fördel, om Kungl. Maj:t i framtiden vid tillämpning av universitetsstatuternas § 11 med uppgivande av ifrågavarande praxis funne lämpligt att förordna en och samma person och då helst en i Stockholm bosatt person att under ledigheten bestrida alla kanslers funktioner. För detta behöves emellertid ingen som helst ändring i nu gällande lagstiftning. Icke heller erfordras härför vad karolinska institutets lärarkollegium i remitterade framställningen synes förordna, nämligen inrättandet av en för samtliga hithörande läroanstalter gemensam befattning, vars innehavare skulle till väsentligen enda uppgift hava att vid ledighet eller vakans inträda som vikarie för kansler. En sådan befattning är med nu gällande föreskrift i universitetsstatuternas § 11 obehövlig. Mig synes den icke önskvärd. Mycket stora svårigheter skulle det också möta att finna en i allo tillfredsställande ordning för utseende av befattningens innehavare. Mot tanken på val har större konsistoriet i Uppsala anfört ett tungt vägande skäl. Mot befattningens fasta förknippande med någon viss högre ämbetsställning resa sig icke mindre allvarliga betänkligheter.»

Professor G. Carlsson anförde vid konsistoriesammanträdet följande: »Den omständigheten, att karolinska institutet saknar sådant prokanslersämbete som de vid universiteten i Uppsala och Lund förefintliga, kan icke rimligen medföra kännbar olägenhet för institutet, eftersom kanslersexpeditionen är förlagd till Stockholm. Då härtill kommer, att enligt mitt förmenande en utredning, som åsyftar revision av universitetsstatuternas föreskrifter angående kanslers- och prokanslersämbetena, även i övrigt för närvarande är opåkallad, tillåter jag mig yrka, att konsistoriet *måtte avstyrka* bifall till karolinska institutets nu förevarande framställning.»

Större konsistoriet förklarade sig icke hava något att erinra mot att en utredning av hithörande frågor komme till stånd.

Enligt resolution av den 3 maj 1932 föranledde den av karolinska institutets lärarkollegium ingivna framställningen icke någon kanslerns åtgärd.

Med avseende på prokanslersämbetets praktiska uppgifter vilja de kommitterade till en början erinra därom, att de befogenheter, som prokanslersämbetet tilldelats genom universitetsstatuternas §§ 3 och 13—15, numera äro enbart nominella. En verklig befogenhet tillkommer prokanslersämbetet huvudsakligen genom bestämmelserna i §§ 84 och 85.¹ De ärenden, som handläggas av prokanslern jämlikt dessa båda paragrafer, äro emellertid ej påfallande talrika; under femårsperioden 1927—1931 ha sålunda vid Uppsala universitet årligen i medeltal beviljats 33 tjänstledigheter och meddelats 20 interimsförordnanden, och vid Lunds universitet ha under samma tid i medeltal handlagts resp. 17 och 3 ärenden av berörd beskaffenhet.

De uppgifter, som tillkomma prokanslersämbetet, visa sig sålunda genast vid

¹ Samtliga stadganden rörande prokanslersämbetet återgivas ovan s. 113 f.

första påseende högst obetydliga. Visserligen har det gjorts gällande, att den förbindelse mellan kyrkan och universiteten, som prokanslersämbetet förmedlar, kan lända dessa lärosäten till gagn i åtskilliga hänseenden. Men betydelsen härav får icke överdrivas. Att universiteten stodo under inseende av en högre kyrklig befattningshavare, var helt naturligt vid tiden för prokanslersämbetets tillkomst, då teologien ännu befann sig i centrum av universitetsarbetet. Det må ock medgivas, att prokanslersämbetet — även om de båda universitetens historia ingalunda saknar exempel på misshälligheter mellan prokanslern och det under hans tillsyn ställda lärosätet — under gångna tider stundom kunnat vara ett värdefullt stöd för universiteten, då dessa särskilt på grund av dåvarande kommunikationsförhållanden måste leva sitt liv mera avskilt från de centrala myndigheterna: kanslern och Kungl. Maj:t. Men i våra dagar, då förhållandena äro helt annorlunda, innebär prokanslersämbetet tvevelsutan ett otidsenligt förmanskap.

Då man velat hävda prokanslersämbetets alltjämt bestående värde för våra universitet, har man visserligen även riktat uppmärksamheten på att prokanslern genom hävd erhållit vissa akademiska representationsskyldigheter, vilka svårligen skulle kunna övertagas av annan eller andra ämbetsinnehavare vid universitetet. Prokanslersämbetets bibehållande kan emellertid ej motive-ras allenast av representativa hänsyn, vilka med nuvarande allmänna utvecklingsriktning spela en allt mindre roll.

Betydelselös är även statuternas § 16, enligt vilken prokanslern, då kanslersämbetet är ledigt, förvaltar detta ämbete, tills Kungl. Maj:t förordnat om dess uppehållande. Ifrågavarande stadgande saknar nämligen relevans, då den tid, som numera kräves för Kungl. Maj:t att meddela förordnande, endast i undantagsfall torde överskrida några dagar.

I detta sammanhang må jämväl erinras om att ett tidigare förefintligt formellt hinder för prokanslersämbetets avskaffande upphört, i det fullmakterna för nuvarande ärkebiskopen och biskopen för Lunds stift icke upptaga funktionen som prokansler.

Redan vad hittills blivit anfört ger vid handen, att prokanslersämbetet är icke blott överflödigt utan även direkt olämpligt.

För prokanslersämbetets avskaffande talar jämväl den till ämbetet anknutna praxis i fråga om kanslersvikariat. Såsom nyss framhållits, är stadgandet i statuternas § 16, att prokanslern uppehåller kanslersämbetet till dess Kungl. Maj:t hunnit meddela förordnande, numera obehövt. Indirekt har emellertid detta stadgande fundamental innebörd, enär nuvarande praxis vid tillämpningen av statuternas § 11 utformats i anslutning till nämnda bestämmelse.

Under vakans i kanslersämbetet och vid förhinder för kanslern att uppehålla ämbetet tillämpades — såsom kanslerns redogörelse till 1922 års riksdag ger vid handen (se ovan s. 117) — till och med år 1914 den praxis, att ärkebiskopen förordnades att bestrida de kanslerns åligganden, som avsågo Uppsala universitet, karolinska institutet och de båda enskilda högskolorna, och biskopen

för Lunds stift att bestrida motsvarande åligganden i fråga om Lunds universitet. Det befanns emellertid — för att citera kanslerns nyssnämnda redogörelse — »att fördelningen av ärendena mellan de båda prokanslererna på detta sätt blev skäligen godtycklig och en centralisering av sådana ärenden, som fordrade enhetlig behandling, syntes önskelig». Från och med år 1915 meddelades därför förordnandena på det sätt, att åt ärkebiskopen uppdrogs att handhava de åligganden, som berörde de fyra förstnämnda lärosätena, och därjämte alla på kanslersämbetets prövning beroende ärenden, som gällde båda universiteten och eventuellt dessutom ett eller flera av övriga lärosäten, och åt biskopen för Lunds stift att handlägga de till kanslersämbetet hörande ärenden, som särskilt rörde universitetet i Lund. Samma disposition av förordnandena har, så långt möjligt varit,¹ iakttagits även under de sista tio åren.²

Olägenheter, förknippade med den nuvarande ordningen för kanslersvikariat, äro dels av enbart expeditionell art, dels av mera principiell natur.

I expeditionellt hänseende är det synnerligen olägligt, att de tjänstförrättande kanslererna äro bosatta var i sin stiftsstad, medan kanslersexpeditionen är förlagd till huvudstaden. Härav vållas tidsutdräkt och svårigheter vid ärendenas beredning.

De principiella skälen mot bibehållande av nuvarande praxis för kanslersvikariat ha ofta framförts i den tidigare diskussionen. Det är olämpligt, att de avgöranden, som under normala förhållanden träffas av en person, vid förfall för denne uppdelas på två personer. Enhetligheten i de akademiska ärendenas handläggning kan härigenom äventyras, i all synnerhet om kanslersvikariatet sträcka sig över så långa perioder, som fallet varit 1915, 1917 och 1928—30 (resp. 6, 7 och 20 månader). Ärendenas fördelning på tvenne personer ter sig så mycket mindre ändamålsenlig, som på den ene av dessa funktionärer, prokanslern för Lunds universitet, endast falla de ärenden, som speciellt gälla detta lärosäte; i realiteten har alltså prokanslern för Uppsala universitet i det närmaste en vikarierande kanslers befogenheter och göromål. — För prokanslersämbetets avskaffande talar ytterligare det skäl, att de båda biskoparnas statutenliga självskriften till prokanslersämbetet och deras därav följande hävdvunna självskriften till kanslersvikariatet saknar berättigande i en tid, då den teologiska forskningen och den akademiska undervisningen i de teologiska disciplinerna omfatta blott en starkt begränsad del av universitetens vetenskapliga verksamhet.

Då under kommitterades förhandlingar den synpunkten framförts, att prokanslersämbetet — utan att bibehålla funktionerna jämlikt §§ 84 och 85 —

¹ Ärkebiskopen var ensam ställföreträdare för kanslern $1/6$ — $15/7$ 1925, enär biskopsstolen i Lund då var vakant; biskopen för Lunds stift var, under ärkebiskopens sjukdom, ensam t. f. kansler $1/6$ — $30/9$ 1929.

² Under år 1923 åtnjöt icke kanslern någon ledighet; 1924 hade kanslern förhinder $1/7$ — $31/8$, 1925 $1/6$ — $15/7$ och 1926 (på grund av hälsoskäl) $11/3$ — $7/4$, $12/7$ — $15/8$ och $5/11$. Kanslersämbetet var vakant $6/11$ — $8/12$ 1926. Kanslern hade förhinder $28/9$ — $30/11$ 1927 och anmälde sådant för tiden $22/9$ — $21/11$ 1928; $2/10$ 1928 förordnades kanslern till minister för utrikes ärendena och kvarstod i denna befattning till $7/6$ 1930. Efter sistnämnda datum har kanslern anmält förhinder blott för tiden $29/9$ — $4/11$ 1932.

framdeles borde kvarstå som en lokal hederspost, vilja kommitterade betona, att för den händelse ämbetet ifråga berövas alla reella befogenheter, ingen rimlig anledning förefinnes att bevara detsamma endast av det skälet, att en högre kyrklig ämbetsman borde tillika vara ledamot av universitetet. I detta sammanhang må särskilt beaktas, att om landets största lärosäte alltjämt skulle stå under ärkebiskopens inseeende, stora svårigheter skulle möta genomförandet av en reform, som avsåge att bryta den förhandenvarande praxis med ärkebiskopen som kanslerns stadigvarande vikarie.

Prokanslersämbetets avskaffande medför, *dels* att prokanslerns reella befogenheter måste överflyttas på annat eller andra universitetsorgan, *dels* att nya bestämmelser måste träffas angående kanslersämbetets förvaltning under vakans och kanslerns ledighet.

Stadgandena rörande prokanslern i statuternas §§ 3 och 12—16, ävensom det i § 6 åt prokanslern givna uppdraget att vid kanslersval vara ordförande i den akademiska församlingen, kunna utan vidare bortfalla.

Beträffande de befogenheter, som tillkomma prokanslern i enlighet med universitetsstatuternas §§ 84 och 85, måste en ny ordning skapas. Kommitterade finna det vara mest ändamålsenligt, att mindre konsistoriet får övertaga prokanslerns befogenhet (jämlikt § 84) att besluta rörande tjänstledighet för tid, som överstiger en vecka men omfattar högst en månad, och att åt rektor lämnas prokanslerns befogenhet (jämlikt § 85) att meddela interimsförordnanden, inklusive förordnanden för en vecka.

Kommitterade anse det i den administrativa enhetlighetens intresse ävenså önskvärt, att på ifrågavarande område, så långt görligt är, överensstämmelse åvägbringas mellan universiteten och karolinska institutet. Beträffande rektor gäller redan vid institutet den för universiteten föreslagna anordningen. För övriga ärenden av hithörande natur, vilka hittills påvilat kanslersämbetet, synes en avlastning från detta böra äga rum, i det att kollegienämnden vid institutet må tilldelas samma befogenhet som mindre konsistorierna, nämligen att bevilja tjänstledighet för tid, som överskrider en vecka men ej en månad.

Ur administrativ synpunkt förefaller det vara ändamålsenligt, att den myndighet, som beviljar tjänstledighet, även får förordna om tjänstens uppehållande under den tid ledigheten avser. Kommitterade hava i detta syfte reviderat bestämmelserna i universitetsstatuterna (§ 85) och karolinska institutets stadgar (§ 65).

Prokanslersämbetets avskaffande måste enligt kommitterades uppfattning medföra även en annan reform. Enligt nuvarande ordning äga professorerna vid universiteten rätt att deltaga i val av resp. ärkebiskopen och biskopen för Lunds stift. Då utövningen av ifrågavarande valrätt ej har något samband med universitetsprofessorernas vetenskapliga verksamhet, synes det självklart, att den i 1759 års kungl. förordning ingående bestämmelsen om professorernas rätt att deltaga i biskopsval upphäves.

Kommitterade hava härefter att framlägga förslag om åvägabringande av en ny ordning för kanslersämbetets förvaltning under vakans och vid förfall för kanslern.

I den tidigare diskussionen har bland andra förslag den tanken framställts, att någon ämbetsman i auktoritativ ställning skulle bliva självskriven ersättare för kanslern. Det vore även tänkbart, att innehavaren av någon mera framskjuten vetenskaplig förtroendepost bleve kanslerns ställföreträdare. Närmast av expeditionella skäl måste då likväl denne vikarie för kanslern vara någon i huvudstaden eller dess närhet bosatt person.

Ifrågavarande förslag lida emellertid av samma principiella olägenheter, på vilka kommitterade ovan riktat uppmärksamheten i samband med diskussionen om biskops självskrivenhet som prokansler och som ersättare för kanslern. Det torde i och för sig vara svårt att finna en person, som genom föreningen av mångsidighet i bildning och allmän administrativ kompetens är skickad att, då så erfordras, träda i kanslerns ställe. Med hänsyn härtill förefaller det vara synnerligen olämpligt, att ställföreträdareskapet för kanslern förbindes med ett visst ämbete eller annan befattning, som vid varje ny ledighet måste besättas utan närmare beaktande av erforderliga kvalifikationer för de speciella uppgifterna som kanslerns vikarie. Man bör icke heller bortse från svårigheten att pålägga en person en funktion, som är främmande för hans egentliga verksamhet, utan att lämna honom ersättning härför eller godtaga av honom ställda förbehåll.

Om man avvisar självskrivenheten i varje form, synas blott tvenne utvägar återstå för en rationell lösning av frågan om kanslerns ställföreträdare. Den ena är, att denne utses genom samfällt val på samma sätt som kanslern; den andra är, att Kungl. Maj:t jämlikt statuternas § 11 förordnar om kanslersämbetets uppehållande under vakans och vid kanslerns tjänstledighet utan att därvid ansluta sig till hittillsvarande praxis.

För det förra alternativet talar analogien med valet av kansler. Ett genomförande av detsamma torde också bidra att stärka universitetens och övriga lärosätens självständighet och självstyrelse.

Åtskilliga skäl tala emellertid emot en dylik lösning av spörsmålet. Då svårigheter föreligga för de väljande korporationerna att vinna enighet vid valet av kanslern, kan det förutses, att icke mindre svårigheter skulle vara förbundna med val av kanslerns ställföreträdare. Dessutom skulle knappast någon vilja ifrågakomma som kanslerns ständige vikarie, därest han ej kunde hysa en bestämd förhoppning att i sinom tid bliva kansler; härigenom skulle i själva verket på grund av grannlagenhetsskäl lärosätenas fria valrätt äventyras. Man får ej heller förbise, att ett på dylikt sätt ordnat ställföreträdareskap för kanslern skulle få karaktär av ett särskilt ämbete, eventuellt medförande nya kostnader. Därest man följde denna linje, måste slutligen erfordras en stark motivering för att Kungl. Maj:t betages sin hittillsvarande rätt jämlikt § 11 att utse vikarie för kanslern.

Kommitterade finna den på en gång enklaste och bästa lösningen av frågan om utseende av kanslersvikarie vara, att § 11 i allt väsentligt bibehålles.

Om Kungl. Maj:t förordnar ersättare för kanslern under vakans och kanslerns tjänstledighet, kan en dylik ordning icke vara prejudicerande för val av kansler, i varje fall icke tillnärmelsevis i samma utsträckning som för den händelse kanslerns ställföreträdare utsåges genom val. Ej heller resa sig här de övriga svårigheter, som ovan visat sig förknippade med det ifrågasatta valet.

De enda beaktansvärda erinringar, som skulle kunna riktas mot detta förslag, vore dels att nuvarande praxis med ställföreträdarskapets uppdelning på tvenne funktionärer icke med säkerhet därigenom komme att brytas, dels att statuternas § 11 måhända icke alltid skulle tillämpas med önskvärd hänsyn till de uppgifter, som kanslersämbetet omfattar. Erinringarna förlora emellertid i betydelse genom en av kommitterade förordnad, mindre ändring av § 11, innebärande att Kungl. Maj:t må vid de tillfällen, då kanslersämbetet är ledigt eller kanslern är förhindrad att uppehålla detsamma, förordna *en* för alla lärosäten gemensam vikarie för kanslern, och att denne vikarie skall, då kanslern anmält förhinder att bestrida ämbetet, förordnas *efter förslag av kanslern*. Enhetligheten i ställföreträdarskapet blir på så sätt säkerställd, och förslags avgivande av kanslern synes utgöra tillräcklig borgen för att universitet och högskolor erhålla fullt lämplig person till kanslers vikarie.

SPECIALMOTIV.

Statuter för universiteten i Uppsala och Lund.

Efter ingående överläggningar hava kommitterade bestämt sig för att i möjligaste måtto bibehålla de gällande statuternas stadganden oförändrade och att alltså vidtaga formella ändringar endast då sådana nödvändiggöras av kommitterades reformförslag.

I.

Allmänna stadganden.

§ 3.

Då prokanslersämbetet enligt kommitterades förslag i den allmänna motiveringen (s. 125 f.) skall avskaffas, måste ur nuvarande § 3 orden »under prokanslerns inseeende» bortfalla.

II.

Kanslern.

§§ 4 och 5.

Paragraferna ha ändrats såtillvida, att även Stockholms högskola och Göteborgs högskola inordnats under kanslersämbetet.

§ 6.

Mom. 1. Ändringarna i detta moment ha betingats därav, att enligt kommitterades förslag prokanslersämbetet avskaffas och rättighet att deltaga i val av kansler tilldelas även professorerna vid de båda enskilda högskolorna (se den allmänna motiveringen, s. 125 f. och s. 111).

Mom. 2. Lika med nuvarande mom. 2.

§ 11.

Beträffande formuleringen av denna paragraf hänvisas till den allmänna motiveringen (s. 130).

IV.

Rektor. Prorektor.

§ 22.

Mom. 1. Då prokanslersämbetet avskaffas, måste rektor fungera såsom ordförande i den akademiska församlingen även vid kanslersval.

Mom. 2 och 3. Lika med nuvarande mom. 2 och 3.

V.

Den akademiska församlingen och de akademiska konsistorierna.

§ 33.

Lika med nuvarande § 33 mom. 1. Nuvarande mom. 2, som föreskriver att prokanslern skall underrättas om konsistoriesammanträden, bortfaller.

§ 34.

Mom. 1. I likhet med § 41 har detta moment erhållit tillägg med innebörd, att även innehav av ordinarie professur vid någon av de båda enskilda högskolorna får medräknas vid fastställande av professors plats i universitets-korporation. Kungl. Maj:t har i ett flertal fall (gällande resp. professorerna Stavenow, Kjellén, Lagercrantz, Hesselman och Andræ) medgivit professor rätt att intaga plats efter datum för den första professorsutnämningen.

Mom 2. Lika med nuvarande mom. 2.

§ 37.

Den i paragrafen vidtagna ändringen har betingats därav, att konsistoriet (ovan s. 104) föreslås skola avgiva allenast yttrande om förslag till lärarbefattningar och alltså icke längre upprätta förslag till dessa befattningar.

VI.

Fakulteterna.

§ 41.

Rörande ändringen i denna paragraf hänvisas till vad ovan anförts under § 34 mom. 1.

§ 44.

Den första punkten, som innehåller bestämmelse om jäv mot ledamot av fakultet eller sektion, är nytillkommen. Den ansluter verbalt till stadgandet i universitetsstatuternas § 32 om jäv mot ledamot av större konsistoriet och är

påkallad av särskild hänsyn till fakultets och sektions ökade befogenhet i befordringsärendena.

§ 46.

Mom. 1. Det till detta moment fogade tillägget, att minst fem ledamöter skola vara närvarande vid handläggning av befordringsärenden, tager — såsom i allmänna motiveringen (s. 104) framhållits — sikte allenast på befordringsärenden inom de teologiska och juridiska fakulteterna. I befordringsärenden inom andra fakulteter innebär bestämmelsen om obligatorisk närvaro av ett antal ledamöter, som överstiger hälften av antalet professorer inom vederbörande fakultet eller sektion, garanti för att antalet i beslut deltagande ledamöter ej kan nedgå ens till fem.

Mom. 2 och 3. Lika med nuvarande mom. 2 och 3.

VII.

Lärbefattningars och tjänsters tillsättande, tjänstledighet och vikariat, avsked.

De första tjugo paragraferna i detta kapitel (§§ 52—71) avse tillsättande av professor och annan ordinarie lärare vid universiteten. Statuternas nuvarande redaktion, vari de betydande förändringarna och tilläggen av år 1927 inarbetats uti förutvarande paragrafer, lider av bristande översikt och företer ett flertal upprepningar. Därför ha här åtskilliga större redaktionella ändringar vidtagits, vilka beröra §§ 59—69. Sålunda ha i förslaget §§ 58 och 59 de bestämmelser sammanförts, som uteslutande avse *den sökande*, i §§ 61—64 de bestämmelser, som gälla *sakkunniga och sakkunnigranskningen*, och i §§ 65—68 de bestämmelser, som röra *befordringsärendets senare handläggning*.

§ 53.

Mom. 1 och 2. Lika med nuvarande mom. 1 och 2.

Mom. 3. Detta moment är lika med nuvarande § 69, vilken hitflyttats närmast av den anledning, att stadgandet kan väntas inom kort bliva överflödigt. Det bör därför så placeras, att det utan rubbning i paragrafföljden lätt kan bortfalla.

§ 57.

Mom. 1. Detta moment är, fränsett redaktionella ändringar i första stycket, lika med nuvarande mom. 1.

Mom. 2. Lika med nuvarande mom. 2.

§ 58.

Mom. 1. Lika med nuvarande mom. 1.

Till den i mom. 1 d) givna föreskriften må anmärkas, att det synes kom-

mitterade överflödigt att fastslå, att tjänstgöring vid de båda enskilda högskolorna bör jämsställas med anställning i allmän tjänst.

Mom. 2. Beträffande häri införda bestämmelse om sökandes skyldighet att inlämna ansökningshandlingarna i fyra exemplar hänvisas till den allmänna motiveringen (s. 95 f.). Denna bestämmelse kompletteras med stadgande om rätt för sökande att återfå de ifrågavarande handlingarna efter befordringsärendets avgörande eller återkallelse av ansökan. Jfr även § 63 mom. 5 i förslaget till universitetsstatuter!

Det är att förvänta, att i de fall, där sökande av Kungl. Maj:t erhållit dispens från skyldigheten att inlämna ansökningshandlingar i fyra exemplar vederbörande dekanus upprättar en plan för de i mindre antal ingivna specimenas cirkulation bland de sakkunniga, så att den åt granskningen anslagna tiden icke överskrides; uttryckligt stadgande härom synes icke vara av nöden.

Mom. 3. Momentet skiljer sig från nuvarande mom. 3 blott däruti, att paragrafhänvisningen bortfallit.

§ 59.

Till sitt innehåll motsvara mom. 1—4 nuvarande § 63, som inrymmer bestämmelser rörande lärarprov och specimenstid. I det nya mom. 5 stadgas om sökandes rätt att inkomma med erinringar vid sakkunnigutlåtande.

Mom. 1 och 2. Dessa moment avse lärarproven och motsvara i allt väsentligt nuvarande § 63 mom. 1 och 2.

I mom. 1 har en mindre ändring i sak företagits, i det föreskriften, att sökande måste avlägga lärarprov, då fakulteten eller sektionen »finner sådant erforderligt för utrönande av hans förmåga att meddela undervisning», sammandragits till att prov skola avläggas, då nämnda myndighet »så finner erforderligt». Dessa prov kunna underlätta bedömandet icke blott av de sökandes rent formella undervisningsskicklighet utan även i vissa fall av deras allmänna vetenskapliga förutsättningar för det akademiska lärarekallet.

I mom. 2 har blott en mindre, redaktionell ändring vidtagits.

Mom. 3 och 4. Av dessa moment, som innehålla bestämmelser om specimenstid, motsvarar det förra i nuvarande statuter § 64 mom. 3 och 4, vilka här sammanfogats, och det senare är lika med § 64 mom. 6. Den tidigare bestämmelsen, att specimenstiden räknas från den dag, då fakulteten eller sektionen föreslagit sakkunniga, har ersatts med föreskriften, att provtiden räknas från ansökningstidens utgång. En viss tidsbesparing har härigenom vunnits.

Mom. 5. I detta moment regleras erinringsinstitutet i befordringsärenden med ansökningsförfarande. Erinringarna kunna lämpligen ingivas till dekanus, som har att anmäla desamma till protokollet.

Att sökande skall inom viss kort tid meddela sin avsikt att inkomma med erinringar, är — enligt vad av den allmänna motiveringen (s. 89) framgår — ett stadgande, som tillkommit i syfte att förhindra, att fakultetens eller sektionens handläggning av befordringsärendet onödigtvis förlänges. Före-

skriften har en motsvarighet i § 158, enligt vilken sökande, som ämnar anföra besvär, skall göra anmälan härom inom tio dagar.

§ 60.

Paragrafen skiljer sig endast i redaktionellt hänseende från nuvarande § 59.

§ 61.

Denna paragraf motsvarar nuvarande § 60 mom. 1 och 3—5.

Mom. 1. I detta moment ingå bestämmelser i nuvarande § 60 mom. 1 och 3. Här har icke upptagits föreskriften, att, därest ansökningstiden utgår under ferier, de sakkunniga må utses vid början av nästa lästermin. Den generella föreskriften i § 69 (= nuvarande § 67) gör en särskild bestämmelse härom i § 61 överflödig.

Mom. 2. Såsom av den allmänna motiveringen (s. 69) framgår, skiljer sig detta moment i sak från nuvarande § 60 mom. 4. De föreslagna bestämmelserna avse att säkerställa tillgången till svensk sakkunskap i de akademiska befordringsärendena: professorer och övriga ordinarie lärare vid samtliga fem lärosäten åläggas ömsesidig förpliktelse att mottaga sakkunniguppdrag, avgående professors rättighet att avsäga sig sakkunniguppdrag upphör, och befrielse från uppdraget erhålles blott med stöd av synnerliga skäl, vilka av kanslern prövas.

Lagtextens uppräknig av samtliga fem lärosäten betingas bl. a. av de nya normerna för sakkunnigval, i det den tjänar till information för de vid dessa val förslagsställande akademiska myndigheterna.

Mom. 3. Detta moment skiljer sig från nuvarande § 60 mom. 5 endast därutinnan, att »rektor» ersatts med »dekanus».

§ 62.

Denna paragraf stadgar om interakademisk samverkan vid utseende av sakkunniga.

Mom. 1. Här angives vilka lärosäten som skola deltaga i val av sakkunniga.

Mom. 2. Detta moment uppdrager åt den myndighet, till vilken ämbetet närmast hör, att besluta om antalet sakkunniga. — Med »motsvarande myndighet vid övriga lärosäten» åsyftas karolinska institutets lärarkollegium och Göteborgs högskolas lärareråd.

Mom. 3. Detta moment innehåller föreskrift rörande omröstningen vid val av sakkunniga.

Mom. 4. Detta moment stadgar om röstsammanräkningen vid sakkunnigval.

Mom. 5. Detta moment, som motsvarar nuvarande § 61, reglerar kompletteringsval.

Förslaget uppdrager åt fakulteten eller sektionen att, oavsett *röstetalen* vid det ursprungliga valet, utse sakkunnig bland eventuellt återstående kandidater. Härigenom sättes vederbörande myndighet i stånd att inom ramen av de anvisningar, som den interakademiska samverkan lämnat, pröva det förefint-

liga behovet av sakkunskap. Återstår blott en till sakkunnig föreslagen, kan det ej undvikas, att fakulteten eller sektionen blir bunden av förslagen. Å andra sidan får denna myndighet fritt val, i händelse ingen till sakkunnig föreslagen återstår.

Mom. 6. Denna bestämmelse, att kanslern skall underrättas om val av sakkunniga, är i gällande statuter dubblerad: den återfinnes såväl i § 60 mom. 2 som i § 61.

Mom. 7. Medan mom. 1—6 ha avseende på tillsättning av sakkunniga i befordringsärendet vid någotdera universitetet, ålägger detta moment fakultet och sektion vid universitetet att ingiva förslag å sakkunniga i befordringsärenden vid annat lärosäte.

§ 63.

I denna paragraf ha alla de bestämmelser blivit sammanförda, som avse de sakkunnigas befattning med befordringsärendet.

Mom. 1. Innehållet i detta moment, som avser ansökningshandlingarnas översändande till de sakkunniga, är hämtat ur nuvarande § 62 mom. 1.

Mom. 2. Första stycket, som berör sakkunniggranskningen vid kallelseförfarande, är ävenledes överfört från § 62 mom. 1.

Andra stycket, vari dekanus ålägges att meddela de sakkunniga om kallelseärendets utgång, motsvarar sista punkten i nuvarande § 62 mom. 3.

Mom. 3. Första stycket är lika med nuvarande § 64 mom. 1.

Andra stycket angiver de tidpunkter, från vilka i olika fall den åt sakkunniggranskningen anslagna tiden av sex månader skall räknas. För närvarande stadgas i § 64 mom. 2, att utlåtandena skola vara inlämnade senast inom sex månader, efter det att »fullständiga handlingar och skrifter» blivit avsända till de sakkunniga. Ordet »fullständiga» har utelämnats i föreliggande statutförslag, därför att det kan giva anledning till dröjsmål med fullgörandet av sakkunniguppdraget.

Mom. 4. Förra punkten överensstämmer med sista stycket i nuvarande § 64 mom. 2. Den senare punkten, som motsvarar mom. 3 i samma paragraf, skiljer sig till innehållet från detta. Av den allmänna motiveringen (s. 96) framgår, att ändringen avser att skänka effektivitet åt föreskriften, att sakkunniggranskningen skall ske inom sex månader.

Mom. 5. Denna nytillkomna bestämmelse utgör ett komplement till § 58 mom. 2 i dess nya avfattning.

Det säger sig självt, att *sakkunniginstruktionen* måste omarbetas i enlighet med de nya statutbestämmelserna och att i densamma måste bl. a. betonas sakkunnigas skyldighet att återställa samtliga ansökningshandlingar.

Mom. 6. Stadgandet återfinnes i nuvarande statuter såväl i § 62 mom. 2 som i § 64 mom. 4.

§ 64.

Beträffande denna paragraf, som innehåller bestämmelser rörande ersättning för sakkunniguppdrag, hänvisas till den allmänna motiveringen (s. 96 f.).

§ 65.

Mom. 1. Detta moment, som avser befordringsärendes förberedande handläggning i fakultet eller sektion efter avslutad sakkunniggranskning och alltså motsvarar nuvarande § 62 mom. 2, första punkten och § 65 mom. 1, skiljer sig något från tidigare bestämmelser bl. a. till följd av den sökande tilldelade rätten att vid ansökningsförfarande ingiva erinringar vid sakkunnigutlåtande. I den allmänna motiveringen (s. 89) har framhållits, hurusom i vissa befordringsärenden med ansökningsförfarande dag för ärendenas slutbehandling icke kan fastställas, förrän sökandenas erinringar inkommit. I kallelseärenden och jämväl en del ansökningsärenden torde däremot dag för ärendets definitiva handläggning kunna bestämmas, redan då utlåtandena till sitt innehåll offentliggöras. I de fall, där inom en vecka från offentliggörandet av sakkunnigutlåtandena ingen sökande anmält avsikt att ingiva erinringar, kan dekanus omedelbart utfärda kallelse till sammanträde för ärendets slutliga behandling. Författningsförslagets formulering (»därefter — — så snart ske kan») torde förhindra tidsspillan under alla omständigheter. Någon terminus ante quem för fakultetens eller sektionens beslut om slutsammanträde har icke angivits i statuten, vilket bl. a. motiveras därav, att ärendets behandling kan fördröjas t. ex. genom förfrågning hos sakkunniga.

Enligt nuvarande bestämmelser skall sakkunniguppdrag vara förfallet, om utlåtande icke inkommit, då ärendet slutbehandlas i fakulteten eller sektionen. Då erinringar icke kunna ingivas rörande ett utlåtande, som inlämnats efter det att innehållet i övriga utlåtanden offentliggjorts och tiden för ingivande av erinringar börjat löpa, måste stadgandet avfattas på sätt, som skett i detta moment, andra stycket.

Mom. 2. Nuvarande statuter föreskriva i § 65 mom. 2 och § 66 mom. 2, att fakultet eller sektion samt större konsistorium skall avgiva respektive yttrande och förslag i befordringsärende »utan föregående överläggning». Den nya formuleringen avser — såsom i den allmänna motiveringen (s. 89) närmare utvecklats — att åvägabringa den praxis även i universitetens befordringsärenden, att fakultet eller sektion, då så kan anses erforderligt, må hålla förberedande diskussionssammanträde. Då dylikt sammanträde ej torde vara erforderligt för alla befordringsärenden, har en bestämd föreskrift om dylikt sammanträde icke influtit i statutförslaget. Detta angiver blott indirekt möjligheten att sådant sammanträde kan hållas, dels genom det i förevarande moment intagna förbudet mot överläggning vid slutsammanträdet, dels genom den i föregående moment givna föreskriften om fastställande av dag för sistnämnda sammanträde.

Mom. 3. Detta ansluter till bestämmelser i nuvarande § 62 mom. 3 och § 65 mom. 3. Medan enligt dessa båda författningsrum skriftligt votum kan insändas av fakultets- eller sektionsledamot, som av giltigt förfall är hindrad att vara närvarande »vid fakultetens eller sektionens sammanträde», förlägger den nya författningstexten, som beaktar möjligheten av ett föregående diskussions-sammanträde, insändandet av skriftligt votum först till det sammanträde, då

förslag uppgöres, d. v. s. till fakultetens eller sektionens slutliga sammanträde i befordringsärendet.

Det har ifrågasatts, att ledamot av fakulteten eller sektionen, som fungerat som sakkunnig i befordringsärendet, skulle uteslutas från deltagande i ärendets fortsatta handläggning men äga rätt att insända skriftligt votum. Även om erfarenheten visat, att i undantagsfall en dylik avstängning kunde vara befogad, synes detta förhållande ej utgöra tillräcklig grund för ett stadgande i nämnda syfte. Det kunde anses anmärkningsvärt, om en ordinarie ledamot av fakulteten eller sektionen skulle betagas sin hittillsvarande befogenhet, och det torde ej vara till befordringsärendenas gagn att beröva denna myndighet tillgång till en av dess mest fackkunniga ledamöter.

§ 66.

Paragrafen motsvarar de delar av nuvarande § 62 mom. 3, som avse kallelsefrågas handläggning i fakultet eller sektion.

§ 67.

Genom denna paragraf tilldelas fakulteten eller sektionen rätt att upprätta förslag även i befordringsärenden med ansökningsförfarande. Den motsvarar nuvarande § 66 mom. 2 och 3, vilka avse större konsistoriets handläggning av nämnda ärenden.

§ 68.

Mom. 1. Formuleringen är betingad av att konsistoriets befogenhet i befordringsärenden med ansökningsförfarande föreslås inskränkt till att omfatta endast avgivande av yttrande, d. v. s. inskränkt till samma befogenhet, som för närvarande tillkommer konsistoriet i kallelseärenden.

Mom. 2. Lika med nuvarande § 66, mom. 4.

§ 69.

Paragrafen avviker från nu gällande § 67 däruti, att »må» i förtydligande syfte utbyts mot »må — — — kunna».

§ 71.

Denna paragraf har fått ändrad lydelse av den anledning, att det interakademiska utseendet av sakkunniga ansetts böra avse endast professorsbefattningar.

§ 75.

Denna paragraf har endast undergått en mindre, redaktionell ändring i mom. 3.

§ 84.

Mom. 1. Lika med nuvarande mom. 1

Mom. 2 och 3. Beträffande dessa moment, som motsvara nuvarande mom. 2—4, hänvisas till den allmänna motiveringen (s. 128).

Mom. 5. Lika med nuvarande mom. 6.

§ 85.

Mom. 1. Lika med nuvarande mom. 1.

Mom. 2 och 3. Dessa moment, vilka motsvara nuvarande mom. 2 och 4, ha erhållit en formulering, som betingats av kommitterades förslag (s. 128), att den myndighet, som beviljar tjänstledighet, jämväl skall förordna vikarie.

Mom. 4. Jfr nuvarande mom. 3.

Mom. 5—8. Lika med nuvarande mom. 5—8.

X.

Akademiska disputationer och promotion.

§ 118.

Ordet »prokanslern» har borttagits ur nuvarande § 118.

XVI.

Om besvär.

§ 158.

Mom. 1. Detta moment motsvarar nuvarande § 158. Ändringen i detsamma har föranletts därav, att fakulteten eller sektionen föreslås skola upprätta tjänsteförslag till professurer och andra ordinarie läraretjänster, medan större konsistoriet som hittills upprättar förslag till övriga befattningar. Besvärstiden räknas emellertid — i likhet med vad hittills varit fallet vid kallelse — från den dag, då större konsistoriet avgivit yttrande.

Mom. 2. Detta nytillkomna moment avlägsnar en av 1930 års riksdag uppmärksammas olikhet mellan Uppsala och Lunds universitet i fråga om praxis vid besvärsförfarandet. Medan vid Lunds universitet förklaring angående besvär avgives av hela konsistoriet, tillämpar större konsistoriet i Uppsala den praxis, att besvären överlämnas åt den majoritet, som bestämt första förslagsrummet, den s. k. förklaringsskyldiga majoriteten, vilken å konsistoriets vägnar avger ett svar. Naturligtvis kan detta icke bli annat än avstyrkande.

Kommitterade anse sig kunna helt instämma i den kritik av nämnda praxis, som vissa ledamöter av juridiska fakulteten vid Uppsala universitet framfört

vid större konsistoriets sammanträde den 8 februari 1930. I insänt yttrande anförde härvid professor C. A. Reuterskiöld: »Vad först angår grunden till sagda praxis, är denna lika felaktig som praxis själv. Man betraktar nämligen de ledamöter av konsistoriet, som bestämt vederbörande första förslagsrum, såsom ett slags part i målet och den klagande som en motpart, över vars besvär parten ('de förklaringskyldiga') har att avge s. k. förklaring på samma sätt, som klagandens medsökande. I verkligheten är konsistoriet icke part och icke heller dess majoritet. I verkligheten är det icke en 'förklaring', som denna majoritet eller konsistoriet genom den avger, utan ett vanligt yttrande såsom myndighet och icke såsom part. Remissen av besvär till konsistoriet innebär intet annat eller mera än en anordning, varigenom konsistoriet såsom förslagsställande myndighet anmodas att taga i övervägande, huruvida de nya handlingar, som föreligga i besvären, innehålla något i sak nytt för att, om så är fallet, också överväga, om en ändring i förslaget finnes grundad. Att härvid det lika väl kan bli fråga om ändring av majoritetens som av minoritetens meningar, ligger i öppen dag, då det är väl möjligt både att besvären kunna demeritera en sökande och att en förklaring från medsökande kan innehålla material till justering av värderingsomdömena vare sig uppåt eller nedåt. Med nu rådande praxis är dock minoriteten hänvisad till att avge platoniska yttranden till protokollet.»

Vid nämnda konsistoriesammanträde yttrade professor F. Wetter i förevarande fråga bl. a. följande: »Konsistoriets hittills tillämpade praxis i detta avseende, enligt vilken förklaringen över besvären *beslutas* av konsistoriets s. k. förklaringskyldiga ledamöter allenast med förbehållen *yttranderätt* för konsistoriets övriga medlemmar, har jag städse ansett formellt oriktig och reellt otillfredsställande. — — — Genom beslutanderättens begränsning till den förklaringskyldiga majoriteten tillgodoses visserligen en i och för sig önskvärd konsekvens i konsistoriets beslut uti befordringsärendet. Någon ändring i konsistoriets ställningstagande, vilken kommer till uttryck i ett konsistoriets beslut, kan nämligen icke komma till stånd under annan förutsättning än att den förklaringskyldiga majoriteten eller dess flertal ändrar mening. För att uppnå denna konsekvens i förfarandet måste emellertid åsidosättas viktiga intressen i fråga om åvägabringande av en fullständig utredning i besvärärendet. De av konsistoriets ledamöter, vilka antingen tillhört minoriteten vid förslagets upprättande eller icke deltagit i befordringsärendets tidigare handläggning, komma i realiteten att ställas utanför utredningen. Visserligen äga dessa ledamöter rätt att yttra sig till protokollet, men erfarenheten visar nog samt den väsentliga skillnaden mellan skyldighet att deltaga i ett ärendes handläggning och beslut och blotta yttranderätten. Att begagna den sistnämnda betraktas merendels såsom en åtgärd i oträngt mål, varifrån en ledamot i regel avhåller sig. För ärendets allsidiga och objektiva utredning betyder frånvaron av minoritetens och nya konsistorieleдамöters ställningstagande ett så avsevärt avbräck, att det otvivelaktigt väger tyngre än risken av att dessa ledamöters röster kunde bidra till att vid något tillfälle anförda besvär bleve av konsistoriet tillstyrkta i strid med ett tidigare beslut vid förslagets upp-

rättande. Reellt sett kommer detta att inträffa endast i befodringsärenden av särskilt svårlöst beskaffenhet, där förslaget beslutats, såsom i några fall förekommit, med rektors utslagsröst eller med en mycket ringa majoritet, och i så beskaffade ärenden synes det endast vara ägnat att bidraga till att inför det slutliga avgörandet klargöra ställningen, om vid förklaringens avgivande en omröstning undantagsvis skulle leda till ett beslut att tillstyrka anförda besvär. Även vid upprättande av själva förslaget *kan* nämligen utgången hava berott av tillfälligheter, och det är i sådant fall endast till fördel för universitetet, om deras verkan vid besvärens behandling i ett fullsutet konsistorium blir undanröjd. I stället måste den hittillsvarande praxis vidkännas till och med den konsekvensen, att ett förslag, som bestämts av en reell minoritet, enär en frånvarande ledamots insända yttrande enligt statuterna ej kunnat beräknas vid omröstningen, fortfarande kommer att vidhållas såsom konsistoriets beslut i besvärärförandet, ehuru ifrågavarande ledamot vid det senare tillfället är närvarande och vid votering kunde bidragit till att låta den verkliga majoriteten komma till uttryck även i beslutet.»

Kommitterades statutförslag, som avser alla i befodringsärendets handläggning deltagande akademiska myndigheter, ansluter nära till universitetskanslerns statutförslag av den 4 augusti 1927.

Stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet.

De i stadgarna för institutet föreslagna ändringarna ansluta sig helt och hållet till det för universitetens del framlagda statutförslaget. Ingående specialmotivering torde därför icke erfordras.

II.

Lärarkollegiet.

§ 10.

Denna paragraf har ändrats i enlighet med vad ovan anförts vid universitetsstatuternas §§ 34 och 41.

§ 13.

Den enda ändringen i denna paragraf avser hänvisningen till en senare paragraf.

III.

Kollegienämnden.

§ 18.

Denna paragraf har undergått en mindre ändring till följd av att kollegienämnden föreslås skola bevilja tjänstledighet och förordna vikarie för tid, som överskrider en vecka och omfattar högst en månad (jfr ovan s. 128).

VII.

Lärarymbesättningar och tjänsters tillsättande, tjänstledighet och vikariat, avsked.

§ 38.

Mom. 1 och 2. Lika med nuvarande mom. 1 och 2.

Mom. 3. Detta moment innehåller den förutvarande § 52, som hitflyttats av skäl, som angivits ovan i samband med universitetsstatuternas § 53 mom. 3.

§§ 42—51.

Dessa paragrafer innehålla i sak samma bestämmelser som §§ 57—66 i förslaget till universitetsstatuter.

§ 52.

Paragrafen motsvarar §§ 67 och 68 i förslaget till universitetsstatuter.

§ 53.

Innehållet i denna paragraf, som är identiskt lika med § 69 i förslaget till universitetsstatuter, har tidigare utgjort § 50 mom. 6. En utbrytning förefaller nödvändig, därför att bestämmelsen har generell syftning på alla sammanträden i befordringsärenden. Sekvensen av paragrafer har icke rubbats, alldenstund nästföljande tvenne paragrafer sammandragits till en.

§ 54.

Mom. 1. Detta moment, som avser tillsättande av prosektors- och laboratorsbefattning på ordinarie stat, motsvarar nuvarande § 53, vars innehåll undergått samma ändring som universitetsstatuternas § 71.

Mom. 2. Detta moment, som gäller annan å institutets stat uppförd laboratorsbefattning, har i sak samma innehåll som nuvarande § 54.

§ 64.

Mom. 1. Kollegienämnden har tilldelats samma befogenhet som mindre konsistoriet vid universiteten att bevilja tjänstledighet för tid, som överskrider

en vecka men omfattar högst en månad (se närmare härom den allmänna motiveringen, ovan s. 128).

Mom. 2. Lika med nuvarande mom. 2.

§ 65.

Mom. 1. Lika med nuvarande mom. 1.

Mom. 2. Första stycket är nytillkommet i enlighet med kommitterades förslag, att den myndighet, som beviljar tjänstledighet, jämväl skall förordna vikarie (se ovan s. 128).

Andra stycket är lika med nuvarande mom. 2.

Mom. 3 och 4. Lika med nuvarande mom. 3 och 4.

XIII.

Åtal och ansvar för tjänstefel.

§ 112.

Mom. 1. Lika med nuvarande § 112.

Mom. 2. Se rörande detta nytillkomna moment specialmotiv till universitetsstatuternas § 158 mom. 2.

Grundstadgar för Stockholms högskola.

Då i gällande grundstadgar resp. statuter för de båda enskilda högskolorna endast ett fåtal paragrafer avse befordringsärendena, vore det olämpligt att i ett så litet antal paragrafer inpressa alla bestämmelser i det framlagda förslaget till nya universitetsstatuter. Kommitterade ha därför framlagt förslag till högskolestadgar för befordringsväsendet i ett antal paragrafer, som väsentligen motsvara de i universitetsstatuterna förekommande, och givit dem en fristående numrering i romerska siffror. Huru dessa paragrafer sedermera skola inordnas i högskolegrundstadgarna i deras helhet, ha kommitterade ingen anledning taga befattning med.

Förslaget till grundstadgar för Stockholms högskola avser ersätta §§ 2, 13, 15 och 16 samt delvis §§ 8, 9, 14, 18 och 20 i högskolans nuvarande grundstadgar.

I—IV.

Dessa stadganden motsvara §§ 4—6 och 11 i förslaget till universitetsstatuter.

V.

Stadgandet korresponderar med bestämmelser i § 32 i gällande universitetsstatuter och § 44 i förslaget till universitetsstatuter.

VI.

Mom. 1 och 2. Dessa moment ansluta till Stockholms högskolas nu gällande grundstadgar i fråga om lärarrådets sammansättning.

Mom. 3. Detta moment ansluter till § 34 mom. 1 i förslaget till universitetsstatuter.

VII.

Mom. 1 och 2. Häri lämnas för fakulteternas vidkommande samma föreskrifter som närmast föregående stadgande i sina två första moment innehåller beträffande lärarrådet.

Mom. 3. Detta innehåller en bestämmelse, som motsvarar föreskrift om adjunktion i universitetsstatuternas § 44. Då förevarande författningsförslag endast avser befordringsärenden, har detta moment erhållit en formulering, som tager sikte blott på nämnda ärenden.

Mom. 4. Detta moment ansluter till bestämmelse i universitetsstatuternas § 41.

VIII.

Detta stadgande är lika med § 46 mom. 1 i förslaget till universitetsstatuter.

IX.

Detta stadgande, enligt vilket styrelsen avgör om ämbeten och tjänster vid högskolan, motsvarar § 13 i nuvarande grundstadgar.

X.

Detta stadgande, som hävdar den vetenskapliga förtjänsten såsom avgörande befordringsgrund vid *alla* lärarbefattningars tillsättande, är lika med universitetsstatuternas § 53 mom. 1.

XI.

Enligt detta stadgande, som är det första bland dem som avse professorstillsättningar (XI—XXVI), utnämner Kungl. Maj:t professor vid högskolan efter vederbörandes förslag.

XII.

Lika med § 54 i universitetsstatuterna.

XIII—XXVI.

Dessa stadganden ansluta till § 56 i nuvarande universitetsstatuter och §§ 57—69 i förslaget till universitetsstatuter. Olikhetera äro följande:

Högskolans styrelse skall underrättas om ledigförklaring av professorsbefattning (XIII mom. 4 och XIV mom. 1) och val av sakkunniga (XIX mom. 6) samt avgiver yttrande över kallelseförslag och tjänsteförslag (XXIII mom. 1). Om även efter ny ansökningstid en professorsbefattning icke blivit tillsatt, skola handlingarna i ärendet jämte yttranden av fakulteten, lärarrådet och styrelsen insändas till kanslern, icke till Kungl. Maj:t, som i dylikt fall ej kan besluta (XIV mom. 2).

XXVII.

Genom detta stadgande underställes kanslerns prövning och stadfästelse även tillsättande av annan lärarbefattning än professorsämbete, med vilken uppdrag att förrätta examination är förbundet, ävensom förordnande att förestå dylik lärarbefattning eller professorsämbete.

XXVIII.

Beträffande innehållet i detta stadgande — som avser professors inträde i pensionsåldern och kvarstående i tjänst efter uppnådd pensionsålder — hänvisas till den allmänna motiveringen (s. 110).

XXIX.

I anslutning till universitetsstatuternas § 158 regleras här sökandes besvärsmått i ärenden rörande professorstillsättningar vid högskolan. Klagotiden måste löpa från den dag, då den högskolemyndighet handlagt befordringsärendet, som sist har att taga befattning med detsamma.

Statuter för Göteborgs högskola.

Författningsförslaget avser ersätta §§ 11, 12 och 12a samt delvis §§ 2, 6, 9, 10, 14 och 16 i högskolans nuvarande statuter. Det överensstämmer i allmänhet med det för Stockholms högskola utarbetade förslaget. Olikheter ha betingats därav, att Göteborgs högskola omfattar endast en fakultet (= lärare-rådet) och att — såsom i den allmänna motiveringen (s. 110 f.) framhållits — särbestämmelser erfordras för tillsättningen av »institutionsprofessurer» (XII mom. 3) och Ivar Wærns professur (XII mom. 4 och XXIII); IX mom. 1 har samma avfattning som § 9, första stycket, i högskolans nuvarande statuter.

BILAGOR.

Bilaga I.

Tillsättning av professurer vid Uppsala och Lunds universitet 1911—1930.

Uppsala universitet 1911—1920.

Genom ansökningsförfarande tillsattes 23, genom kallelseförfarande 7 professurer. Besvär ingåvos i resp. 6 och 2 ärenden. Efterföljande redogörelse avser ärenden med ansökningsförfarande.

icke-besvärsmål.

I samtliga 17 ärenden med ansökningsförfarande tillerkändes redan i fakulteten eller sektionen första rummet åt den sökande, som sedan utnämndes; i tvenne av dessa fall hade emellertid de akademiska myndigheterna att bedöma blott en sökande.

I 9 ärenden voro sakkunnigutlåtanden, yttranden i fakultet eller sektion och voteringar i konsistorium enhälliga.

I ett fall (teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi 1916) ställdes en sökande främst av tre sakkunniga men inkompetentförklarades tillsammans med alla medsökandena av en sakkunnig; i ett annat fall (oftalmiatrik, 1915) hade en sökande tillerkänts främsta rummet av två sakkunniga, under det att en tredje sakkunnig låtit honom dela detta med en medsökande; i ett tredje fall (pediatrik och praktisk medicin, 1911) hade två sakkunniga ställt en viss sökande främst och en ställt honom i andra rummet, medan en fjärde sakkunnig ej givit besked om någon rangordning mellan sökandena. Även i dessa tre ärenden uttalade sig fakultet resp. sektion och större konsistorium enhälligt för den sökande, som låg främst enligt sakkunnigutlåtandena, om man bortser från att i förstnämnda fallet 2 konsistorieledamöter uttalade sig för inkompetensförklaring av samtliga sökandena.

Nära dessa fall kommer ett fjärde (grekiska, 1918), där två sakkunniga ställt en sökande främst och en givit honom andra rummet, varefter av 13 i sektionen röstande 10 gävo honom första platsen och 2 jämnställde honom på denna med en medsökande samt slutligen större konsistoriet enhälligt placerade honom främst.

En sökande, som i ett annat fall (kemi, 1918) erhållit identiskt samma placering i sakkunnigutlåtandena som den i föregående befordringsärende omnämnde sökanden, erhöll i sektionen till första rummet 10 röster och jämnställdes av 2 röstande med en medsökande, som till samma rum erhöll 4 röster. I större konsistoriet erhöll han till första förslagsrum 15 och medsökanden 6 röster, varav resp. 3 och 1 avgåvos av ledamöter av sektionen.

Med samma ställning i sakkunnigutlåtandena erhöll en sökande till en annan professur (civilrätt, 1914) i fakulteten 3 röster till första rum, medan en medsökande erhöll 2. I konsistoriet tillföll dem resp. 20 och 6 röster, varvid vardera erhöll 2 av fakultetsmedlemmar; 1 röstande inkompetentförklarade båda sökandena.

I ett befodringsärende (botanik, 1914) vägde sakkunnigutlåtandena lika för två bland sökandena. De hade erhållit var sin förstahandsplacering och likställts av en tredje sakkunnig. Den sökande, som senare utnämndes till tjänsten, erhöll 10 och medsökanden 5 röster i sektionen. I konsistoriet erhöles båda sökandena resp. 16 och 7 röster, varav resp. 4 och 2 av sektionsmedlemmar; 3 ledamöter avgåvo sina röster till första rummet på en tredje sökande.

Mot sakkunnigas majoritet gick fakulteten i det återstående befodringsärendet. Professuren i hygien och bakteriologi (1914) söktes av docenterna vid karolinska institutet Levin och Wirgin. Den förre ställdes främst av två sakkunniga, medan däremot en tredje sakkunnig förklarade W. vara den ende till tjänsten kompetente sökanden. I fakulteten kompetentförklarades W. av samtliga 12 röstande, medan blott 1 röst avgavs för L:s kompetensförklaring. I konsistoriesammanträdet deltog 26 medlemmar. W. uppfördes i första rum av 25 ledamöter. L. inkompetentförklarades med 24 röster; för hans uppförande i första förslagsrum röstade den professor, som tidigare givit honom sin röst i fakulteten.

Besväröfall.

Dogmatik och moralteologi, 1911 (Göransson¹). Befattningen söktes av docenten Göransson i Uppsala och kyrkoherden Bensow i Österåker. Två sakkunniga ställde G. främst, den ene med angivande att dennes företrädare var betydande; den tredje träffade ej val mellan de sökande. I fakulteten uppförde 4 ledamöter G. och 1 ledamot B. i första rum. Konsistoriet uppförde enhälligt G. i första och B. i andra förslagsrummet. B. anförde besvär.

Astronomi, 1911 (Bergstrand). Som sökande anmälde sig docenterna vid universitetet Bergstrand och von Zeipel. Två av de sakkunniga avlämnade utlåtanden, vari gradering icke företagits. Den tredje sakkunnige hade efter stor tvekan bestämt sig för att sätta von Zeipel främst. Detta oaktat erhöles Bergstrand i sektionen 9 röster, von Zeipel allenast 3. I konsistoriet voro motsvarande röstetal 12 och 7, varvid resp. 4 och 2 röster avgåvos av ledamöter från sektionen. Von Zeipel inkom med besvärsskrivelse.

Praktisk medicin, 1912 (Forssner). Till tjänstens erhållande anmälde sig bl. a. professorn vid universitetet Forssner och docenten I. Holmgren vid karolinska institutet. Den förre ställdes främst av två sakkunniga, den senare blott av en sakkunnig. Trots detta uppnådde F. majoritet i fakulteten. För honom avgåvos 6 och för H. 5 röster, varjämte en ledamot jämnställde de båda sökandena. I större konsistoriet tillföll 21 röster F. och 3 H. Av dessa röster avlämnades resp. 4 och 1 av ledamöter från fakulteten. H. anförde besvär.

Teoretisk filosofi, 1916 (Phalén). Tjänsten söktes av bl. a. docenten vid universitetet Phalén, doktor Vannérus i Stockholm och lektor Pira i Östersund. Den förstnämnde ställdes främst av tre sakkunniga; den fjärde sakkunnige lät honom dela första platsen med Vannérus. Pira ställdes av sist-

¹ Inom parentes anges namnet på den sökande, som erhöles professuren.

nämnde sakkunnige närmast efter Phalén och Vannérus; en annan sakkunnig lät honom dela andra platsen med Vannérus; hos de återstående erhöill han delat tredje, resp. delat fjärde förslagsrum. I såväl sektion som konsistorium uppfördes Phalén enhälligt i första rum. Pira, som senare inkom med besvärsskrivelse, ansågs av 10 sektionsmedlemmar böra ifrågakomma i tredje rummet, av 4 i fjärde och av 1 i femte; i konsistoriet erhöill han till tredje förslagsrum 4 röster av 21.

Civilrätt och internationell privaträtt, 1917 (Undén). Tjänsten söktes — förutom av en tredje person, som återkallade ansökan före ärendets behandling i fakulteten — av docenterna vid universitetet Undén och Wikander. Samtliga fyra sakkunniga ställde U. före W., vilken av en sakkunnig inkompetentförklarades. I fakulteten förklarades båda sökandena inkompetenta av 2 ledamöter. Av återstående 4 fakultetsmedlemmar ställde 1 (dekanus) U. främst och 1 W. främst, medan de 2 övriga jämnställde sökandena. Undéns om ock knappa försteg stod sig i större konsistoriet, där 17 röstade på honom till första förslagsrummet och blott 9 på medsökanden. I konsistoriet hade U. ingen talesman från fakulteten, medan däremot W. hade tre, enär de båda professorer, som i fakulteten jämnställt de båda sökandena, i konsistoriet avgåvo sina vota till förmån för W. Denne anförde besvär.

Kyrkohistoria, 1919 (Linderholm). Befattningen söktes av, jämte en tredje person, docenterna vid universitetet Linderholm och Westman. En sakkunnig ställde L. främst, en annan W.; den tredje jämnställde de båda sökandena. I fakulteten erhöill W. till första rummet 4 röster och L. 1 röst, medan en ledamot jämnställde de båda sökandena. I konsistoriet skedde en omkastning, i det 12 ledamöter röstade på L. och 9 på W. På den senare röstade härvid de 4 fakultetsmedlemmarna. W. inkom med besvär, som — i olikhet med alla andra under årtiondet ingivna — tillstyrktes av kanslern.

Sammanfattning.

I 22 fall — d. v. s. alla utom ett — ställde redan fakulteten eller sektionen den sökande främst, som senare av Kungl. Maj:t utnämndes. Större konsistoriet och kanslern följde fakultetens eller sektionens förslag. Man observere dock, att ett befordringsärende (civilrätt, 1917) avgjordes i konsistoriet mot en under tiden mellan ärendets handläggning i resp. fakultet och konsistorium bildad majoritet bland fakultetens medlemmar.

I ett befordringsärende (kyrkohistoria, 1919) ändrade större konsistoriet fakultetens ordningsföljd mellan de två främsta sökandena. Kansler föreslog den sökande, som fakulteten ställt främst, men Kungl. Maj:t utnämnde den av konsistoriet i första rummet föreslagne.

Fakulteten följde i 16 icke-besvärssfall (av inalles 18) och i 3 besvärssfall (av 6) en majoritet inom de sakkunniga. I resp. ett icke-besvärssfall (botanik, 1914) och ett besvärssfall (kyrkohistoria, 1919) vägde sakkunnigutlåtandena jämnt för två sökande. I resp. ett (hygien och bakteriologi, 1914) och 2 fall (astronomi, 1911 och praktisk medicin, 1912) intog fakulteten, resp. sektionen, en mera avvikande ståndpunkt i förhållande till sakkunnigutlåtandena.

I intet fall bestämdes, enbart numerärt sett, omröstningsresultatet i större konsistorium av de vota, som avgåvos av ledamöter från vederbörande fakultet eller sektion.

Lunds universitet 1911—1920.

Genom ansökningsförfarande tillsattes 18, genom kallelseförfarande 7 professorer. Besvär ingåvos i 10 av de fall, där tjänsten tillsattes efter ansökan.

Icke-besvärsfall.

I de 8 befodringsärenden, vari ansökningsförfarande förekom, bestämdes placeringen i första rum redan i fakulteten eller sektionen; i tvenne fall var utgången såtillvida på förhand given, som blott en sökande anmält sig. Enhälliga sakkunnigutlåtanden förelågo i 3 fall. I ett fall hade två sakkunniga uttalat sig för den sedan av fakulteten föreslagne, medan den tredje sakkunnige inkomptentförklarat alla sökandena. I 2 fall hade den av sektionen föreslagne ställts främst av tre, resp. två sakkunniga och alternativt med en medsökande av en sakkunnig. I ett fall hade den föreslagne tillerkänts främsta rummet av två sakkunniga, medan den tredje givit en medsökande ett »litet företräde». Slutligen hade i ett fall (nationalekonomi och finansrätt) den föreslagne placerats främst av 3 sakkunniga, jämnställt med medsökanden av en sakkunnig och ställts efter denne av likaledes en sakkunnig.

Fakulteten, resp. sektionen, fattade i 6 fall enhälliga beslut i fråga om första rum. I ett fall stodo 9 röster mot 1. För det återstående fallet (nationalekonomi och finansrätt) redogöres strax nedan i samband med ärendenas behandling i större konsistoriet.

Enhälligt beslut fattade större konsistoriet i icke mindre än 7 fall, om man bortser från att i ett fall ende sökanden inkomptentförklarades av 2 konsistorieledamöter av 19. I det återstående fallet (nationalekonomi och finansrätt) hade i fakulteten 3 ledamöter ställt docenten Sommarin främst och 2 docenten Brock, medan 1 fakultetsmedlem jämnställt de båda sökandena. I konsistoriet erhöll S. 13 och B. 3 röster; vardera erhöll härvid 2 röster av fakultetsmedlemmar.

Besvärsfall.

Matematik, 1912 (Nörlund). Tjänsten söktes av danske undersåten d:r Nörlund, docenten vid universitetet Block, docenterna vid Stockholms högskola Malmqvist och Stridsberg samt lektor Petrini i Växjö. Den förstnämnde, som erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att söka tjänsten, ställdes främst av samtliga fyra sakkunniga. I fakulteten ansågs Nörlund visserligen vara den högst meriterade, men 5 fakultetsmedlemmar av 9 ansågo honom ej besitta utmärkt skicklighet enligt R.F. § 28. Av dessa 5 ställde 3 Block och 2 Malmqvist främst. Av större konsistoriets 23 ledamöter ställdes Nörlund främst av 11 (varav blott 3 ansågo honom äga utmärkt skicklighet), Malmqvist av 7, Block av 4 och Petrini av 1. Blott 1 konsistoriemedlem från sektionen (av inalles 4) röstade på Nörlund. I gemensam besvärsskrivelse anhöllo Malmqvist, Block och Stridsberg, att någon av de svenska sökandena måtte i första hand komma i åtanke. Besvären avstyrktes av universitetskanslern.

Romersk vältalighet och poesi, 1913 (Löfstedt). 3 sakkunniga av 4 ställde docenten Löfstedt i Lund främst bland 5 sökande. Till första rummet erhöll han i sektionen 13 röster av 14 och i konsistoriet samtliga röster. Besvär ingåvos av lektor Bergman i Stockholm, som placerats sist av alla sakkunniga och av alla ledamöter i de båda akademiska korporationerna.

Systematisk teologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i dogmatik, 1913 (Aulén). Tjänsten söktes av legationspredikanten Lindskog i London, docenten Aulén i Uppsala och kyrkoherden Bensow i Österåker. L. ställdes främst av 2 sakkunniga och A. likaledes av 2. Den senares ställning kunde såtillvida anses bättre, som de båda sakkunniga, vilka ställt medsökanden i första rummet, tillerkänt A. andra förslagsrum, medan däremot en sakkunnig, som uttalat sig till förmån för A., placerade L. först i tredje rummet. I fakulteten erhöll till första rummet L. 2 röster, A. 2 och B. 1; för L. röstade dekanus. I större konsistoriet ställdes L. främst av 12 ledamöter, A. av 6 och B. av 1. En ledamot förklarade sig icke kunna finna någon av sökandena kompetent till befattningen. För L. röstade bl. a. 2 ledamöter av fakulteten (desamma som i fakulteten) och för A. 1; den enda röst, som i konsistoriet tillföll B., avgavs av den ledamot, som redan röstat för honom i fakulteten. A. och B. inkommo med besvär, som på sedvanligt sätt avstyrktes av större konsistoriet. Kanslern föreslog emellertid A., som också utnämndes.

Detta befordringsärende var alltså ett av de två, som under åren 1877—1919 företedde besvär med gynnsam utgång (1922 års betänkande rörande det akademiska befordringsväsendet, s. 144).

Nordiska språk, 1914 (Hellqvist). Till tjänstens erhållande anmälde sig professor Hellqvist i Lund, docenten Hesselman i Uppsala, docenterna Olson, Hjelmqvist och Lindroth i Lund samt lektor Beckman i Stockholm. Sakkunnigutlåtandena vägde någorlunda lika för Hellqvist och Hesselman, som erhållit förord av var sin sakkunnig och jämnställt i första rum av den tredje sakkunnige. Dock var Hellqvist av den sakkunnige, som ställt Hesselman främst, placerad i andra rummet, medan Hesselman tillerkänts endast tredje rum av den sakkunnige, som ansåg Hellqvist vara den främste och som placerade Olson närmast efter denne. Situationen blev likartad i sektionen, där de båda sökandena erhöilo vardera 7 röster till första rum — dekanus röstade på Hellqvist — och jämnställdes till detta rum av 1 ledamot. I konsistoriet erhöil emellertid Hellqvist 20 röster och Hesselman allenast 4. Av dessa voro resp. 5 och 2 avgivna av sektionsmedlemmar. Bland dem, som i konsistoriet röstade för Hellqvist, befann sig även den medlem av sektionen, som i denna jämnställt de båda sökandena. Detta föranledde rektor att till konsistorieprotokollet låta anteckna, att i själva verket »professor Hellqvist till första förslagsrummet fått åtta röster av humanistiska sektionens medlemmar, under det att docenten Hesselman till första rummet fått endast sju röster av denna sektions medlemmar».

Ingen sektions- eller konsistorieledamot tillerkände första eller andra förslagsrum åt annan sökande än Hellqvist eller Hesselman, om man bortser från att den sektionsmedlem, som jämnställde dessa båda sökande, formellt ställde Olson i andra rum. Denne erhöil i sektionen till tredje rum 13 röster och jämnställdes av 1 medlem till detta rum med docenten Hjelmqvist, som erhöil flertalet röster till fjärde rummet. I konsistoriet erhöil till tredje förslagsrum Olson 22 och Hjelmqvist 2 röster.

Besvär ingåvos av Hesselman, som yrkade att bliva utnämnd, och Beckman, som yrkade att, därest Kungl. Maj:t ej utnämnde endera av Hellqvist och Hesselman, klaganden måtte komma i åtanke före Olson. Kanslern avstyrkte besvären.

Geografi, 1916 (Nelson). Striden om denna professur, till vilken 6 sökande kvarstodo vid ansöknings tidens utgång, fördes mellan rektor Nelson i Stockholm och docenten de Geer vid Stockholms högskola. Den senare ställ-

des före Nelson av två svenska sakkunniga, medan däremot Nelson erhöll förord av en tysk sakkunnig. Redan fakulteten (= båda sektionerna) slöt upp på dennes sida, i det Nelson till första rummet erhöll 19 och de Geer blott 5 röster. I konsistoriet erhöll den förre 16 och den senare 4 röster, varav resp. 7 och 2 avlämnades av consistoriales från fakulteten. De Geer anförde besvär, som kanslern avstyrkte.

Nordiska språk, 1917 (Olson). Tjänsten söktes av docenterna vid universitetet Olson och Lindroth samt lektor Beckman i Stockholm. Alla sakkunniga ställde L. sist. Två ställde O. före B., en stannade för motsatta placeringen och en ansåg, att antingen O. eller B. måtte utnämnas. I sektionen ställdes O. främst av 11 och jämnställdes med B. av 3 ledamöter. Konsistoriet tillerkände enhälligt Olson första, Beckman andra och Lindroth tredje förslagsrummet. Beckman anförde besvär.

Historia, 1919 (Weibull). Till tjänstens erhållande anmälde sig docenterna vid universitetet Weibull och Sörensson, docenten Tunberg i Uppsala och lektor Wittrock i Västerås. Två sakkunniga uttalade sig för ordningsföljden: 1) Tunberg, 2) Wittrock, 3) Weibull, 4) Sörensson. Den tredje sakkunnige ställde de sökande i följande ordning: 1) Weibull, 2) Tunberg, 3) Sörensson, 4) Wittrock. I sektionen erhöll Tunberg till första rum 9 och Weibull 4 röster, medan 2 ledamöter jämnställde dessa sökande i samma rum. I konsistoriet erhöll Tunberg 13 och Weibull 7 röster till första förslagsrum, bland vilka resp. 4 och 2 avlämnades av sektionsmedlemmar.

Efter det att de av Weibull ingivna besvären avstyrkts av kansler, återtogs ansökan av Tunberg, som erhöit kallelse till annan professur. Härefter utnämndes Weibull, som två sakkunniga ställt efter Wittrock; av sektionens 15 ledamöter hade emellertid 13 ställt honom före Wittrock, och 20 consistoriales av 21 hade intagit samma ståndpunkt.

Litteraturhistoria med poetik, 1920 (Böök). Befattningen söktes av docenterna vid universitetet Böök, Nilsson och Mortensen. B. ställdes främst av alla sakkunniga, sektionsmedlemmar och konsistorieledamöter. Förslaget överklagades av M., som av två sakkunniga ställts i tredje förslagsrum — den tredje sakkunnige hade låtit honom dela andra rummet med Nilsson — och som sektion och konsistorium enhälligt uppfört i tredje rummet.

Botanik, 1920 (Kylin). Som sökande hade bl. a. anmält sig docenterna vid universitetet Kylin och Lundegårdh. Två sakkunniga jämnställde dessa båda sökande, två gävo K. något företräde för L. I fakulteten erhöill till första rummet L. 6 och K. 4 röster. I konsistoriet erhöill däremot K. 12 och L. blott 9 röster, varav resp. 1 och 4 avlämnades av sektionsmedlemmar. En ledamot gav en tredje sökande sin röst till första rummet. Den av konsistoriet verkställda omkastningen vidhölls, trots L:s besvär, av kanslern och Kungl. Maj:t.

Medicinsk och fysiologisk kemi, 1920 (Widmark). Tjänsten söktes av bl. a. tyske undersåten professor Michaelis och docenten Widmark i Lund. Den förre ställdes främst av alla fyra sakkunniga, men de båda svenska sakkunniga anförde, att han ej borde utnämnas, enär han saknade utmärkt skicklighet enligt R.F. § 28. I fakulteten förklarades M. kompetent av samtliga 10 ledamöter, W. blott av 6. 8 ledamöter ansågo M. äga vederbörlig skicklighet, medan 2 ansågo W. ensam kunna komma i fråga vid professurens tillsättande. I större konsistoriet erhöill M. 14 och W. 8 röster till första för-

slagsrummet, varvid de 5 fakultetsmedlemmarna röstade på M. W. inlämnade besvär, som tillstyrktes av kansler och ledde till för klaganden gynnsam utgång av ärendet.

Sammanfattning.

I de 8 icke-besvärsmål, där tjänsten tillsattes efter ansökan, tillerkändes redan i fakulteten eller sektionen första rum åt den sökande, som blev utnämnd. I alla dessa fall anslöt sig fakulteten eller sektionen till en majoritet bland sakkunniga och följdes av större konsistoriet, kanslern och Kungl. Maj:t.

Även i 7 av de 10 besvärsmålen ställde fakulteten eller sektionen den sökande främst, som erhöll den lediga befattningen. Sektionens votering var enhällig i fråga om en professur (litteraturhistoria, 1920), enhällig på en röst när i fråga om en annan (romersk värtalighet och poesi, 1913) och på 3 röster när beträffande en tredje (nordiska språk, 1917). I dessa 3 fall var större konsistoriet enhälligt för den sökande, som av sektionen placerats i första rum. Större minoriteter i såväl fakultet eller sektion som större konsistorium företedde 4 befördringsärenden (matematik 1912, nordiska språk 1914, historia 1919 och geografi 1916). I 5 fall följde fakulteten eller sektionen en majoritet bland sakkunniga; i ett fall (nordiska språk, 1914) vägde utlåtandena jämnt för två sökande; i ett fall (geografi, 1916) gick fakulteten mot sakkunnigas majoritet. I ett befördringsärende (botanik, 1920) förefaller konsistoriet ha företagit en verklig korrigerande av sektionens beslut, i det konsistoriet i första förslagsrummet ställde den sökande, som enligt sakkunnigutlåtandet hade ett om ock litet företräde framför den medsökande, som vunnit majoritet inom sektionen. Kansler och Kungl. Maj:t följde konsistoriet.

Till slut märkas de tvenne befördringsärenden, där ingivna besvär hade avsedd verkan, d. v. s. där kansler föreslog och Kungl. Maj:t utnämnde annan sökande än den, vilken såväl fakultet som större konsistorium givit första rummet. I ett av dessa befördringsärenden (medicinsk och fysiologisk kemi, 1920) ifrågasattes, om en utländsk sökande, ställd främst i sakkunnigutlåtandena, kunde anses besitta utmärkt skicklighet enligt grundlagens mening. I det andra (dogmatik, 1912) stod valet mellan tvenne sökande med inbördes ungefärligen lika god placering i de sakkunnigas utlåtanden.

Utgången av omröstningarna i större konsistoriet bestämdes i intet fall av vederbörande fakultets- eller sektionsledamöters vota.

I 15 av de 18 befördringsärenden, där processur tillsattes efter ansökan, ställde alltså redan fakulteten eller sektionen den sökande främst, som senare utnämndes av Kungl. Maj:t. I ett fall ändrades förslaget av större konsistoriet, och i 2 fall ändrades fakultetens och konsistoriets samstämmiga förslag av kansler. Dennes förord förbigicks aldrig av Kungl. Maj:t, om man bortser från att vid ett tillfälle (historia, 1919) den till tjänsten föreslagne återkallade ansökan efter det att kansler avgivit yttrande.

Uppsala universitet 1921—1930.

Under årtiondet tillsattes 27 professurer efter ansökan och 10 genom kallelse. I resp. 15 och 1 fall förekommo besvär.

I befördringsärenden med ansökningsförfarande vid universitetet ingåvos

besvär i 15 fall av 23 tänkbara; i 4 ärenden hade myndigheterna att bedöma blott en sökande.¹

Efterföljande undersökning avser ärenden med ansökningsförfarande.

Ikke-besvärsfall.

I 10 av de 12 befodringsärenden, där besvär icke ingivits, anslöt sig fakultetens eller sektionens utlåtande till sakkunnigmajoritetens; härvid bör i ett fall (engelska, 1921) bemärkas, att tvenne svenska sakkunniga placerat en bland de sökande främst, medan två utländska sakkunniga avlämnade utlåtanden utan att företaga någon inbördes gradering av de sökande.

I ett befodringsärende (dogmatik och moralteologi, 1923) erhöles två sökande första rum i vardera ett sakkunnigutlåtande och jämnställdes av den tredje sakkunnige. Slutligen gingo i ett fall (historia, 1930) sektion och större konsistorium mot de sakkunnigas flertal. Tre sakkunniga ställde förste arkivarien Boëthius vid riksarkivet framför docenten Hjärne i Uppsala, en sakkunnig H. före B. I sektionen uttalade sig 16 ledamöter till förmån för H. och 1 för B., varjämte en ledamot jämnställde de båda sökandena. I större konsistoriet erhöles till första förslagsrummet H. 21 och B. 4 röster; resp. 6 röster och 1 röst avgåvos av sektionsledamöter (den sistnämnda av en ledamot, som icke deltagit i sektionens sammanträde). B. återkallade ansökan omedelbart efter ärendets handläggning i konsistoriet.

Besvärsfall.

Slaviska språk, 1921 (Ekblom). Befattningen söktes av lektorn Ekblom i Stockholm, docenterna Agrell i Lund och Torbiörnsson i Uppsala samt fil. lic. Karlgren i Stockholm. Sakkunniga voro professorerna Lundell i Uppsala, Mikkola i Helsingfors, Broch i Kristiania, Zubatý i Prag och Berneker i München. Lundell uppförde i första rummet Agrell och i andra rummet Ekblom och Karlgren. Mikkola gav, ehuru endast med stor tvekan, Torbiörnsson första, Agrell andra och Ekblom tredje förslagsrummet; han ansåg de tre sökandena vara tämligen jämnställda. Broch ställde Agrell före Ekblom och denne före Torbiörnsson men förklarade sig under viss förutsättning böjd att låta Agrell och Ekblom byta plats i förslaget. Zubatý avslutade sitt något oklara utlåtande med att uttala som sin uppfattning, att ett votum för Torbiörnsson syntes honom »minst stridande mot rättvisan». Berneker ställde de sökande i följande ordning: 1) Ekblom, 2) Karlgren och Torbiörnsson, 3) Agrell.

Som resultat av omröstningen i sektionen framgick, att 8 ledamöter ställt Ekblom och 1 ledamot Agrell i första rummet, medan 4 i detta rum jämnställt Ekblom och Torbiörnsson, 2 jämnställt Ekblom och Agrell och 1 jämnställt Ekblom och Karlgren. I konsistoriet erhöles till första förslagsrummet Ekblom 18 och Torbiörnsson och Agrell vardera 3 röster, till andra rummet Torbiörnsson 18, Agrell 5 och Karlgren 1 och till tredje Agrell 20 och Karlgren 4 röster. I sammanträdet deltog 8 sektionsledamöter. Av dessa röstade 6 på Ekblom och 2 — som i sektionen jämnställt Ekblom och Torbiörnsson — på den senare vid besättandet av första förslagsrummet. 7 röstade på Tor-

¹ Under närmast föregående årtionde förekommo besvärslinagor allenast i 8 fall av 23. Besvärfallen hade alltså stigit från att omfatta 35 % till att innesluta 65 % av samtliga fall med mer än en sökande.

Lunds universitet företer den rakt motsatta utvecklingen. Under åren 1911—1920 inlämnades besvär i 10 fall av 16 möjliga, alltså i 63 %, under åren 1921—1930 blott i 8 fall av 22, eller i 36 % av alla tänkbara fall.

biörnsson och 1 på Karlgren till andra rummet samt 4 på Agrell och 4 på Karlgren till tredje rummet. Besvär anfördes av Agrell och Torbiörnsson och avstyrktes av kansler.

Praktisk medicin, 1921 (Bergmark). Befattningen söktes av, jämte tre andra personer, professorn Bergmark i Uppsala och docenten Tillgren i Stockholm. Den förre ställdes främst av två sakkunniga och i andra rum av en tredje. T. ställdes i femte och sista rummet av två sakkunniga och inkompetentförklarades av den tredje. I fakultet och konsistorium erhöll B. alla röster till första förslagsrummet. T:s besvär avstyrktes av kansler.

Litteraturhistoria med poetik, 1922 (Blanck). Sökande voro docenterna Blanck i Uppsala, Nilsson i Lund och Ek i Göteborg. Två sakkunniga ställde B. främst och en N.; den fjärde likställde dessa båda sökande i första rum. I sektionen erhöll B. till första rum 16 röster och jämnställdes med N. av en ledamot. I större konsistoriet tillföll B. 25 röster till första förslagsrummet, varav 6 från sektionsledamöter, och N. 2 röster, däribland av den ledamot som i sektionen jämnställt B. och N. N. ingav besvär, som kansler avstyrkte.

Exegetik, 1923 (Wetter). Sökandena, docenterna vid universitetet Wetter och Lindblom, hade i vetenskapligt hänseende tillerkänts första rummet av vardera två sakkunniga. I fakulteten ställdes L. främst av 3 röstande mot 1 och i konsistoriet med 12 röster, inklusive rektors, mot 12. Av fakultetsledamöter avgåvos härvid 2 röster för L. och 1 för W., varför omröstningsresultatet i detta fall bestämdes av ledamöterna från vederbörande fakultet. W:s besvär avstyrktes av kansler. Detta oaktat utnämndes W.

Historia, 1923 (Wittrock). Till tjänstens erhållande anmälde sig lektorn Wittrock i Västerås, docenten Carlsson i Uppsala och fem andra sökande. W. sattes av en sakkunnig främst, av en annan i fjärde rummet och av en tredje i femte rummet. Samtliga sakkunniga placerade C. i andra rum. Två av de sakkunniga ställde var sin av övriga sökande främst. I sektionen tillerkändes C. första plats med 12 röster mot 4, som tillföll W. Denne erhöll däremot i konsistoriet till första förslagsrum 16, C. 10 röster; härav avlämnades resp. 3 och 5 vota av saktionsledamöter. C. inkom med besvär, vilka kansler avstyrkte.

Geologi med petrografi och mineralogi, 1924 (Backlund). Tjänsten hade lockat sex sökande, däribland finske undersåten professor Backlund i Åbo samt docenterna Geijer och Frödin i Uppsala och Hadding i Lund. En sakkunnig ansåg sig ej kunna träffa ett bestämt val mellan å ena sidan Backlund och å den andra tre eller fyra bland medsökandena.¹ Övriga tre sakkunniga ställde Geijer i första rummet. En av dem placerade Frödin i andra och

¹ »Återstår så professor Backlund. Jag har redan anført de omständigheter, som omöjliggöra för mig en bestämd jämförelse mellan honom och hans medsökande. Skulle jag fästa huvudvikten vid den vetenskapliga produktionen, så synes det mig, som om Backlund skulle komma efter Frödin, Geijer och Sundius och möjligen Hedström, ett omdöme som jag emellertid faller med all reservation, då jag kunnat bilda mig endast en mycket ofullständig kännedom om B:s på ryska utgivna skrifter. Med hänsyn till B:s övriga meriter, vilkas värde ur befordringsynpunkt det emellertid delvis är mycket svårt att bedöma, skulle jag åter vara böjd att sätta Backlund främst på förslaget. Ordningen mellan de övriga sökandena skulle, såsom framgår av vad ovan blivit anført, enligt min uppfattning bliva: Frödin och Geijer jämställda; efter dem Sundius, Hedström och Hadding i nu nämnd följd» (A. G. Högbom, i Handlingar angående professuren i geologi med mineralogi och petrografi, Upps. 1923, s. 84 f.).

Backlund i tredje hand; de övriga ställde Backlund i andra och Frödin i femte, resp. sjätte, rummet. Bland sistnämnda sakkunniga ansåg den ene, att under vissa förutsättningar — beroende på vad som kunde anses vara lärostolens väsentligaste forskningsområde — endera av Backlund eller Hadding, vilken av denne sakkunnige erhållit fjärde rum, borde komma i åtanke före Geijer. Hadding ställdes sist av övriga sakkunniga. Då Geijer återkallade ansökan före ärendets handläggning i sektionen, hade Backlund den förmånligaste positionen enligt sakkunnigutlåtandena. I sektionen erhöll han 8, Frödin 5 och Hadding 3 röster till första platsen; en ledamot jämställde B. och F. I konsistoriet voro motsvarande röstetal resp. 15, 10 och 3. De tre sökandena erhöello vardera 2 röster av sektionsmedlemmar; den ledamot, som i sektionen jämställt B. och F., avgav i konsistoriet sitt votum till den sistnämndes förmån. Frödin och Hadding ingåvo besvär, vilka avstyrktes av kanslern.

Klassisk fornkunskap och antikens historia, 1924 (Persson). Sökande voro finske undersåten professor Sundwall i Åbo samt docenterna Persson i Lund och Boëthius i Uppsala. En sakkunnig ställde — med reservation för R. F. § 28 — S. främst, därefter B. och sist P. En annan sakkunnig ansåg, att S. ej kunde uppföras på förslagsrum, och ställde P. före B. Den tredje sakkunnige förklarade, att P. borde »foretrækkes for sine medansøgere». Både sektion och konsistorium voro enhälliga om att S. ej ägde utmärkt skicklighet. I sektionen erhöll P. 7 och B. 6 röster till första rummet varjämte 3 ledamöter jämställde de båda sökandena. I konsistoriet skedde en omkastning, så att B. erhöll 15 och P. allenast 6 röster till första förslagsrum. Vardera erhöell 3 röster från sektionsledamöter. En av dem, som röstade för B., hade ej deltagit i sektionens sammanträde; å andra sidan röstade en av de tre sektionsmedlemmar, som jämställt sökandena, i konsistoriet för P. Konsistoriets omröstning blev emellertid ej avgörande för ärendets utgång. P. inkom med besvär, som kansler tillstyrkte, varefter P. utnämndes.

Exegetik, 1927 (Linder). Som sökande anmälde sig docenterna vid universitetet Linder och Morbeck samt teol. doktor Ring. Två sakkunniga kompetensförklarade endast L. En tredje ställde L. före M. och den fjärde M. före L. Även dessa båda sakkunniga förklarade, att R. vore inkompetent. I fakulteten förklarades med 4 röster mot 1 endast L. skicklig till befattningen. I större konsistoriet tillerkändes L. kompetens av 26 röstande (bland 27) och M. av 17, varefter M. till första förslagsrum erhöell 15 och L. 12 röster, bland vilka resp. 1 och 3 avlämnades av fakultetsmedlemmar.

L. och R. inlämnade besvär. Även i detta fall följde icke Kungl. Maj:t konsistoriets förslag utan utnämnde L., vars besvär tillstyrktes av kanslern.

Zoologi, 1927 (Ekman). Befattningen söktes av bl. a. docenterna Ekman och Bock i Uppsala samt Runnström vid Stockholms högskola. Bock erhöell av tvenne sakkunniga första rum, medan den tredje alternativt, i enlighet med olika angivna förutsättningar, tillerkände Bock och Ekman första rummet. Ekman ställdes av de två förstnämnda sakkunniga i andra, resp. tredje rum. Runnström erhöell ett andra rum (närmast efter Bock) och tvenne fjärde rum. I fakulteten erhöell Bock en knapp majoritet, 9 röster av 17. Konsistoriet ändrade ordningsföljden och placerade Ekman främst med 18 röster mot 10, varav resp. 3 och 4 avlämnades av sektionsledamöter. Runnström ställdes i sektionen i fjärde rummet med 14 röster (och av 1 röstande i tredje) och erhöell i konsistoriet 1 röst till tredje förslagsrummet. Bock och Runn-

ström anförde besvär. I likhet med vad fallet blev i årtiondets alla senare besvärsmål vid universitetet avstyrktes de ingivna besvåren av kanslern.

Nordisk och jämförande fornkunskap, 1927 (Lindqvist). Professuren söktes av arkivarien Arne, f. d. professorn Nerman och docenterna Lindqvist och Åberg i Stockholm samt docenten Ekholm i Uppsala. Den svenske sakkunnige ställde de sökande i ordningen: 1) Ekholm, 2) Lindqvist, 3) övriga sökande jämnställda. Den finske sakkunnige hade följande ordning: 1) Åberg (med tvekan), 2) Lindqvist, 3) Arne, 4) Ekholm och Nerman jämnställda. En norsk sakkunnig hade ordningsföljden: 1) Arne, 2) Lindqvist, 3) Ekholm, 4) Åberg och Nerman, och en annan norska sakkunnig uppförde de tre främsta sökandena i ordningen: 1) Arne, 2) Ekholm, 3) Lindqvist. Sektionens tvekade mellan sökandena Lindqvist, Arne och Ekholm. Lindqvist erhöll till första rum 9, andra 8 och tredje 2 röster; Arne erhöll resp. 6, 6½ och 5 röster och Ekholm resp. 4, 4½ och 8½ röster; sektionens ordningsföljd blev: 1) Lindqvist, 2) Arne, 3) Ekholm, 4) Åberg och 5) Nerman. Arne återkallade ansökan före ärendets vidare handläggning. I konsistorium erhöll Lindqvist 18 röster — däribland av alla 7 sektionsledamöterna, bland vilka 2 i sektionen ställt Arne främst — och Ekholm 3 röster till första förslagsrummet; Ekholm och Åberg uppfördes enhälligt i resp. andra och tredje rum. Ekholm anförde besvär.

Psykiatri, 1929 (Petrén). Sökandena voro professor Petrén i Stockholm och docenten Sjöbring i Uppsala. En sakkunnig satte utan tvekan P. främst; en annan, som hyste tvekan om båda sökandenas kompetens, gav något företräde åt P. i fråga om vetenskapligt författarskap; den tredje sakkunnige ansåg däremot, att en viss företrädesrätt tillkom S. I fakulteten erhöll P. 7 och S. 3 röster till första rummet och jämnställdes av 1 ledamot. 15 konsistoriales röstade på P. och 5 på S., däribland resp. 2 och 1, som tidigare deltagit i fakultetens behandling av ärendet. S. anförde besvär.

Dogmatik och moralteologi, 1929 (Bohlin). Tjänsten söktes av professor Bohlin i Åbo och docenterna Ljunggren och von Engeström i Uppsala. Den sistnämnde ställdes efter medsökandena av alla sakkunniga och akademiska myndigheter. Tre sakkunniga ställde B. före L., de två dock efter tvekan och den tredje med angivande att placeringen berodde på en viss tolkning av professurens titel och ämnesomfång; en sakkunnig ställde L. före B. I fakulteten erhöles de båda sökandena vardera 2 röster till första rummet och jämnställdes av 1 ledamot i detta rum; dekanus röstade på L. Även i konsistoriet voro röstetalen lika, i det B. och L. erhöles båda 12 röster; rektors votum fällde utslaget till B:s förmån. För B. röstade 3 ledamöter från fakulteten (alltså även den, som tidigare jämnställt sökandena) och för L. 1. I realiteten bestämdes alltså utgången i större konsistorium av de vota, som avlämnades av vederbörande fakultets medlemmar. L. anförde besvär.

Anatomi, 1930 (Holmdahl). Såsom sökande anmälde sig docenterna i Lund Holmdahl och Siwe. Samtliga sakkunniga ställde H. före S., likaså alla fakultetsmedlemmar utom en, som inkompetentförklarade båda sökandena, och alla konsistorieledamöter. I fakulteten kompetentförklarades S. av 7 röstande mot 5 men inkompetentförklarades av större konsistoriet med 11 röster mot 9. S. anförde besvär.

Medicinsk och fysiologisk kemi, 1930 (Blix). Vardera av sökandena docenten Blix i Uppsala och professorn Ohlsson i Alnarp ställdes främst av två

sakkunniga; båda erhöilo ett andra förslagsrum; mot ett B. tillerkänt tredje förslagsrum stod emellertid en O:s inkompetensförklaring. I både fakultet och större konsistorium avgåvos 3 röster för O:s inkompetensförklaring, medan däremot Blix av alla voterande förklarades skicklig till befattningen. Till första rummet erhöil B. i fakulteten 10 röster, O. allenast 1 röst. I konsistoriet voro motsvarande röstetal 14 och 10. De 4 ledamöterna från fakulteten röstade härvid på B. och avgjorde ärendets utgång (rektor röstade på O.); de ställde samtliga O. även efter den tredje sökanden, laborator Jorpes vid karolinska institutet, och 2 av dem ansågo O. inkompetent. O. anförde besvär.

Botanik, 1930 (Melin). Befattningen söktes av, bland andra, professorerna Skottsberg i Göteborg och Heribert-Nilsson i Svalöf samt docenten Melin i Uppsala. Den sistnämnde erhöil i sakkunnigutlåtandena tvenne första och ett andra rum; S. erhöil ett första, ett andra och ett tredje förslagsrum, H.-N. erhöil ett andra förslagsrum (efter M.) och inkompetentförklarades av två sakkunniga. I sektionens sammanträde deltog 16 medlemmar. Melin ställdes främst av 7 ledamöter samt likställdes med S. till första rum av 2 ledamöter och med H.-N. av 1 ledamot. S. tillföilo 6 röster till första rummet. M. och S. erhöilo vardera 6 röster till andra rum, medan på H.-N. bl. a. föilo 10 röster till nästa rum. Av konsistoriets 24 ledamöter röstade 14 på M. och övriga 10 på S. till första förslagsrum. Härvid röstade 5 sektionsledamöter på M. (inklusive den, som jämställt M. och H.-N.) och 1 på S. I resp. andra och tredje förslagsrum uppfördes S. och H.-N. med 23 röster. S. och H.-N. inkommo med besvär.

Sammanfattning.

I de 12 icke-besvärfallen intogo de senare instanserna samma ståndpunkt som fakulteten resp. sektionen.

Besvärfallen voro 15.

I 9 fall följdes fakultetens eller sektionens utlåtande vid ärendets vidare handläggning. Tydlig sakkunnigmajoritet hade den föreslagne i 5 av dessa fall (anatomi 1930, praktisk medicin 1921, litteraturhistoria med poetik 1922, botanik 1930 och psykiatri 1929). I övriga 4 fall (slaviska språk 1921, geologi med petrografi och mineralogi 1924, nordisk och jämförande fornkunskap 1927 och medicinsk och fysiologisk kemi 1930) vägde sakkunnigutlåtandena någorlunda jämnt för den av fakulteten eller sektionen föreslagna sökanden och någon medsökande. I ett av dessa ärenden (botanik 1930) avgjordes konsistoriets omröstning av ledamöterna från vederbörande fakultet.

Fakulteten eller sektionen följdes av Kungl. Maj:t i ytterligare 2 befordringsärenden (klassisk fornkunskap och antikens historia 1924 och exegetik 1927), oaktat konsistoriet föreslog annan sökande, i ena fallet (det först nämnda) med kanslers instämmande. I ena ärendet kunde sektionen stödja sig på sakkunnigas majoritet; i det andra fallet stodo 2 sakkunniga mot 2.

En grupp för sig synes ett befordringsärende (dogmatik och moralteologi, 1929) bilda. I såväl fakultet som konsistorium voro röstetalen lika för två sökande. Dekanus' röst i fakulteten tillföil den ene, rektors utslagsröst i konsistoriet den andre sökanden. Omröstningen inom sistnämnda akademiska korporation avgjordes emellertid av ledamöter från vederbörande fakultet.

En särgrupp bildar även det ärende (exegetik, 1923), där 2 sakkunniga stodo mot 2 och där fakultet, större konsistorium och kansler uttalade sig till förmån för den ene men Kungl. Maj:t utnämnde den andre sökanden. Även i detta fall bestämde ledamöter från vederbörande fakultet utgången av konsistoriets votering.

Slutligen märkas två fall (historia 1923 och zoologi 1927), där sektionen, i anslutning till sakkunnigutlåtandena, ställde en viss sökande främst men större konsistoriet vidtog — med kanslerns instämmande — en ändring av förslaget, vilken hade avgörande betydelse för ärendets utgång.

I 24 av årtiondets 27 befodringsärenden av här berört slag intog Kungl. Maj:t samma ståndpunkt som fakulteten eller sektionen; i 2 av dessa ärenden ingrep större konsistoriet utan verkan. I 2 fall vidtog konsistoriet med framgång ändring. I det återstående fallet intog Kungl. Maj:t annan ståndpunkt än alla de tidigare instanserna.

I allenast 2 av dessa befodringsärenden gick Kungl. Maj:t emot universitetskanslerns förslag.

Lunds universitet 1921—1930.

Under årtiondet tillsattes 22 professurer efter ansökan och 10 genom kallelse. Besvär ingåvos i 8 fall med ansökningsförfarande.

Icke-besvärsmål.

I 13 av hithörande 14 befodringsärenden följde fakultetens eller sektionens utlåtande sakkunnigmajoritetens. Enighet mellan alla sakkunniga om första rum förefanns i 4 fall. I ett fall ställdes den sedan av fakulteten förordade främst av två sakkunniga, medan en tredje sakkunnig ej ansåg sig kunna avgiva något slutligt omdöme om de sökandes kompetens. I ett annat fall uttalade sig tre sakkunniga för en sökande och likställde en sakkunnig honom i första rum med en medsökande. I 6 fall satte alla sakkunniga utom en främst en viss sökande, som av den återstående sakkunnige placerades i andra rum.¹ I ett fall hade den i konkurrensen segrande tre första, ett andra och ett tredje förslagsrum i sakkunnigutlåtandena.

Det återstående ärendet må närmare beskrivas. Den ena professuren i matematik söktes av, jämte en tredje person, docenterna Riesz i Stockholm och Zeilon i Uppsala. Tre av fyra sakkunniga funno det vara synnerligen vanskligt att inbördes gradera de två sökandena. En sakkunnig stannade för att likställa dem i första rum; en ställde Z. före R. och 2 R. före Z. I sektionen erhöll Z. 3 och R. 2 röster till första rum, till vilket de jämnställdes av 5 ledamöter. I konsistoriet omkastades ordningsföljden, i det R. erhöll 11 och Z. 8 röster till första förslagsrum; på den senare röstade de 4 sektionsledamöterna, bland vilka 2 tidigare likställt de båda sökandena. Att i detta befodringsärende besvär uteblevo, torde tvivelsutan ha sin förklaring däri, att vid tiden för ärendets handläggning i de akademiska instanserna (februari—mars 1926) även den andra professuren i ämnet saknade innehavare och att Z. omedelbart efter R.:s utnämning kallades till denna befattning; Z:s utnämning följde R.:s med blott något över två månaders intervall (¹⁴/₅ och ²⁶/₇ 1926).

Besvärsmål.

Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning, 1923 (Pettersson). Sökandena voro docenterna Pettersson i Lund och Charpentier i Uppsala. Två sakkunniga satte utan tvekan C. främst; den ene ifrågasatte P:s inkompetens-

¹ I ett av dessa fall återkallade den sökande, som erhållit den förmåligaste placeringen i sakkunnigutlåtandena, sin ansökan före ärendets handläggning i vederbörande sektion.

förklaring. En tredje sakkunnig lämnade ordningsföljden oavgjord. Den fjärde ställde med tvekan och under viss förutsättning P. före C. I sektionen tillerkändes P. företräde av 7 ledamöter, C av 4; 2 likställde sökandena och en lämnade ordningsföljden dem emellan oavgjord. Konsistoriet uppförde i första rummet P. med 12 röster, medan 10 röster tillföll C. Härvid avlämnades av sektionsledamöter resp. 2 och 4 röster (däribland av en ledamot, som ej varit närvarande i sektionen, och av en ledamot, som där likställt sökandena). C. anförde besvär och erhöll kanslers förord. Detta oaktat utnämndes P.

Botanik med undervisningsskyldighet i systematisk botanik, nämligen systematik, morfologi och växtgeografi, 1927 (Fries). Som sökande anmälde sig docenterna Fries och Du Rietz i Uppsala och docenterna Naumann och Turesson i Lund. De tre sakkunniga ställde enhälligt Fries i första rummet. Du Rietz erhöll två andra förslagsrum och ett tredje, Turesson ett andra och ett tredje förslagsrum samt en inkompetensförklaring. Naumann förklarades vara en synnerligen framstående forskare på sitt område, vilket emellertid icke sammanföll med den lediga befattningens; han erhöll ett tredje och ett fjärde förslagsrum samt en inkompetensförklaring.

I sektionen uppsattes Fries enhälligt i första rum. Till andra rummet erhöll Turesson 4 röster (varav 2 jämnställde honom med Du Rietz och 1 dessutom med Naumann), Naumann 3 röster (varav 1 jämnställde honom med de båda medsökandena) och Du Rietz likaledes 3 röster (varav 2 jämnställde honom med Turesson och 1 dessutom med Naumann). Konsistoriet uppförde Fries i första rummet med 18 röster; 1 röst tillföll Naumann. Denne erhöll 8 röster, Turesson 7 röster och Du Rietz 1 röst till andra förslagsrummet. I tredje rum uppsattes Turesson med 15 röster, medan Du Rietz erhöll 1 röst. Besvär anfördes av Naumann, som yrkade på att bli utnämnd till innehavare av befattningen, och av Du Rietz och Turesson, som yrkade, att nytt förslag måtte upprättas, vari de borde ställas före Naumann. Samtliga besvär avstyrktes av kanslern.

Straffrätt och juridisk encyklopedi, 1928 (Bergendal). Befattningen söktes av docenterna Bergendal i Lund och Heimer i Uppsala. B. ställdes främst av alla sakkunniga, bland vilka en inkompetentförklarade H., samt av alla fakultets- och konsistorieleadamöter. I fakulteten uppsattes H. i andra rum av 4 ledamöter; en ledamot ansåg honom ej kompetent till professuren. H. inkompetentförklarades i konsistorium med 8 röster, inklusive rektors, mot 8 och erhöll följaktligen icke förslagsrum. Han anförde besvär, vilka kansler avstyrkte.

Astronomi, 1929 (Lundmark). Sökandena voro observatorn Gyllenberg i Lund samt docenterna Malmqvist i Lund och Lundmark i Uppsala. Två sakkunniga ställde L. i första, G. i andra och M. i tredje rum. En tredje sakkunnig ställde M. först, G. därefter och L. sist. En fjärde sakkunnig ställde L. efter de båda andra sökandena, vilka han likställde. I sektionen erhöll G. 6 röster till första rummet och jämnställdes till detta med M. av en ledamot; L. erhöll 4 röster. I större konsistoriet erhöll G. 14, M. 2 och L. likaledes 2 röster till första rummet. Av sektionsledamöter erhöll härvid G. 2 röster, M. och L. vardera 1; den ledamot, som röstade på M., hade tidigare i sektionen jämnställt denne och G. L:s besvär tillstyrktes av kansler, och L. utnämndes.

Kemi med undervisningsskyldighet i oorganisk och fysikalisk kemi, 1929 (Bodforss). Tjänsten söktes av lektorerna Bodforss i Malmö och Hedvall

i Örebro samt docenten Larsson i Lund. L. placerades i tredje rummet av alla tre sakkunniga. Två ställde B. före H., den tredje H. före B. I sektionen ställdes B. först av 7 och H. av 1 röstande, medan 2 ledamöter jämnställdes de båda sökande. Konsistoriet uttalade sig enhälligt för B. H. anförde besvär, som avstyrktes.

Teoretisk filosofi, 1929 (Nyman). Befattningen söktes av bl. a. docenterna Nyman i Lund och Tegen i Uppsala. Bland de sakkunniga gävo tre, därav två på ett markerat sätt, företrädare åt N. och uppförde T. i andra rummet. Övriga två sakkunniga gävo bestämt företrädare åt T.; den ene förklarade N. icke skicklig till befattningen, medan den andre, efter att hava uttalat att man skulle kunna känna någon tvekan om N:s kompetens, dock förklarade N. kompetent och uppförde honom i andra rummet. I såväl sektion som större konsistorium avgävo flera ledamöter sina vota med tvekan rörande de båda sökandenas placering. 11 sektionsledamöter ställde N. och 3 T. främst; en ledamot likställde dem i första rum. I konsistoriet uppsattes N. i första förslagsrum med 10 röster, medan T. erhöll 8 röster. Då för T. avlämnades 2 och för N. 5 röster av sektionsledamöter, avgjorde de senare voteringen i konsistorium. T:s besvär avstyrktes av kansler.

Farmakologi, 1930 (Ahlgren). Vid ansökningstidens utgång kvarstodo såsom sökande laboratorn Ahlgren i Uppsala och professorn Ohlsson i Alnarp. Två sakkunniga ställde A. före O., den ene med förklaring att O. saknade kompetens. Den tredje sakkunnige ställde O. före A. Av fakultetsmedlemmarna tillerkände 8 O. och blott 1 A. första rum, medan 2 jämnställdes sökandena. Blott 2 konsistoriales röstade till första förslagsrum på A., de övriga på O. Detta oaktat tillstyrkte kanslern av A. ingivna besvär och utnämndes A. till innehavare av befattningen.

Zoologi med undervisningsskyldighet i läroämnena jämförande anatomi med histologi och fysiologi, 1930 (Hanström). Till tjänstens sökande hade, jämte en tredje person, anmält sig docenten Hanström i Lund och laboratorn Runnström i Stockholm. Två sakkunniga ställde H. före R., en R. före H. I sektionen placerades H. främst av 8 och R. av 3 ledamöter; de jämnställdes i första rum av en ledamot. Till första förslagsrum erhöll i större konsistoriet H. 14 och R. 4 röster; resp. 4 röster och 1 röst avlämnades av sektionsmedlemmar. R. anförde besvär, som kanslern avstyrkte.

Sammanfattning.

Icke-besvärfallen voro 14. I 13 fall anslöto sig såväl fakulteten, resp. sektionen, som alla senare instanser till den ståndpunkt, som majoriteten bland sakkunniga intagit. I ett fall (matematik 1926) intog konsistoriet annan ställning än vederbörande sektion.

Besvärfallen voro 8. I samtliga ärenden följde större konsistoriet fakulteten, resp. sektionen. Tydlig sakkunnigmajoritet hade den föreslagne i 4 fall (botanik 1927, straffrätt och juridisk encyklopedi 1928, kemi 1929 och zoologi 1930). I 2 fall (astronomi 1929 och teoretisk filosofi 1929) vägde sakkunnigutlåtandena någorlunda jämnt för två sökande. I 2 fall (sanskrit 1923 och farmakologi 1930) gingo de akademiska korporationerna emot flertalet sakkunniga.

Universitetskanslern föreslog i 3 fall (sanskrit 1923, astronomi 1929 och farmakologi 1930) till utnämning annan sökande än den som större konsistoriet uppfört i första förslagsrummet. I 2 av dessa fall (de båda sist nämnda) följde Kungl. Maj:t kanslerns förord.

Sammanfattande tabeller.

A. Professurer, tillsatta genom ansökningsförfarande vid Uppsala universitet 1911—1920.

P r o f e s s u r	Fakulteten eller sektionen				Större konsistoriet			
	För bef.-havaren	För annan sökande	Ink.-förkl. alla sökandena	S:a	För bef.-havaren	För annan sökande	Ink.-förkl. alla sökandena	S:a
<i>Icke-besvärsmål:</i>								
11 professurer	Enh.				Enh.			
Teol.pren. och teol. enc., 1916	Enh.				21		2	23
Hygien och bakteriologi, 1914	Enh.				25	1		26
Grekiska, 1918	10 $\frac{2}{3}$	1 $\frac{1}{3}$		13	Enh.			
Kemi, 1918	10 $\frac{2}{3}$	4 $\frac{1}{3}$		16	15	6		21
Civilrätt, 1914	3	2		5	20	6	1	27
Botanik, 1914	10	5		15	16	7+3		26
S:a 17								
<i>Besvärsmål:</i>								
Teoretisk filosofi 1914	Enh.				Enh.			
Dogmatik, 1911	4	1		5	Enh.			
Astronomi, 1911	9	3		12	12	7		19
Praktisk medicin, 1912	6 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$		12	21	3		24
Civilrätt, 1917	1 $\frac{1}{2}$ ¹	1 $\frac{1}{2}$	2	6	17	9	2	28
Kyrkohistoria, 1919	1	4		5	12	9		21
S:a 6								

¹ Vid lika röstetal angives ordförandens röst genom kursivering.

B. Professurer, tillsatta genom ansökningsförfarande vid Lunds universitet 1911—1920.

P r o f e s s u r	Fakulteten eller sektionen			Större konsistoriet			
	För bef.-havaren	För annan sökande	S:a	För bef.-havaren	För annan sökande	Ink.-förkl. alla sökandena	S:a
<i>Icke-besvärsmål:</i>							
6 professurer	Enh.			Enh. ¹			
Botanik, 1915	9	1	10	Enh.			
Nationalekonomi och finansrätt, 1919	3 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$	6	13	3		16
S:a 8							

¹ I ett fall blev ende sökanden inkompetentförklarad av 2 ledamöter.

P r o f e s s u r	Fakulteten eller sektionen			Större konsistoriet			
	För bef.-havaren	För annan sökande	S:a	För bef.-havaren	För annan sökande	Ink.-förkl. alla sökandena	S:a
<i>Besvärsmål:</i>							
Litteraturhistoria med poetik, 1920	Enh. 13	1	14	Enh. 14			
Romersk värtalighet och poesi, 1913	11 $\frac{3}{2}$	3 $\frac{3}{2}$	14	Enh. 16			
Nordiska språk, 1917	19	5	24		4		20
Geografi, 1916	9 $\frac{3}{2}$	4 $\frac{3}{2}$	15		7		20
Historia, 1919 (se närmare ovan!)	7 $\frac{1}{2}$ ¹	7 $\frac{1}{2}$	15		4		24
Nordiska språk, 1914	4	3+2	9	11	4+7+1		23
Matematik, 1912	4	6	10	12	9		21
Botanik, 1920	2	2 ¹ +1	5	6	12+1	1	20
Systematisk teologi, 1913	2	8	10	8	14		22
Medicinsk och fysiologisk kemi, 1920							
S:a 10							

¹ Vid lika röstetal angives ordförandens röst genom kursivering.

C. Professurer, tillsatta genom ansökningsförfarande vid Uppsala universitet 1921—1930.

P r o f e s s u r	Fakulteten eller sektionen			Större konsistoriet		
	För bef.-havaren	För annan sökande	S:a	För bef.-havaren	För annan sökande	S:a
<i>Icke-besvärsmål:</i>						
Sju professorer (varav fyra med blott 1 sökande)	Enh. 14 $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	15	Enh. 16		
Engelska, 1921	15	1	16	Enh. 20		
Latinska språket och litteraturen, 1924	3 $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	4	21	2	22
Dogmatik och moralteologi, 1924	3	1	4	21	3	24
Praktisk teologi, 1921	16 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	18	21	4	25
Historia 1930						
S:a 12						
<i>Besvärsmål:</i>						
Praktisk medicin, 1921	Enh. 11			Enh. 17		
Anatomi, 1930	16 $\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	17	Enh. 25		
Litteraturhistoria med poetik, 1922	10	1	11		2	27
Medicinsk och fysiologisk kemi, 1930	7	3	10	14	10	24
Psykiatri, 1929	8 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$ + $\frac{1}{2}$ + $\frac{1}{2}$	16	15	5	20
Slaviska språk, 1921	7 $\frac{3}{2}$	6 $\frac{3}{2}$ + $\frac{1}{2}$	16	18	3+3	24
Botanik, 1930	8 $\frac{1}{2}$	5 $\frac{1}{2}$ +3	17	14	10	24
Geologi med petrografi och mineralogi, 1924	9	4+6	19	15	10+3	28
Nordisk och jämförande fornkunskap, 1927	4	1	5	18	3	21
Exegetik, 1927	7 $\frac{3}{2}$	6 $\frac{3}{2}$	16	12	15	27
Klassisk fornkunskap och antikens historia, 1924	2 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{2}$ ²	5	6	15	21
Dogmatik och moralteologi, 1929	1	3	4	12 ²	12	24
Exegetik, 1923	8	9	17	12	12 ²	24
Zoologi, 1927	4	12	16	18	10	28
Historia, 1923				16	10	26
S:a 15						

¹ En ledamot inkompetentförklarade båda sökandena.

² Vid lika röstetal angives ordförandens röst genom kursivering.

D. Professurer, tillsatta genom ansökningsförfarande vid Lunds universitet 1921—1930.

Professur	Fakulteten eller sektionen			Större konsistoriet		
	För bef.-havare	För annan sökande	S:a	För bef.-havare	För annan sökande	S:a
<i>Icke-besvär fall:</i>						
11 professorer (alla med minst 2 sökande) .	Enh. 8			Enh. 8		
Anatomi, 1921	10 $\frac{1}{2}$	2	10	Enh. 10 $\frac{1}{2}$		
Historia, 1924	2 $\frac{1}{2}$	7 $\frac{1}{2}$	17	Enh. 2 $\frac{1}{2}$		
Matematik, 1926		3 $\frac{1}{2}$	10	11	8	19
S:a 14						
<i>Besvär fall:</i>						
Straffrätt och juridisk encyklopedi, 1928 . .	Enh. 8			Enh. 18		
Botanik, 1927	Enh. 7 $\frac{1}{2}$			18	1	19
Kemi, 1929	8 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{2}$	10	Enh. 14	4	18
Zoologi, 1930	11 $\frac{1}{2}$	3 $\frac{1}{2}$	15	10	8	18
Teoretisk filosofi, 1929	7 $\frac{1}{2}$	4 $\frac{1}{2}$	14 ¹	12	10	22
Sanskrit, med jämf. indoeur. språkf., 1923 .	4 $\frac{1}{2}$	6 $\frac{1}{2}$ + $\frac{1}{2}$	11	2	14 + 2	18
Astronomi, 1929	1 $\frac{1}{2}$	8 $\frac{1}{2}$	11	2	23	25
Farmakologi, 1930						
S:a 8						

¹ En ledamot lämnade frågan oavgjord.

E. Fakultetens, resp. sektionens, utlåtande inför efterföljande instanser.

Tid	Universitet	Fakultetens eller sektionens utlåtande				S:a
		1.	2.	3.	4.	
		följes i alla senare inst.	följes i st. kons., men icke av K. M:t	ändras i kons. utan verkan	ändras i kons. med verkan	
1911—1920	Uppsala	21			2 ¹	23
	Lund	15	2		1	18
	S:a	36	2		3	41
1921—1930	Uppsala	22	1	2	2 ²	27
	Lund	19 ³	2		1 ⁴	22
	S:a	41	3	2	3	49
	S:a s:arum	77	5	2	6	90

¹ Civilrätt 1917 har hiträknats; i konsekvens härmed har för Uppsala 1921—1930 dogmatik och moralteologi (1929) icke medtagits i denna spalt.

² Se föregående not!

³ I ett fall dissenterade kansler.

⁴ Enda icke-besvär fallet i spalterna 2—4.

F. Universitetskanslerns ställning i befordringsärenden med ansökningsförfarande under åren 1911—1930.

Tid	Universitet	Kanslers förord		S:a
		följdes av K. M:t	följdes icke av K. M:t	
1911—1920	Uppsala	22	1	23
	Lund	18 ¹	—	18
1921—1930	Uppsala	25	2	27
	Lund	21	1	22
	S:a	86	4	90

¹ I ett befordringsärende (historia 1919) återkallade den av kanslern föreslagne sin ansökan.

G. Sakkunniga i befordringsärenden med ansökningsförfarande vid Uppsala universitet 1911—1920.

År	Professur	Antal sakkunniga				Av dessa vid universitetet			
		Svenska	Övriga nordiska	Tyska	S:a	leda- mot av fak. l. sekt.	tillika leda- mot av kons.	emeritus prof.	annan f. d. prof.
1911	Dogmatik och moralteologi . . .	2	1		3	1	1		
	Astronomi		2 ¹	1	3				
	Pediatrik och praktisk medicin .	3	1		4				
	Engelska	3			3			1	
1912	Processrätt	2	2		4				
	Praktisk teologi	3			3	1	1	1	
	Praktisk medicin	3			3				
1913	Straffrätt	2	1		3				
	Pediatrik och praktisk medicin .	3			3	1			
	Botanik	3			3	2	1		
	Civilrätt	2	1		3				
	Hygien och bakteriologi	3			3				
1915	Oftalmiatrik	3			3	1	1		
1916	Teol. pren. och teol. encyklopedi	3 ²	1		4	2	1		
	Statistik	2	1		3				
	Pediatrik och praktisk medicin .	3			3	1	1		
	Teoretisk filosofi	4			4	1			
1917	Civilrätt	3	1		4				
1918	Kirurgi	3			3				
	Fysiologi	3	1		4			1	
	Kemi	3			3	1			
1919	Grekiska	3			3	1	1 ³	1	
	Kyrkohistoria	2	1		3				
	S:a	23							

¹ Bland dessa professor Strömberg i Köpenhamn.

² Bland dessa professor Lehmann i Lund.

³ Icke ledamot av vederbörande fakultet.

H. Sakkunniga i befordringsärenden med ansökningsförfarande vid Lunds universitet 1911—1920.

År	Professur	Antal sakkunniga				Av dessa vid universitetet			
		Svenska	Övriga nordiska	Tyska	S:a	leda- mot av fak. l. sekt.	tillika leda- mot av kons.	emeritus prof.	annan f. d. prof.
1911	Statsrätt	3			3				
1912	Exegetik	2	1		3	1	1		
	Zoologi	3			3	1	1		
	Matematik	4			4	1	1		
	Romersk rätt och rättshistoria	3			3	2	1		
1913	Latin	4			4	1		1	
	Systematisk teologi	2	2		4	1	1		
1914	Nordiska språk	1	2		3				
1915	Botanik	2	2		4				
1916	Geografi	2		1	3				
1917	Statskunskap	3			3			1	
	Geologi	2	1		3				
	Nordiska språk	3	1		4	1		1	
1919	Finansrätt	3	2		5			1	
	Historia	3			3	1			1
1920	Litteraturhistoria	3			3	1	1		1
	Botanik	2	2		4				
	Medicinsk och fysiologisk kemi	2	2		4				
S:a 18									

I. Sakkunniga i befordringsärenden med ansökningsförfarande vid Uppsala universitet 1921—1930.

År	Professur	Antal sakkunniga						Av dessa vid universitetet			
		Svenska	Övriga nordiska	Tyska	Engelska	Tj.-slov.	S:a	leda- mot av fak. l. sekt.	tillika leda- mot av kons.	emeritus prof.	annan f. d. prof.
1921	Engelska	2		1	1		4				
	Slaviska språk	1	2	1		1	5			1	
	Finansrätt	4		1			4			1	
	Praktisk medicin	2	1				3				
	Praktisk teologi	2	1				3				
1922	Litteraturhistoria	4					4			1	
1923	Pediatrik och praktisk medicin	3					3	1	1		
	Dogmatik och moralteologi	3					3	1			
	Exegetik	2	1	1			4	1			1
	Historia	3					3	1	1		
1924	Geologi	2	2				4				
	Latin	3					3			1	
	Klassisk fornkunskap och antikens historia	2	1				3				
1925	Farmakodynamik	2	1				3			1	
1926	Speciell privaträtt	3					3			1	
1927	Exegetik	2	2				4			1	
	Zoologi	3					3	1			
	Nordisk fornkunskap	1	3				4			1	
	Sanskrit	2		1	1		4			1	

År	Professur	Antal sakkunniga					Av dessa vid universitetet				
		Svenska	Övriga nordiska	Tyska	Engelska	Tj.-slov.	S:a	ledamot av fak. l. sekt.	tillika ledamot av kons.	emeritus prof.	annan f. d. prof.
1928	Exegetik	1	2				3				
1929	Geografi	2	1				4			1	
	Psykiatri	2	1				3				
	Dogmatik och moralteologi ²	3	1				4	1	1		
1930	Anatomi	3	1				4			1	
	Medicinsk och fysiologisk kemi ³	3	1				4			1	
	Historia ³	4					4	2			
	Botanik ³	3					3			1	
S:a 27											

¹ Ledamot av annan fakultet.

² Den ene ledamot av annan fakultet.

³ Befördringsärende med förtidsprocedur.

K. Sakkunniga i befördringsärenden med ansökningsförfarande vid Lunds universitet 1921—1930.

År	Professur	Antal sakkunniga			Av dessa vid universitetet			
		Svenska	Övriga nordiska	S:a	ledamot av fak. l. sekt.	tillika ledamot av kons.	emeritus prof.	annan f. d. prof.
1921	Anatomi	3		3			1	
1922	Kemi	2	1	3				
1923	Sanskrit med jmf. ind. språkf.	3	1	4			1	
	Psykiatri	2	1	3			1	
	Matematik	2	1 ¹	3			1	1
1924	Systematisk teologi	3	1	4	1	1	1	
	Fysik	1	2	3				1
1925	Historia	3	2	1				
1926	Matematik	3	1 ¹	4			1	2
1927	Botanik	2	1	3			1	
1928	Straffrätt och jur. encyklopedi	2	1	3				
	Teol. enc. och teol. prenotationer	3 ²		3	1 ³		1	
	Praktisk teologi	3	1	4	1	1		
1929	Astronomi	4		4			1	
	Statskunskap	2	1	3				
	Kemi	3		3				1
	Konsthistoria med konstteori ⁴	4		4			1	
	Praktisk medicin	3	1	4	1	1		
	Teoretisk filosofi	4	1	5	1	1	1	
	Nordiska språk ⁴	3		3			1	
1930	Farmakologi ⁴	2	1	3				
	Zoologi ⁴	2	1	3	1	1		
S:a 22								

¹ Professor Nörlund.

² Bland dessa professor Lehmann i Lund.

³ Ej ledamot av vederbörande fakultet.

⁴ Befördringsärende med förtidsprocedur.

Tillsättningstiden för statliga professurer,

A. Ansöknings-

N	Lärosäte	Professurens namn	Dag för tjänstens ledigförklaring	Dag för företrädarens inträde i pensionsåldern	Förtiden, dagar	Dag för valet av sakkunniga, ev. för kompletteringsval	För förberedande åtgärder, dagar	Datum å sist inkomna sakkunnigutlåtandet	Sakkunniggranskningen, dagar
1	Lund	konsthistoria med konstteori	11/1 28	20/11 28	314	17/3 28	66	c:a 31/3 29	379
2	Uppsala	dogmatik och moralteologi	17/1 28	4/4 28	78	2/5 28	106	c:a 2/1 29	245
3	"	botanik och praktisk ekonomi	17/1 28	17/6 28	152	2/5 28	106	7/9 29	493
4	"	medicinsk och fysiologisk kemi	24/3 28	24/3 29	365	13/10 28	50	10/5 29	208
5	Lund	nordiska språk	15/9 28	27/6 29	285	1/12 28	77	26/7 29	237
6	Uppsala	historia	13/10 28	12/10 29	364	24/11 28	42	24/1 30	426
7	Lund	zoologi	24/11 28	24/11 29	365	16/2 29	84	22/2 30	371
8	"	tyska språket	6/12 28	6/12 29	365	16/2 29	72	29/9 31	955
9	Uppsala	matematik	11/2 29	11/2 30	365	14/9 29	215	15/11 30	427
10	Lund	farmakologi	25/2 29	25/2 30	365	27/4 29	61	15/11 29	202
11	"	praktisk filosofi	24/9 29	24/9 30	365	25/1 30	123	c:a 1/4 31	431
12	"	zoologi	1/2 30	1/12 30	303	3/5 30	91	1/9 31	486
13	Uppsala	romanska språk	5/3 31	4/3 32	365	18/4 31	44	30/12 31	256
14	Karolinska institutet	hygien och bakteriologi	16/6 31	16/6 32	365	10/9 31	86	23/5 32	256
15	Uppsala	psykiatri	30/6 31	13/3 32	257	26/9 31	88	9/4 32	196
16	"	geografi	17/1 28	17/1 28	—	2/5 28	106	17/1 29	260
17	"	anatomi	1/2 28	—	—	2/5 28	91	22/9 29	508
18	"	pedagogik	3/4 30	—	—	14/5 30	41	1/6 31	383
19	"	statistik	30/4 30	—	—	6/6 30	37	13/6 31	372
20	"	obstetrik och gynekologi	28/2 31	—	—	18/4 31	49	12/1 32	269
Medeltal			—	—	—	—	82	—	368 ²

¹ Större konsistoriet upprättade ett förslag redan den 28 november 1931, men den härvid i frånräknats 105 dagar. — ² I själva verket tager sakkunniggranskningen något längre tid (se ⁴ Vanligtvis har en tid av c:a 2 veckor åtgått, innan handlingarna inkommit till kanslern. —

Bilaga II.

ledigförklarade efter den 1 januari 1928.

förfarande.

Dag för fakultetens slutbehandling av ärendet	Fakulteten, dagar	Dag för konsistoriets upprättande av förslag	Konsistoriet, dagar	Dag för konsistoriets slutbehandling av besvär	Proceduren förlängd genom besvär, dagar	Dag för kanslerns yttrande	Kanslern, dagar	Dag för Kungl. Maj:ts beslut	Departementet, dagar	Hela proceduren, dagar	N ^o
30/4 29	30	29/5 29	29	—	—	30/6 29	32	24/7 29	24	560	1
8/3 29	37	9/3 29	29	15/6 29	67	12/6 29	28	23/8 29	72	584	2
12/10 29	35	9/11 29	28	8/2 30	91	28/3 30	48	14/8 30	139	940	3
19/9 29	132	19/10 29	30	25/1 30	97	15/2 30	21	28/3 30	41	579	4
5/10 29	71	9/11 29	35	—	—	13/12 29	34	31/12 29	18	472	5
8/3 30	43	29/3 30	21	—	—	12/4 30	14	25/4 30	13	559	6
7/4 30	44	17/5 30	40	13/9 30	119	18/11 30	66	19/12 30	31	755	7
14/11 31	46	12/12 31	28	—	—	19/1 32	38	29/1 32	10	1 149	8
15/1 31	61	7/2 31	23	2/5 31	84	19/6 31	17	12/6 31	24	851	9
17/1 30	63	22/2 30	36	17/5 30	84	29/7 30	73	12/12 30	136	655	10
29/4 31	28	29/5 31	30	—	—	27/6 31	29	3/7 31	6	647	11
26/10 31	55	12/3 32 ¹	33 ¹	28/5 32	77	29/7 32	62	16/9 32	49	853 ¹	12
30/1 32	31	13/2 32	14	—	—	1/3 32	17	11/3 32	10	372	13
8/9 32	108	—	—	—	—	13/10 32	35	21/10 32	8	493	14
12/5 32	33	4/6 32	23	—	—	1/7 32	27	30/8 32	60	427	15
15/2 29	29	9/3 29	22	—	—	26/3 29	17	5/4 29	10	444	16
7/11 29	46	23/11 29	16	25/1 30	63	5/2 30	11	7/3 30	30	765	17
15/9 31	106	17/10 31	32	—	—	24/11 31	38	27/11 31	3	603	18
15/9 31	94	17/10 31	32	—	—	17/11 31	31	27/11 31	10	576	19
15/2 32	34	12/3 32	26	—	—	7/4 32	26	15/4 32	8	412	20
—	56 ⁸	—	28	—	85	—	33 ⁴	—	35	635 ⁵	

första förslagsrummet uppförde sökanden återkallade senare ansökan. Från tillsättningstiden har ovan, s. 94, noten). — ⁸ Om fall med mellankommande ferier frånräknas, blir medeltalet 38. —

⁵ I besvärfallen är medeltalet 748 dagar, i icke-besvärfallen 560 dagar.

B. Kallelseförfarande.

Lärosäte	Professurens namn	Dag för tjänstens ledigförklaring	Dag för föredragens inlämning i pensionsåldern	Förvalet av sak-kun-niga	Förberedande åtgärder, dagar	Datum för inkomna sakkun-nigt-lämnade	Sakkun-nigt-lämnade dagar	Dag för fakultetens slutbehandling av ärendet	Kon-sistens-rätt, dagar	Dag för kanslerns yttrande	Kanslerns dagar	Dag för Kungl. Maj:ts beslut	Departement, dagar	Hela proceduren, dagar		
1 Uppsala	patologisk anatomi	17/1 28	16/6 28	3/8 28	46	21/6 28	79	1/6 28	12	11/6 28	10	23/6 28	17	18/7 28	20	184
2 Lund	exegetik	22/6 29	22/6 30	21/6 29	91	15/1 30	116	23/1 30	8	22/2 30	30	2/4 30	39	20/6 30	79 ¹	363
3 Karolinska institutet	oftalmiatrik	23/7 30	23/7 31	26/6 30	64	23/11 30	59	18/12 30	25	—	—	23/1 31	36	22/7 31	180 ¹	364
4 Uppsala	semitiska språk	19/6 30	18/8 31	4/10 30	46	5/11 30	32	15/12 30	40	17/1 31	33	10/2 31	24	2/7 31	143 ¹	318
5 »	teol. pren. och teol. encyklopedi	9/10 28	—	9/11 28	31	8/12 28	29	17/12 28	9	19/1 29	33	8/2 29	20	1/3 29	21	143
6 Lund	psykiatri	20/6 29	—	14/6 29	86	19/11 29	66	14/12 29	25	8/2 30	56	11/2 30	31	23/3 30	17	281
7 »	nordiska språk	15/9 30	—	15/11 30	61	13/1 31	59	2/1 31	8	31/1 31	10	10/2 31	10	20/3 31	10	158
8 Karolinska institutet	obstetrik och gynekologi	27/9 30	—	30/10 30	33	14/12 30	45	24/1 31	41	—	—	17/2 31	24	20/2 31	3	146
	Medeltal	—	—	—	57	—	61	—	21	—	28 ²	—	25 ³	—	59 ³	245 ³

¹ Utnämningen uppskötts, till dess företrädaren beviljats avsked. — ² I tre fall (nr 4—6) ha mellankommande ferier fördröjt ärendets prövning. — ³ I fallen utan förtidsprocedur blir medeltalet för kanslern 19 dagar, departementet 13 dagar och hela befordringsproceduren 182 dagar.

Förteckning över professurer vid universiteten, karolinska institutet och de enskilda högskolorna

jämfte redogörelse för undervisningsskyldighet m. m.

A. Teologiska professurer.

Professurs namn	Uppsala universitet	Lunds universitet
Teologiska prenotationer och teologisk encyklopedi	1	1
Praktisk teologi	1	—
” med kyrkorätt	—	1
Kyrkohistoria	1	—
” och symbolik	—	1
Missionshistoria och ostasiatisk religionshistoria	1	—
Exegetik	2 ¹	—
Exegetisk teologi	—	2 ²
Dogmatik och moralteologi	2 ¹	—
Systematisk teologi	—	2 ²
Summa	8	7

Dessutom finnes en professur i allmän religionshistoria vid Stockholms högskolas humanistiska fakultet (se nedan tabell D).

B. Juridiska professurer.

Professurs namn	Uppsala universitet	Lunds universitet	Stockholms högskola
Straffrätt och juridisk encyklopedi	1	1	1
Romersk rätt och rättshistoria	—	1	—
Rättshistoria	1	—	—
” och romersk rätt	—	—	1
Processrätt	1	1	—
” och internationell privaträtt	—	—	1
Speciell privaträtt	1	1	—
” jämte finansrätt	—	—	1
Nationalekonomi och finansrätt	1	1	—
” med finansvetenskap	—	—	1
Statsrätt, förvaltningsrätt och folkrätt	1	—	—
” ” ” kyrkorätt och folkrätt	—	1	—
” ” med statskunskap jämte förvaltningsrätt och folk- rätt	—	—	1
Civilrätt	—	1	1
Civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i obligationsrätt	1	—	—
Civilrätt, med undervisnings- och examinationsskyldighet i familjerätt och sakrätt	1	—	—
Summa	8	7	7

Dessutom finnes en professur i nationalekonomi och sociologi vid Göteborgs högskola och en professur i nationalekonomi och socialpolitik vid Stockholms högskolas humanistiska fakultet (se nedan tabell D och *anm.* 7).

^{1, 2} Se resp. *anm.* 1 och 2 nedan s. 175.

C. Medicinska professurer.

Professurs namn	Uppsala universitet	Lunds universitet	Karolinska institutet
Psykiatri	1	1	1
Oftalmiatrik	1	1	1
Fysiologi	1	1	1
Ortopedi	—	—	1
Medicinsk radiologi	—	—	1
Medicinsk och fysiologisk kemi	1	1	—
Kemi och farmaci	—	—	1
Farmakologi	—	1	—
Farmakodynamik och farmakognosi	—	—	1
Allmän och experimentell farmakodynamik och farmakognosi	1	—	—
Dermatologi och syfilidologi	—	—	1
Öron-, näs- och halssjukdomar	1	—	1
Pediatrik	—	—	2 ⁵
och praktisk medicin	1 ³	1 ⁴	—
Praktisk medicin	1	1 ⁴	—
Medicin	—	—	2 ⁵
Nervsjukdomar	—	—	1
Obstetrik och gynekologi	1	1	2 ⁵
Kirurgi	1	1	2 ⁵
Rätts- och statsmedicin	—	—	1
Patologisk anatomi	1	—	1 ⁶
» » och rättsmedicin	—	1 ⁷	—
» » allmän patologi	—	—	1 ⁶
Allmän patologi, bakteriologi och allmän hälsovård	—	1 ⁷	—
Hygien och bakteriologi	1 ⁸	—	—
Allmän hälsovårdslära	—	—	1
Histologi	—	—	1 ⁹
Anatomi	2 ¹⁰	2 ¹¹	1 ⁹
Summa	14	13	24

³⁻¹¹ Se resp. *anm. 3-11* nedan s. 175.

D. Humanistiska professurer.

Professurs namn	Uppsala universitet	Lunds universitet	Stockholms högskola	Göteborgs högskola
Nordiska språk	1 ¹²	2 ¹³	1	1
Svenska språket	1 ¹²	—	—	1
Semitiska språk	1	—	—	1
Österländska språk	—	1	—	—
Klassiska språk, med undervisningsskyldighet i latin	—	—	—	1
„ „ „ i grekiska	—	—	—	1
Romersk vältalighet och poesi	—	1	—	—
Latinska språket och litteraturen	1	—	—	—
Grekiska „ „	1	1	—	—
Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning	1	1	—	—
Jämförande språkforskning med sanskrit	—	—	—	1
Engelska språket och litteraturen	—	—	—	1
Ortnamnshforskning	1	—	—	—
Ostasiatisk språkvetenskap och kultur	—	—	—	1
Övriga språkprofessurer (en i varje ämne och med enkla namn)	5	4	2	2
Teoretisk filosofi	1	1	—	—
Praktisk „	1	1	—	1
Filosofi	—	—	—	1
„ och pedagogik	—	—	—	—
Psykologi „	—	1	—	—
Pedagogik	1 ¹⁴	—	—	—
Allmän religionshistoria	—	—	1	—
Nordisk och jämförande fornkunskap	1	—	—	—
Förhistorisk och medeltidsarkeologi	—	1	—	—
Klassisk fornkunskap och antikens historia	1	1	—	—
Konsthistoria med konstteori	1	1	—	1
De bildande konsternas teori och historia	—	—	1 ¹⁵	—
Nordisk och jämförande konsthistoria	—	—	1 ¹⁵	—
Litteraturhistoria	—	—	1	—
„ med poetik	1	1	—	1
Historia	2 ¹²	2 ¹⁶	2 ¹⁷	1
Statskunskap	—	1	—	—
Vältalighet och statskunskap	1	—	—	—
Statskunskap med statistik	—	—	—	1
Statistik	1	1	—	—
Nationalekonomi och socialpolitik	—	—	1 ¹⁸	—
„ sociologi	—	—	—	1
Geografi	—	1 ¹⁹	—	—
„ (med handelsgeografi) och etnografi	—	—	—	1
Allmän och jämförande etnografi	—	—	—	1
Summa	23	22	10	19

Professur i religionshistoria finnes även vid de båda teologfakulteterna, nationalekonomi även vid de tre juristfakulteterna och geografi även vid naturvetenskapliga fakulteten i Stockholm och naturvetenskapliga sektionen i Lund.

¹²⁻¹⁹ Se resp. *anm.* 12—19 nedan s. 175 f.

E. Matematisk-naturvetenskapliga professurer.

Professurs namn	Uppsala universitet	Lunds universitet	Stockholms högskola	Göteborgs högskola
Matematik	2 ²⁰	2 ²¹	—	—
Högre matematisk analys	—	—	1 ²²	—
Ren matematik	—	—	1 ²²	—
Försäkringsmatematik och matematisk analys	—	—	1	—
Fysik	1	1	1	—
Fysikalisk kemi	1	—	—	—
Mekanik och matematisk fysik	1	1	1	—
Astronomi	2 ²³	1	—	—
Meteorologi	1	—	—	—
Oceanografi	—	—	—	1
Geografi	1 ²⁴	—	1	—
Geologi och mineralogi	—	1	—	—
» med petrografi och mineralogi	1 ²⁵	—	—	—
Mineralogi och petrografi	—	—	1 ²⁶	—
Allmän och historisk geologi	—	—	1 ²⁶	—
Paleontologi och historisk geologi	1 ²⁵	—	—	—
Jäsningskemi	—	—	1	—
Allmän och organisk kemi	—	—	1 ²⁷	—
» » oorganisk »	—	—	1 ²⁷	—
Kemi	2 ²⁸	2 ²⁹	—	—
Limnologi	—	1	—	—
Ärftlighetslära	—	1	—	—
Växtbiologi	1	—	—	—
Botanik	1 ³⁰	2 ³¹	1	1
» och praktisk ekonomi	1 ³⁰	—	—	—
Jämförande anatomi	1 ³²	—	—	—
Experimentell zoologi och cellforskning	—	—	1 ³³	—
Zoologi	1 ³²	2 ³⁴	1 ³³	—
Summa	18	14	12	2

Professur i geografi finnes även vid humanistiska sektionen i Lund och vid humanistiska fakulteten i Göteborg (se tabell D).

²⁰⁻³⁴ Se resp. *anm.* 20—34 nedan s. 176 f.

Noter till Bilaga III.

Anm. 1. Enligt kanslerns resolution av den 24 februari 1909 skall undervisnings- och examinationsskyldigheten vara så fördelad, »att den ena professorn i exegetik undervisar och examinerar i gamla testamentets och den andre i nya testamentets exegetik samt ena professorn i dogmatik och moralteologi undervisar i dogmatik med symbolik och den andra professorn i teologisk etik».

Anm. 2. Genom kanslerns skrivelse av den 30 juni 1909 till mindre akademiska konsistoriet är undervisnings- och examinationsskyldigheten i exegetik reglerad på samma sätt som vid Uppsala universitet (jfr anm. 1). Genom nädligt brev till kanslern den 21 juni 1912 omändrades professuren i praktisk teologi och moralteologi till professur i systematisk teologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i teologisk etik.

Anm. 3. Enligt kanslerns skrivelse av den 31 december 1917 till medicinska fakulteten i Uppsala åligger innehavaren av professuren i pediatrik och praktisk medicin att »fullgöra sin undervisning genom att — — — hålla pediatrik föreläsning och klinik samt hålla — — — pediatrik poliklinik».

Anm. 4. Kanslerns skrivelse av den 12 mars 1909 till det mindre konsistoriet i Lund föreskriver, att »professorn i praktisk medicin — — — och professorn i pediatrik och praktisk medicin — — — skola undervisa och examinera, den förre i praktisk medicin och den senare i pediatrik».

Anm. 5. Se angående undervisningstidens och tentaminas fördelning på de båda professorerna kanslerns skrivelser av resp. den 10 januari och 18 maj 1909 (kirurgi), den 7 maj 1920 (obstetrik och gynekologi), den 9 februari 1923 (pediatrik) och den 9 oktober 1924 (medicin).

Anm. 6. Enligt kanslerns resolutioner av den 10 januari 1909 och 14 februari 1925 åligger ena professorn undervisnings- och examinationsskyldighet i patologi för kandidatexamen och andra professorn samma skyldighet i patologisk anatomi för licentiatexamen.

Anm. 7. Enligt kanslerns skrivelse av den 12 mars 1909 till mindre konsistoriet i Lund skall den förre av dessa båda professorer undervisa och examinera i patologisk anatomi och i rättsmedicin samt den senare i patologi och i bakteriologi.

Anm. 8. Enligt kanslerns skrivelse av den 16 februari 1915 till större akademiska konsistoriet i Uppsala skall professurens innehavare giva kurs i hygien för licentiatexamen, kurser i bakteriologi för kandidatexamen och kurs i hygien för blivande lärare.

Anm. 9. Nädligt brev av den 26 mars 1892 stadgar, »att till professuren i anatomi — — — höra undervisningen i makroskopisk anatomi med därtill hörande delar av embryologien, ledningen och övervakandet av dissektationsarbetet och undervisningen å anatomisalarna, samt att med professuren i histologi bör förenas undervisningen i mikroskopisk anatomi med därtill hörande delar av anatomiens».

Anm. 10. Enligt kanslerns skrivelse av den 6 mars 1909 till mindre akademiska konsistoriet i Uppsala skall ena professorn undervisa i histologi och embryologi och examinera i examensämnet histologi och den andre professorn undervisa i makroskopisk anatomi och examinera i examensämnet anatomi.

Anm. 11. Enligt kanslerns skrivelse den 12 mars 1909 till mindre konsistoriet i Lund skola de båda professorerna undervisa och examinera i resp. histologi och anatomi. Jfr kanslerns skrivelse av den 14 januari 1908 till mindre akademiska konsistoriet.

Anm. 12. Enligt kanslerns skrivelse den 23 april 1909 till mindre akademiska konsistoriet i Uppsala skola examinanderna (i resp. historia och nordiska språk) av dekanus fördelas så, att för lägre examina vardera professorn erhåller ett så vitt möjligt lika antal examinander, och för licentiatexamen efter samråd med de båda professorerna.

Anm. 13. Kanslerns skrivelse av den 4 december 1914 föreskriver bl. a., att examinationen förättas vartannat kalenderår av ena professorn och vartannat kalenderår av andra professorn.

Anm. 14. Enligt beslut av den 28 mars 1913 föranledde en av filosofiska fakulteten i Uppsala gjord framställning, att professuren måtte benämnas professur i psykologi och pedagogik, icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Anm. 15. Enligt kanslerns resolution av den 31 december 1924 är den av professorerna examinator, som därtill, en i sänder, erhåller uppdrag av humanistiska avdelningen.

Anm. 16. Kanslerns skrivelse av den 12 mars 1909 till mindre konsistoriet i Lund föreskriver bl. a. att undervisningen i historia skall så anordnas, att varje läsår undervisning meddelas i såväl nordisk som allmän historia. Examinationsskyldigheten i ämnet skall tills vidare fördelas så, att den äldre

professorn examinerar för licentiatexamen samt varannan termin för lägre examina och den yngre professorn varannan termin för lägre examina.

Anm. 17. Enligt kanslerns resolution av den 21 december 1928 är examinationen fördelad på följande sätt: »Examinatorer äro de tvenne professorerna i historia, mellan vilka examinanderna fördelas efter överenskommelse, vilket i filosofisk ämbetsexamen och filosofie kandidatexamen skall ske så, att vardera professorn anvisas så vitt möjligt lika antal examinander.»

Anm. 18. Enligt kanslerns beslut är innehavaren av denna professur examinator i nationalekonomi för filosofie kandidatexamen, medan examination för filosofie licentiatexamen förrättas efter humanistiska avdelningens förordnande i varje särskilt fall av endera innehavaren av denna professur och innehavaren av professuren i nationalekonomi och finansvetenskap (se ovan tabell B).

Anm. 19. Enligt nådigt brev av den 16 maj 1913 skall professurens tillsättning behandlas såsom en fakultetsfråga. Jfr nedan om professuren i geografi vid naturvetenskapliga sektionen i Uppsala!

Anm. 20. Nådigt brev till kanslern av den 28 april 1899 bestämmer följande: » — — — matematik skall vara i den mening delat [mellan professorerna i matematik], att den enas innehavaren skall hava styrkt sin kompetens företrädesvis inom det funktionsteoretiska området, den andra företrädesvis inom det av algebra och talteori bestående.» Genom kanslerns resolution av den 24 november 1931 fastställdes examinationstider.

Anm. 21. Kanslerns skrivelse av den 15 mars 1913 till mindre konsistoriet i Lund föreskriver »tills vidare» följande: »Undervisningen — — — skall så fördelas — — —, att innehavaren av den ena [professuren] företrädesvis skall handhava undervisningen i geometri samt innehavaren av den andra skall företrädesvis handhava undervisningen i algebra och talteori. Angående ordnande av undervisningen i den högre matematiska analysen må bemälda professorer träffa närmare överenskommelse, dock med skyldighet att tillse, att analysens olika huvudpartier bliva i vederbörlig mån uppmärksammade.»

Anm. 22. Kanslerns resolution av den 19 december 1924 reglerar examinationen på följande sätt: »Examinator i matematik är för filosofisk ämbetsexamen och filosofie kandidatexamen den av de båda professorerna i ämnet, som därtill för terminen eller del av terminen utsetts av matematisk-naturvetenskapliga avdelningen, samt för filosofie licentiatexamen den ena av professorerna i ämnet enligt fördelningen mellan dessa av matematisk-naturvetenskapliga avdelningens ordförande efter samråd med de båda professorerna och med hänsyn till examinandens studieriktning.»

Anm. 23. Enligt nådigt brev till statskontoret av den 27 november 1919 åligger den personliga professurens innehavare föreläsningsskyldighet i teoretisk astronomi, eventuellt en veckotimme geodesi, och examinationsskyldighet i geodesi. Examinationen i astronomi åligger innehavaren av den ordinarie professuren.

Anm. 24. Enligt nådigt brev till kanslern av den 29 november 1901 skall professurens tillsättning vara fakultetsfråga. Vid utnämningen skall, efter kanslerns framställning, bestämmas, vilkendera av sektionerna professorer skall tillhöra, »börande han dock hava säte och stämma i den andra sektionen i sådana fall, då vikarie som uppehåller ledigt professorsämbete eller tjänstledig professors tjänst, har att i fakultets eller sektionens förhandlingar deltaga»; dessutom föreskrives, att »professor skall vara åtminstone i så måtto hemmastadd på geografiens både naturvetenskapliga och humanistiska sida, att han i sin undervisning kan behandla ämnet från båda dessa synpunkter».

Anm. 25. Enligt kanslerns skrivelse av den 19 augusti 1911 till filosofiska fakulteten i Uppsala skall examinationsskyldigheten i geologi och mineralogi tillkomma professorn i ämnet, dock att under viss förutsättning »examination i filosofie licentiatexamen, då studerna till denna ansluta sig till de biologiska vetenskaperna, skall förrättas av professorn i paleontologi». — Personliga professuren i paleontologi omändrades den 19 maj 1922 till ordinarie professur i paleontologi och historisk geologi.

Anm. 26. Kanslerns resolution av den 9 september 1929 föreskriver, att examensämnet geologi med mineralogi är delat mellan de båda professorerna i enlighet med professorernas benämningar, dock att professorn i mineralogi och petrografi jämväl undervisar och examinerar i de kristalliniska bergarternas speciella geologi. För examens avläggande fordras att hava avlagt godkänd tentamen i ämnets bägge delar.

Anm. 27. Kanslerns resolution av den 16 oktober 1924 fördelar examinationen mellan de båda professorerna sålunda, att examinator i kemi är för lägre betyg (med beröm godkänd och godkänd) i filosofie kandidatexamen och filosofisk ämbetsexamen den av de båda professorerna i ämnet, som därtill för terminen utsetts av matematisk-naturvetenskapliga avdelningen. För högre betyg i samma examina och för betyg i filosofie licentiatexamen examinerar professorn i oorganisk kemi i sitt ämne, professorn i allmän och organisk kemi i fysikalisk och organisk kemi.

Anm. 28. Nådigt brev av den 15 september 1905 stadgar: »Innehavarna av dessa båda lärostolar skola undervisa, den ene i allmän och oorganisk kemi och den andre i organisk kemi samt var för sig jämväl i övrigt vid universitetet vetenskapligt representera det läroombåde, vilket sålunda är med

lärostolen förenat.» Kanslerns resolution av den 9 februari 1909 föreskriver, att »den av professorerna i kemi, som representerar huvudsakligen den organiska kemien, leder övningarna i organisk syntes och analys samt i föreläsningsexperiment, den »andra professorn övningarna i oorganisk syntes samt i kvalitativ och kvantitativ analys.»

Anm. 29. Enligt nådigt brev av den 21 juli 1924 skola professorerna undervisa, »den ene i oorganisk och fysikalisk kemi och den andre i organisk kemi samt var för sig jämväl i övrigt vid universitetet vetenskapligt representera det läroombåde, vilket sålunda är med professuren förenat». Enligt kanslerns resolution av den 7 juli 1925 examinera för lägre examina vardera professorn i den till hans undervisningsområde hörande delen av ämnet, varvid slutbetyget i händelse av olika tentamensresultat fastställs efter överenskommelse mellan examinatorerna; för licentiatexamen examinera de båda professorerna vardera inom sina specialområden.

Anm. 30. Kanslerns skrivelse av den 23 december 1930 föreskriver bl. a., att professorn i botanik skall leda den i gällande studieplan omförmälda, för lägre examina avsedda organografiska övningskursen och den för licentiatexamen avsedda cytologiska övningskursen samt hålla föreläsningarna över växtrikets system och utvecklingshistoria; professorn i botanik och praktisk ekonomi leder en för licentiatexamen avsedd kurs i experimentell mikrobiologi, en för vissa betyg i lägre examina avsedd kurs i de lägre kryptogamernas morfologi och anatomi samt en för lägre examina avsedd kurs i växtfysiologi. Kanslerns resolution av den 23 januari 1931 fastställer fördelningen av examinationstider.

Anm. 31. Kanslerns skrivelse av den 26 oktober 1911 till mindre konsistoriet i Lund föreskriver, att undervisningen i botanik skall så fördelas mellan de båda professurerna, att den ena omfattar systematisk botanik, nämligen systematik, morfologi och växtgeografi, samt den andra fysiologisk botanik, nämligen fysiologi, anatomi och biologi.

Anm. 32. Kanslerns skrivelse av den 21 september 1912 till större konsistoriet i Uppsala fastställer dessa båda professors undervisningsskyldighet i fråga om antal veckotimmar o. d., varvid även professorn i zoologi ålägges leda övningarna i embryologi för licentiatexamen och professorn i jämförande anatomi ålägges leda övningarna i detta ämne för lägre examina. Kanslerns skrivelse av den 23 december 1930 till större konsistoriet i Uppsala innehåller bestämmelser rörande fördelningen av göromålen vid zoologiska institutionen i Uppsala.

Anm. 33. Kanslerns resolution av den 21 september 1932 föreskriver: »Examinator för filosofie kandidat- och filosofisk ämbetsexamen är professorn i zoologi. Prövning i delämnet fysiologi förrättas av professorn i experimentell zoologi och cellforskning. Examinator för filosofie licentiatexamen är antingen professorn i zoologi eller professorn i experimentell zoologi och cellforskning enligt överenskommelse dem emellan med hänsyn tagen till den studerandes studieriktning.»

Anm. 34. Nådigt brev till kanslersämbetet av den 31 december 1904 reglerar de båda professorernas undervisningsskyldighet sålunda: »Innehavaren av den ena av dessa båda lärostolar skall undervisa i läroämnena allmän zoologi och systematik med embryologi och djurgeografi. Den andra lärostolens innehavare skall undervisa i läroämnena jämförande anatomi med histologi och allmän fysiologi, av vilka den jämförande anatomen med histologi skall utgöra huvudämne. Enligt kanslerns resolution av den 19 december 1912 skall innehavaren av professuren i jämförande anatomi med histologi och allmän fysiologi [leda] övningarna i jämförande vertebratanatomi, histologi och allmän fysiologi samt innehavaren av professuren i allmän zoologi, systematik med djurgeografi och embryologi [leda] övningarna i evertebraternas anatomi och systematik samt i embryologi». Se om tentamina kanslerns skrivelse av den 30 november 1914 till mindre konsistoriet i Lund!

SÄRSKILDA YTTRAN DEN.

I. Rörande det akademiska befordringsväsendet.

Herr Bergman har anfört följande:

Allmän inställning. Såsom ledande princip för en reform av det akademiska befordringsväsendet bör uppställas strävan att fullt ut hävda tro och heder samt fri tävlan, så att bäste mannen kommer till befattningen. Så tillgodoses resp. lärosätets intresse i det långa loppet och sökandens behov av trygghet för att hårda ut i den hårda vetenskapliga konkurrensen. Den atmosfär av intrig, som gärna uppstår kring ett befordringsärende i vårt land, måste omsider skingras under hänsynslös uppgörelse med dess olika källor. Befordringsväsendet måste frigöras från inflytande av lokal- och personintressen genom överflyttning till interakademiskt plan, utan varje hänsyn till det lokala lärosätets självbestämning. Ett befordringsärende bör sålunda vara gemensam angelägenhet för samtliga intresserade fakulteter (resp. sektioner)¹ och den samlade fackopinionen inom landet framläggas för Kungl. Maj:t (jfr yttrande 1923 av juridiska fakulteten i Lund, en betydande minoritet inom juridiska fakulteten i Uppsala och prof. A. Hägerström, ovan s. 50 f.). Ärlighet till det yttersta i befordringsväsendet inom de samverkande lärosätena kommer säkerligen även att gynnsamt inverka på andan inom andra tongivande kretsar i vårt land.

Den optimistiska uppfattningen hos kommitterade (ovan s. 42 f.), att för närvarande en sina konkurrenter uppenbart överlägsen sökande icke kunde bliva förbigången, vinner ej obetingat stöd av erfarenheten. Överlägsenheten konstateras genom sakkunniga och beror givetvis på den måttstock, de anlägga, men denna måttstock bestämmes ytterst av sakkunnigvalet (jfr universitetskommitténs yttrande, ovan s. 47). I brist på effektiv kontroll kan emellertid sakkunnigvalet bliva väsentligen uttryck för ett inom en fakultet rådande kottieriintresse. Den sakkunskap hos personer i högsta ämbetsmannaställning, som ibland anlitats vid enskild högskola kostnadsfritt (jfr ovan s. 98), förefaller sålunda att ha förvärvats i och med uppdraget, givetvis till förfång för erforderlig självständighet, och utomnordiska, särskilt tyska, sakkunniga kunna beräknas i enlighet med sitt lands sed vara mottagliga för informationer; likväl tillmätas sakkunniga av denna typ utslagsgivande betydelse i förekommande fall.

Ett befordringsärende inför de akademiska myndigheterna företer numera som bekant i realiteten tvenne skeden: det förra innefattande utseende av sakkunniga, det senare väsentligen värdering av de sakkunnigas utlåtanden; utvecklingen har lett därhän, att tyngdpunkten i ärendet kommit att ligga hos de sakkunniga. Båda nämnda skeden ha visat sig behäftade med brister i avseende på garantier för oväld och allsidig sak- resp. fackkunskap.

Kommitterades lösning. Kommitterade ha i sitt förslag stannat vid det förra skedet, i det de begränsat sin uppgift beträffande det senare

¹ I det följande betecknar »fakultet» även sektion i förekommande fall.

skedet till allenast förenkling av befordringsproceduren (ovan kap. VII). Från här anlagda inställning sett låta därvid kommitterade lokalfakulteten företräda den samlade fackopinionen, för det förra skedet såsom valförrättare enligt interakademiskt förslag, för det senare utan vidare. Kommitterade ha härigenom kunnat framlägga en enkel och för lokal självbestämning föga stötande lösning.

Allmän kritik. Det skall emellertid visa sig, att dessa förtjänster hos förslaget vunnits på bekostnad av nödiga garantier för oväld och allsidig sak- resp. fackkunskap. Lokalfakultetens duglighet att företräda allmänna fackopinionen är starkt begränsad, i det den förutsätter närmast enhällighet så i förslagen till sakkunniga som i sakkunnigas utlåtanden. I flertalet befordringsärenden av föga betydelse bliva nämnda brister i förslaget i de svåra befordringsfallen, som ju just tarva pacificeringsåtgärder, starkt framträdande. Grundfelet i förslaget beträffande förra skedet ligger sålunda i bristen på garanti för allsidighet vid ordinarie sakkunnigval och därjämte, särskilt vid fyllnadsval, uti bristande garanti för oväld. Förslaget garanterar i denna del väsentligen endast mot uteslutning av självskriven sakkunnig. Därtill kommer, att kommitterades förslag i realiteten ignorerar en av universitetens fakulteter, den teologiska. Beträffande senare skedet saknas fackkunnig kontroll på lokalfakulteten i de fall, då sakkunnigas utlåtanden på grund av stark dissens icke lämna erforderlig ledning för förslag. Kommitterades förslag lämnar alltjämt lokalfakulteten rika möjligheter att lägga till rätta för persona grata. Det kommer också med all sannolikhet icke att medföra avsevärd minskning i befordringsstriderna.

Reservation. De nämnda fundamentala bristerna i kommitterades förslag föranleda mig att framlägga eget förslag i berörda hänseenden (nedan I a—b, II c). Därjämte nödgas jag anmäla avvikande mening med framläggande av förslag i särskilda punkter, av vilka må framhållas: beaktande av jäv mot ifrågasatt sakkunnig (I c), plikt att mottaga sakkunniguppdrag (I d), sakkunnigas närvaro vid lärarprov (I e), fakultetsminoritets behörighet till kommunikation med de sakkunniga (II a) och förbud för såsom sakkunnig anlitad fakultetsledamot att närvara vid överläggning om förslag (II b). Smärre sakliga skiljaktigheter anmärkas i samband med formella ändringar under resp. paragrafer.

I samband med nämnda huvudsakliga spørsmål ger uppdraget anledning skärskåda tvenne särskilda frågor, som kommitterade förbigått: tillsättning av donationsprofessurer, närmast skytteanska professuren vid Uppsala universitet (III), och organisationen av styrelsen för Stockholms högskola (IV).

Vad slutligen angår uppställning och formulering av bestämmelserna rörande universitetens befordringsväsende kan jag icke ansluta mig till kommitterades allmänna deklaration därom (ovan s. 131). Visserligen torde bibehållande i möjligaste mån av gällande statuter i dessa avseenden underlätta själva övergången till föreslagna materiella ändringarna i statuterna, men denna, tillfälliga, fördel svarar föga mot bestående olägenheterna av en genom tid efter annan vidtagna partiella ändringar numera bristfällig redaktion, som därjämte i särskilda fall lämnar rum för missförstånd; för de enskilda högskolorna, i vilkas stadgar ensartade bestämmelser äro avsedda att inflyta, saknas varje anledning att också övertaga universitetsstatuternas brister i nämnda hänseenden. Utöver de av kommitterade accepterade ändringarna har jag därför trots mig böra här framlägga övriga av mig gjorda ändringsförslag.

Motiven, i vad de framställa de enskilda högskolornas nuvarande befordringsväsende såsom till resultat jämfällt med universitetens och karolinska insti-

tutets, företräda en uppfattning, som icke, åtminstone vad angår Stockholms högskola, delas av allmänna opinionen vid universiteten, något som tydligt framgår av yttranden senast under sistlidna december av konsistoriet i Uppsala och under nästlidna januari av konsistoriet i Lund med anledning av de enskilda högskolornas begäran om förnyad examensrätt. Då emellertid förslaget åsyftar full likformighet mellan universitet och högskolor i befordringsväsende, saknar jag anledning ingå på ofta påtalade differenserna beträffande garantierna för den vetenskapliga skicklighetens supremati.

I. Sakkunniga.

a. *Ordinarie val.* Kommitterades ställningstagande mot varje form av nämnd medför en dualism vid ordinarie valet av sakkunniga med åtföljande principlöshet. I sin strävan efter oväld följa sålunda kommitterade mekaniskt majoritetsprincipen utan begränsning och därmed utan hänsyn till behovet av allsidighet men överlämna vid lika röstetal urvalet till lokalfakulteten, visserligen av hänsyn till allsidighetens tillgodoseende men utan beaktande av intresset för oväld.

Betydelsen av allsidigt sakkunnigval ha kommitterade upprepade gånger betonat, och de se i föreslagna samverkan en garanti för sådant val; på denna grund har man också ansett tillkallande av specialsakkunniga i allmänhet överflödigt. Det befinnes emellertid, att vid starkare röstsplittning majoritetsval ofta nog kan lämna det resultat, att för professur med två likvärdiga ämnen eller ämnesgrenar den ena tilldelas tre sakkunniga, den andra en sakkunnig, resp. ämne med ett flertal specialområden (t. ex. botanik) blir ofullständigt representerat bland de sakkunniga till uppenbar nackdel för viss sökande.

Lika röstetal utan flertal för föreslagna sakkunniga torde ej sällan förekomma (jfr ovan s. 66 not 1). Urvalsrätt för lokalfakulteten medför härvid ringa risk, därest övriga sakkunniga blivit utsedda med samtliga röster och urvalet är att träffa blott en gång. Annorlunda verkar urvalsrätten, därest principen blott enkelt flertal fått göra sig gällande och särskilt i händelse urval måste ske upprepade gånger. Lokalfakulteten får härvid en dominerande ställning, som kan missbrukas till förmån för viss person. I särskilda fall, såsom för Göteborgs högskola beträffande naturvetenskaplig professur, kan ock lokalfakultetens kompetens att träffa urval sättas i fråga.

Antalet fall, där majoritetsprincipen och urvalsprincipen komma att tillämpas, blir givetvis avsevärt fler, därest de förslagsställande myndigheterna förutsättas icke skola samråda före avgivande av förslag å sakkunniga.

Eget förslag (jfr nedan § 62 mom. 4—5). Fullt tillfredsställande fungerar föreslagna proceduren blott i händelse ingivna förslagen å sakkunniga åtminstone i det närmaste överensstämma. Till förekommande av onödiga divergenser i förslagen bör därför givetvis hinder icke läggas i vägen för samråd mellan förslagsställande myndigheterna; olägenheter av väsentlig art äro icke att befara av sådant samråd. Men därutöver erfordras till befrämjande av enighet inträde av en påföljd, vars blotta tillvaro kan antagas bliva verksam i önskad riktning. Under dessa förutsättningar vill det synas, som om föreslagna proceduren bleve tillfyllest i det stora flertalet befordringsärenden, i det divergens mellan förslagsställande myndigheterna vanligen torde inkränka sig till blott ett rum bland de sakkunniga.

Visa förslagen å sakkunniga däremot i särskilda fall större skiljaktigheter, bör icke avgörandet hjälplöst överlämnas åt slumpen resp. lokalfakultetens godtycke, med befordringstvist i sinom tid såsom antaglig följd. Divergenser de två teologiska fakulteterna emellan överlämna kommitterade, såsom ovan

anmärkts, helt enkelt åt lokalfakulteten att slita. Proceduren enligt kommitterades förslag' erfordrar uppenbarligen ett komplement att tillgå i nödfall, och då ärendet i brist på tid icke kan underkastas förnyad behandling av förslagsställande myndigheterna, synes ingen annan och bättre utväg stå till buds än att låta delegerade från dem sammanträda och utjämna differenserna. Mitt förslag avser sålunda *supplementär nämnd* att, i stället för lokalfakulteten, slita sådana dissensfall, där mera än en sakkunnig är att utse utöver dem; varom samtliga förslagsställande myndigheter äro ense.

Den kritik, som riktats emot anlåtande av nämnd överhuvud, träffar i varje fall icke den här föreslagna. Varje fakultet utser givetvis såsom sin representant ledamot med erforderlig fackkunskap, och då endast ett sammanträde mellan delegerade är behöfligt och följaktligen flera sammanträdesdagar ej böra vara tillåtna samt sammanträdet naturligen skall hållas å ort för lärosäte, dit resekostnaderna ställa sig lägst, drager denna anordning en särskilt i förhållande till dess betydelse ringa kostnad. Därtill kommer, att nämnd med all sannolikhet sällan torde behöva anlitas, och att denna, nödiga, kostnad för ett rationellt befordringsväsende utgör en ringa del av de belopp, som utan olägenhet kunna besparas å resekostnader för sakkunniga och tryckningskostnader för handlingarna i befordringsärendet. »Dragkamp» fakulteterna emellan är i allmänhet att anse såsom ett förlegat argument, i det numera minst tre fakulteter deltaga i valet, med undantag likväl för de båda teologiska fakulteterna. Beträffande dessa erfordras en utanför dem båda stående tredje man, som, då val av denne ad hoc skulle ytterligare fördröja befordringsärendet, måste vara på förhand bestämd. Rekvisiten fackkunskap och möjligaste opartiskhet kunna givetvis tillgodoses genom val av permanent tredje man, men då valet i regel skulle komma att stå mellan universitetens båda prokanslerer, vanligen förutvarande teologie professorer, och företrädet dem emellan möjligen kunde giva anledning till slitningar, inställer sig såsom en praktisk lösning att utan vidare anförtro resp. prokanslerer uppdraget, var för sitt universitet.

b. *Fyllnadsval*. Då fyllnadsval av sakkunnig kan befaras medföra tidsutdräkt för befordringsärendet, inskränka gällande statuter (§ 61) förekomsten av sådant val till det fall, att sakkunnigas antal nedgår under tre, men de föreskriva därvid helt naturligt, att vid fyllnadsval antalet sakkunniga skall kompletteras upp till det ursprungliga. Kommitterade åter ha nödgats att med sitt ställningstagande emot nämndförfarande frångå statuternas föreskrift i senare punkten, i det de reducerat antalet sakkunniga till tre, oavsett behovet av allsidig sakkunskap resp. uppnådd jämvikt mellan företrädare bland de sakkunniga för olika ämnen eller ämnesriktningar. Förslagets ståndpunkt härutinnan avhänger uppenbarligen av intresset att i möjligaste mån inskränka området för lokalfakultetens fria förfogande; enligt förslaget har lokalfakulteten för tillgodosende av allsidigheten fritt val: först och främst inom de en gång ingivna förslagen å sakkunniga, så långt dessa förslag ännu icke till fullo tagits i anspråk, varefter lokalfakulteten på egen hand korar sakkunnig. Sistnämnda förfarande kan förutses komma till användning vid upprepat fyllnadsval; i båda fallen svikes principen oväld. Å andra sidan är möjligheten till urval helt utesluten i det fall, att av de å förslagen uppförda vetenskapsidkare endast en ännu är oplacerad, varigenom principen allsidighet ju icke kan iakttagas. Har den sålunda utsedde sakkunnige därtill blivit uppförd blott å ett förslag, torde hans auktoritet såsom sakkunnig ej bliva att skatta synnerligen högt; uteslutning av honom å övriga förslag kan för övrigt ha berott därpå, att han ej ansetts besitta nödig kompetens för uppdraget.

Eget förslag (jfr nedan § 62 mom. 6). I anslutning till Lunda-konsistoriets enhälliga yttrande 1927 (ovan s. 53) finner jag statuternas bestämmande om reduktion av sakkunnigas antal till undvikande av fyllnadsval vid förfall för sakkunnig föga lycklig och givetvis än mera kommitterades föreslagna skärpning härutinnan genom inskränkningen i antalet sakkunniga, sedan fyllnadsval dock visat sig oundvikligt. Förslagets ståndpunkt står i uppenbar motsättning till eljest starkt betonade synpunkten allsidighet: genom reduktionen av det en gång nödigt befunna antalet sakkunniga riskeras givetvis värdet av sakkunnigutredningen särskilt i sådana fall, där en specialist för visst område icke vinner ersättare. Om sålunda antalet sakkunniga oeftergivligen måste utfyllas upp till det fastställda, kan det icke undvikas att för ändamålet taga nämnd i anspråk; inhämtande av förslag från vederbörande fakulteter och utjämmande av event. dissens i förslagen skulle taga för lång tid i anspråk med hänsyn till befordringsärendets framskridna stadium. Härvid föreligger dock i själva verket endast en kvantitativ åtskillnad beträffande behov av nämnd i jämförelse med av kommitterade föreslagna frekvens av fyllnadsval: ovan anmärkta brister i förslagets procedur framträda här blott ännu skarpare än vid ordinarie sakkunnigvalet.

c. Jäv mot sakkunnig (jfr nedan § 62 mom. 1 st. 2). Kommitterade anse (ovan s. 74) jävsfrågan väsentligen löst genom föreslagna interakademiska utseende av sakkunniga. Oavsett att förslaget i denna del ju lämnar betydande rum för lokalfakultetens förfogande kvarstår emellertid bristen på stöd i statuterna för förslagsställande myndighet att utöver laga jävsanledningar beakta omständigheter av natur att förringa tillförlitligheten av utlåtande. Kommitterade anföra exempel på sådana omständigheter, och behovet av statutbestämmelser i ämnet har ock framgått av befordringsärenden under senare tid; fakultetsledamöter ha sålunda ansett sig förhindrade att från förslag till sakkunniga utesluta person, som genom sitt sätt att fullgöra tidigare sakkunniguppdrag visat sig uppenbart olämplig för ifrågavarande uppdrag. Farhågan för att sökande i oträngt mål skulle genom blotta tillvarön av sådan statutbestämmelse frestas att anföra jäv kan jag icke dela: sökande lär i varje fall icke försumma att i sina besvär åberopa de jävsanledningar, för vilka han anser fog föreligga. Här föreslagna stadgande har formulerats efter förebild av ett uti processkommissionen diskuterat förslag om jäv mot sakkunnig; stadgandet har genom ett »bör» fått karaktär av uppfordran till förslagsställande myndigheterna att beakta jävsanledningar av denna natur (jfr bruket av »bör» i univ.-stat. § 85 mom. 2).

d. Plikt att mottaga sakkunniguppdrag (jfr nedan § 63 mom. 1). Kommitterade ha härvid bibehållit inskränkningen till »eget vetenskapsområde», varigenom bl. a. professor, som övergått från en professur till en annan, icke är pliktig mottaga sakkunniguppdrag ens beträffande sin närmaste efterträdare i den förra professuren. Om ock anledning till sådan laga ursäkt icke ofta föreligger och i anförda fall är för handen endast inom de »högre» fakulteterna, därvid den kanske mera sällan tages i anspråk, bör dock varje hinder för att fylla sakkunnigas antal inom de samverkande universiteten och högskolorna undanröjas. Avsägelse av sakkunnig förorsakar ett alltid olägligt fyllnadsval, och det kan näppeligen begäras, att utomstående vetenskapsidkare ställa sig till förfogande såsom sakkunniga, därest inom de ifrågavarande lärosätena utsedda sakkunniga sålunda draga sig undan uppdraget.

e. Sakkunnigas närvaro vid lärarprov (jfr nedan § 61 st. 2). Gällande statuter, § 63 mom. 2, stadga härom allenast, att sakkun-

niga skola underrättas om tid och plats för proven. Sådan underrättelse har emellertid kommit att tolkas såsom innebärande en kallelse av beskaftenhet att böra medföra ersättning för de av inställelsen förorsakade kostnaderna, och sådan ersättning har också, vad universiteten angår, lämnats ur anvisade medel. I särskilda fall och speciellt vid inställelse av utländska sakkunniga har statsverket därvid orsakats avsevärda utgifter.

Sakkunnigas närvaro vid lärarprov är givetvis nyttig, i varje fall genom tillfället till personligt intryck av sökande, där sådant ej tidigare erbjudit sig, men spørsmålet, huruvida närvaro vid lärarprov också är nödig för bedömmande av skicklighet för befattningen, torde mestadels vara att besvara nekande. Undervisningsskicklighet, ådagalagd genom lärarprov, har faktiskt betydelse allenast såsom sekundär befordringsgrund och faller utslaget endast i fall, där den vetenskapliga skickligheten eljest är att skatta lika. Lärarskicklighet kan för övrigt ofta nog bedömas utan lärarprov, på grundval allenast av det pedagogiska greppet i sökandes skrifter. Under sådana förhållanden kan det utan olägenhet överlätas åt lokalfakulteten att ensam bedöma lärarprov resp. sin kompetens i ämnet. Härvid kommer även i betraktande, att sakkunniga, om ock kallade, ofta nog ej samtliga komma tillstådes, vadan bestämmelsen i nuvarande tolkning verkar ojämnt.

Jämte det fall, då lokalfakulteten finner sig sakna nödig kompetens att bedöma lärarprov, erfordras sakkunnigas närvaro, enligt uppgift, vid konkurrens om vissa professurer inom medicinsk fakultet, enär praktiska prov härvid äga särskild betydelse för bedömningen även av sökandes vetenskapliga skicklighet. Vad karolinska institutet beträffar utgår emellertid ersättning till de sakkunniga i sistberörda händelse — i olikhet mot vad ovan anförts om universiteten — först efter framställning till kanslern i varje särskilt fall. I sparsamhetens intresse, i någon mån också såsom riklig kompensation för här föreslagna supplementära valnämnd, förordar jag i anslutning till nämnda förfarande en bestämmelse av innehåll, att (formlig) kallelse av sakkunniga till lärarprov ej må äga rum utan kanslerns medgivande; blott meddelande om tid och plats för lärarprov (vilket sålunda icke berättigar till gottgörelse av resekostnader) bör givetvis alltid och utan uppskov ske till de sakkunniga.

II. Förslag.

a. Kommunikation med de sakkunniga ang. utlåtan-
de (jfr § 66 mom. 3 p. 2). Föreslagna erinringsrättens värde för sökande och för utredningen i ärendet beror icke minst på utsikterna överhuvud att få ett spørsmål framlagt för vederbörande sakkunnig. Kommitterade förutsätta för kommunikation med sakkunnig majoritetsbeslut av lokalfakulteten. En minoritet inom fakulteten kan härigenom i givet fall betagas möjligheten att vinna utredning angående en för viss sökande avgörande omständighet; farhågor i denna riktning äro, såsom framgår av befordringsfall, ingalunda ogrundade. Intresse för minoriteten att kommunicera med sakkunnig kan ock givetvis föreligga även oberoende av ingivna erinringar. Ehuru missbruk från minoritetens sida av ifrågasatta befogenhet knappast lära vara att befara, torde dock med hänsyn till ärendets fördröjande genom kommunikationen nödig försiktighet bjuda, att befogenheten i fråga knytes till framställning av två eller flera ledamöter i förening.

Vikten av att tillfälle beredes fakultetens ledamöter att överlägga om behovet av ytterligare utredning påkallar efter min mening uttrycklig bestämmelse om »frågedag», ej minst till värnande om minoritetens rätt. Även i kallelsefall kan det mången gång erfordras närmare precisering av sakkunnigs utlåtande. Därtill kommer, att tidsvinsten vid uteslutning av obligatorisk frågedag blir

ringa, då ju sammanträde för avgivande av förslag i regel kan hållas omedelbart efter frågedag, som ej föranlett kommunikation med de sakkunniga. Och då tillsättning av professor förekommer ganska sällan inom en fakultet, torde möjligheten att med den av kommitterade föreslagna formulering i något fall undgå ett fakultetssammanträde sakna praktisk betydelse.

Till undvikande av onödig tidsutdräkt vid kommunikation med de sakkunniga bör tid för skriftväxlingen vara fixerad, förslagsvis fjorton dagar: spörsmål till sakkunnig får förutsättas vara av den art, att besked därå kan avgivas så gott som omedelbart.

b. Uteslutning av sakkunnig från fakultetssammanträde om förslag (jfr nedan § 66 mom. 5). Genom införandet av förtidsprocedur har det blivit vanligt, att professor, som avgivit utlåtande såsom sakkunnig, deltagar i ärendets fortsatta handläggning inom fakultet och konsistorium (jfr *Bilaga I*, tabellerna G—K); med föreslagna upphävande av rätten för avgående professor till befrielse från sakkunnigskap blir sådant deltagande än vanligare (jfr även mitt förslag ovan I d). Olägenheter av sakkunnigs funktion såsom fakultetsledamot genom polemik mot medsakkunniga ha nogsamt förmärkts i ett och annat befordringsärende, ehuru som bekant överläggning i sådant ärende icke äger rum vid universiteten. Genom föreslagna införande av sammanträde för överläggning i befordringsärende med möjlighet till framställningar om kommunikation med de sakkunniga skulle emellertid ifrågavarande sakkunnig framdeles beredas en i förhållande till medsakkunniga rent av privilegierad ställning till förfång för jämvikten sakkunniga emellan. Denna nackdel väger vida tyngre än den av kommitterade anförda förmån för fakulteten att vid överläggningssammanträdet äga tillgång till en särskilt fackkunnig ledamot. Jag anser därför riktigt att från sammanträde, då överläggning i befordringsärendet får äga rum, utesluta såsom sakkunnig anlitad ledamot av fakulteten. Genom här föreslagna uteslutning betages givetvis icke fakultetsledamot någon honom hittills tillkommande befogenhet; till jämförelse må nämnas, att enligt statuterna för Göteborgs högskola (§ 12 a) professor, vars ämbete skall tillsättas och som i egenskap av sakkunnig avgivit utlåtande i ärendet, icke äger deltaga i den vidare handläggningen av detsamma.

c. Kontroll å förslag (jfr nedan § 69). Under hänvisning till objektivt sakkunnigval och erinringsrätt enligt förslaget ha kommitterade ansett kontroll genom akademiska myndigheter å lokalfakultetens förslag till befattningen överflödig och beträffande de enskilda högskolorna vidare hänvisat till föreslagna överensstämmelse i proceduren de samverkande lärosätena emellan. I detta sammanhang kunna förbigås ovan anmärkta bristerna i kommitterades återopade förslag ävensom saknaden av behörigt inflytande för det allmänna i de enskilda högskolornas styrelser: behovet av kontroll på lokalfakultets förslag avhänger ju nämligen alldeles icke av dessa omständigheter. Det gäller här, såsom också tillräckligt framgår av sökandes besvär, värderingen av de sakkunnigas utlåtanden i svåra befordringsfall d. v. s. sådana, där utlåtandena starkt divergera. Bedömningen förutsätter härvid jämte erforderlig fackkunskap samma garantier för övöld som vid valet av sakkunniga; i förra hänseendet må för övrigt anmärkas, att lokalfakultet, särskilt på grund av vakanser, kan vara mindre skickad att döma mellan sakkunniga.

I viss känsla av att ett behov av kontroll dock förefinnes ha kommitterade stannat för bibehållande av det större konsistoriet såsom instans, men med in-

skränkt befogenhet, och i paritet därmed lärarrådet vid Stockholms högskola. Sistnämnda myndighet, sammansatt av endast två fakulteter, kan dock i varje fall icke tillmätas samma betydelse som det större konsistoriet; instanserna vid Stockholms högskola uppgå ock genom bibehållande av lärarrådet i befordringsordningen till en mera än vid universiteten, varigenom ärendet givetvis och utan tvingande skäl försenas.

Mot föreslagna kontroll från det större konsistoriets sida talar, att sådan, där den icke redan är onödig, i varje fall är otillräcklig och sålunda icke be-tryggande. Onödig är givetvis dylik kontroll, då besvär icke anföras mot fakultetens förslag, och vidare i fall, då allvarlig dissens mellan sakkunniga ej föreligger. I båda fallen blir resultatet intet annat än en tidsförlust, som kan skattas till c:a en månad, vartill event. kan läggas den betydande kostnaden för tryckning av handlingarna i ärendet, en kostnad, som eljest i många fall kunnat undvikas. Därmed är naturligen icke sagt, att icke konsistoriets kontroll någon gång kan ha visat sig nyttig, men nyttan står i skriande disproportion till mödan och tidsspillan för konsistoriets icke fackkunniga ledamöter d. v. s. det stora flertalet; anmärkas bör dock måhända, att enstaka ledamöter finnas, som icke utan nöje söka sätta sig in i så för deras fackkunskap som även eljest främmande befordringsärenden.

Otillräcklig är den föreslagna kontrollen i fall av stark dissens mellan de sakkunniga, enär fackkunskapen i konsistoriet i regel är representerad allenast av ledamöter av den fakultet, vars förslag skall granskas. Konsistoriets be-fattning med ärendet förlänar därmed ett falskt sken av ökad auktoritet åt fakultetens ställningstagande. Till saknaden av nödig fackkunskap kommer bristen på övold, i det konsistoriet än mera än lokalfakulteten ansetts mottag-lig för person- och lokalinflytelser. Slutligen må anmärkas, att informella erinringar till konsistorium av sökande angående fakultetens bedömning av de sakkunnigas utlåtanden helt visst icke komme att utebliva. I betraktande av det anförda kan jag icke annat än i princip ansluta mig till universitetskom-mitténs av kanslern biträdda mening, att konsistoriet icke på något sätt bör tagas i anspråk beträffande lärartjänsters tillsättande (se ovan s. 101).

E g e t f ö r s l a g. Under det att nämnd icke kan undvaras såsom en sista utväg vid dissens beträffande val av sakkunniga, står för nu förevarande skede av befordringsproceduren den möjligheten öppen att omedelbart taga vederbö-rande systerfakulteters fackkunskap i anspråk. Genom remiss till övriga in-tresserade fakulteter vållas nämligen icke tidsförlust, enär, då förklaring i följd av besvär inhämtas från förslagsställande myndigheten, tiden för avgivande av yttranden givetvis blir densamma. Systerfakulteterna äro vad angår de »högre» fakulteterna att i sin helhet anse såsom intressenter i befordringsären-det, varemot i fråga om den filosofiska fakultetens båda sektioner en uppdel-ning i intressegrupper faller sig naturlig. Närmare bestämmelser härom torde böra ankomma på kanslern att meddela i förekommande fall. Därest kanslern vid något tillfälle skulle finna yttrande av det lokala större konsistoriet önsk-värt, bör även sådan händelse vara i statuterna förutsedd.

Emot här framställda förslag anføres måhända, att systerfakulteterna skul-le bliva i hög grad betungade genom skyldigheten att avgiva yttranden. Farhågor i denna riktning sakna emellertid fog vid det förhållande, att av be-svärfallen givetvis endast sådana remitteras för yttrande, som förete anmärk-ningsvärd dissens mellan de sakkunniga. Möjligheten av remiss till systerfa-kulteterna får ock härvid antagas verka i den riktning, att lokalfakulteten vid dissens mellan de sakkunniga strävar att i görligaste mån genom kommu-nikation med dem åstadkomma erforderlig utredning och utjämna skenbara motsättningar. Slutligen lär med fog få anses, att systerfakulteterna, d. v. s.

fackkollegerna, äro närmare till att bära mödan av kontroll än det visserligen samma lärosäte representerande, men icke fackkunniga konsistoriet.

Vidare synes den anmärkningen ligga nära till hands, att lokalfakultetens prestige komme att lida avbräck genom event. »bakläxa» av systerfakulteterna, varjämte det kordiala förhållandet fakulteterna emellan kunde störas genom den »dragkamp», som uppstode genom förfäktande av olika uppfattningar i ärendet. Härtill må genmålås, att lokalfakulteten ju också för närvarande är utsatt för kontroll, låt vara mindre verksam, av konsistorium och att »bakläxa» kan komma i fråga först genom ärendets avgörande hos Kungl. Maj:t. Risk för bakslag föreligger för övrigt endast i den händelse, att lokalfakulteten genom sitt förslag tagit ställning emot en allmän fackopinion, om vilken man i vanliga fall icke kan vara okunnig. Och då ärendet remitteras till samtliga intresserade fakulteter, i regel tre, kan »dragkamp» i egentlig mening överhuvud tänkas förekomma allenast de båda teologiska fakulteterna emellan; för sistnämnda fakulteters befodringsärenden föreligger utvägen att därjämte i särskilt fall höra konsistorium.

Skulle här föreslagna förfarande i något fall giva till resultat starkt skiljaktiga yttranden av fakulteterna, visar detta förhållande blott hän på »non liquet» vid ärendets avgörande, men myndigheterna ha i varje fall gjort, vad skäligen göras kan. Även i denna situation blir kanslerns ställning starkare än vid nuvarande ensidiga information; visserligen kan det sägas, att kanslern måhända blir utsatt för klander såväl genom att remittera som underlåta remiss till systerfakulteterna, men detta inkast väger lätt gent emot den säkerhet, med vilken avgörande, uttryckligen understött av den allmänna fackopinionen, i regel kan träffas. Värde av tillgången till en representativ fackmannaopinion framgår ock av den auktoritet, som förslag av karolinska institutets stora lärarkår visat sig äga i befodringsärenden. Med hänsyn till de under senare åren förekommande yttringar av en fackopinion i befodringsärenden vid sidan om statuterna får här föreslagna förfarande i viss mån karaktär av en säkerhetsventil för den allmänna meningen.

Såsom resultat av här föreslagna kontroll genom systerfakulteterna är skäligen att förvänta en stark minskning i besvär. Kontrollen kan nämligen förutses bliva verksam såväl i riktning mot lokalfakulteten, till förekommande av anledning att anföra besvär, som mot den missnöjde sökanden, genom risken att anföra besvär. I förra hänseendet är ovan redan antytt, att lokalfakulteten genom möjligheten för bakslag från den av systerfakulteterna representerade allmänna fackopinionen lär avhålla sig från att söka hävda ensidiga lokal- eller personintressen. I senare hänseendet verkar kontrollen till att sökande tänker sig väl före inför risken att event. få sina besvär underkända av landets samtliga ifrågavarande fakulteter och sålunda göra ont värre; konsistoriet, som kan beskyllas för mannamån och saknar fackauktoritet, avskräcker helt naturligt ingalunda från att beträda besvärsvägen. Om också den möjligheten icke är utesluten, att summum ius senare visar sig ha varit summa iniuria, såsom då en forskare vid beföringstillfället ännu icke rönt tillbörlig uppskattning inom sitt fack, faller emellertid denna händelse utanför varje tänkbar befodringsordnings möjligheter.

III. *Donationsprofessurer.*

Den i förslaget eftersträfvade likställigheten mellan de samverkande lärosätena i avseende på utnämningrätten lider ett anmärkningsvärt undantag, som emellertid icke ens vidrörts i kommitterades motiv, nämligen uti patronatsrätten över den vid Uppsala universitet fästade skytteanska professuren. För

denna professur allena har i statuterna § 82 lämnats orubbad; såsom av specialmotiven ovan till § 53 i statuterna inhämtas är det att vänta, att där omfördälda professur i psykiatri inom kort kommer att tillsättas i samma ordning som övriga professurer. Efter patronatsrättens upphävande beträffande ecklesiastika befattningar i allmänhet genom lag 1921 kvarstår nu ifrågavarande trehundraåriga patronatsrätt såsom ett unicum, en reminiscens av feodal åskådning, som numera ej är försvarlig. Det kan ock med säkerhet förväntas, att donation till något av de samverkande lärosätena för upprättande av professur icke komme att mottagas, därest patronatsrätt vore förbunden med densamma; ett avgörande enligt nutidens samhällsåskådning blir sålunda utan inverkan på den enskilda offervilligheten till fromma för forskningen. På dessa skäl, som nedan närmare utföras, föreslår jag upphörande av skytteanska professurens nämnda särställning genom upphävande av § 82 i universitetsstatuterna.

Av Handlingar rörande skytteanska professurens tillsättning (Uppsala 1915), K. Br. den 27 augusti 1915 med bestämmelser rörande tillsättning av samma professur ävensom Riksstaten för budgetåret 1932/1933 inhämtas angående nämnda professurens tillsättning följande. Patronatsrätten, stadgad uti donationsurkunden 1622, utövas på det sätt, att patronus visserligen genom humanistiska sektionen i Uppsala låter (på statens bekostnad) inhämta yttranden av (högst) tre sakkunniga, men obunden av desamma och utan att ens vidfoga handlingarna i ärendet godtyckligt utnämner viss person och hos Kungl. Maj:t för stadfästelse »presenterar» denne. Kvalifikationer för utövande av patronatsrätten finnas ej föreskrivna i annan mån, än att för omynlig patronus inträda andra av stiftarens arvingar (varom närmare bestämmelser saknas) med biträde av trenne biskopar. Kungl. Maj:ts befogenhet är inskränkt till allenast stadfästelse eller vägran därav; senare möjligheten torde förutsätta uppenbar inkompetens hos den sålunda »presenterade». Till professorns avlöning bidrager donationen med kr. 6,000, utgörande avkastning av donationens under patronus' förvaltning stående kapital i jordbruksfastigheter, jämte bostad i den till donationen hörande fastigheten »Skytteanum» i Uppsala med beräknat hyresvärde av kr. 1,000 och statsverket med kr. 5,000 tillika med dyrtidstillägg och pension; på grund av den låga uppskattningen av bostadsförmånen intager professor skytteanus numera en i ekonomiskt hänseende gynnad ställning i jämförelse med övriga universitetsprofessorer.

Det efter utfärdandet av K. Br. 1915 väsentligen ökade bidraget av statsmedel till professorns avlöning har blivit utan inverkan på bestämmelserna rörande professurens tillsättning. Sålunda tillämpas icke förtidsprocedur m. fl. reformer av 1927 i universitetsstatuterna, och enligt kommitterades mening skulle ej heller nu föreslagna reformer beröra denna professur. Ej minst anmärkningsvärt är det betydande inflytande, som, enligt uttalande av nuvarande patronus (Handlingarna, s. 47), tillkommer avgående professor vid valet av hans efterträdare; professor skytteanus får härmed en särställning till sina lärjungar.

Till försvar för detta säregna tillsättningsförfarande anfördes vid den utredning av de lokala akademiska myndigheterna, som föregick omfördälda K. Br. 1915, i huvudsak följande. Patronus' befogenhet ägde motsvarighet uti den, som tillkomme styrelserna för de enskilda högskolorna, och hans hittillsvarande utövning av patronatsrätten hade icke för universitetet visat sig medföra olägenheter. En trehundraårig, därjämte av Gustav II Adolf konfirmerad institution vore ett dyrbart minne, förtjänt av att vårdas med pietet; en likvidering av patronatsrätten kunde ock gå ut över Skytteanum såsom historiskt minnesmärke därhän, att detta förvandlades till »en banal hyreskasern».

Slutligen vore en ofördelaktig inverkan på den enskilda offervilligheten till universitetet att befara genom ett ingrepp uti villkoren för en donation.

Intet av anförda argumenten kan vara hållbart. Ofta åberopade analogi med de enskilda högskolorna är i detta sammanhang reellt sett ogrundad, enär utnämningsrätten vid högskolorna ju utövas av en samling högt kvalificerade personer, därav en representant för Kungl. Maj:t, under det patronatsrätten tillkommer enskild person utan föreskrift om kvalifikationer. Därtill kommer, att det är en öppen fråga, huruvida Kungl. Maj:ts prövningsrätt beträffande de enskilda högskolorna är inskränkt till att blott avse den utnämndes kompetens, då däremot motsvarande spörsmål för skytteanska professurens vidkommande utan vidare är att besvara jakande; i förra fallet äger ock Kungl. Maj:t tillgång till samtliga handlingarna i ärendet. Sedan ensartad tillsättningsprocedur enligt förslaget vunnit tillämpning vid de samverkande lärosätena bortfaller även den skenbara analogien. — Hänvisningen till att resultaten hittills av patronatsrättens utövning ej gäve anledning till att införa för övriga professurer stadgade garantier erinrar om ett argument sådant som att försäkring visat sig obehöfelig, enär försäkringsfall icke ännu inträffat.

Den omständigheten, att en institution lämnats orubbad under en tid av trehundra år, synes i detta fall närmast föranleda en undersökning, huruvida icke med tidernas omskiftelse grunden för den villkorade patronatsrätten kan ha bortfallit och sålunda huruvida icke donator, vid nu stadgade garantier för den vetenskapliga skicklighetens supremati, skulle förlorat varje som helst intresse av att, med uteslutande av alla garantier för att befattningen får den mest förtjänte till innehavare, anförtro tillsättningen åt en fideikommissarie, vars åtkomst till patronatsrätten är allenast arv. Donators i donationsurkunden antydda misstro mot konsistorium tillåter bestämt en tolkning i den riktning, att donator just i dåvarande läge, då för övrigt patronatsrätt var ett gängse institut, ansett sina arvingar mera skickade att tillsätta befattningen än det nybildade, ofördragsamma och i inbördes fejder ofta splittrade konsistorium. I den mån åter donator velat vara försäkrad om att professurens alla innehavare följde i donationen angivna lärometod (den ramistiska), har ju detta villkor sedermera måst eftergivnas. De rationella grunder, som kunna antagas ha verkat bestämmande till föreskriften om patronatsrätten, finnas sålunda ej mera. Vad beträffar ett eventuellt intresse för en släktens maktställning, torde i varje fall få anses, att trehundra år är tillräckligt lång tid för eftervärlden att respektera död mans vilja därutinnan. En omorganisation av skytteanska professuren torde heller icke kunna befinnas mera kränkande för framfarna regenter, som konfirmerat denna donation, än t. ex. ofta vidtagna förändringar inom den av Gustav II Adolf grundade hovrätten. — Farhågan för Skytteanum innebär en likartad överdrift, som näppeligen numera förtjänar avseende. Sist anförda argumentet, ofördelaktig inverkan på offervilligheten, är ovan redan tillbakavisat.

Vid avgivande av yttrande i humanistiska sektionen i Uppsala över förslag till bestämmelser rörande tillsättningen av ifrågavarande professur 1915 anförde prof. A. Hägerström bl. a., att patronatsrätten icke stode i överensstämmelse med regeringsformen § 28. Omdömet torde få modifieras därhän, att en befattning, vars innehavare i utövningen av densamma är i allo likställd med övriga innehavare av enahanda befattningar, bör i analogi med dessa tillsättas av Kungl. Maj:t medelst fullmakt, varmed ju följer en prövning av förtjänst och skicklighet. För en professur, vars ämne, statskunskap, har specifikt politisk inriktning, är risken för inflytande av patronus' inställning till aktuell politik påtaglig, i det han bland kompetenta sökande helt naturligt känner sig dragen till den, som i politisk ståndpunkt visar frändskap med den av honom själv hyllade.

Med föreslagna begränsningen av befogenheten för de enskilda högskolornas styrelser instämmer en inskränkning av ifrågavarande patronatsrätt därhän, att patronus efter den i statuterna nu och framdeles föreskrivna utredning i ärendet ägde allenast avgiva yttrande. Därest patronus befinnes villig medverka till sådan modifiering av patronatsrätten, synes reformen kunna genomföras med tillämpning av K. F. den 3 april 1810 och dithörande lag den 5 mars 1926 d. v. s. efter prövning av Konungen i statsrådet. Till stöd för tillämpligheten av nämnda förordning må i korthet anföras, att fastighetskapitalet är av fideikommissnatur så tillvida, som detsamma genom rubbning av de vid den testamentariska donationen fästade villkoren är att fördela på testators vid likvidationen levande arvingar. Skulle åter patronus finna sig böra vidhålla patronatsrätten i väsentligen oförändrad omfattning eller ock berörda förordning icke anses tillämplig, torde den utvägen böra komma i åtanke att — helst i samband med inrättande av särskild statsvetenskaplig examen — förena nuvarande professurerna i resp. statsrätt och statskunskap till en professur i likhet med vad utom vårt land i regel är fallet, varvid skytteanska professuren bleve överflödig; event. kunde ock professuren utan bidrag av statsmedel bibehållas enligt donationens villkor, men åt dess innehavare givas karaktären av biträdande lärare med professors namn och ställning i övrigt till efterlevnad av donationens bestämmelser härom.

IV. *Stockholms högskolas styrelse.*

Enligt grundstadgarna för Stockholms högskola, § 4, består högskolans styrelse av nio ledamöter: en ordförande, förordnad av Kungl. Maj:t för den tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes, högskolans rektor, en ledamot, utsedd av svenska akademien, två ledamöter, utsedda av kungl. vetenskapsakademien, en ledamot, utsedd av högskolans lärarråd, samt en ledamot, som väljes av de övriga styrelseledamöterna. Denna sammansättning av styrelsen, som stadfästes av Kungl. Maj:t 1903 efter framställning tre år tidigare, har sin förklaring i högskolans dåvarande skede av nybildning och starkt begränsade verksamhet med blott en (nära) fullständig sektion, den matematisk-naturvetenskapliga, av filosofisk fakultet, och en professur, i litteraturhistoria, av fakultetens humanistiska sektion; samtidigt ansöktes om examensrätt för högskolan inom ramen för befintliga professurer, en rätt, som 1904 beviljades för viss tid och därefter från tid till annan blivit förlängd. De två av vetenskapsakademien utsedda ledamöterna avse uppenbarligen den matematisk-naturvetenskapliga sektionen och den av svenska akademien utsedde ledamoten litteraturhistoria, och då högskolan praktiskt taget bestod av allenast en sektion av fakultet, blev också denna företräd i styrelsen med föreskriften om en representant däri för lärarrådet.

I denna sammansättning innebär styrelsen uppenbarligen icke fullgod garanti för att tillsättningsärenden efter genomförandet av föreslagna reformerna bliva föremål för tillräckligt effektiv prövning vad angår nytillkomna stats- och rättsvetenskapliga avdelningen och humanistiska sektionen av filosofiska fakulteten. Erfarenheten har även visat, att den fortlöpande kontroll över efterlevnaden, jämväl till syftet, av fastställd stadga och föreskrivna villkor för examensrättens utövning, som ytterst tillkommer Kungl. Maj:t, icke kan till fullo göra sig gällande med blott en representant för Kungl. Maj:t i styrelsen. En enda representant för det allmänna förlorar lätt nog sin självständighet och kommer att känna sig såsom mandatar för högskolan vid konflikter mellan å ena sidan inom denna rådande tendenser och å den andra statens intressen. Högskolans verksamhet, som numera väsentligen avser utbildande av ämbets- och tjänstemän för statens behov, utgör för övrigt tillräckligt skäl för starkare representation för det allmänna i högskolans styrelse. Behov av före-

skrift om ökad representation för Kungl. Maj:t gör sig ock med styrka gällande i samband med event. beviljande av föreslagna permanenta examensrätt, i det en förändring i styrelsens sammansättning därefter kan förutses bli va avsevärt svårare att genomdriva. Slutligen må nämnas, att stadsfullmäktige i Stockholm, vilka i ökad omfattning beviljat anslag till högskolans verksamhet, ansett staden berättigad till en fördubbling av antalet representanter i styrelsen, till fyra, eller samma antal, som staden Göteborg numera tillsätter i därvarande högskolas styrelse; med i övrigt oförändrad sammansättning skulle därigenom antalet ledamöter i styrelsen komma att uppgå till elva.

I detta läge och då initiativ från styrelsen eller lärarrådet på grund av uppgiftens grannliga beskaffenhet icke torde vara att förvänta, synes ett förslag från kommitterades sida icke falla utom det dem givna uppdraget. Det bistånd från nämnda akademiers sida, som under ett skede av organisationsarbete varit påkallat, får väl numera anses i huvudsak överflödigt; om man åter reflekterar på ombud från vissa vetenskapliga korporationer såsom fackrepresentanter för det allmänna, inställer sig svårigheten, för att icke säga omöjligheten, att finna vetenskapsakademien motsvarande korporationer för den stats- och rättsvetenskapliga avdelningen och för den humanistiska sektionen. Under sådana förhållanden synes mest ändamålsenligt, att resp. avdelning och sektioner berättigas att själva tillvarataga sina intressen inom styrelsen, var genom en representant bland sina ledamöter och då närmast fungerande dekanus (resp. prodekanus vid förfall för denne); genom att uppdraget förenas med dekanatet är sörjt för behovet av nödig cirkulation. Nuvarande representanten i styrelsen för det samlade lärarrådet blir härigenom överflödig. Intresset för fackmässig kontroll åter är att tillgodose genom av Kungl. Maj:t omedelbart utsedda representanter, varom nedan. I styrelsen behåller givetvis rektor alltjämt säte, och uppgår sålunda antalet representanter för högskolans lärarkår till fyra eller samma antal, som framdeles komme att tillsättas av stadsfullmäktige. Med den ökade representationen för Kungl. Maj:t och staden synes det behov, som må ha tillgodosetts genom den av styrelsen valde representanten, kunna utan vidare fyllas.

Till de nämnda åtta ledamöterna av styrelsen komma de av Kungl. Maj:t utsedda, vilkas antal torde böra bestämmas till tre; totala antalet styrelseledamöter blir därmed detsamma som ovan angivna eller elva. Kungl. Maj:t blir ock härigenom i tillfälle att fackmässigt följa vart och ett av de särskilda områdena av högskolans verksamhet. Kanslern, som är närmast att överblicka läget, skulle det därvid tillkomma att föreslå Kungl. Maj:t var för sin avdelning resp. sektion kompetenta och i övrigt skickade personer. Behovet av cirkulation och samtidigt kontinuitet tillgodoses på det sätt, att mandatstiden sättes till tre år, varvid en representant utgår varje år; för den skull utses första gången en representant för ett år, en för två och en för tre år. Med den ställning, som högskolan numera intager, och sedan statens representanter ökat till tre, synes ordförandeskapet även inom styrelsen böra tillkomma högskolans rektor.

En sammansättning av högskolans styrelse efter dessa linjer synes väsentligen svara mot de fordringar, som kunna komma att ställas på densamma med högskolans utveckling till ett Stockholms universitet och ifrågasatta samarbete med Uppsala universitet.

(I samband med de enskilda högskolornas angelägenheter synas kommitterade lämpligen ha kunnat fästa uppmärksamheten på det avvita förhållande, att professor vid förflyttning från högskola till universitet och omvänt därmed går förlustig intjänta pensionsförmåner utan utsikt till ekvivalens från det lärosäte, han slutligen tillhör. Likväl utövar professorn framdeles som

tillförne alldeles enahanda verksamhet i forskningens och undervisningens tjänst, av omedelbart statligt intresse. I det av 1930 års pensionssakkunniga nästlidet år framlagda betänkande föreligger nu ett förslag om »uppskjuten livränta», som synes ägnat att underlätta en övergång från universitet till enskild högskola, men betänkandet har i denna del ännu icke föranlett någon statsmakternas åtgärd; beträffande övergång i motsatt riktning saknas varje utredning. — Passagesystem för högskoleprofessorer äger, såsom framgår av dess verkningar vid de tysktalande universiteten och högskolorna, största betydelse för lärosätena såväl som för professorerna, bl. a. till förekommande av stagnation. Ett tillfälligt utbyte av professorer de samverkande lärosätena emellan har genom initiativ av statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet kommit på dagordningen, varvid närmare utredningen därom, jämte andra spørsmål, överlämnats till en särskild beredning: det får måhända förväntas, att därvid även här berörda spørsmål om spär mellan universitet och högskolor vinner sin lösning.)

*

Författningsförslag med anmärkningar.

§ 57.

Anmäler sig ej någon sökande inom utsatt tid eller återkallas eller förfalla samtliga ansökningar, och ifrågakommer ej kallelse, låte rektor etc. = Komm.¹

Anm. Här har uppmärksamats även det fall, att ansökning förfaller, t. ex. genom sökandes fränfalle. Kallelse beaktas helt även i här föreslagna kortfattade formulering (varmed må jämföras kommitterades förslag: »och har ej kallelseförslag jämlikt § 60 blivit väckt eller har sådant förslag väckts men ej av fakulteten eller sektionen antagits på sätt i § 66 sägs»).

§ 58.

1. Sökande till professorsbefattning skall före utgången av ansökningstid eller av specimenstid, som i § 60 sägs, till rektor ingiva:

a) — d) = Komm.

e) vetenskapliga skrifter samt de övriga handlingar, vilka sökande kan vilja i ärendet åberopa.

2.—3. = Komm.

Anm. Kommitterades från gällande statuter övertagna formulering (varigenom tidigare exakta stadgande förvanskats) om fogande vid själva ansökningen av uppräknade handlingar föranleder — just genom motsättningen till fallet, då specimenstid åtnjutes — åtminstone en viss osäkerhet, huruvida handlingar kunna ingivas även efter ansökningens inlämnande men dock före utgången av ansökningstiden. Anledningen till berörda missförstånd har här avlägsnats, varjämte texten utan olägenhet kunnat förkortas.

Föreskriften i litt. e är givetvis av uteslutande formell natur. Nuvarande, av kommitterade bibehållna formulering, »i tryck utgivna vetenskapliga arbeten» har emellertid visat sig giva anledning till det missförstånd, att av trycket utgiven skrift skulle genom denna bestämmelse utan vidare vara att skatta högre än skrift, som mångfaldigats på annat sätt än med begagnande av trycktyper, t. ex. på fotografisk väg. Då ett avgörande härom i varje fall icke tillhör detta sammanhang, ha orden »i tryck» här utgått; därjämte ha i

¹ Komm. = kommitterades förslag.

stället för »arbeten» insatts »skrifter», till motsvarighet med uttrycket i följande mom: »i mom. 1 omförmälda handlingar och skrifter», och slutorden »till stöd för sin ansökning» såsom överflödiga utelämnats.

§ 59.

1. Tillsättning genom kallelse inledes efter ansökningstidens utgång genom förslag av ledamot av fakultet eller sektion. Sådant förslag skall väckas vid sammanträde ofördröjligen efter ansökningstidens utgång och före beslut, som i § 62 mom. 2 sägs. Ledamot etc. — Komm. § 60 p. 2.

2. Föreligger fråga om tillsättning genom kallelse och finnes sökande till befattningen, skall befordringsärendet, i vad det avser tillsättning efter ansökan, vila i avbidan på utgången i kallelsefrågan.

Anm. till mom. 1. Stadgandet i mom. 1 har, liksom i gällande statuter men i motsats till kommitterades förslag, fått sin plats omedelbart efter § 58 och sålunda före de paragrafer, som avhandla specimenstid och lärarprov; båda dessa komma ju, åtminstone tills vidare, icke i fråga, därest kallelseförfarande skulle inträda. Gällande statuter, § 59, och kommitterades förslag, § 60, förrete den egendomligheten i formuleringen, att såsom en sista tidpunkt för väckande av förslag om kallelse angivits ett sammanträde, som, då sökande icke finnes, är att hålla just endast i det fall, att sådant förslag väckes. Denna oegentlighet har här avlägsnats, varjämte stadgandet fått en avfattning, som omedelbart och i motsättning till nästföregående paragraf utmärker varom fråga är.

Anm. till mom. 2. Till det principala stadgandet i mom. 1 om kallelseförfarandet har, i ett här tillagt mom. 2, till ledning för läsare, som icke kunna förutsättas vara insatta i det genom reformen 1927 införda förfarande, uttryckligen angivits, att befordringsärendet, i vad det avser tillsättning efter ansökan, vilar, så länge väckt fråga om kallelse ännu icke är avgjord.

§ 60.

Sökande till professorsbefattning äger, där denna tillsättes efter ansökan, att i fall, som i § 56 mom. 2 och 3 och i § 57 mom. 1 sägs, åtnjuta specimenstid om nittio dagar för ådagaläggande av sin skicklighet. Specimenstid löper från dagen efter det avgjort blivit, att kallelse icke ifrågakommer, och skall specimenstid med dagen för dess utgång tillkännagivas av rektor genom anslag.

Förklara samtliga sökande, att de avstå från specimenstid, bortfaller sådan tid eller vad av densamma efter förklaringen återstår.

Anm. § 60 motsvarar i kommitterades förslag § 59 mom. 3 och 4, i det att uti nämnda förslag, liksom i gällande statuter, bestämmelser om lärarprov placerats före dem, som avse specimenstid. Den här tillämpade ordningen motiveras därav, att specimenstiden står i omedelbart sammanhang med ansökningstiden och tillämpas automatiskt, allt i motsats till vad gäller lärarprov. Vidare ha bestämmelserna om specimenstid och lärarprov, vilka båda ju ej stå i organiskt sammanhang med varandra, uppdelats på tvenne paragrafer (med begagnande av det genom uteslutning av § 82 lediga paragrafnummer), och har mom. 5 i kommitterades förslag, angående erinringsrätt för sökande, överfört till § 66 nedan, dit bestämmelsen rätteligen hör. — Kommitterade ha i gällande statuter företagit en saklig ändring, varigenom specimenstiden skulle komma att löpa redan från ansökningstidens utgång i stället för nuvarande utgångspunkt, sluttiden för väckande av kallelseförslag. Fördelen av ändringen — som, därest ansökningstid utgår i början av ferier, kunde bliva en be-

tydande tidsvinst för befodringsärendet, men i händelse ansökningstiden utgår under lästermin inskränker sig till besparing av någon vecka — motväges, ju större den sålunda är, av motsvarande olägenhet för sökande. Under den tid, då frågan om specimenstid ännu vore svävande, hölles sökande i en påfrestande ovisshet; inträffade sedermera kallelsefall, visade sig måhända, att han i onödan pressat sin arbetskraft och gjort i detta läge överflödiga kostnader för färdigställande av arbeten. Därtill kommer den, formella, olägenheten, att redan löpande tid event. måste gå åter. Under dessa förhållanden kan jag icke finna av kommitterade föreslagna förändring vara till det bättre. — En mindre saklig ändring i jämförelse med gällande statuter har här skett så tillvida, som i sökandens intresse föreskrivits, att anslag om specimenstid med dagen för dess utgång i varje fall skall ske av rektor; stadgandet om anslag synes ock genom uteslutande av det i statuterna angivna undantag bliva redigare. Visserligen finnes ej i statuterna, § 56 mom. 1, föreskrift om anslag beträffande kungörelse om ledigförklarande av professorsbefattning, men sådant anslag sker i praxis, åtminstone vid Lunds universitet. (Det kan ifrågasättas, huruvida icke nämnda praxis borde lagfästas, varvid ock tiden, inom vilken ansökningar skola ingivas, kunde fixeras i förhållande till anslagsdagen och därmed till datum bestämd slutdag angivas; antalet kungörelser i allmänna tidningarna torde därvid utan olägenhet kunna inskränkas till en.) — I formellt hänseende har en väsentlig sammandragning kunnat ske bl. a. genom uteslutning av överflödiga bestämmingar (såsom »genom vetenskapliga arbeten och andra lärdomsbevis», för fataliedag etc.), ordet »ytterligare» framför ådagaläggande har utgått såsom missvisande — i det ju före ansökningstidens utgång allenast ansökan behöver föreligga — varjämte i paragrafens början uttryckligen angives, att specimenstid kommer i fråga endast i fall av tillsättning efter ansökan.

§ 61.

Sökande till professorsbefattning har att, där befattningen tillsättes efter ansökan, avlägga lärarprov efter anmälan därom enligt § 58 mom. 3 eller efter åläggande av fakultet eller sektion, därest denna så prövar erforderligt. Uppgifter för lärarprov föreläggas sökande av fakulteten eller sektionen i enlighet med av kanslern fastställda allmänna bestämmelser; förslag till sådana bestämmelser uppgöres av fakultet eller sektion.

Lärarprov avlägges under lästermin å dag, som fakulteten eller sektionen bestämmer, i god tid innan de sakkunniga hava att avgiva utlåtanden, och skola de sakkunniga underrättas om tid och plats för proven. Med kanslerns medgivande äger fakultet eller sektion kalla de sakkunniga att närvara vid lärarprov, och utgår i sådant fall ersättning för inställelse.

Anm. § 61 motsvarar i kommitterades förslag § 59 mom. 1 och 2; om anledningen till här ändrad uppställning hänvisas till anm. ovan vid § 60. Beträffande st. 1 må framhåvas den ändringen, att termen »skyldighet» ansetts böra utgå såsom i sin stränga mening missvisande: genom uraktlåtenhet att ställa sig fakultetens resp. sektionens anmaning att avlägga lärarprov till efterrättelse lär väl dock icke inträda svårare påföljd än ofördelaktig inverkan på meritläget. — Vad angår st. 2 är den av kommitterade bibehållna upplysning om specimenstidens betydelse i förevarande avseende numera — i motsats till läget i samband med reformen av 1927, då specimenstid, inom vilken lärarprov tidigare skulle avläggas, i allmänhet bortföll — helt överflödig. Beträffande sakkunnigas närvaro vid lärarprov hänvisas till framställningen härom ovan s. 180. — I formellt hänseende har den allmänna förutsättningen för avläggande av lärarprov här uttryckts positivt, »tillsättes efter ansökan», i stället

för »icke tillsättes genom kallelse»; därjämte har genom viss uteslutning i st. 1 och sammandragning i st. 2 vunnits förkortning av texten.

§ 62.

1. Om sökande anmält sig eller kallelseförslag blivit väckt, skola, under samverkan mellan de båda universiteten, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Stockholms högskola och Göteborgs högskola, utses tre eller fyra sakkunniga i det eller de läroämnena, som ledigförklarade befattningen avser. Till sakkunniga skola utses företrädesvis svenska vetenskapsidkare.

Ej bör till sakkunnig utses den, som till sökande eller till kallelse föreslagen står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet kan anses förringad.

2. Efter ansökningstidens utgång skall den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, ofördröjligen fatta beslut om antalet sakkunniga och utan uppskov delgiva vederbörande fakultet, sektion eller motsvarande myndighet vid övriga lärosäten beslutet härom jämte uppgift om sökande och väckt kallelseförslag.

3. Fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, och de i mom. 2 nämnda myndigheter vid övriga lärosäten skola, så snart ske kan och sist tjugu dagar efter beslut, som i samma mom. sägs, var för sig avgiva förslag å sakkunniga till fastställt antal och därmed ofördröjligen inkomma till rektor vid det universitet, dit befattningen hör.

4. Sedan förslag inkommit från samtliga ifrågavarande myndigheter, skall den fakultet eller sektion, dit den ledigförklarade befattningen hör, ofördröjligen förrätta val av sakkunniga. Vid valförrättningen tillkommer varje förslag en röst, och vare till sakkunniga utsedda de vetenskapsidkare, som erhållit samtliga röster. Uppgår antalet så utsedda sakkunniga icke till det fastställda och återstår att välja allenast en sakkunnig, skall val av denne ske efter högre röstetal, med utslagsröst vid lika röstetal för valförrättande myndigheten. Utvisa förslagen större skiljaktighet, än nu är sagt, skall val av sakkunniga till det antal, varom enighet ej föreligger, hänskjutas till en valnämnd.

Valnämnd skall bestå av ett ombud för varje förslagsställande myndighet samt i ärende inom teologisk fakultet jämväl prokanslern för det universitet, dit befattningen hör, eller, vid förfall för denne, prokanslern för det andra universitetet. Det åligger förty vederbörande fakultet eller sektion att efter valförrättningens slut ofördröjligen såväl utse ombud i nämnden samt utsätta tid och ort för nämndens sammanträde som ock delgiva övriga förslagsställande myndigheter beslut härom jämte protokoll över valförrättningen med anmodan att utse ombud; i befodringsärende inom teologisk fakultet skola beslut och protokoll, som nu är sagt, delgivas vederbörande prokansler. Tiden för nämndens sammanträde skall utsättas till senast fjorton dagar efter valförrättningen och orten bestämmas till det lärosäte, där sammanträdet drager lägsta kostnaden.

Vid nämndens sammanträde föres ordet av ombudet för den fakultet eller sektion, dit befattningen hör, och svarar ordföranden för protokollet. Omröstning sker med enkelt flertal; vid lika röstetal tillkommer ordföranden utslagsröst. Sammanträde må icke utsträckas utöver den för detsamma utsatta dagen.

5. Nedgår sakkunnigas antal under det fastställda, skall antalet utfyllas till fastställt antal av nämnd, som i mom. 4 sägs, med tillämpning tillika av där stadgade förfarande, och åligger förty fakultet eller sektion, dit befattningen hör, att ofördröjligen i tillämpliga delar träffa de i samma mom. föreskrivna åtgärder, därvid tiden för sammanträde är att räkna från det meddelande ingått om inträffad ledighet.

6. = Komm.

7. Vid tillsättande av professorsbefattning vid övriga i mom. 1 nämnda lärosäten åligge fakultet eller sektion att på anmodan av vederbörande myndighet inom tid, som i mom. 3 sägs, inkomma med förslag å sakkunniga ävensom utse i mom. 5 och 6 omförmälda ombud.

Anm. till mom. 1. Detta mom. motsvarar i kommitterades förslag § 61 mom. 1 och § 62 mom. 1, i det sistnämnda båda mom. av lämplighetsskäl, bl. a. till undvikande av hänvisning från det förra till det senare, sammanförts till ett. Bestämmelserna i mom. 2 och 3 av § 61 i kommitterades förslag, vilka komma till användning först efter sakkunnigvalet, ha följaktligen sin plats närmast efter nu ifrågavarande paragraf, vilket ock här iakttagits. Då i förevarande avdelning av statuterna termen »befattning» konsekvent brukas för professur, har den synts böra begagnas även i detta mom. Sekvensen mellan »företredesvis» och »svenska» har här omkastats för ernående av starkare betoning å rekvisitet »svenska»; vetenskapsidkare är obligatoriskt rekvisit. — Beträffande i st. 2 stadgade jäv mot ifrågasatt sakkunnig hänvisas till utredningen därom ovan s. 182.

Anm. till mom. 2. Formell ändring har här skett i kommitterades motsvarande mom. beträffande uppgift till systerfakulteterna om sökande och kallelse på den grund, att med kommitterades formulering det fall, då sökande ej finnes, kan synas icke vara uppmärksammat.

Anm. till mom. 3. Tidsfrist för avgivande av förslag å sakkunniga torde visa sig behöfelig och har sålunda här införts; dess längd synes svara mot det oundgängliga behovet. I olikhet mot kommitterades förslag har vidare här stadgats, att förslagen å sakkunniga — och därmed även lokalfakultetens förslag — skola ingivas till rektor vid ifrågavarande universitet: därigenom förekommes event. misstanke i den riktning, att lokalfakulteten, i efterhand, justerade sitt förslag efter de av övriga fakulteter avgivna. Därjämte tala formella skäl mot att lokalfakulteten avger förslag till sig själv, låt vara i annan egenskap. Beträffande ändringen av kommitterades formulering »oberoende av varandra» till »var för sig» hänvisas till den i anm. till mom. 1 nämnda framställning.

Slutligen har kommitterades formulering »myndigheter, som jämlikt mom. 2 hava att taga befattning med befodringsärendet», ej ansetts lämplig, enär återopade mom. ej direkt avser viss befattning med ärendet.

Anm. till mom. 4. Motiven till här i detalj utförda principer för förrättande av (ordinarie) sakkunnigval framgå av utredningen ovan s. 180 f. i detta ämne. Valförrättande lokalfakulteten har sålunda att först fastställa, huru långt enighet föreligger mellan förslagsställande myndigheterna och efter omständigheterna förklara enhälligt föreslagna vetenskapsidkare valda. Har på detta sätt kunnat utses två av det till tre fastställda antalet sakkunniga resp. tre av fyra, har fakulteten vidare att utse den återstående sakkunnige bland de å förslagen uppförda; därvid tillämpas samma regler som enligt kommitterades förslag ehuru, i tydlighetens intresse, med annan formulering. Föreligger åter icke enighet mellan förslagen så långt, att fastställda antalet sakkunniga kan utfyllas genom att lokalfakulteten sålunda utser en sakkunnig utöver de enhälligt föreslagna, avslutas valförrättningen med utseende av de samstämmigt föreslagna sakkunniga, och hänvisas valet i övrigt till valnämnd; denna är givetvis obunden av ingivna förslagen.

Valnämndens sammansättning behöver efter den principiella utredningen icke här beröras. För nämndens konstituerande har lokalfakulteten att omedelbart efter nyssnämnda valförrättningen träffa nödiga åtgärder och likaledes för dess sammanträde. Systerfakulteterna böra givetvis vid anmodan till

dem att utse ombud genom protokollsutdrag erhålla kännedom om utgången av den föregående valförrättningen och därvid icke placerade föreslagna sakkunniga. Till förekommande av onödig tidsutdräkt har viss sluttid här stadgats för nämndens sammanträde, före vilken tid förberedelserna för detsamma ock böra bekvämligen kunna medhinnas. Orten för sammanträdet, dit resekostnaden ställer sig lägst, blir Stockholm utom vad angår de teologiska fakulteterna, beträffande vilka sammanträdet hålles antingen i Lund eller i Uppsala, beroende på vilkendera prokanslern, som kommer i fråga.

Proceduren vid valnämndens sammanträde kan sägas vara självfallen. Ordförandeskapet bör tillkomma ombudet för lokalfakulteten, som ju tidigare stått för valförrättningen, liksom ock ansvaret för protokollet; justering äger rum omedelbart. Blir omröstning nödvändig, sker denna givetvis med enkelt flertal; i fall, där ombud för fyra fakulteter sammanträda, erfordras före- skrift om utslagsröst.

Kostnaderna för valnämndens sammanträde, som för övrigt enligt vad ovan framhållits sällan torde erfordras, uppgå för universitetens och karolinska institutets del i regel till resekostnaderna för ett ombud från Lund och ett ombud från Uppsala, i ärende för humanistiska sektionerna tillkommer resekostnad för ett ombud från Göteborg, under det att i teologiskt befordringsärende resa ifrågakommer blott för ett ombud från Uppsala till Lund eller omvänt — allt jämte traktamente för en dag, utöver vilken ersättning i varje fall ej utgår. I genomsnitt kan kostnaden för sammanträde beräknas uppgå till c:a kr. 240; medel härför synas böra finnas anvisade på sätt för närvarande är fallet beträffande ersättning för de sakkunnigas inställelse vid provföreläsningar. Det framgår härav, att sammanträde för valnämnd i regel drager avsevärt lägre kostnad än inställelse av sakkunniga vid provföreläsningar; om betydelsen för befordringsärendet av valnämnd resp. av sakkunnigas närvaro vid provföreläsningar är ovan talat.

Ann. till mom. 5. Beträffande principerna för fyllnadsval hänvisas till framställningen ovan s. 181 f. Om nämnden i dess sammansättning och funktion i denna egenskap gälla samma bestämmelser som beträffande ordinarie sakkunnigval; de till sådant val föreslagna event. oplacerade sakkunniga äga givetvis icke något som helst företräde vid fyllnadsval. Med anmodan till systerfakulteterna att utse ombud bör i detta fall lämpligen följa meddelande om vilken av de sakkunniga, som skall ersättas. Sammanträde är, liksom sådant enligt mom. 4, att hålla med minsta tidsutdräkt och senast fjorton dagar efter det (formellt) meddelande ingått om inträffad ledighet eller sådan eljest kommit till lokalfakultetens kännedom (t. ex. på grund av dödsfall). De i kommitterades förslag förekommande från gällande statuter övertagna exempel på anledningar till ledighet bland de sakkunniga ha ansetts kunna saklöst bortfalla.

Ann. till mom. 7. Ändringarna i detta mom. äro väsentligen påkallade av dels ovan stadgade tid för ingivande av förslag och dels införande av valnämnd. —

Efter genomförande av föreslagna interakademiska samverkan komma säkerligen de olägenheter, som äro förbundna med rådande oklarhet beträffande vissa professurers läroombuden att än starkare göra sig gällande (jfr ovan s. 106 ff.). Jämte den av kommitterade anbefallda allmänna inventering av hithörande spörsmål (ovan s. 108) synes därför större effektivitet böra beredas åt den fortlöpande granskning, som jämlikt statuterna § 101 mom. 1 åligger fakultet. Därvid kommer måhända främst i betraktande att åt det enskilda initiativet förläna större betydelse så tillvida, att förslag härutinnan av ledamot, oavsett fakultetens ståndpunkt därtill, framlägges inför Kungl. Maj:t

efter vederbörlig beredning. Med denna inställning kunde åt berörda mom. givas förslagsvis följande ungefärliga lydelse:

Föreligger anledning till ändring i fördelningen av läroämnen mellan lärarbefattningar eller befinnes lärarbefattning vara i behov av närmare bestämning beträffande ämnesomfång eller förhållande mellan befattningen tillhörande ämnen (eller ock böra i anslutning till dess nuvarande ämnesomfång anordnades benämnas), skall, efter förslag därom av ledamot, fakultet eller sektion samt det större konsistoriet avgiva yttrande i ärendet, varefter kanslern efter införskaffande av erforderlig ytterligare utredning överlämnar förslaget med eget yttrande till Kungl. Maj:t.

§ 63.

1. Professor och annan ordinarie lärare, som blivit utsedd till sakkunnig vid tillsättande av lärarbefattning vid de i § 62 mom. 1 nämnda lärosäten, vare pliktig emottaga uppdraget. Då synnerliga skäl därtill föreligga, äger kanslern på ansökan entlediga utsedd sakkunnig.

2. Underrättelse om uppdraget skall genom dekanus försorg ofördröjligen lämnas sakkunnig och, där så erfordras, besked inhämtas, huruvida han åtager sig detsamma; till underrättelsen skola fogas upplysningar jämlikt av kanslern fastställt formulär till ledning för uppdragets fullgörande.

3. Till sakkunnig skall dekanus, så snart ske kan, översända ett exemplar av de i § 58 mom. 1 omnämnda ansökningshandlingar och protokoll över väckt kallelseförslag.

Anm. I denna paragraf ha sammanförts de bestämmelser, som avse de sakkunniga efter det de utsetts men före deras befattning med avgivande av utlåtande. Mom. 1 och 2 motsvara § 61 mom. 2 och 3 i kommitterades förslag, mom. 3 förslagets § 63 mom. 1.

Anm. till mom. 1. Den i detta mom. företagna ändring av saklig natur, utvidgning av skyldigheten att mottaga sakkunniguppdrag, är ovan s. 180 utförligt motiverad. Det kan ifrågasättas, huruvida icke, med hänsyn redan till den av kommitterade föreslagna utsträckningen av nämnda skyldighet, i motiven bort såsom ett exempel på synnerligt skäl för befrielse från sakkunniguppdrag anföras den omständigheten, att lärare över hövan betungas genom åläggandet, i det uppdraget återkommer inom viss kort tid, efter det utlåtande i annat befodringsärende avgivits. Uttalanden om önskvärdheten av möjlighet till befrielse från sakkunniguppdrag av nämnda anledning föreligga (1929) från filosofiska fakulteten i Uppsala och större konsistoriet därstädes. — I formellt hänseende märkes, att i förslaget angivna skyldighet att fungera såsom sakkunnig här utgått vad angår andra än lärare vid universiteten, enär sådan skyldighet faller utom området för statuternas tillämplighet; härvid är icke förbisett, att fullständig konsekvens dock icke, av teknisk-formella skäl, kunnat genomföras såsom framgår av § 63 mom. 3. Genom placeringen av stadgandet i § 62 mom. 1 på sätt, här skett, har uppräknningen av de samverkande lärosätena kunnat ersättas med en hänvisning; vidare har i samband med förenämnda sakliga ändring formuleringen lättats genom en relativ sats. Senare punkten av mom. har omredigerats för att undvika upprepningen av »uppdrag» såsom avslutning på båda de i mom. ingående punkterna, varjämte det åtminstone i lagspråk olämpliga uttrycket »må kunna» utbyts mot »äge».

Anm. till mom. 2. Kommitterade ha, med någon formell modifikation, bibehållit den oegentliga bestämmelsen, att även de utsedda sakkunniga, som äro pliktiga åtaga sig uppdraget och enligt förslaget endast med stöd av synnerliga skäl kunde av kanslern befrias därifrån, likväl skulle åtspörjas, huru-

vida de åtog sig uppdraget. Vad härvid i själva verket åsyftas torde vara ett erkännande från sådan sakkunnig, att han mottagit meddelande om uppdraget, varom emellertid dekanus kan utan vidare förskaffa sig visshet genom att föranstalta om mottagningsbevis genom postverket. På anförda grunder har stadgande om inhämtande av berörda besked här utgått. Vad åter angår sakkunnig, som icke är pliktig åtaga sig uppdraget, erfordras icke blott besked, huruvida han är villig att så göra, utan i själva verket jämväl föreläggande av tidsfrist, inom vilken besked avvaktas; emellertid torde risken för avsevärt dröjsmål med befordringsärendet på den grund, att sakkunnig icke i vederbörlig ordning svarar på brev, kunna undvikas genom meddelande av dekanus under hand. För denna kategori av sakkunniga är det, som sagt, icke tillräckligt, att vederbörande befinnes »oförhindrad åtaga sig uppdraget» (kommitterades formulering), vadan formuleringen för detta fall här återställts till den i statuterna begagnade. — I formellt avseende har onödig bredd i texten här föranlett sammandragning.

Anm. till mom. 3. De båda punkterna i förslaget ha sammandragits till en bl. a. för att ernå likställighet mellan ansöknings- och kallelsefall, i det ju även den händelsen är att taga i betraktande, att ansökningshandlingar i befordringsärendet ej föreligga utan allenast protokoll angående väckt kallelseförslag.

§ 64.

1. Sakkunnig har att i fall av väckt kallelseförslag till dekanus inkomma med utlåtande däröver jämlikt § 54 mom. 2 inom fyrtio dagar, från det protokoll i ärendet blivit till honom avsänt.

Om kallelseärendets utgång skall dekanus ofördröjligen underrätta sakkunnig.

2. Är kallelseförslag icke väckt eller leder väckt förslag icke till befattningens tillsättande, har varje sakkunnig att avgiva särskilt, kortfattat utlåtande om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera sökande finnas, om den ordning, i vilken de på anförda grunder böra ifrågakomma till den samma.

Utlåtande skall, där kallelseförslag icke blivit väckt, till dekanus ingivas inom sex månader, från det ansökningshandlingarna blivit till sakkunnig avsända, men där väckt förslag icke leder till befattningens tillsättande, inom samma tid från avsändande till sakkunnig av underrättelse, som i mom. 1 sägs. Återkallas ansökan eller förfaller den, före det utlåtande ingivits, skall sakkunnig ofördröjligen underrättas därom genom dekanus försorg, och har uppdraget, i vad det avser sådan ansökan, därmed förfallit.

3. Utgår tid för ingivande av utlåtande under ferier, skall den utsträckas till nästa lästermins början, och åligge dekanus att i varje fall underrätta sakkunnig om slutdag. Då synnerliga skäl därtill föreligga, äger kanslern medgiva nödig förlängning av tid för avgivande av utlåtanden.

4. Inkomna sakkunnigutlåtanden skola under sigill förvaras, till dess de jämlikt § 66 mom. 1 på en gång offentliggöras.

5. Inkommer sakkunnig icke med utlåtande före offentliggörande av övriga sakkunnigas utlåtanden, har det honom meddelade uppdraget därmed förfallit. Föranleder sakkunnig dröjsmål med befordringsärendets statutenliga behandling i fakultet eller sektion, äger kanslern återkalla det honom meddelade uppdraget.

6. Ansökningshandlingarna skola, sedan sakkunniguppdraget slutförts eller ock förfallit eller återkallats, omedelbart återställas till dekanus.

Anm. Ändringarna i förevarande paragraf äro till övervägande delen av formell natur. Vad beträffar uppställningen framgår av anm. till § 63 ovan,

att paragrafen i jämförelse med kommitterades förslag minskats med bestämmelsen i mom. 1 av detsamma. Å andra sidan har ett mom. här tillkommit, mom. 5, vars innehåll, vad mom:s första punkt angår, överensstämmer med kommitterades förslag i § 65 mom. 1 st. 2 p. 1, en bestämmelse, som tydligen tillhör nu förevarande paragraf. Sekvensen har omkastats mellan mom. 5 och 6 i kommitterades förslag, vilka mom. ock fått andra nummer, resp. 6 och 4. — I konsekvens med bruket i mom. 1 st. 1 begagnas här överallt singularformen »sakkunnig». Till undvikande av upprepning har generell bestämmelse inflytt, i mom. 3, om inverkan av ferier på fristen för avgivande av utlåtande.

Anm. till mom. 1. I st. 1 har, jfr ovan, utgått bestämmelsen angående ferier, och vidare har i stället för »handlingar» insatts »protokoll», enär i kallelsefall endast detta är relevant; motsättningsvis till ansökningsfallet, mom. 2, har beträffande utlåtandets innehåll en hänvisning till § 54 mom. 2 ansetts lämplig. Om ändringen i st. 2 av »de sakkunnigas» till »sakkunnig» se ovan.

Anm. till mom. 2. De båda punkterna av st. 1 i kommitterades förslag mom. 3 ha visat sig kunna lämpligen sammanföras till en, varjämte »de sakkunniga» ersatts med »varje sakkunnig». Formuleringen av st. 2 i kommitterades förslag, i tre punkter, lider av onödigt bredd och bristande överskådlighet, vilka olägenheter föranlett här föreslagna uppställning med sammandragning till en punkt. Kommitterade ha jämte formuleringen från gällande statuter övertagit även utgångspunkten för beräkning av frist för ingivande av utlåtande i fall, där kallelseförslag väckts men ej lett till resultat. Då skäl icke lär kunna anföras för att icke härvid, liksom eljest, räkna tiden från den dag, då fakulteten för ändamålet sätter sig i förbindelse med sakkunnig, har här saklig ändring skett i angivna riktning. — Till detta mom. har här lagts en bestämmelse om skyldighet för dekanus att ofördröjligen meddela sakkunniga återkallelse av ansökan eller bortfallande av annan anledning: härigenom befrias sakkunnig från överflödigt arbete, och, därest någon ansökan därutöver ej föreligger, givetvis även från skyldighet att överhuvud inkomma med utlåtande. Med hänsyn särskilt till förslaget om ersättning åt sakkunnig, § 65 nedan, torde här föreslagna tillägg icke kunna umbäras.

Anm. till mom. 3. Förut nämnda bestämmelse om feriers inverkan har här sammanförts med stadgandet om skyldighet för dekanus att underrätta sakkunnig om slutdag för ingivande av utlåtande, ett stadgande, som av denna anledning sammandragits. Förlängning av tid för viss sakkunnig synes utan olägenhet böra komma även övriga sakkunniga till del, i det offentliggörande av sakkunnigas utlåtanden ju icke kan ske förr, än tiden utlupit för dem alla, och sålunda har här den sakliga ändring vidtagits, att »utlåtande» ersatts med »utlåtanden». Om företrädare för »äger» framför »må kunna» se ovan anm. till § 63 mom. 1.

Anm. till mom. 4. Det i gällande statuter liksom i kommitterades förslag begagnade ovanliga uttryckssättet »tillkännagiva sakkunnigutlåtandenas innehåll» har här ersatts med »offentliggöra sakkunnigutlåtandena» under hänvisning till vederbörande stadgande därom; »beslut» i egentlig mening om offentliggörande föreligger nämligen ej.

Anm. till mom. 5. P. 1 är (jfr ovan) i sak lika med § 65 mom. 1 st. 2 p. 1 i kommitterades förslag. Härtill har lagts ett, nytt, stadgande angående återkallelse av sakkunniguppdrag på den grund, att sakkunnig genom att dröja med avgivande av utlåtande utöver stadgad eller av kanslern förlängd tid avsevärt försenar ärendets handläggning i fakulteten. Initiativ till återkallelse får antagas i regel utgå från vederbörande fakultet i form av anmälan till kanslern. Därest ersättning för sakkunniguppdrag kommer att utgå i enlighet med förslaget, torde väl i påföljden förlust av ersättning ligga tillräckligt verksamt medel att förekomma sådant dröjsmål, men med hänsyn till det fi-

nansiella tidsläget synes föreslagna tillägget påkallat, i varje fall beträffande sakkunnig, vars dröjsmål ej är att hänföra till tjänstefel.

Anm. till mom. 6. Till det i förslaget angivna fall för återställande av ansökningshandlingarna har här lagts, att uppdraget förfallit eller återkallats, varjämte »omedelbart» tillfogats.

§ 65.

1. Sakkunnig, som inom föreskriven tid ingiver utlåtande, som i § 64 mom. 2 sägs, äger njuta ersättning för uppdraget med belopp motsvarande universitetsprofessor tillkommande tjänstgöringspenningar för tre månader.

2. Befattningshavare vid universitet äger för fullgörande av sakkunniguppdrag enligt § 64 mom. 2 erhålla tjänstledighet under tre månader. Förfaller uppdraget av annan anledning, än i § 64 mom. 5 sägs, utgår ersättning för mistade tjänstgöringspenningar för tid, under vilken ledighet för uppdraget åtnjuts.

Anm. till mom. 1. Här har jämte den formella justeringen av »avgivit» till »ingivit» och återställande av »åtnjuta» till »njuta» enligt statuterna blott motsvarande hänvisning ändrats.

Anm. till mom. 2. Jämte det hänvisningen (jfr ovan) ändrats har bestämningen »högst» till tre månader utgått såsom varande överflödigt liksom ock, av samma anledning, stadgandet om avstående av tjänstgöringspenningar. Däremot erfordras bestämmelse för det fall, att sakkunnig, som begagnat tjänstledighet för fullgörande av sakkunniguppdrag, icke ingiver utlåtande av det skäl, att uppdraget av honom ovidkommande orsak sedermera förfallit. Rimligtvis bör sakkunnig i sådan händelse erhålla ersättning för mistade tjänstgöringspenningar och sålunda besparas en eljest given förlust. — Förekomma ferier i början av löpande tid för avgivande av utlåtande, medför detta ofta nog för närvarande den effekt, att sakkunnig för att komma i åtnjutande av tjänstledighet i ersättning för tidsförlusten i följd av uppdraget ej ger in sitt utlåtande före utgången av tidsfristen, även om han — med åsidosättande av andra arbetsuppgifter — kan ha fullbordat detsamma under ferier; härigenom kan en eljest möjlig, i särskilda fall betydlig tidsvinst för befordringsärendet icke komma i betraktande. Då utgången av förslaget om ersättning åt sakkunnig i annan form än tjänstledighet i nuvarande finansläge får anses oviss, kunde lämpligen i motiven den tolkningen av gällande bestämmelse fått inflyta, att det vore sakkunnig obetaget att begagna honom tillkommande tjänstledighet först efter uppdragets slutförande, om han med hänsyn till det vetenskapliga arbetets behov så funne lämpligt och fördelaktigt; genom att förläggande av ledighet efter avgivande av utlåtande är knutet till medgivande av kanslern, synes varje risk för missbruk vara utesluten.

§ 66.

1. Fakultet eller sektion skall offentliggöra sakkunnigas utlåtanden å sammanträde, så snart ske kan, sedan före utgången av tiden för deras ingivande samtliga utlåtanden inkommit eller efter densamma tre utlåtanden föreligga. Om offentliggörande av utlåtanden om sökandes skicklighet skall dekanus därefter ofördröjligen utfärda kungörelse genom anslag. Utlåtande, vilket inkommer efter offentliggörande, som nu är sagt, skall återställas utan tagen kännedom om dess innehåll.

2. Sökande äger, därest han inom en vecka efter anslag, som i mom. 1 sägs, till dekanus gör anmälan därom, till denne inom tjugu dagar efter anslagsdagen inkomma med kortfattade erinringar till sakkunnigas utlåtanden i vad sökanden rör.

3. Sedan fakultetens eller sektionens ledamöter tagit kännedom om handlingarna i ärendet, skall fakulteten eller sektionen, så snart ske kan med iakttagande av sökandes befogenhet enligt mom. 2, sammanträda och utsätta dag för avgivande av förslag. Därest vid sammanträdet ledamöter förena sig i yrkande om utredning i visst spörsmål, skall fakulteten eller sektionen hos anlitad sakkunnig anhålla om äskad upplysning och utsätta dagen för avgivande av förslag till sist fjorton dagar efter sammanträdet.

4. Vid sammanträde för avgivande av förslag må överläggning icke äga rum.

5. Ledamot, vilken såsom sakkunnig ingivit behörigt utlåtande, äger närvara allenast vid sammanträde, som i mom. 4 sägs.

6. Ledamot, som av giltigt förfall är hindrad närvara vid sammanträde för avgivande av förslag, äger ingiva skriftligt yttrande, vilket skall vid omröstning jämlikt § 67 och § 68 mom. 1 i röstberäkningen upptagas.

Anm. Paragrafen, som i det hela motsvarar § 65 i kommitterades förslag, företer i jämförelse därmed väsentliga avvikelser i uppställningen. Sålunda upptager här mom. 1 ur mom. 1 av förslaget endast p. 1 av st. 1 och av st. 2 den senare punkten, under det mom:s p. 2 i förslaget här inleder mom. 3. Anledningen till uppdelningen av detta mom. är, såsom framgår av motiven ovan s. 183 f., föreskriften om obligatorisk »frågedag», före vilken bestämmelse emellertid stadgandet om erinringsrätten har sin givna plats. Slutligen har ur mom. 1 i förslaget p. 1 av st. 2 överförts till § 64 mom. 5, varom hänvisas till anm. ovan beträffande sistnämnda rum. Mom. 2 och 3 i förslaget motsvaras här av mom. 4 och 6. Två mom. sakna helt motsvarighet i förslaget: mom. 2, som upptager sökandes erinringsrätt, och mom. 5, vari stadgas om uteslutning av sakkunnig från fakultetssammanträde för avgivande av förslag.

Anm. till mom. 1. Beträffande p. 1 har i sakligt avseende blott ett förtydligande skett därhän, att offentliggörande av utlåtandena föreskrivits skolaske å fakultetssammanträde. P. 2, som upptager föreskrift angående kungörande genom anslag av offentliggörande av utlåtandena, återfinnes i kommitterades förslag, men påkallas tvivelsutan av den omständigheten, att från offentliggörande löper laga tid för iakttagande av erinringsrätten. Ombud för sökande å annan ort bör vara i tillfälle att utan förfrågningar inhämta upplysning om begynnelsedagen för sådan laga tid. Av stadgandets formulering framgår utan vidare, att anslag sker allenast i ansökningsfall. P. 3, angående utlåtande, som inkommit efter offentliggörande av övriga utlåtanden, har här till innehållet blivit skärpt så tillvida, som sådant utlåtande icke blott icke får åberopas utan därjämte även eljest skall anses såsom obefintligt. För att förekomma varje hänsynstagande till berörda yttrande har sålunda stadgats, att det skall utan att ens läsas återställas till avsändaren; därest försändelsen såsom sig bör genom påskrift anges innehålla utlåtande, får den ej heller brytas.

Anm. till mom. 2. Efter offentliggörande av utlåtandena inträder rätt för sökande att ingiva erinringar, vadan bestämmelsen därom hit överförts från § 59 mom. 5 i kommitterades förslag. I jämförelse med kommitterades formulering ha, till undvikande av upprepningar, de båda punkterna här sammanförts till en: begynnelseterminen för tidsfristerna är ju i bägge fallen densamma. Den i förslaget angivna förutsättning för ingivande av erinringar, »därest befattningen icke tillsättes genom kallelse», utsäger bl. a. icke, att fråga är om ansökningsfall, och tidsbestämningen »senast inom tjugu dagar» innebär i viss mån en motsägelse. Genom anknytning till det i mom. 1 ovan föreskrivna anslag, som förekommer blott i ansökningsfall, har här en hänvisning till

nämnda mom. varit tillräcklig, och tiderna ha givetvis anslutits till dagen för anslag. Propositionen »till» i förbindelsen mellan »erinringar» och »utlåtanden» synes vara att föredraga framför den av kommitterade valda »vid».

Anm. till mom. 3. Innehållet i förevarande mom. torde vara tillräckligt motiverat i framställningen ovan s. 183 f.

Anm. till mom. 4. I mom. har den formella ändring skett, att uttrycket »sammanträde för befordringsärendets slutliga behandling» preciserats till »sammanträde för avgivande av förslag».

Anm. till mom. 5. Beträffande detta mom. är en hänvisning till framställningen ovan s. 184 tillfyllest.

Anm. till mom. 6. Mom. skiljer sig i sakligt hänseende från kommitterades förslag därutinnan, att insänt votum av frånvarande fakultetsledamot här icke tages i betraktande vid omröstningen om samfällt förslag. Inskränkningen synes självfallen vid det förhållande, att läget vid nämnda omröstning vad beträffar andra och tredje rummen å förslaget näppeligen kan med säkerhet förutses vid avgivande av sådant votum; medräknande av insänt votum skulle härvid i flera fall icke kunna ske utan tämligen äventyrliga tolkningar. Stadgarna för karolinska institutet, vars lärarkollegium, sammansatt av en fakultet, redan enligt nuvarande stadgar avger förslag, innehålla visserligen en bestämmelse, § 50 mom. 4, av samma innehåll, som den av kommitterade föreslagna, men denna tillämpas emellertid, enligt uppgift, icke på omröstning om samfällt förslag.

§ 67.

Vid sammanträde för avgivande av kallelseförslag skola fakultetens eller sektionens ledamöter var för sig avgiva bestämt yttrande, huruvida tillräckliga skäl för kallelse föreligga. För avgivande av kallelseförslag erfordras flertal med två tredjedelar av de i omröstningen deltagande ledamöterna, innefattande röster till antalet överstigande hälften av antalet professorer inom fakulteten eller sektionen, och, därest den föreslagne icke är sökande, förklaring om antagande av kallelse jämte meritförteckning.

Anm. Kommitterades ståndpunkt, sådan den framgår av § 66 i förslaget, måste fattas så, att förslag till kallelse, därest den föreslagne ej är sökande eller tidigare förklarat sig villig mottaga event. kallelse — en förklaring, som i praxis så gott som undantagslöst föreligger i fall av behov — avgives av fakulteten under förutsättning, att sådan förklaring inkommer. Särskilt sammanträde för avgivande av förslag efter antagande av det väckta kallelseförslaget är icke heller förutsett, vadan antagande av förslaget och avgivande av kallelseförslag få tänkas sammanfalla; med andra ord: genom att bifalla väckt kallelseförslag skiljer sig fakulteten från ärendet, i det den gör förslaget till sitt och avger (definitivt) kallelseförslag. Då så är, bör paragrafen, såsom ock här skett, inledas på sätt, som utmärker, att fråga är om avgivande av kallelseförslag; därmed vinnes vidare en framträdande rubricering av paragrafen motsättningsvis till den nästföljande angående tjänsteförslag. (Mot kommitterades uttryckssätt »slutligt avgörande av fråga om kallelse» kan ock riktas den anmärkningen, att för fakulteten föreligger intet tidigare avgörande i frågan.)

I övrigt har kommitterades förslag undergått vissa formella ändringar i ändamål att avlägsna oegentliga uttryck och onödig bredd samt vinna nödig precisering. I slutet av p. 1 förekommande kallelse i bestämd form är ej motiverat. P. 2 och 3 i förslaget ha här förenats till en, eftersom ju fråga är om tvenne huvudrekvisit för avgivande av kallelseförslag, och ha i samband därmed kunnat sammandragas utan men för tydligheten; formuleringen

av p. 2 i förslaget på det sätt, att fordran på kvalificerad majoritet och i denna ingående röster i förhållande till antalet professorer i fakulteten framstår såsom två rekvisit för avgivande av kallelseförslag, låter icke det föreliggande andra huvudrekvisitet, den föreslagnes antagande av kallelsen, komma till sin fulla rätt såsom sådant. Till motsvarighet med här föreslagna upptakt till paragrafen har inledningen till p. 2 i förslaget »för kallelseförslagets antagande» i stället fått lydelsen »för avgivande av kallelseförslag»; det till formen enskilda initiativet till kallelseförfarande har numera trätt tillbaka, varjämte fakultetens antagande av förslaget ej fullständigt täcker effekten, avgivande av kallelseförslag. Bestämningen »minst» till två tredjedelar har såsom överflödigt utgått, och rekvisitet i den föreslagnes antagande av event. kallelse fått en formulering, varav framgår karaktären av rekvisit.

§ 68.

1. Vid sammanträde för avgivande av tjänsteförslag skola fakultetens eller sektionens ledamöter var för sig efter bedömande av avlagt lärarprov med hänsyn till ingivna vetenskapliga skrifter, de sakkunnigas utlåtanden, nämnda prov och vad i övrigt enligt dessa statuter i ärendet förekommit bestämt yttra sig om sökandes skicklighet till befattningen och, där flera skickliga sökande finnas, dem emellan på anförda grunder anställa bestämd jämförelse samt därefter, i följd av jämförelsen och med hänsyn tillika till vad i § 53 mom. 1 om tjänstälder sägs, uppföra tre skickliga sökande, om så många finnas, å förslaget i den ordning, de anses förtjänta att nämnas till befattningen.

2. Föreligger flertal för sökandes skicklighet till befattningen, skall fakulteten eller sektionen upprätta samfällt förslag och, där flera sökande sålunda befunnits skickliga, därå efter omröstning uppföra högst tre skickliga sökande. Å vart förslagsrum vare, med början vid det första, den sökande uppförd, som härtill erhållit flera röster än övriga sökande var för sig; vid lika röstetal vare dekanus röst avgörande.

Anm. till mom. 1. I detta mom., liksom i mom. 2, äro vidtagna ändringar blott av formell natur. Förslagets beteckning för fakultetens åtgärd såsom »slutligt uppgörande av förslag till ledigförklarad befattnings tillsättande i fall, där kallelse icke förekommit» är — förutom vad angår bestämningen »slutligt», varom hänvisas till anm. vid nästföregående paragraf, och uttrycket »kallelse icke förekommit», varmed väl avses, att kallelse ej ifrågakommer — även i övrigt, genom sin vidlyftighet, en mindre lycklig omskrivning för »upprättande av tjänsteförslag». Då statuterna i § 158 begagna sistnämnda terminologi, som för övrigt återfinnes i kommitterades förslag, § 68 mom. 1, saknas uppenbarligen anledning att utfinna en annan, så mycket mindre som »tjänsteförslag» — såsom ovan vid § 67 framhållits — kommer att stå i verkningsfull motsättning till »kallelseförslag». För vinnande av parallell till nästföregående paragraf begagnas även här formuleringen »skola fakultetens eller sektionens ledamöter var för sig» i stället för förslagets »skall varje ledamot av fakultet eller sektion». — Förslaget är uppställt på det sätt, att fakultetsledamots befattning med ärendet föranleder uppräknande av icke mindre än fyra sidoställda led. Det första ledet, bedömande av lärarprov, är emellertid med hänsyn till dessa provs sekundära betydelse icke att sidoordna med övriga led och kan därför bortfalla såsom självständigt sådant, till lättnad för läsaren; därmed vinnes ock uteslutning av en upprepning i texten (»yttrande om» — »yttra sig om»). I paritet med terminologien i § 58 mom. 1 har här »vetenskapliga skrifter» insatts i stället för »vetenskapliga arbeten». Uti det näst sista ledet har i förslaget bortfallit den nödvändiga bestämningen »skickliga» framför »sökande», ett förbiseende, som här uppmärksam-

mats; därmed har också, i sista ledet, vunnits någon förkortning av den långa punkten.

Anm. till mom. 2. Beträffande detta mom. har huvudsakligen en sammandragning av texten ägt rum, varigenom de fyra punkterna i förslaget kunnat nedbringas till två. P. 1 i förslaget har därjämte omredigerats för undvikande av uttrycket »en eller flera» sc. till befattningen skickliga sökande: rekvisitet för upprättande av samfällt förslag är ju blott en skicklig sökande; därjämte ansluter den här eljest föreslagna formuleringen närmare till mom. 1. Slutligen har, i sista punkten, »ordförande» utbytt mot »dekanus», då ju ordförande i fakultet resp. sektion så eljest benämnes i förslaget.

Det kan ifrågasättas, huruvida icke, sedan enligt förslaget fakultet tilldelats förslagsrätt i alla befordringsärenden, ett tillägg därom i § 54 mom. 1 vore ur didaktisk synpunkt lämpligt; ifrågavarande mom. skulle därmed erhålla följande lydelse: »Professorsbefattningar tillsätts antingen efter ansökan eller genom kallelse, på förslag av fakultet eller sektion, dit befattningen hör.»

§ 69.

Samtliga handlingar i befordringsärende skola, så snart ske kan, insändas till kanslern. Finner kanslern ytterligare utredning erforderlig, äger han infordra yttrande av det större konsistoriet vid det universitet, dit befattningen hör, liksom ock av de myndigheter vid övriga lärosäten, som föreslagit sakkunniga i ärendet; yttrande av sektion skall, där kanslern så förordnar, för denna avgivnas av utsedda ledamöter. Med eget betänkande överlämnar kanslern handlingarna i ärendet till Kungl. Maj:.

Anm. Denna paragraf, som helt avviker från kommitterades förslag, § 68, uttrycker de s. 185 f. framlagda principer för kontroll å fakultetens förslag. Obligatoriskt yttrande av konsistorium förekommer sålunda ej, kanslern givetvis obetaget att i särskilt fall infordra yttrande från denna myndighet. Konsistoriets åliggande enligt § 37 i förslaget att avgiva yttrande över förslag »enligt statuternas föreskrifter» kan därför kvarstå, event. med utbyte av »statuternas föreskrifter» mot »kanslerns föreskrift»; däremot påkallas givetvis ändring av § 158 (se nedan). Huvudvikten ligger tydligen på den kontroll, som, efter anförda besvär i ärendet, här är föreslagen att utövas av systerfakulteterna, samtidigt med att förklaring inhämtas från den fakultet, som avgivit förslag; remiss till systerfakulteterna erfordrar givetvis, till förekommande av längre tidsutdräkt, tryckning av handlingarna i ärendet, såsom ock vid nuvarande upprättande av förslag av konsistorium är fallet. Vad angår yttrande av sektion inom filosofisk fakultet torde böra ått sektionen överlåtas att i varje särskilt fall bestämma vilka ledamöter få anses tillhöra grupp av erforderlig fackkunskap. — I samband med föreslagna utvidgade befogenhet för fakultet kan ifrågasättas, huruvida ej § 46 mom. 2 i statuterna tarvade ändring beträffande adjunktion i ärende, som avser tillsättande av lärarbefattning, i den riktning, att erforderlig fackkunskap bleve tillgodosedd. Den möjlighet härtill, som kommitterade anmärka, ovan s. 105, torde varken för närvarande eller framdeles, efter genomförande av samverkan enligt förslaget, äga nämnvärd betydelse i praxis; å andra sidan skulle en event. föreskrift om fackmässig adjunktion från andra lärosäten otvivelaktigt medföra betydande praktiska svårigheter. Med här föreslagna kontroll av systerfakulteterna skulle emellertid berörda svaghet i fakultetens sammansättning icke komma att få någon betydelse för ärendets slutliga avgörande.

§ 70.

På grund av mellankommande ferier må sammanträde i befodringsärendet uppskjutas till början av nästföljande lästermin.

Anm. Paragrafen överensstämmer ordagrant med § 67 i statuterna; anledning saknas här, liksom eljest i förslaget, att med kommitterade, § 69, ändra »må» till »må kunna».

§ 71 = § 70 enligt statuterna.

§ 72 = § 71 enligt kommitterades förslag med den ändring, att hänvisningen »utan förslag som i § 62 mom. 3 sägs» erhåller lydelsen: »utan förslag som i § 62 sägs»; även andra mom. i åberopade paragrafen kunna nämligen tänkas komma till användning. Då undantaget avser blott ett jämförelsevis ringa antal befattningar, vilka därjämte stå professorsbefattningar nära, har jag endast med stor tvekan velat förorda ifrågavarande inskränkning av området för förslagets tillämplighet.

§ 73—§ 75 = § 72—§ 74 enligt statuterna.

§ 76 = § 75 enligt kommitterades förslag med den ändring, att hänvisningen i mom. 3 avser § 68 enligt här framlagda förslag.

§ 77—§ 82 = § 76—§ 81 enligt statuterna. § 82 i statuterna utgår i enlighet med framställningen ovan s. 186 f. angående skytteanska professuren; bestämmelse om personlig professur enligt enskild mans stiftelse torde vad dess förste innehavare angår ej vara erforderlig med hänsyn till föreskrifterna om kallelseförfarande med här föredragna garantier vid utseende av sakkunniga.

§ 158.

1. I ärende rörande tjänsteförslag eller avgivet kallelseförslag skall genom anslag tillkännagivas dagen, då förslagsfrågan blivit av fakultet eller sektion eller av det större konsistoriet avgjord; och äger etc.= komm:s förslag.

2. Över anförda besvär, som utstälts till förklaring av vederbörande myndighet, skall varje ledamot av densamma vid förklaringen avgiva yttrande.

Anm. till mom. 1. Ändring i detta mom. är (jfr ovan anm. vid § 69) påkallad därav, att konsistoriet icke, såsom kommitterade föreslagit, har att avgiva (obligatoriskt) yttrande över fakultets förslag. Till formuleringen bör måhända anmärkas, att besvär i kallelseärende givetvis förutsätta avgörande i positiv riktning av kallelsefrågan d. v. s. avgivet kallelseförslag.

Anm. till mom. 2. Formuleringen av detta, nytillkomna, mom. har ändrats till vinnande av önskvärd korthet. Förutsättningen för avgivande av förklaring är uppenbarligen remiss till den myndighet, som avgivit det förslag, varöver besvär anföras, men remiss förekommer givetvis icke, därest ej besvär blivit anförda i laga ordning, och sålunda kan hänvisning till mom. 1 utgå. Genom här föreslagna formulering, utan omgång, framträder ock bättre mom:s ändamål, inskräpande av plikten för en var av fakultetens ledamöter att oavsett ståndpunkt i överklagade förslaget avgiva yttrande.

Herr Brusewitz har anfört följande:

Kommitterades mening rörande den befattning, som bör tillkomma större konsistoriet vid befodringsärendenas handläggning (förslag till statuter för universiteten § 68, motiveringen sid. 104 f.) kan jag inte i allo dela.

I allmänhet synas kommitterade ha undervärderat konsistoriets hittillsvarande roll i nämnda hänseende. Det är visserligen obestridligt, som i betänkandet framhålles, att »endast ett fåtal konsistorieledamöter torde äga fackmässig kompetens att bedöma ett befodringsärende», men konsistoriets betydelse som administrativ kontrollinstans i befodringsproceduren kan ej härav anses förringad. Ej heller minskar det denna dess betydelse, att konsistoriet, statistiskt sett, endast i ett ringa antal fall föreslagit annan sökande till befattningen än den som fakultet eller sektion funnit vara i vetenskapligt avseende skickligast. Det förtjänar i själva verket betonas — starkare än vad som skett i betänkandet — att konsistoriet i egenskap av kontrollfaktor utgör en för universiteten värdefull tillgång, som ger ökad trygghet för befodringsärendenas omsorgsfulla prövning.

Med nu antydda allmänna uppfattning om värdet av konsistoriets handläggning av befodringsärendena är jag icke övertygad om lämpligheten av kommitterades förslag att överflytta åliggandet att uppgöra tjänsteförslag från konsistoriet till fakultet eller sektion (§ 67) och att som konsekvens härav tilldela konsistoriet endast yttranderätt rörande det av den första instansen uppgjorda förslaget (§ 68). Det skall ej förnekas, att vissa skäl kunna tala för den sålunda föreslagna ändringen. Att märka är dock, att den yttrandeplikt, som ålägges konsistoriet, icke är på något sätt närmare bestämd, och dess egentliga innebörd är därför tämligen oklar. Mycket beror givetvis på hur praxis härvidlag skulle komma att gestalta sig, men då icke på långt när samma garantier som tidigare för en ingående prövning av befodringsärendena skulle förefinnas, är fara för handen, att konsistoriets ställning som kontrollinstans skulle komma att väsentligt försvagas. Förslaget på denna punkt synes mig därför, åtminstone i den form det nu föreligger, icke vara att betrakta som en vinst.

Ett indirekt erkännande, att ett försvagande av konsistoriets kontrollverksamhet skulle bli följden, kan utläsas ur kommitterades strävan att förstärka fakulteterna såsom förslagsställande myndigheter genom förslag om ökat minimiantal deltagande ledamöter vid befodringsärendenas behandling (§ 46). Ej heller detta förslag torde vara uteslutande förenat med fördelar.

Vidare skulle enligt kommitterades förslag konsistoriets hittillsvarande befattning med utseendet av sakkunniga helt upphöra. Denna angelägenhet skulle tillkomma vederbörande fakultet (§ 62 mom. 4 och 5, motiveringen s. 66 ff.). Skäl tala dock för att även med de nya reglerna för interakademisk samverkan vid sakkunnigval konsistoriets medverkan tages i anspråk. Kommitterade ha föreslagit, att i fall, då vid detta sakkunnigval majoritet bland de röstande fakulteterna icke skulle uppnås för hela antalet erforderliga sakkunniga, den fakultet, till vilken det ledigförklarade ämbetet hör, skulle äga träffa avgörande mellan de sakkunniga som erhållit lika antal röster. Det är en nog så betydelsefull urvals rätt, som därmed överlämnas åt fakulteten. Det vill synas, som om i nu förutsatt fall, ävensom i fall, då kompletteringsval av sakkunniga på grund av sjukdom, avsägelse m. m. måste företagas, det slutliga avgörandet, eventuellt med förslagsrätt för vederbörande fakultet, lämpligen kunde förläggas till större konsistoriet.

Herr Thermænius har anförut följande:

Ehuru jag nogsamt beaktat svårigheten att i statuterna införa ett stadgande om jäv emot sakkunnig, kan jag ej finna annat, än att kommitterade något överdrivit denna svårighet och något underskattat värdet av att i statuternas text inrycktes exempelvis just den passus, kommitterade å s. 74 anföra såsom möjlig eller åtminstone tänkbar, nämligen att »opartiska sakkunniga skola utses».¹

Kommitterade anföra såsom skäl emot införande av sagda bestämmelse bl. a., att det måste bli vanskligt att avgöra, vad som i ett föreliggande fall skall förstås med opartiskhet. Härför skulle erfordras en lämplighetsprövning, vilken kommitterade emellertid avvisa.

Förnekas skall icke, att en sådan mången gång måste äga rum, därest det stadgades, att »opartiska» sakkunniga skulle utses.

Jag fäster emellertid uppmärksamheten därpå, att en dylik lämplighetsprövning redan nu i ett flertal fall rimligtvis måste företagas. Även under nuvarande ordning är det en tyst förutsättning vid sakkunnigvalet, att de sakkunniga skola vara opartiska, och på grund av detta faktiska ehuru ej i statuterna uttalade postulat sker tvivelsutan städse i tvistiga fall en värdering av graden av sakkunnigas ojävighet. Kommitterade hava själva framdragit exempel härpå. De hava påpekat, att en person, för vilken laga jäv på grund av släktskap föreligger, ej torde komma att utses till sakkunnig, och betrakta vidare som självklart, att jävsanledningen »uppenbar nytta eller skada» iakttagas av dem, som förrätta sakkunnigvalet. Erfarenheten synes mig emellertid ha visat, att man beträffande det senare fallet icke i allo kan dela kommitterades uppfattning; åtminstone har den icke blivit obestridd.

Vare sig attributet »opartiska» införes eller icke införes i statuterna, måste sålunda en prövning av frågan om jäv mot sakkunnig företagas. I det senare fallet måste denna basera sig därpå, att hela vårt befordringssystem förutsätter, att opartiska sakkunniga skola utses; i det förra därpå, att inskrivandet av själva ordet »opartiska» i statuterna icke får tolkas till den grad strängt, att denna tolkning kunde fresta till sådant missbruk från de sökandes sida, som kommitterade antyda såsom tänkbart.

På grund av det anförda har det synts mig vara bäst förenligt med kommitterades uppdrag att söka åstadkomma ett oklanderligt befordringssystem, att i statuterna kravet på *opartiska* sakkunniga verbis expressis uttalades.

¹ Detta borde ske därigenom, att § 61 mom. 1 i universitetsstatuterna (och motsvarande stadganden i de för övriga lärosäten gällande bestämmelser) erhöles lydelsen: »Om sökande anmält sig eller kallelseförslag blivit väckt, skola, i den ordning § 62 föreskriver, utses tre eller fyra opartiska sakkunniga, i det eller de läroämnen, som det ledigförklarade ämbetet omfattar. Till sakkunniga skola företrädesvis utses svenska vetenskapsdikare.»

II. Rörande prokanslersinstitutionen.

Herr Bergman har anfört följande:

Med kommitterade är jag enig beträffande upphörande av prokanslerns funktion såsom kansler (§ 16) samt av hans befattning med beviljande av tjänstledighet (§ 84) och förordnande av vikarie (§ 85) liksom ock i fråga om upphävande av de stadganden, som avsett resp. kunnat avse att bereda prokanslern en i förhållande till övriga lokala universitetsmyndigheter överordnad ställning (§§ 3 och 13). I övrigt föreligger intet universitetens intresse att med hänsyn till ett efter min mening förlegat formal-radikalt krav driva reformen längre. Den i kommitterades motiv uttrycka farhågan för att ärkebiskopen på grund av sin ställning såsom prokansler för Uppsala universitet skulle bli predestinerad till vikarie för kanslern anser jag ogrundad vid det förhållande, att, sedan prokanslerns befogenhet enligt § 16 ävensom §§ 84 och 85 bortfallit, varje antydan om prokanslern såsom ställföreträdare för kanslern saknas i statuterna. Förordnas det oaktat en ärkebiskop till vikarie för kanslern, finner detta förhållande sin förklaring uteslutande i den omständigheten, att denne obestriddigen framstår såsom en märkesman i vår andliga odling och i övrigt synnerligen skickad för uppdraget.

Kommitterades uppfattning om ärkebiskopen och biskopen för Lunds stift såsom allenast »högre kyrkliga ämbetsmän» svarar också numera föga mot dessas — oberoende av funktionen såsom prokanslerer — verkliga ställning till universiteten och inom vår andliga odling. Och låt vara att universitetens valrätt, såsom kommitterade anför, icke har något samband med universitetsprofessorernas vetenskapliga verksamhet, och för övrigt i kvantitativt avseende ju ingalunda avgörande för valets utgång, fullgöra emellertid professorerna härvid en tjänst i den gemensamma andliga odlingens intresse, och det har visat sig, att Kungl. Maj:t vid utnämningen städse fäster största avseende vid universitetens meningsyttring.

Kommitterade synas mena, att de i praxis oväsentliga reella funktioner, som numera tillkomma prokanslern, utgjorde ämbetets hela innehåll, varigenom sålunda med borttagandet av nämnda funktioner ämbetet utan vidare förlorede grunden för sin tillvaro. Kommitterade ha därvid förbisett, att ärkebiskopen och Lundabiskopen på grund av sin position inom vår andliga kultur måste intaga en synnerligen framskjuten ställning i våra universitetsstäder och, vare sig de tillhöra universitetet eller icke, förmå göra gällande ett betydande inflytande. Genom sin ställning ernå de ock förmågan att se mera objektivt på tingen, och deras verksamhet till utjämning av meningsmotsatser får icke underskattas. För universiteten är det av obestriddigt värde att till desamma få räkna stiftets biskop, och han bör sålunda icke betagas sin befogenhet att övervara konsistoriernas överläggningar (§ 14) samt »hos kanslern göra de framställningar och föreslå de åtgärder, han anser för universitetet gagneliga» (§ 15). Tillika med nämnda båda paragrafer och § 12, vari innehavarna av berörda ämbete omförmälas, är att oförändrat bibehålla § 33 mom. 2, angående underrättelse till prokanslern om konsistoriesammanträden och därvid förekommande ärenden, § 118 mom. 2, i vad det avser pro-

kanslern tillkommande disputationssavhandlingar, och § 6 mom. 1 p. 1, vari stadgas om prokanslerns rätt att deltaga i kanslersval; hans funktion såsom valförrättare enligt sistberörda rum p. 2 torde däremot kunna utgå, varmed ock bortfaller däremot svarande undantag i § 22 mom. 1 p. 1 från rektors ordförandeskap i akademiska församlingen. — Vid denna förändring beträffande prokanslers befogenhet kunde måhända ifrågasättas, huruvida benämningen »prokansler» förtjänar bibehållas. Historiska skäl få emellertid anses tala härför.

Frågan om prokanslersinstitutionens vara eller icke vara är emellertid icke av den betydelse, att den i någon mån får skymma blicken för det väsentliga i kommitterades åliggande: samverkan mellan universitet och högskolor för ett ärligt befodringsväsende till befrämjande av deras uppgift att företräda den andliga odlingen i dem anförtrodda delar.

Herrar Karlgren och Tunberg hava anfört följande:

Mot den av kommitterade förordade lösningen av frågan om ersättare för kanslern under dennes ledighet eller under vakans anmäla vi avvikande mening. Enligt vår uppfattning bör en verklig vicekanslersbefattning inrättas. Därmed vinnes ej blott att nuvarande olämpliga praxis effektivt brytes utan även att en i universitetsärenden väl initierad ständig vikarie för kanslern finnes att tillgå, vilket är ägnat att skapa kontinuitet i principerna för kanslersärendenas handläggning. Farhågorna för att förefintligheten av en vicekansler skulle påverka de röstades frihet vid val av kansler synas oss högst överdrivna, särskilt i ljuset av det förhållandet, att prorektor ingalunda alltid utses till en avgående rektors efterträdare.

Vicekansler bör väljas av de fem lärosätena på enahanda sätt som kansler. När principen om universitetens självstyrelse f. n. är avgörande vid kanslersval och vederligen intet förslag framkommit om ändring i detta hänseende, finnes ingen rimlig anledning varför icke kanslers vikarie, som under ofta ganska långa tidsrymder har att upprätthålla kanslers ämbete, skulle tillsättas efter samma principer.

Herr Thermænius har förklarat sig instämma i herr Bergmans yttrande.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
<i>Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Ecklesiastikdepartementet</i>	1
<i>Författningsförslag</i>	9
Statuter för universiteten i Uppsala och Lund	9
Stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet	19
Grundstadgar för Stockholms högskola	25
Statuter för Göteborgs högskola	34
<i>Allmän motivering</i>	42
Kap. I. Inledning	42
Kap. II. Sakkunniginstitutionen	47
Kap. III. Om jäv	72
Kap. IV. Om samråd mellan sakkunniga	75
Kap. V. Rätt för sökande att ingiva erinringar vid sakkunnigutlåtande	77
Kap. VI. Åtgärder för skyndsammare tillsättning av akademiska lärare- befattningar	90
Kap. VII. Befordringsprocedurens förenkling	100
Kap. VIII. Professurs namn och ämnesomfång	106
Kap. IX. De enskilda högskolornas befordringsväsende	109
Kap. X. Prokanslersinstitutionen och därmed sammanhörande frågor	112
<i>Specialmotiv</i>	131
Statuter för universiteten i Uppsala och Lund	131
Stadgar för karolinska mediko-kirurgiska institutet	141
Grundstadgar för Stockholms högskola	143
Statuter för Göteborgs högskola	146
<i>Bilagor</i>	147
Bilaga I. Tillsättning av professurer vid Uppsala och Lunds universitet 1911—1930	147
Bilaga II. Tillsättningstiden för statliga professurer, ledigförklarade efter den 1 januari 1928	168
Bilaga III. Förteckning över professurer vid universiteten, karolinska institutet och de enskilda högskolorna jämte redogörelse för undervisnings- skyldighet m. m.	171
<i>Särskilda yttranden</i>	178
I. Rörande det akademiska befordringsväsendet	178
II. Rörande prokanslersinstitutionen	208

Statens offentliga utredningar 1933

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Förberedande utkast till strafflag. Brott mot politiska rättigheter. Brott mot allmän ordning och frid. [6]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Skattentjämningsberedningen 2. [3]
Skattentjämningsberedningen 3. [4]

Politi.

Socialpolitik.

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Betänkande beträffande vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft till abonnenter på landsbygden. [8]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag ang. åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar. [2]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande med förslag ang. varningsmärken och säkerhetsanordningar vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg m. m. [7]
Betänkande med förslag till lag om rätt att med motorfordon befara enskild väg m. m. [9]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag rörande åtgärder för beredande av ökade möjligheter att indraga lärartjänster vid folkskoleväsendet. [5]
Betänkande och förslag rörande det akademiska befordringsväsendet och prokanslersinstitutionen. [10]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Lagberedningens förslag ang. vissa internationella rättsförhållanden. 4. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge ang. konkurs, m. m. [1]